

Fra utenlandsk til norsk statsborgerskap gjennom mer enn førti år

Med forløpsdata og -analyse

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 31

Kåre Vassenden

Kåre Vassenden

**Fra utenlandsk til norsk statsborgerskap
gjennom mer enn førti år**

Med forløpsdata og -analyse

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 1. september 2020

ISBN 978-82-587-1166-4 (trykt)
ISBN 978-82-587-1167-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Hovedtemaet for denne rapporten er overganger fra utenlandsk til norsk statsborgerskap. I særlig grad skal den vise hvem som går over til norsk statsborgerskap, og hvem som lar være. Analysen har et gjennomgående livsløpsperspektiv.

For første gang gis det opptellinger av personer med dobbelt statsborgerskap. Også utnyttelse av informasjon om søknadsdatoen er nytt. Statsløse blir behandlet særskilt. Norske statsborgere som tidligere har vært utenlandske er også dekket.

Rapporten tar ellers for seg ulike problemstillinger knyttet til statsborgerskap slik den opplysningen framtrer i befolkningsdata. Det legges i den forbindelse vekt på å gi en oversikt over fagfeltet fra et datamessig ståsted.

Rapporten er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 17. august 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Formålet med prosjektet og rapporten var å gå grundig inn i datagrunnlaget for statsborgerskapsvariabelen og utforske aktuelle problemstillinger rundt den – særlig andelen som går fra utenlandsk til norsk statsborgerskap.

Tallet på utenlandske statsborgere bosatt i Norge passerte 30 000 midt på 1960-tallet, mens det etter 2015 har vært over 500 000.

Den store feiltildelingen av norsk statsborgerskap som skjedde i folkeregisteret i hovedsak i 1975, tiltakene som ble gjennomført i 2012, og ettervirkningene av dem, diskuteres i flere sammenhenger.

Dobbelt statsborgerskap har siden sommeren 2015 blitt registrert i folkeregisteret for personer som har fått beholde det utenlandske statsborgerskapet ved innvilgelse av norsk statsborgerskap. Av dem som i 2016-2018 gikk fra utenlandsk til norsk statsborgerskap, beholdt 71 prosent det utenlandske.

I årene 1967 til 2018 ble befolkningen i Norge tilført 1,44 millioner utenlandske statsborgere, hvorav ti prosent ble født i Norge. Etter hvert ble 347 000 norske. 891 000 av de tilførte personene bodde i Norge ved utgangen av 2018, og av dem hadde 315 000 norsk statsborgerskap.

Vel halvparten av de som går over til norsk statsborgerskap gjør det innen de har bodd 8 år i Norge. Innen 20 år har overgangen skjedd for de aller fleste som blir norske, men i noen få statsborgerskapsgrupper, som blant annet amerikanere og pakistanere, har flere hatt lengre botider.

Andelen av utlendinger som blir norske har opp gjennom årene variert mye med statsborgerskapet. Blant statsborgere fra den delen av Europa som Norge til enhver tid har hatt mest kontakt med, og Nord-Amerika og Oseania, har andelen vært svært lav. Andelen blir en del høyere om utregningen tar utgangspunkt bare i dem som blir boende, men holder seg likevel under halvparten for en god del statsborgerskapsgrupper. Statsborgere fra andre deler av verden går i stor grad over til norsk statsborgerskap.

Det var flere grunner til det spesielt høye tallet på overganger til norsk statsborgerskap i 2017, men den viktigste må ha vært at strengere innvilgelseskrav var varslet å bli innført det året.

Antall statsløse det til sammen har vært i Norge er ifølge folkeregisterdataene vel 20 000. Halvparten kom inn i befolkningen etter 1968, hvorav de fleste ved innvandring. Etter 3-4 år i Norge har halvparten av de statsløse gått over til norsk statsborgerskap. For de som til enhver tid bor i Norge som statsløse er botida jevnt over så kort at den forklarer hvorfor de ennå ikke er norske.

Til formålet har det blitt bygd opp forløpsfiler. En forløpsfil for bosatthendelser utgjør et nødvendig grunnlag for filen med statsborgerskapsforløp. Ved bruk av ulike tilgjengelige data er det skapt en historikk på statsborgerskapene for alle personer i folkeregisteret; godt over 10 millioner personer. Mesteparten av analysen er foretatt på de som er eller har vært bosatt i Norge. Analysedataene går fram til 15. mai 2019. Dekningen av personer er god fra og med 1960, men dekningsgraden av hendelser er mangelfull på mye av 1960-tallet. Dateringen av hendelsene er usikker fram til i alle fall 1975.

Abstract

The primary purpose of the project and the report was to thoroughly examine the data basis for the citizenship variable and to explore relevant issues related to this, including the proportion that acquire Norwegian citizenship.

The substantial misallocation of Norwegian citizenship that occurred in the National Register mainly in 1975, the measures implemented in 2012, and the consequences thereof, is discussed in several contexts.

The number of foreign nationals residing in Norway passed 30 000 in the mid-1960s, and there has been more than 500 000 since 2015.

Since the summer of 2015, dual citizenship has been registered in the National Register for those who have been allowed to retain their foreign citizenship when granted Norwegian citizenship. Of those who acquired Norwegian citizenship in the period 2016-2018, 71 per cent were able to keep their foreign citizenship.

Between the years 1967 and 2018, 1.44 million foreign nationals were added to the population of Norway. Ten per cent of these were born in Norway. Later, 347 000 acquired Norwegian citizenship. A total of 891 000 of the foreign nationals were resident in Norway at the end of 2018, and 315 000 of these had Norwegian citizenship.

Half of those who transfer to Norwegian citizenship do so before they have lived in Norway for eight years. Most people who become Norwegian make the transition within 20 years. However, in a few citizenship groups, such as Americans and Pakistanis, the period of residence is often longer.

The proportion of immigrants who eventually become Norwegian has varied greatly according to citizenship over the years. Among the nationals from the part of Europe that Norway has always had the most contact with, and North America and Oceania, the proportion has been very low. The percentage is somewhat higher when the calculation is based solely on those who are resident, but nevertheless remains below 50 per cent for a good many citizenship groups. Citizens from other parts of the world tend to acquire Norwegian citizenship.

There were several reasons for the unusually high number of people becoming Norwegian citizens in 2017, but the most important one must have been the decision to introduce stricter language requirements from 2017 onwards.

According to the National Register data, the number of stateless persons who have been in Norway is well over 20 000. Half of these were added to the population after 1968, most of them through immigration. After 3-4 years in Norway, half of those who are stateless have switched to Norwegian citizenship. For those who live in Norway as stateless at any given time, their short period of residence explains why they are not yet Norwegian.

Event history files were developed for this purpose. A residency event history file provides a fundamental basis for the citizenship event history file. Various available data have been used to create a history of citizenship for all persons in the National Register – well over 10 million people. Most of the analysis has been conducted on those who are or have been resident in Norway. The analysis data covers up to 15 May 2019. The coverage of people is good from 1960 onwards, but the coverage of events is inadequate for much of the 1960s. The dating of the events is uncertain until at least 1975.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	8
1.1. Formålet med prosjektet og rapporten	8
1.2. Et ledd i en publiseringsserie – men med nye tilnærminger og momenter	8
1.3. Problemstillinger og analyse	8
1.4. Innholdet i rapporten	9
2. Noe av det vi vet fra tidligere om det rapporten handler om	11
2.1. Publisert av SSB	11
2.2. Publisert av andre	13
3. Håndteringen av statsborgerskap er og hvordan det blir til	14
3.1. Ulike aspekter ved forvaltningsdata	14
3.2. Statsborgerskapsdatarelevante instanser, og meldingsgangen mellom dem	14
3.3. Søknad om statsborgerskap er én ting – innvilgelse noe annet.....	17
3.4. Avklaring av farskap kan endre barnets statsborgerskap.....	18
3.5. Feil tildeling av norsk statsborgerskap, og opprydding i 2012.....	18
3.6. Registrering av dobbelt statsborgerskap før 2020.....	19
3.7. Innholdet i de nåværende statsborgerskapsdataene fra DSF	20
4. Statistisk sentralbyrås løpende statsborgerskapsstatistikk	22
4.1. SSBs rolle generelt	22
4.2. Statistikkene om statsborgerskap	23
4.3. Behandlingen av norsk statsborgerskap tildelt etter avklart farskap.....	24
5. Rådatakilder og databearbeiding	26
5.1. Eksisterende data holder ikke: Analysefiler trengs.....	26
5.2. Datakildene	26
5.3. Bearbeidingen av rådataene	27
6. De endelige analysefilene	29
6.1. Analysefilene og hva som trengs for å lage dem	29
6.2. Personene som inngår og informasjonen om dem.....	30
7. Tilnærmingsmåter i analysen	31
7.1. Etablerte demografiske mål som passer for statsborgerskap?	31
7.2. Noen demografiske momenter	31
7.3. I denne rapporten: Avanserte data – enkel forløpsanalyse	34
7.4. Rapportens analysemetoder	34
7.5. Annet.....	36
8. Innledende beskrivende statsborgerskapsstatistikk	38
8.1. Kvaliteten på datagrunnlaget for antall bosatte og deres fødeland og statsborgerskap.....	38
8.2. Utviklingen i antall bosatte utenlandske statsborgere	39
8.3. Omfanget av overgang til norsk statsborgerskap over tid	41
8.4. Utviklingen i overgang til norsk statsborgerskap sammenholdt med tallet på bosatte utenlandske statsborgere	42
9. Alle personers statsborgerskapshistorikk	45
9.1. Den enkeltes statsborgerskapshistorikk.....	45
9.2. Utdypende om spesielle grupper av norske statsborgere	48
9.3. Tallfesting av den store feiltildelingen av norsk statsborgerskap, tiltakene i 2012 og ettervirkningene.....	50
9.4. Problemet med dårlig eller usikker datering	52
9.5. Forenklede filer for videre analyse	54
10. Dobbelt statsborgerskap	56
10.1. Innledning	56
10.2. Opptellinger.....	56
10.3. Dobbelt statsborgerskap	57
10.4. Med statsborgerskapskombinasjoner øker antall statsborgerskapsverdier.....	60
11. Tilgang og avgang av bosatte personer og deres statsborgerskap	62
11.1. Innledning	62
11.2. Nye personer i befolkningen	62
11.3. Tilgangen av norske og utenlandske statsborgere.....	63

11.4.	De utenlandske statsborgerne	66
11.5.	Hvordan utenlandske statsborgerskap kommer inn i befolkningen	67
11.6.	Befolkningsregnskap	70
12.	Observert botid ved overgang til norsk statsborgerskap	76
12.1.	Generelt	76
12.2.	Hvordan botida fordeler seg	79
12.3.	Hvor mange år man bør vente for å kunne fastslå endelig om utlendinger går over til norsk statsborgerskap	81
12.4.	Vurdering av alternativer for ventetid basert på empiri	81
13.	I hvilken grad blir utlendinger til slutt norske statsborgere?	84
13.1.	Hva dette handler om	84
13.2.	Valg av innvandringskohorter	84
13.3.	Andel av innvandrede utlendinger som blir norske - uansett hvilke faktorer som har påvirket	84
13.4.	Andel av fortsatt <i>bosatte</i> innvandrede utlendinger som blir norske	90
13.5.	Hvordan innvandringskullene fra 2011 av ligger an	93
14.	Mer om tida det tar å skifte til norsk statsborgerskap. Botidsspesifikke rater..	94
14.1.	Betydningen av overgangshastigheten	94
14.2.	Botidsfordeling bare blant dem som foretar en overgang	95
14.3.	Botidsspesifikke rater	98
15.	Årsaker til at antall overganger til norsk statsborgerskap kan endre seg mye fra et år til et annet	102
15.1.	Hva problemstillingen er	102
15.2.	Teoretisk gjennomgang av mulige årsaker til store utslag	103
15.3.	Forsøk på å forklare det spesielt høye overgangstallet i 2017	105
15.4.	Hva tallene viser om 2017	106
15.5.	Konklusjon	110
16.	Situasjonen nå: Sluttresultat av statsborgerskapshendelsene	112
16.1.	Innledning	112
16.2.	Av dem med opprinnelig utenlandsk statsborgerskap: Andelen som er norske nå ..	113
16.3.	Mer om de tidligere utenlandske i befolkningen	114
16.4.	Har blitt norsk og så utvandret	117
16.5.	Utenlandske statsborgere som (ennå) ikke har blitt norske	121
17.	Statsløse	124
17.1.	Hvor mange statsløse har det vært	124
17.2.	Hvordan gikk det med dem	126
17.3.	Bosatte som ikke lenger er statsløse	127
17.4.	De som fortsatt er statsløse	127
18.	Oppsummering og konklusjoner, og eventuelt videre arbeid	128
18.1.	Noen hovedtrekk i det som har kommet fram	128
18.2.	Erfaringer selve fra prosjektet	129
18.3.	Tanker om eventuelt videre arbeid	130
Vedlegg A: Diskusjon om og forklaring til noen ord og begreper		132
Vedlegg B: Litteratur med spesiell relevans for temaet kvantitativ statsborgerskapsanalyse. Lovverk		135
Vedlegg C: Om statsborgerskap som båndet mellom en person og en stat, og om norsk lovgivning		137
Vedlegg D: Generelt om forløpsdata og –analyse		142
Vedlegg E: Utdypende om datagrunnlaget, bearbeidingen og analysefilen		147
Vedlegg F: Vedleggstabeller		157
Referanser		160
Figurregister		162
Tabellregister		164

1. Innledning

1.1. Formålet med prosjektet og rapporten

Et utgangspunkt for prosjektet har vært ønsket om å bli mer kjent med hvordan statsborgerskapsvariabelen arter seg i befolkningsdata. Rapporten vil gå grundigere inn i ulike problemstillinger knyttet til statsborgerskap enn det som er mulig ved publiseringen av løpende statistikk og i korte analyseartikler.

En hovedinteresse har vært å følge endringene i statsborgerskapet over livsløpet. Å belyse hvem som først og fremst går over til norsk statsborgerskap, og hvem som ikke gjør det, inngår i dette. Utviklingen i utlendingers overgang til norsk statsborgerskap gjennom årene er et sentralt tema i analysen.

For å kunne foreta analysen har det vært nødvendig å gå en god del videre med den utviklingen av datagrunnlaget som kom i gang for noen år siden. Dermed har prosjektet langt på vei blitt et datautviklings- og -utforskningsprosjekt, og i større grad enn det som er vanlig har rapporten blitt en rapport om å undersøke hva dataene kunne gi. Også analysetilnærmingen har blitt utviklet.

Arbeidet kan sammenlignes med å begi seg inn i lite kjent terreng, med de konsekvenser det har for hvor langt det er mulig å nå i første omgang.

1.2. Et ledd i en publiseringsserie – men med nye tilnærminger og momenter

Den publiseringssmessige bakgrunnen for denne rapporten er først og fremst den åtte år gamle Rapporten 25/2012 Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2011 (Pettersen, 2012). En serie artikler utgitt etter 2012 hører med (se vedlegg B og kapittel 2.1.). SSBs årlige publisering av løpende statistikk over overgang til norsk statsborgerskap) og utenlandsk statsborgere, er også en del av bakteppet (mer om det i kapittel 4).

Basert på erfaringene fra tidligere publiseringer og et mer utviklet datagrunnlag går den herværende rapporten et steg videre. Den går bredt ut for å sikre at det blir gitt et helhetlig bilde av statsborgerskapsvariabelen, den beskriver de utenlandske statsborgerne som kan bli norske, og den forsøker i analysen å unngå å snevre inn mot undergrupper avgrenset av f.eks. bestemte botider. Tilnærmingen blir slik sett en litt annen enn i det som tidligere er publisert.

1.3. Problemstillinger og analyse

Problemstillingen ved databehandlingen har vært å bli bedre kjent med de relevante rådataene og deres muligheter og begrensninger, og å utnytte den økte kunnskapen til å foreta flere forbedringer fra tidligere. Det er særlig mulighetene for å gå lenger tilbake i tid som har blitt gransket, og grenselandet mot de dårlige og manglende dataene før midten av 1970-tallet har blitt utforsket.

En sentral problemstilling er hva som skjer med de utenlandske statsborgerne i Norge – blir de boende som fortsatt utenlandske, forlater de befolkningen ved utvandring/død, eller får de norsk statsborgerskap? Hvor raskt skjer det i så fall? Først og fremst vil analysen gi en beskrivelse hva som er situasjonen og hva som skjer, basert på det som vårt datagrunnlag kan gi. Bakenforliggende årsaker til de observerbare mønstrene har vi ikke direkte data om, og de vil i analysen i liten grad bli diskutert. Dette gjelder f.eks. årsakene til at noen foretrekker å beholde sitt utenlandske statsborgerskap mens andre velger å skifte til norsk.

Det livet som et statsborgerskap har i forvaltningsapparatet, med sine tekniske endringer, saksbehandlingsdatoer og instanser, kunne vært temaet. For oss er det imidlertid personers atferd og hva som skjer med befolkningen som er hovedfokus. Perspektivet er altså mer demografisk enn juridisk og registreringsmessig.

Også praktiske datagrunner tilsier at analysen får et demografisk perspektiv – men med noen innslag av mer administrative forhold.

For øvrig vil det å finne omfanget av ulike kategorier stå mer sentralt enn å analysere sammenhenger mellom variabler.

Utenlandske statsborgere, ikke personer med innvandrerbakgrunn

Sammenlignet med noe av det som opp gjennom tida har blitt skrevet om temaet statsborgerskap, er det her et konsekvent fokus på nåværende eller tidligere utenlandske statsborgere uansett bakgrunn ellers¹.

Skillet mellom norskfødte og utenlandsfødte (eventuelt fratrukket utenlandsadopterte) brukes i denne rapporten forholdsvis mye, men den oppdelingen er ikke ment å vise til noen form for innvandrerbakgrunn, bare til måtene å komme inn i befolkningen på.

Går stort sett fram til 2018

Datasettene som er laget for rapporten og lagt til grunn for det meste av analysen går fram til 15. mai 2019. Siste hele kalenderår der blir da 2018, og siste situasjonstidspunkt 1. januar 2019.

Før slutføringen ble det imidlertid publisert offisiell statistikk for 2019 og 1. januar 2020. Noen tall derfra brukes også.

Av naturlige grunner finnes det ennå ikke SSB-statistikk som belyser konsekvensene av lovendringen som trådte i kraft ved inngangen til 2020 om dobbelt statsborgerskap.

1.4. Innholdet i rapporten

Rapporten innleder med en gjennomgang av hva statsborgerskap er og om hvordan det endres. I den forbindelse gis det (i vedlegg C) en enkel oversikt over det relevante lovverket og forvaltningens håndtering av statsborgerskap.

Enkelte sider ved SSBs statistikker over statsborgerskap blir presentert i et eget kapittel.

Beskrivelsen av datagrunnlaget gjøres i et eget kapittel for de rådataene som er brukt, mens forklaringer til den ferdige analysefilen tas i det påfølgende kapitlet.

Selve analysen foretas i kapitler for innledende beskrivende statistikk og alle personers statsborgerskapsløp. Deretter følger en beskrivelse av registrerte dobbelte statsborgerskap, og etter det kommer tilførselen av de utenlandske statsborgerne som utgjør potensialet for å bli norske.

Derfra rettes oppmerksomheten mot spørsmålet om de utenlandske statsborgerskap går over til norsk statsborgerskap eller ikke, og for dem som gjør det: på hvilken måte. Måling av graden av overgang til norsk statsborgerskap utgjør en hoveddel og dekkes av flere kapitler.

¹ Om en statsborgerskapsanalyse skulle omfattet f.eks. bare innvandrere, ville det utgjort en unødig begrensning.

Avslutningsvis behandles årsakene til det spesielt store tallet på overgang til norsk statsborgerskap i 2017. De norske statsborgerne som tidligere har vært utenlandske, og statsløse, analyseres også.

Begreper og variabler brukt i rapporten forklares og diskuteres underveis, men også i vedlegg A.

2. Noe av det vi vet fra tidligere om det rapporten handler om

Dette kapitlet er ikke ment å gi et bredt bilde av hva som kan finnes av relevante kilder for funn av samme type som herværende rapport bringer, men snevrer inn til noen få hovedkilder og -punkter.

Rapporten følger altså opp tidligere arbeider og bringer kunnskap som i større eller mindre grad også har kommet fram før, bortsett naturlig nok fra at utviklingen de siste årenes ikke har inngått.

SSB har publisert løpende statistikk om både utenlandske statsborgere og overgang til norsk statsborgerskap helt siden andre halvdel av 1970-årene, så bare av den grunn er noen hovedtrekk ved utviklingen og mønstrene kjent. En grundigere behandling har det vært større anledning til i egne rapporter og notater, kapitler og artikler.

2.1. Publisert av SSB

1997

Vassenden (1997) tar opp overgang til norsk statsborgerskap i et eget kapittel. Flere mønstre som seinere har blitt analysert og omtalt var tydelige allerede da, slik som det lave antallet overganger foretatt av statsborgerskap fra Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania (se mer om det i kapittel 8).

2012

Pettersen (2012) viser at antall overganger til norsk statsborgerskap økte kraftig i perioden 1977 til 2011. Hun peker på at økningen har sammenheng med den generelle økningen i innvandringen til Norge, mens svingningene i stor grad kan forklares med store flyktningstrømmer i enkelte perioder.

Den årlige utviklingen i antallet overganger til norsk statsborgerskap følger i stor grad utviklingen for innvandrede med utenlandsk statsborgerskap 7 til 10 år tidligere.

Det er hovedsakelig flyktninger og familieinnvandrede fra land i Asia, Afrika og Øst-Europa som bytter til norsk statsborgerskap. I tillegg kommer tidligere arbeidsinnvandrere som har bodd lenge i Norge, slik som personer fra Pakistan og Tyrkia.

Blant alle innvandrere bosatt i Norge i 2011, og som har vært bosatt i minst 7 år, er det i alt 63 prosent som har byttet til norsk statsborgerskap. Blant flyktninger og innvandrere fra Afrika og Asia med Tyrkia har over 80 prosent byttet, mens det for bosatte fra Øst-Europa er andelen på 69 prosent. Lavest andel er det blant innvandrere fra Vest-Europa, Nord-Amerika, Oseania og Norden (19-25 prosent). Blant arbeidsinnvandrere som har kommet etter 1989, er det kun 13 prosent av de som kan bytte som har gjort det.

Innvandrere som kom til Norge i løpet av perioden 1994-2002, særlig fra Asia og Øst-Europa, tok i mindre grad norsk statsborgerskap enn dem som kom i tiåret tidligere.

Pettersen fant at det i snitt tok 7,6 år fra innvandring til bytte til norsk statsborgerskap. Kortest botid før bytte har tidligere afrikanske statsborgere på om lag 7 år, og statsløse som i snitt får norsk statsborgerskap etter 4 år i Norge. Personer fra Asia og Øst-Europa venter litt over 7 år, mens innvandrere med

førrige statsborgerskap fra Nord-Amerika og Oseania venter lengst med å bytte til norsk statsborgerskap, i snitt 12 og 10 år for henholdsvis kvinner og menn.

Blant dem som tilfredsstillt botidskravet er det personer fra Afrika, og særlig kvinner, som har høyest tilbøyelighet til å ta norsk statsborgerskap når de har muligheten til det. Nest høyeste naturaliseringsrate ble funnet blant personer fra Asia inklusive Tyrkia. Deretter følger personer fra Øst-Europa og Sør- og Mellom-Amerika. Flyktninger har høyest rate, og kvinner høyere enn menn.

Lavest rate og gjennomgående lavest tilbøyelighet til å ta norsk statsborgerskap i perioden 1977-2011 var blant innvandrere fra Vest-Europa, Norden, Nord-Amerika og Oseania.

2013

Pettersen (2013) sammenfatter at det særlig er flyktninger og familieinnvandrede fra land i Asia og Afrika som bytter til norsk statsborgerskap når de har muligheten til det. Derimot er det liten interesse for norsk statsborgerskap blant europeere og arbeidsinnvandrere. Men i 2013 hadde de fleste arbeidsinnvandrerne bodd forholdsvis kort tid i Norge, så det var fortsatt usikkert hva som ville skje med dem til slutt.

2015-

Pettersen (2015) tar opp at selv om antallet overganger til norsk statsborgerskap har økt i perioden 1977-2013, er det en stadig lavere andel blant dem som kan skifte statstilhørighet, som faktisk gjør det. Arbeidsinnvandrere som har kommet til Norge etter EU-utvidelsen i 2004, bytter ikke i like stor grad statsborgerskap som flyktninger.

Også i Pettersen (2016) var den fallende andelen som tar norsk statsborgerskap et tema.

Når det gjelder statsløse, har 90 prosent av de statsløse innvandrere blitt norske statsborgere etter fire år, og bare 3 prosent har bodd i Norge i ti eller flere år uten å bli norske statsborgere. 83 prosent av barn som var født av statsløse i Norge hadde fått statsborgerskap fire år etter fødselen, og bare 2 prosent av dem har bodd her i ti eller flere år uten å bli norske statsborgere.

Brunborg (2016) gir den første dyperegående behandlingen av statsløse i statistikkssammenheng.

Naz og Vassenden (2019) følger opp serien med en oppdatering av tall som blant annet viser at ønsket om å bli norsk statsborger er sterkest hos flyktningene.

Levekårsundersøkelsen blant innvandrere

Pettersen (2017) presenterer resultater fra den siste levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn (LKI 2016). Av de nasjonalitetsgruppene som inngikk i den, oppga 40 prosent at de hadde et annet statsborgerskap i tillegg til sitt norske.

Personene som hadde norsk statsborgerskap, eller oppga å ha søkt, fikk i LKI et oppfølgingsspørsmål hvor det ble lest opp noen vanlige grunner til at man skiftet statsborgerskap. Respondenten ble bedt om å si hvilke av grunnene som passet best (inntil to svaralternativer). En stor andel oppga «Jeg følte at jeg hørte til i Norge» (49 prosent) som grunn til at de har søkt norsk statsborgerskap. På andreplass kom «Det ga meg bedre muligheter i det norske samfunnet» (44 prosent), etterfulgt av «Det gjorde det lettere å besøke opprinnelseslandet eller andre land» (34 prosent).

2.2. Publisert av andre

Søkeordet 'statsborgerskap' finner fram til mye forskningslitteratur om det emnet, men det aller meste havner på sida av denne rapportens tilnærming. Mye viser seg å være om medborgerskap, en god del bruker statsborgerskap bare som uavhengig variabel på linje med fødeland eller landbakgrunn, og så er det mye om statsborgerskapsregimer og -regelverk. Kvalitativ forskning er utbredt, eventuelt med innslag av noen få tall som støtter opp under og utfyller den kvalitative hoveddelen.

Enkelt oppsummert ser det ut for den type kvantitative analyser som SSB har foretatt siden 2012, eller i det minste noe i samme retning, er sjeldne. Perrin (2006) og Conti m.fl. (2019) ser ut for å være de eneste statistikkprodusentene som fortjener å bli trukket fram ved at de er orientert mot tilrettelegging av forløpsdata om statsborgerskap. Begge må imidlertid håndtere et krevende datagrunnlag i sine respektive land (Belgia og Italia).

Blant forskere er det litt flere som legger seg nært opp til disse perspektivene.

3. Håndteringen av statsborgerskap er og hvordan det blir til

De mest generelle sidene ved statsborgerskap, slik som hvilke funksjoner det har for den enkelte og for staten, diskuteres i vedlegg D.

Der gis det også en oversikt over sentrale lovbestemmelser om norsk statsborgerskap. Det generelle botidskravet er 7 år, men for flere kategorier er kravet lavere, noe som vi vil se gjør at kortere botider har et stort omfang. Men botid er ikke alt som skal til for å bli norsk statsborger: Kravene omfatter også blant annet et visst nivå på norskkunnskaper og underholdsevne. Utlendingers overveielser med hensyn til eventuelt skifte til norsk statsborgerskap, har vi ikke kunnskap om – bare hva de fører til.

Kapittel 3 vil ta opp noen andre sider ved statsborgerskap, nemlig hvordan det håndteres i ulike etater og registre.

Med innblikk i hva statsborgerskap innebærer – hva det kan bety for folk, og hvordan det forvaltes og eventuelt endres – er det lettere å både forstå og behandle dataene riktig, og å gjøre riktige tolkninger i analysen.

3.1. Ulike aspekter ved forvaltningsdata

Den type opplysninger som personers statsborgerskap er, har både ei juridisk side og ei praktisk side. Den praktisk gjelder behandlingssystemer, dataflyt og lagring av opplysningene.

Forvaltningsregistre eksisterer egentlig uavhengig av mediet brukt for håndteringen av det – enten det er papir eller elektroniske løsninger. Den teknologiske utviklingen har imidlertid gjort at opplysninger med rettsvirkning nå finnes i registre og ikke i papirdokumenter. Det en gang så klare skillet mellom lov og avspeilende register har med tida blitt betydelig redusert.

Bare ved det at folk forholder seg til og blir påvirket av dette registrerte statsborgerskapet, oppstår det også en demografisk dimensjon.

Å holde juridiske, registreringsmessige og demografiske aspekter klart fra hverandre, er imidlertid ikke alltid helt lett².

Med et registreringsmessig perspektiv er en feilregistrering et like verdifullt dataelement som en rett registrering. Med et demografisk eller juridisk perspektiv, derimot, blir feil og mangler å oppfatte som datamessig rusk som bør fjernes for å komme fram til personens reelle eller i alle fall lovmessige hendeshistorikk.

Våre hoveddatakilder har i liten grad inneholdt typiske saksbehandlingsvariabler. Slike kunne ha vært nyttige i visse tilfeller.

3.2. Statsborgerskapsdatarelevante instanser, og meldingsgangen mellom dem

Det er lett å overse at mange av dataene vi bruker er fra ei tid som på flere måter er temmelig annerledes enn vår. Uansett om man er bevisst dette eller ikke, er det utfordrende å gi beskrivelser av systemer slik de har vært utformet til enhver over en periode på mange tiår.

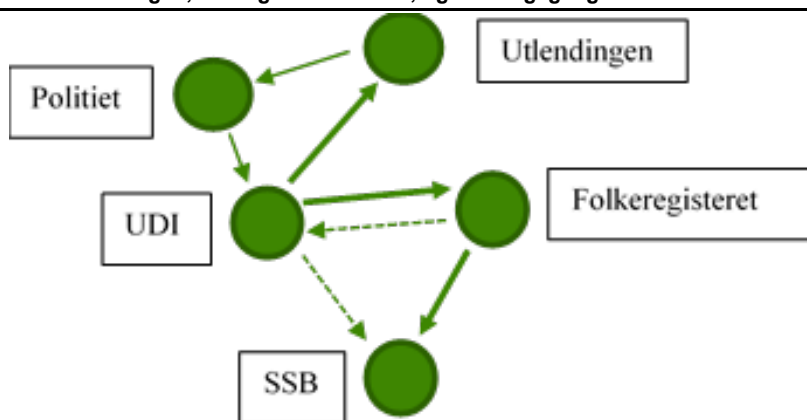
² Det kan være vanskelig å forstå hva som bare har foregått i dataverdenen og som derfor ikke er interessant fra et demografisk utgangspunkt, og hva som har vært realiteter for de berørte og altså potensielt relevant å avspeile.

Ikke alt har likevel endret seg like mye i den perioden vi ser på. Noe må nesten sies å være forbausende stabilt. Spesielt gjelder det folkeregisteret, som har hatt en langsiktig stabilitet i over hundre år, og en kortsiktig fra andre halvdel av 1990-tallet, da mye av det systemet som fortsatt så vidt eksisterer, ble bygd opp.

Tre hovedinstanser

De tre instansene for behandling av statsborgerskap vi er opptatt av er utlendingsforvaltningen, folkeregisteret³ og SSB. Utlendingsforvaltningen består av både politiet (den relevante delen av det) og Utlendingsdirektoratet (UDI). Nedenfor blir utlendingsforvaltningen og folkeregisteret omtalt. SSBs plass og rolle tas i kapittel 4.

Figur 3.1 Utlendingen, fire registerinstanser, og meldingsgangen mellom dem

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I det meste den perioden vi er opptatt av, er det korrekt å si at meldingsgangen starter ved at en utenlandsk statsborger sender sin søknad om statsborgerskap til utlendingsforvaltningen. Der kontrollerer politiet identitet og annet og forbereder saken for UDI, hvor den behandles. Hvis søknaden innvilges, sendes statsborgerbrevet til søkeren. Samtidig sendes en kopi til folkeregisteret, som registrer inn statsborgerskapet og den offisielle datoen for det i DSF. Til slutt får SSB disse til variablene som del av den samlede leveransen fra DSF-systemet.

I data som SSB får fra UDI inngår et litt bredere spekter av statsborgerskapsrelevante variabler, men bruken av dem har vært begrenset til spesielle prosjekter.

Utlendingsforvaltningen

UDI er de mest sentrale elementet i samlebetegnelsen utlendingsforvaltningen. UDI ble opprettet i 1988, men hadde sine forgjengere.

Opprinnelig ble vedtak om norsk statsborgerskap fattet både i UDI (eller tilsvarende), av fylkesmennene og på utenriksstasjonene. Med loven i 2006 ble UDI eneste myndighet som innvilger norsk statsborgerskap til utlendinger. Det er UDI som forvalter statsborgerloven.

Utlendingsdatabasen

Søknader og vedtak registreres og behandles i Utlendingsdatabasen. Selv om den arvet statsborgerskapsrelevant informasjon fra forløperen Fremkon, går ikke informasjonen langt tilbake i tid for alle variabler.

³ Siden folkeregisteret er en del av Skatteetaten, brukes også sistnevnte navn en del.

Statistikk

Før 2006 hadde ingen enkelt *tildelingsetat* oversikt antall søknader og over hvor mange som fikk norske statsborgerskap. Først etter innleggingen i folkeregisteret ble dataene samlet i ett register. Etter sentraliseringen av vedtaksmyndighet i 2006 fikk UDI en slik oversikt og derfor mulighet til å utgi fullstendig årlig statistikk over søknader, saker og vedtak om norsk statsborgerskap.

UDI utgir da også en enkel statistikk over innvilgede statsborgerskapssøknader.

Folkeregisteret

Folkeregisteret har tatt imot informasjon om statsborgerskap og registrert dette siden tidenes morgen. I prinsippet må det ha vært slik i alle fall fra 1946, da folkeregisteret for første gang ble landsdekkende. På den tida foregikk registreringer bare på papir og kartotekkort.

Som forklart ovenfor var det lenge slik at det først ved innleggelse av statsborgerskapstildelingene i folkeregisteret at det oppstod et samlet datasett over dem hadde fått norsk statsborgerskap i løpet av en periode.

Folkeregisteret har ikke vedtaksmyndighet om statsborgerskap, men det har til nå måttet kvalitetssikre og tatt en selvstendig vurdering på om den konkrete informasjonen det mottar fra andre etater faktisk skulle inn i DSF. At det foreligger gyldig dokumentasjon er alltid viktig. I et administrativt register bør det fra et forvaltningsmessig synspunkt heller stå uoppgett enn noe som er feil.

Bare folkeregisteret har alles statsborgerskap

Fortsatt er det bare folkeregisteret som holder rede på hvilket statsborgerskap alle i befolkningen har. UDI vet riktignok alt om dem etaten har innvilget statsborgerskap til, men bare folkeregisteret kan redegjøre for alle med nedarvet/automatisk statsborgerskap.

Bare elektroniske data duger

Det er først når data blir elektroniske, som på 1960- og 70-tallet, at de reelt blir tilgjengelig for massebrukere som SSB. Hvordan det står til med dekningen på det punktet, kommer fram blant annet i kapittel 5 og i vedlegg E.

Mye nytt fra nå av – men det kommer for seint til å innvirke på våre data

En ny folkeregistreringslov kom i 2016, og fra omtrent da av har det også pågått en omfattende modernisering av folkeregisteret, der etableringen av et nytt FREG til erstatning for DSF har stått sentralt. FREG er ment å ta helt over i løpet av 2020.

I det nye regimet har forbindelsen mellom UDI og folkeregisteret blitt tettere enn før. Ansvars- og arbeidsdelingen mellom dem har blitt noe endret, og vel mer presis. Automatiseringer av både dataoverføring, innleggelse i folkeregisteret og saksbehandling har stått sentralt i moderniseringen. Men foreløpig er alt dette for nytt til at det påvirker det totale bildet av et halvt århundre med historie og mange millioner med statsborgerskapsregistreringer som allerede har blitt foretatt.

Meldingsgangen mellom etater

Norge har vært tidlig ute med elektroniske utgaver av sentrale forvaltningsregistre, men det er lett å glemme at *overføringene* av data mellom registrene/instansene har hatt et stort innslag av papirbaserte løsninger, med påfølgende behov for manuell registrering.

Hver gang data skal transformeres eller utveksles mellom etater vil det ved bruk av papir eller enkle elektroniske løsninger være en fare for kluss i vekslingen eller at

oppstår feil. Da vi i et notat i 2009 konkluderte med «at pr i dag er det slett ikke noen sømløs overgang fra UDB til DSF mht. statsborgerskapsendringer», så må uttalelsen kunne sies å dekke så godt som hele den perioden herværende rapport tar for seg.

På den annen side lå det i de gamle papirbaserte og manuelle systemene også muligheter for feiloppdaging og retting som de første generasjonene av elektroniske systemer kanskje ikke hadde.

3.3. Søknad om statsborgerskap er én ting – innvilgelse noe annet

Et innvilget norsk statsborgerskap har alltid begynt med en søknad som noen har sendt til utlendingsforvaltningen.

For noen tiår siden var det gratis å søke for alle, men etter hvert ble det innført gebyr for vanlige statsborgerskapssøknader fra voksne, og det har nå kommet opp på kr 2 700. Gebyrkravet bør ha lagt en demper på fristelsen til å sende dårlig funderte søknader bare for å prøve sjansen. Er en søker f.eks. usikker på om lang nok botid er oppnådd, er det trolig at gebyrkravet fører til at vedkommende venter litt lenger med å søke for å bli sikrere på at søknaden skal bli innvilget.

Noen søknader avslås

Men uansett hva årsakene er, så blir søknader avslått. Tallet på statsborgerskapssøknader i en gitt periode vil altså være litt høyere enn de positive vedtakene som etter hvert kommer ut av søknadene.

UDI oppgir 91 prosent innvilgelser i 2019, og omtrent der har andelen ligget i flere år. Et avslag kan ha flere avslagsgrunner.

I Aftenposten-artikkel i 2013 (17.8.) sier blant annet dette om avslagsgrunnene:

- Botid: En av de hyppigste avslagsgrunnene, særlig søkere fra Somalia og Irak.
- Uklar identitet: Hyppig avslagsgrunn, særlig for irakere.
- Norskkrav: Flest irakere, fulgt av pakistanere og somaliere får avslag på grunn av mangelfulle norskkunnskaper.
- Vandel: Avslag fordi de er straffedømte.

For 2019 oppgir UDI at de viktigste avslagsgrunnene var kunnskaper i norsk, ilagt straff, norsk samfunnskunnskap, uklar identitet og for liten botid. De største avslagsstatsborgerskapene var Somalia, Eritrea, Irak, Statsløse og Afghanistan.

En slik oversikt viser for øvrig at det å gå over til norsk statsborgerskap ikke bare er «plankekjøring» – verken for søker eller behandlingsinstans. Det er ikke bare å vente til botida blir lang nok. Noen av de som har problemer med å innfri de andre kravene kan vi nok finne igjen i statistikken blant dem som har brukt lang tid, eller som har vært bosatt lenge uten at de ennå har gått over til norsk statsborgerskap. Men noen er det vel også som var urealistiske og for tidlig ute, og som seinere rekker å bli norske uten å ha trengt unormalt lang tid.

Men det betyr også at om så godt som alle i ei valgt gruppe har gått over, så har ikke de andre kravene hatt den virkningen at de har hindret noen i å få norsk statsborgerskap. Kravene kan imidlertid ha gjort at overgangen for noen har kommet seinere enn det søkeren hadde foretrukket.

Saksbehandlingstida

Tida fra en søknad mottas i utlendingsforvaltningen⁴ til et vedtak fattes, er saksbehandlingstida. Denne perioden består både av ventetid og behandlingsarbeidstid. Hvordan prosessen gjennomføres og hvordan søknadskøer avvikles, er slike etater løpende opptatt av. For søkeren og eventuelt andre eksterne, er det imidlertid bare den samlede saksbehandlingstida som teller.

Saksbehandlingstida gjør at mange statsborgerskapstildelinger som foretas i et kalenderår vil være resultatet av søknader som ble mottatt året før.

3.4. Avklaring av farskap kan endre barnets statsborgerskap

Nyfødte representerer noen mindre utfordringer med hensyn til tildeling av statsborgerskap.

En situasjon som kan endre et barns statsborgerskapsregistrering er når mor og far har forskjellig utenlandsk statsborgerskap, og ett av dem må velges som barnets offisielle statsborgerskap i folkeregisteret. Noen ganger kan det da bli litt fram og tilbake før det endelige statsborgerskapet kommer på plass. Men det at statsborgerskapet er utenlandsk og ikke norsk, endrer seg ikke i disse tilfellene.

Det kan det derimot gjøre i tilfeller der bare mor er kjent ved fødselstidspunktet, og hun er utenlandsk. Hvis farskapet blir fastsatt etter noen uker eller måneder, kan det vise seg at far var norsk statsborger allerede da barnet ble født. Hadde dette vært kjent på det tidspunktet, ville barnets statsborgerskap blitt norsk ved fødselen.

I den perioden barnet levde med det utenlandske statsborgerskapet, var det reelt. Det kunne få betydning i visse situasjoner. Når så det norske statsborgerskapet etter hvert kom på plass, innebar det en endring for barnet fra det tidspunktet det skjedde. I den forstand var dette en overgang til norsk statsborgerskap av samme type som personer ellers opplever, eller i alle fall andre barn som blir norske når foreldrene blir det.

Demografisk sett må det imidlertid kunne oppfattes som en mangel at fars norske statsborgerskap ikke ble fanget opp fra første stund. Med det perspektivet blir den farskapsutløste overgangen til norsk statsborgerskap ganske enkelt en retting med virkning fra fødselsdatoen.

Den juridiske tilnærmingen kommer i dette spørsmålet den demografiske i møte. Fra et juridisk perspektiv er det viktige at barnet får de rettighetene det har krav på, og det innebærer at det norske statsborgerskapet blir satt til å gjelde fra fødselen av.

Hvor mange slike tilfeller det har vært opp gjennom årene blir vurdert i kapittel 4.3.

3.5. Feil tildeling av norsk statsborgerskap, og opprydding i 2012

I august 2012 ble direktemottakerne av folkeregisterdata varslet om at «Skattemetodene har besluttet at borgere som står registrert som utvandret før 010176 og har norsk statsborgerskap skal nå oppdateres med borgerskap 990 Ukjent. Bakgrunnen for dette er at det er foretatt en del undersøkelser som har avdekket at et

⁴ Politiets del av saksbehandlingstida har normalt ikke vært stor, men etter hvert har det blitt forholdsvis lange behandlingstider i Oslo [informasjon mottatt før koronaen kom]. Det tar tid fra en søknad fylles ut på nettet til politiet kan gi en time, og også etter det trengs det ekstra tid. Behandlingstida i UDI kommer så i tillegg.

større antall personer urettmessig, grunnet en tidligere konvertering av data, står registrert som norske statsborgere i DSF. Endringen omfatter rundt 65 500 personer».

I tre artikler 9. og 10. september 2012 slo så Aftenposten opp saken om det som ble kalt en datatabbe i folkeregisteret (Aftenposten 2012). Hovedinnholdet var at tusenvis av utlendinger var blitt norske statsborgere ved en feil. Feilen hadde blitt oppdaget i 2007 da flere marokkanere dukket opp på den norske ambassaden i Marokko for å få norsk pass. Dette var personer som umulig kunne være norske.

Hva som skjedde

Folkeregisteret hadde ifølge avisoppslagene kommet til at feiltildelingen skjedde da det erstattet kortkartoteket med datasystem en gang rundt 1990. Alle som utvandret fra Norge i perioden 1960-1975 hadde [en gang etter utvandringen] automatisk fått norsk statsborgerskap. De hadde ikke senere vært registrert som bosatt i Norge.

Tilsammen gjaldt dette 64 501 personer. Etter stikkprøver mente SKD at 90 prosent av disse var utlendinger som ikke hadde hatt krav på norsk statsborgerskap, og disse utgjorde rundt 58 000 personer. De resterende 6 000 ble antatt å være «ekte» norske statsborgere⁵.

Tiltak

Rettsavdelingen i Skattedirektoratet bestilte retting av feil i 2008. Da artiklene ble skrevet i 2012, hadde Skattedirektoratet nettopp satt i verk sitt tiltak for å få ryddet opp. For å bøte på feilen hadde alle de 64 501 personene fått endret status til «statsborgerskap ukjent» i folkeregisteret.

Dette rammet da samtidig de som reelt var utflyttede norske statsborgere. I løpet av de påfølgende årene henvendte noen av dem seg til folkeregisteret og fikk da tilbake det norske statsborgerskapet (se mer i kapittel 9, særlig 9.2).

3.6. Registrering av dobbelt statsborgerskap før 2020

Først i DSP og så seinere i DSF var det naturlig nok satt av bare ett felt til registrering av en persons statsborgerskap, for gjeldende rett var at hver person skulle ha bare ett statsborgerskap.

Men folkeregisteret har vel alltid notert ned ekstra statsborgerskap som nye norske borgere måtte eller hadde fikk lov til å beholde. I DSF ble dette gjort i et av systemets merknadsfelter. Dette er felter som ikke er laget for å bli distribuert til SSB eller andre brukere av folkeregisterdata.

Skattedirektoratet meldte i 2015 at det hadde bestemt å innføre mulighet for å registrere inntil 10 statsborgerskap. De første transaksjonene med mer ett statsborgerskap kom 23. september samme år. Opprettelsen av ordinære datafelter var en bedre løsning for både registreringsmyndigheter og brukere.

Endringen ble ikke umiddelbart fulgt av informasjon om hvordan ordningen skulle fungere, men noe kom inn i Håndbok for folkeregistrering 2018 (Skatteetaten, 2018). I følge den vil det i ekstrarfeltene, hvis de er utfylt, alltid stå utenlandske statsborgerskap. Det norske, hvis vedkommende er norsk, vil alltid stå i hovedfeltet. Rekkefølgen er ellers at nordiske statsborgerskap kommer foran ikke-nordiske, og EØS-borgerskap foran tredjelands.

⁵ Underforstått personer som de ikke hadde greid å identifisere og dermed holde unna omkodingen.

Det er åpenbart at hovedkilden for det eller de ekstra statsborgerskapene har vært de opplysningene som har kommet fram når utlendinger har gått over til norsk statsborgerskap. I noen tilfeller kan det tenkes at det da bare har blitt opplyst om ett utenlandsk statsborgerskap selv om vedkommende hadde flere. Men i hovedsak må søknader om norsk statsborgerskap anses for å ha vært en rimelig pålitelig kilde i alle tilfeller der det var klart at det utenlandske statsborgerskapet ville kunne beholdes.

Flere samtidige statsborgerskap kan man imidlertid også pådra seg på andre måter enn ved å søke om norsk statsborgerskap. Ute i den store verden varierer regelverket mye mellom landene, og i noen av dem er det ved opphold eller arv mulig å bli tildelt et tilleggsstatsborgerskap ved fødselen, eller seinere. Det finnes ingen ordning som gjør det mulig for norske myndigheter på en systematisk måte å hente inn opplysninger om slike ekstra statsborgerskap. Det gjelder enten personen er norsk eller bare utenlandsk.

Hovedregelen om bare ett statsborgerskap og kravet om løsning har uvilkårlig fungert som en advarsel mot å melde fra om eventuelle ekstrastatsborgerskap, i alle fall for dem som visste eller ante at de ikke fylte vilkårene i UDIs unntaksliste (se mer om dobbelt statsborgerskap i kapittel 10). Dette illustreres i et oppslag i Aftenposten 12. januar 2020, der det klart framgår hvilke problemer man har kunnet få ved å opplyse om et utenlandsk statsborgerskap i tillegg til det norske.

3.7. Innholdet i de nåværende statsborgerskapsdataene fra DSF

Når en søknad behandles i UDI vil all nødvendig informasjon for å avgjøre saken være tilgjengelig. Den informasjonen som etter endelig vedtak blir sendt til folkeregisteret, er imidlertid begrenset til noen få elementer.

Det som til slutt blir registrert inn i ordinære datafelter i DSF, er avgrenset til bare det nye statsborgerskapet og datoen for det. Direktemottakerne av folkeregisterdata mottar så transaksjoner der årsakskode '35 Endring av statsborgerskap' inngår.

For mange hendelsestypers vedkommende skiller DSF-systemet tydelig mellom det som regnes som reelle hendelser på den ene sida og annulleringer og andre korrekasjoner på den andre. På det beste har disse tre meldingstypene hver sine årsakskoder.

For statsborgerskap finnes det bare én årsakskode, og den viktige distinksjonen mellom hendelse og retting er dermed ikke like klar. Manglende dato skal riktignok bety at statsborgerskapet rettes, og likt statsborgerskap må bety at datoen rettes. Likevel må man i en viss grad resonnerer seg fram til hva som skal regnes som reell hendelse og hva som bare korrigerer.

For øvrig er virkeligheten heller ikke alltid så enkel at folkeregistrene på en sikker måte kan håndtere et slikt skille på samme klare måte som det kan ved f.eks. fødsler og flyttinger.

Tilgang på flere variabler?

Det nye FREG vil inneholde saksbehandlingsvariabler. I hvilken grad dette omfatter nyttige statsborgerskapsvariabler, er ikke undersøkt. Men flere eller bedre variabler enn dem som finnes i Utlendingsdatabasen, vil det ikke kunne være. Da kan dataene like gjerne tas derfra.

Uavhengig av slike praktiske sider, finnes det alltid et visst statistisk behov for å kunne klassifisere innvilgelser av norsk statsborgerskap etter hvilke bestemmelser som var lagt til grunn.

Kodeverket

I både folkeregisteret og Utlendingsdatabasen brukes en godt utviklet standard for land og statsborgerskap. Flere av verdiene der gjelder bare for land og ikke statsborgerskap. I dataene finnes det registreringer av ukurante statsborgerskap, men ikke spesielt mange. Et unntak er D-nummerpersonene, som i litt større grad får land uten eget statsborgerskap (f.eks. Palestina) oppført i feltet for statsborgerskap.

Statsborgerskapsvariabelen har forresten en verdi som ikke finnes på noen landlister, nemlig Statsløs.

4. Statistisk sentralbyrås løpende statsborgerskapsstatistikk

4.1. SSBs rolle generelt

Siste fase i dataoverføringene er når SSB mottar dataene. I SSB utarbeides det statistikk- og analysefiler. Fra filene blir det laget statistikk – i første rekke den offisielle statistikken som publiseres i Statistikkbanken.

Statistikk er delvis bare en gjenspeiling av inputdata, men det er også noe mer. En statistikkprodusent er på den ene sida helt avhengig av dataene som kommer inn, og samtidig både må og kan han eller hun ta egne avgjørelser for å få dataene til å bli statistikk. Med det menes produkter som fyller visse minstekrav til sammenlignbarhet over tid og med andre statistikker, aktualitet, internasjonale standarder mv. Se Vassenden (2015) for diskusjon om statistikkproduksjon generelt og inn- og utvandring spesielt.

Statistikkfiler generelt

Statistikkfiler med hendelser lages for en og en periode om gangen (som oftest kalenderår), og tilsvarende lages situasjonsfiler minst for hver 1. januar.

I tillagingen følges visse betingelser om ei viss ventetid etter utgangen av referanseperioden/tidspunktet for å få med de siste registreringene fra referanseperioden. Dette gjøres dels for å la det som skjer de siste dagene i perioden få en rimelig sjanse til å bli med i statistikken for den perioden, og dels for å utjevne forskjeller i datainngangen mellom de ulike hendelsestypene.

Etter at strek er satt (i dette århundret har det blitt gjort 31. januar), blir det i inneværende runde ikke tatt hensyn til meldinger som måtte komme seinere og som referer til den aktuelle årsstatistikken eller tidligere. Statistikken (medregnet statistikkfilen) blir altså låst for nye oppdateringer. Også dette er beskrevet i Vassenden (2015).

Etterslepet

Meldinger som gjelder referanseåret eller tidligere, men som kommer for seint til å bli tatt med i årsstatistikken, vil det neste året framstå som etterslep. Siden 1960-tallet av har omfanget av etterslep og behandlingen av variert en del. Fra århundreskiftet har alt etterslep blitt tatt med.

I praksis vil de forsinkede meldingene om de *reelle hendelsene* kunne komme med ved neste korsvei. Men forsinkede *annulleringer* og *korreksjoner* vil i et slikt system aldri kunne komme til nytte for den løpende statistikken, for allerede utgitt statistikk blir normalt ikke endret. Det er ikke mange forsinkede rettemeldinger, men de ville kunnet gitt forbedringer i eldre statistikkdata.

Rettinger

Annulleringer og andre rettinger av slike hendelser skal, så langt det er teknisk mulig å skille dem ut, ikke oppfattes som overganger.

Fordelingsåret som brukes i statistikk

All offisiell statistikk med 'år' som variabel er fordelt på akkurat det, altså bare «År». Den tekniske betegnelsen for dette året er 'referanseår' (eller 'statistikkår', som i noen sammenhenger passer bedre).

Det er inkluderingen av etterslepet som gjør referanseåret litt forskjellig fra det offisielle hendelsesåret.

En konsekvens av dette er at statistikk som med hensyn til årplasseringen er basert på hendelsesdatoen, ikke kan bli helt lik den offisielle statistikken.

4.2. Statistikkene om statsborgerskap

Folkemengden etter statsborgerskap

Det ble laget og publisert statistikk over folkemengden etter statsborgerskap i alle folketellingene fra 1910 til 1960. Tallene for 1960 var imidlertid basert på et 25 prosents utvalg.

Etter det har det siden 1. januar 1975 blitt laget årlig statistikk, om enn ikke publisert på behørig måte de første par årene⁶.

For ordens skyld omfatter denne typen statistikk alltid bare dem som på referanседatoen er bosatt i Norge.

De 65 500 feilregistreringene av norsk statsborgerskap som ble beskrevet i kapittel 3.5, gjaldt ifølge informasjonen fra folkeregisteret personer som hadde *utvandret* i perioden 1960-1975. Dermed skal ikke noe statistikk over *bosattes* statsborgerskapsfordeling være påvirket av feilen (se mer om dette i kapittel 9.2).

Overgang til norsk statsborgerskap

Statistikk over overgang til norsk statsborgerskap har blitt laget og publisert årlig siden 1977.

En overgang defineres der som et reelt skifte fra et ikke-norsk til norsk statsborgerskap foretatt av en person som bor i Norge. Noen krav til den tidligere eller seinere statsborgerskapshistorien stilles naturlig nok ikke. Om personen også tidligere var norsk, eller seinere blir utenlandsk igjen, så skal det altså ikke tas hensyn til det.

Etterslepet

I dette århundret lå etterslepet på i gjennomsnitt 2,3 prosent det første tiåret, og i det neste 1,2 prosent. En så liten etterslepsandel skaper ikke store forskjeller mellom den offisielle statistikken og tall fra analysefiler.

Feiltilfeller

Under bearbeidingen av inputdataene har ikke produsenten alltid vært oppmerksom på små rariteter i dataene, som vi i ettertid ser lettere. Det meste av dette har imidlertid karakter av smårusk.

Men i alle fall ett tilfelle er mer enn det: I statistikken for 1994 ble det tatt med 398 overganger som allerede var dekket av statistikken for 1993. Dette utgjorde 4,5 prosent av det offisielle tallet for 1994.

Ellers finner vi i 1996 at 36 personer står med to overganger hver det året.

I årgangene 1985 til 1997 mangler statistikkfilene dato for når overgangen til norsk statsborgerskap skjedde⁷.

For feil på grunn av farskap, se kapittel 4.3.

⁶ I Statistikkbanken er det ikke lagt inn tall for 1. januar 1975, uten at det er en åpenbar grunn til det.

⁷ Datoer finnes imidlertid på grunnlagsfiler for statistikkfilene.

Dobbelt statsborgerskap i SSBs statistikk?

I samsvar med lovverkets hovedprinsipp om at bare ett statsborgerskap har vært tillatt, har SSBs løpende statsborgerskapsstatistikker ikke omfattet informasjon om dobbelt statsborgerskap.

4.3. Behandlingen av norsk statsborgerskap tildelt etter avklart farskap

Som beskrevet i kapittel 3.4 vil avklart farskap kunne føre til at et barn blir norsk statsborger etter sin fødsel, med virkning fra fødselsdatoen.

For SSB begynte saken med at UDI publiserte sine første statistikker over statsborgerskapsbevillinger. SSBs tall sammenlignet med UDIs viste et større avvik enn det som umiddelbart kunne forklares med forskjeller i systemer og uttaksbetingelser. Avviket var forholdsvis stort hvert eneste år, og en nærmere gransking ble gjennomført. Den endte til slutt med at farskapssaker ble identifisert som hovedårsak til avviket mellom de to statistikkene.

Etter dette bestemte SSB å identifisere «farskapsovergangene til norsk statsborgerskap» og holde dem utenfor den offisielle statistikken med virkning fra referanseåret 2011. For årene 2006-2010 ble antall slike overganger funnet og innført i fotnoter, men uten at den allerede publiserte statistikken ble endret.

I årgangene fra 1977 til 1984 er det med forsvinnende få med botid opp til tre måneder. I årene 1998 til 2010 er det en god del personer med botider på bare noen få måneder. Fra og med årgangen 2011 er tallene på dem med få måneders botid svært små fordi det da ble praksis å holde farskapstilfeller utenfor.

Fortsatt noen med svært kort botid

Med unntak av fire referanseår har det offisielle tallet på overganger til norsk statsborgerskap inkludert rundt 50 personer som står med overgangsdatoen lik fødselsdatoen.

Enkelte av disse kan være farskapstilfeller som ikke er fanget opp, men det meste har vært rettinger som har ikke har blitt forstått som det av behandlingssystemet. Når folkeregisteret tilbakeskriver det norske statsborgerskapet til fødselsdatoen, sier det egentlig at det offisielt ikke har foregått noen overgang til norsk statsborgerskap.

Tabell 4.1 gir en oversikt over omfanget av noen de spesielle kategoriene som påvirker statistikkens definisjon og kvalitet.

Tabell 4.1 Innvirkningen av farskapsoverganger¹ og svært kort botid på statistikken over overgang til norsk statsborgerskap

År	I alt	Offisielle tall	Farskaps- overganger	Andel farskaps- overganger	Inngår/ holdt utenfor	Tildelings- alder 0 dager	Tildelings- alder 0 måneder ellers	Etterslepet
1998		9 244				7	5	0
1999		7 988				14	3	37
2000		9 517				34	10	63
2001		10 838				21	7	113
2002		9 041				23	14	92
2003		7 867				47	14	163
2004		8 154				61	16	178
2005		12 655				47	24	166
2006		11 955	201	1,7	I	79	53	130
2007		14 877	337	2,3	I	63	127	257
2008		10 312	258	2,5	I	0	97	201
2009		11 442	223	1,9	I	1	119	202
2010		11 903	293	2,5	I	57	152	260
2011	14 637	14 286	351	2,4	U	52	4	210
2012	12 849	12 384	465	3,6	U	46	5	171
2013	13 746	13 223	523	3,8	U	54	5	170
2014	15 869	15 336	533	3,4	U	46	7	91
2015	12 958	12 432	526	4,1	U	45	3	127
2016	14 676	13 712	964	6,6	U	0	3	67
2017	22 775	21 648	1 127	4,9	U	0	1	90
2018	11 099	10 268	831	7,5	U	83	6	105
2019	14 117	13 337	780	5,5	U	0	8	43

¹ Tall for farskapsoverganger 2006-2010 er hentet fra fotnoter i Statistikkbanken.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Situasjonen på analysefilen

I forbindelse med arbeidet med analysefil til denne rapporten ble det utarbeidet betingelser for å gjenskape farskapsoverganger tilbake til 1995, men betingelsene slo i hovedsak ut bare for 2006 og seinere. Det viser at på den tida må noe ha endret seg i folkeregistreringen.

På analysefilen er det normalt ikke tatt med botider på 0 og 1 dager for statsborgerskapsendring. I de eldste dataene forekommer det imidlertid som en nødløsning for overganger vi anser må skjedd selv om datoen for når det skjedde ikke har vært mulig å finne.

5. Rådatakilder og databearbeiding

I dette hovedkapitlet presenteres datakildene til analysefilene.

5.1. Eksisterende data holder ikke: Analysefiler trengs

En egen analysefil trengs av mange grunner. Statistikkfiler, som ellers ville vært alternativet, har sine til dels store begrensninger som analysegrunnlag:

- De går kanskje ikke langt nok tilbake i tid.
- De inneholder ofte ikke alle variabler som trengs til analyser, og særlig gjelder det de eldste statistikkfilene. Dette gjelder både kjernevariabler for det aktuelle temaet og ikke minst mange tilleggsvariabler som det kan være behov for i en analyse.
- Noen feil ble begått for kanskje flere tiår siden, og det ble gjort valg om innholdet på filene som vi i dag beklager.
- Statistikkens referanseårbegrep ikke transformeres til datoer. Ved behov for datoer kan bare hendelsesdatoen brukes, og den gir en litt annen plassering på år enn det den offisielle statistikken gjør.

Av slike grunner er det behov for i det minste å *supplere* med bearbeidede data som kan dekke opp for det statistikkfilene mangler.

Men på den måten å bruke eller integrere to eller flere datasett som ikke stemmer overens, skaper lett forvirring både for datautvikleren og statistikkbrukeren. Å holde seg til én standard for status og mye annet, og så lage alt fra grunnen av etter denne standarden, har store fordeler. I sluttresultatet gjelder det å ha samme persondefinisjon og grunnlagsbefolkning overalt.

5.2. Datakildene

Analysefiler er resultatet av prosess som kan være både lang, omfattende og innviklet. Noe enkelt svar på hva som er selve datakilden, blir det dermed ikke så lett å redegjøre for. Til dels blir det også et definisjonsspørsmål.

Folkeregisteret dominerer som kilde

I vårt tilfelle kan vi likevel si at nesten alle dataene som inngår på analysefilen her har sin opprinnelse i folkeregisteret. Dette er dels direkte uttrekk fra folkeregisteret på ulike tidspunkter, på hendelses- eller transaksjonsdata formidlet fra folke-registeret, og statistikkfiler som SSB i noen tiår har laget på grunnlag av rådata fra folkeregisteret.

Siden 1995 har SSB (og de andre direktemottakerne av folkeregisterdata) mottatt godt over 50 millioner transaksjoner produsert ved registreringer i folkeregister-systemet. Disse gir temmelig gode data for den perioden. De siste ti årene før 1995 finnes det noe lignende, men med bl.a. dårligere angivelse av kronologien. Før der igjen og tilbake til 1960-tallet blir statistikkfilene en viktig men ikke alltid godt tilpasset kilde. Fra 1964 til midt på 1980-tallet er årlige folkeregisteruttrekk⁸ nyttige, men dessverre noen ganger litt ufullstendig og noen ganger ikke så godt forståelig.

Disse folkeregisterdataene er supplert med data fra folke- og boligtellingsene 1960 og 1970⁹.

⁸ Kalt kronologifiler.

⁹ Førstnevnte dannet i 1964 grunnlaget for opprettelsen av Det sentrale personregisteret (DSP), og 1970-tellingen ble utnyttet for å finne feilregistreringer i DSP, så en viss forbindelse til folkeregisteret er det også for folketellingsfilene.

De statistikkfilene som lages til den årlige publiseringen av løpende statistikk, inngår i produksjonen av analysefilen bare der det ikke finnes noe bedre.

Data fra Utlendingsdatabasen i UDI

En helt annen kilde er Utlendingsdatabasen (UDB) i UDI. Den gir grunnlag for noen få supplerende variabler.

Dataene derfra er i utgangspunktet og historisk ikke så samkjørt med folkeregisterdata som ønskelig. Når slike data kobles med folkeregisterbaserte data oppstår det gjerne noe inkonsistens. Personer med inkonsistens utgår fra studien.

Søknadsdatoen er hentet fra UDB. Der har en god del personer registrert mer enn én statsborgerskapssøknad. Den første av disse søknadene er i noen tilfeller sendt flere år før den siste. Siden vi ikke er helt trygge på om den/de første søknadene var helt realistiske, holder vi oss her bare til den søknaden som førte fram.

Adopsjonsdata

Dataene som merker utenlandsadopterte er fra Adopsjonsregisteret i Bufdir.

5.3. Bearbeidingen av rådataene

Avhengig av hvordan man regner, vil de enkelte inputdatafilene lagt oppå hverandre og ganget med antall ganger de brukes, utgjøre kanskje et par millioner poster. Dette tallet henter om at databearbeidingen må bli omfattende. Det er altså store mengder data som i prinsippet må kjøres igjennom for å få undersøkt dataene og finne fram til de som er relevante, pålitelige og egnet på andre måter. Motstridende informasjon i de ulike datakildene er ett av problemene man må hanske med.

For øvrig vil små og spesielle grupper som oftest kreve relativt mye arbeid, så det handler ikke bare om størrelsen på datamengdene.

Hendelsesserier

Målet med bearbeidingen er å omdanne samlingene av enkelthendelser til *serier* av hendelser. Alle hendelsene skal være daterte. Det skal være konsistens internt i hendelsesseriene, og mellom dem. Konsistens går både på personavgrensninger, hendelsesdefinisjoner og variabelverdier. Alle opplysningene skal altså henge sammen så godt det lar seg gjøre. Se mer i vedlegg E om dette.

Omfattende feilretting

Feil og inkonsistenser ellers har blitt rettet. Ved motstridende informasjon er den antatt mest pålitelige opplysningen valgt, og det har blitt tatt hensyn til seintkommende korreksjoner.

Ved to like hendelser etter hverandre er en av dem slettet (ved forholdsvis kort tidsavstand), eller den manglende hendelsestypen er imputert inn tidsmessig midt mellom de to like hendelsene. Tallmessig betyr imputeringene lite i de siste tiårene, men en del for tida før 1967 (gjelder vandringer).

Statsborgerskapsløpet

For statsborgerskapsløpene har én målestokk for kvaliteten vært antall observerte hendelser på en person. Målet har vært å komme ned i maksimalt 4-5 statsborgerskaps hendelser.

Etter at grovryddinger er gjennomført viser opptellinger seks hendelser på det meste. I bearbeidingsprosessen fram mot sluttresultatet på maksimalt fire hendelser

øker antall personer uten noen hendelse ut over den første, mens antall personer med 2-4 hendelser går betydelig ned. De fleste av hendelsene som forsvinner i prosessen er med vårt formål klare feil, men noen er mindre klare, og det er mulig at noen personer faktisk har hatt mange reelle statsborgerskapshendelser og at vi for dem har gått for langt i å rydde.

Se ellers vedlegg E for nærmere beskrivelse av datagrunnlaget og bearbeidingen.

6. De endelige analysefilene

Analysefilene for statsborgerskap er hovedsakelig tre hovedvarianter som innholdsmessig henger sammen på en slik måte at de her kan presenteres samlet uten å skille mellom dem.

I vedlegg E beskrives de generelle egenskapene ved analysefiler av vår type, som altså er forløpsdata.

Analyse av data i form av forløp gir et potensial til å lære mer om årsaks- og virkningssammenhenger i statistikken.

6.1. Analysefilene og hva som trengs for å lage dem

Et statistisk analyseprosjekt av den typen som er aktuelt i vår sammenheng, foretas altså på en eller flere *analysefiler*. De inneholder poster for grunneheter som personer eller hendelser, og utgjør det siste stadiet før analysen omvandler dataene til tabeller og annen statistikk.

I vårt tilfelle bygger analysefilen på en hovedserie med statsborgerskapsendringer, og en sekundærserie av bosatthendelser, eller altså hendelser som fødsel, inn- og utvandring og død (de kan for enkelthets skyld kalles «fiud»-hendelser, etter forbokstavene på de fire faktorene). Enda en sekundærserie for sivilstand og ektefelle fra og med 1995, er også laget og integrert i dataene, men lite utnyttet.

Resultatet av bearbeidingene har blitt først en plausibel og kontrollert bosatthistorie for den enkelte, og et riktig antall hendelser, og deretter det samme for statsborgerskaphistorien.

Men en del valg har måttet bli skjønnsmessige, og mindre bearbeidingsfeil har helt sikkert sneket seg inn underveis. Feil og svakheter er da også funnet på filene i ettertid. De vil kunnet bli fjernet i en eventuell ny utgave. Fortsatt finnes det potensielle inputdata som ikke er brukt fullt ut.

De egenskapene og den kvaliteten som er oppnådd må regnes som en forutsetning for den type forløpsanalyser som vi ønsker å gjennomføre. Ellers er det å arbeide med data som er konsistente egentlig også en forutsetning for reelt å kunne utvikle store datamengder, mange og lange prosesser, mange ulike filer og mange årganger.

Det det gjelder er å gjøre mest mulig til et(t) Lego-sett eller lignende byggesett med deler som passer inn i hverandre og som derfor kan settes sammen på et uendelig antall måter.

Vil ikke kunne stemme med den offisielle statistikken

Ut fra det som er sagt om analysefilene, er det lett å forstå at de ikke vil kunne gi helt de samme tallene som dem man finner i publisert statistikk. Dette gjelder i de tilfellene der det faktisk er publisert noe som kan sammenlignes, noe det ikke alltid er.

En full sammenligning av analysefilene og offisiell statistikk inngår ikke i her-værende rapport, men må utstå til en annen anledning.

Statsborgerskapsvariabelen er forholdsvis enkel

Til sammenligning med mye annet man kan lage forløp av, er statsborgerskap i utgangspunktet en nokså enkel variabel å organisere og analysere. Det gjelder vel og merke der personen bare har ett statsborgerskap om gangen, eller når man velger å se bort fra eventuelle tilleggsstatsborgerskap.

Når det skjer en statsborgerskapsendring for en person, skjer det som oftest bare én gang i livet. For bosatte er norsk statsborgerskap en kronisk tilstand.

Statsborgerskap(skitte) kan sies å gjelde bare en begrenset del av befolkningen. Flertallet har aldri hatt noe annet enn norsk statsborgerskap. I Norge kan norsk statsborgerskap regnes som en slags nulltilstand. Slik er det ikke med variabler som f.eks. utdanning, inntekt o.a.

En ulempe med statsborgerskap er at det kan gå svært mange år før status kan gjøres opp. Ellers er variabelen påvirket av det til enhver tid gjeldende regelverk. Men begge disse faktorene gjelder for de fleste typer personhendelser man kan forske på.

I motsetning til f.eks. sysselsetting og inntekt, kan personers statsborgerskaps-historie vel ikke regnes for være særlig påvirket av de økonomiske konjunktorene.

Mange variabler kan forenkles til dikotomier, men for statsborgerskap kan skillet norsk/utenlandsk sies å være en naturlig dikotomi. Det er en fordel.

Skal utarbeidelsen av forløpsdata ta høyde for at noen personer har flere statsborgerskap samtidig, blir både dataarbeid og etterfølgende analyse betydelig mer komplisert enn når bare ett statsborgerskap teller.

Betydningen av god tidfesting

Datoer trengs til to formål: For å avgrense årskull (eller kull avgrenset av andre periodelengder), og for å regne ut lengden på tidsrom som f.eks. alder og eller andre varigheter.

Plasseringen i årskull er upåvirket av eventuell dateringsfeil eller -mangler som måtte finnes innenfor ett og samme kalenderår. Året er det eneste som teller og som må finnes og helst være riktig. Grupperes årene i flerårsperioder, kan nøyaktigheten være enda mindre uten at det får konsekvenser.

Dessverre har det ikke vært mulig å finne en sikker dato for alle statsborgerskaps-hendelsene – i de eldste dataene først og fremst. I stedet står vi igjen med datoen for da hendelsen første gang ble fanget opp noen år etter at den skjedde. Hvis den datoen var etter død eller siste utvandring, er slike datoer valgt som substitutt for å komme litt nærmere sannheten.

Flere sider ved tidfesting behandles i vedlegg E.

6.2. Personene som inngår og informasjonen om dem

Problemstilling

Spørsmålet er om vi har fått med oss «alle» som vi bør få med, eller om det er noen begrensninger i hvem og hva dataene dekker. Dette gjelder både *personene* som sådan og deres *hendelser*.

Det enkle svaret er at alle personer som har vært bosatt tilbake til 1960-tallet og enda lenger er med, så slik sett kan i alle fall persondekningen karakteriseres som fullstendig.

Med flytte- og statsborgerskaps-hendelser er det litt større dekningsproblemer. For mange eller for få hendelser må regnes som like uheldig. Se mer i vedlegg E.

7. Tilnæringsmåter i analysen

7.1. Etablerte demografiske mål som passer for statsborgerskap?

Til analyse av demografiske hendelser som fødsler og dødsfall er det fra langt tilbake utviklet verktøykasser med standardiserte, demografiske mål. At de er «standardiserte» innebærer ikke at en forsker som står overfor konkrete data og formål mangler frihet til egen tilpasning og utvikling av metodebruken, men at mål er prøvd ut av mange og på et utall datasett, og langt på vei har blitt obligatoriske i offisiell statistikk (der standardiserte mål jo er viktig).

Noe tilsvarende er ikke tilfelle for overgang til nasjonalt statsborgerskap. For den hendelsestypen finnes det ikke noen etablert tradisjon eller praksis for bruk av tilsvarende demografiske mål som finnes innenfor mer klassiske demografitemaer og som har en sentral posisjon der. At enkeltvis studier av statsborgerskap har anvendt former for demografiske mål og metoder, forandrer ikke på at mye fortsatt er uprøvd eller i alle fall lite utprøvd.

Dette betyr ikke at demografifaget har lite å tilby den som studerer statsborgerskapsoverganger, for verktøyene er generelle nok til å kunne tilpasses også den hendelsestypen¹⁰.

7.2. Noen demografiske momenter

Telling av hendelser

Selv om demografi i første rekke innebærer å foreta utregninger på innsamlede tall, skal man ikke overse at det å framskaffe disse tallene inngår som en del av faget. De rå mengdene av demografiske hendelser utgjør grunnlaget for all annen statistisk raffinering og analyse (Haupt, Kane og Haub, 2011).

Befolkningsendringer

Samlet gir antall og sammensetning i tidligere, avgjørende år opphav til det som kalles generasjonsbølger, «sundtske bølger» eller Eilert Sundts lov (Noack, 2019) i befolkningsutviklingen.

Slike bølger er med på å forklare antall statsborgerskapsoverganger i en gitt periode.

Demografisk måling

Demografiske mål er utformet for å kvantifisere nivå, tidsplassering/varighet og fordeling av demografiske fenomener. Formålet med slike mål er å gjøre det mulig med sammenligning på tvers av tid og rom, og mellom befolkningsgrupper (Bhrolcáin, 2001).

Behovet oppstår særlig fordi hyppigheten av de demografiske hendelsene og tilstandene varierer svært mye med alder og andre varighetsmål; og fordi befolkninger varierer i størrelse og sammensetning med hensyn til slike varigheter og andre faktorer som influerer på hyppigheten av hendelser og tilstander.

¹⁰ En overgang til nasjonalt statsborgerskap kan f.eks. sammenlignes med det å få barn. Den vanligste alderen for statsborgerskapsnedkomster er svært lav, men den fruktbare perioden er minst like lang som den er for å få barn. Også begreper og teknikker som blant annet forbindes med dødelighetsdemografi kan med fordel anvendes på statsborgerskap.

Det å utarbeide relative mål for sammenligning innebærer en tilpasning til en felles standard. I samme øyeblikk forsvinner de absolutte størrelsene, og dermed forskjeller i omfang og betydning mellom de enhetene som sammenlignes. Men antall oppstår igjen når de relative verdiene brukes på konkrete data.

Risikobefolkning

Utenlandske statsborgere er kilden for overganger til norsk statsborgerskap. Samtidig fyller de den enkle rollen som prosentueringsgrunnlag eller risikobefolkning i utregningene av de demografiske målene. Hvem som inngår i regnestykkene, er avgjørende for resultatet.

Det kan også innvendes at det er vanlig å la tallet på hendelser i en periode ses i forhold til den relevante *middelfolkemengden*, men når det gjelder statsborgerskap vil det knapt finnes noen kandidater for å bli norske blant dem som kom inn i befolkningen etter 1. januar. Dermed er folkemengden på den datoen vel så relevant som middelfolkemengden.

Valg av mål

Valg av demografisk mål må styres av hva man vil studere. Det finnes ikke universalmål som svarer på alle spørsmål i en samlet pakke.

Studere hendelser isolert, eller i forhold til hvem som kan tenkes å utføre dem

Dels innebærer analyse å studere hendelser i seg selv og bli kjent blant annet med hvordan de fordeler seg. I noen sammenhenger kan det være nok.

Det blir imidlertid raskt ønskelig å sette hendelsene i forhold til noe, og i første rekke gjelder det dem som kan tenkes å utføre eller oppleve hendelsene. På den måten lærer man mer om hvor vanlige hendelsene er i forhold til potensialet, og om de personene som gjennomgår dem.

En nytte av å finne grupperes tilbøyelighet til å utsette seg for en hendelsestype, er at man ved hjelp av disse verdiene kan anslå for en annen lignende gruppe hvor mange det er som vil komme til å gjøre det samme.

Rater

Rater er resultatet av å regne ut antall hendelser i forhold til ei større, relevant befolkningsgruppe. Denne gruppa består fortrinnsvis av dem som potensielt kan utføre hendelsene. Rater viser da hvor stor andel av de som har en bestemt egenskap som utfører den aktuelle hendelsestypen.

Rater kan være summariske – hendelser per tusen av en befolkning, uten å ta noe hensyn til sammensetningen, eller spesifikk etter en eller flere faktorer. Rater som er spesifikke etter personers egenskaper, som alder, sivilstand, botid o.l., er å foretrekke framfor summariske rater.

En begrensning ved bruk av rater er de forutsetter store nok absolutte tall å regne ut fra, ellers vil ratene lett slå ut mer enn det er antallsmessig grunnlag for. Tilfeldige svingninger kan lett gi et villedende inntrykk.

To ulike tilnærminger for å finne ut hvor lang tid noe tar og hvor stor andel som opplever en type hendelse

Som praktisk tilpasning finnes det prinsipielt to forskjellige framgangsmåter for å finne ut hvor lang tid noe tar og hvor stor andel som opplever en type hendelse. Den ene tar utgangspunkt i noe som skjedde for noen år siden, ser så framover og studerer situasjonen etter ei viss tid.

Den andre framgangsmåten studerer hendelser i en periode og ser på hvor lang tid som er brukt. Dette blir mest en temperaturmåler for *perioden* – med muligheter for å anslå hva som vil skje framover gitt den observerte temperaturen. Til hjelp brukes rater for å se mønstrene i de konkrete tallene.

Kohort- og forløpsanalyse

Den førstnevnte tilnærmingen som ble beskrevet ovenfor forutsetter en form for forløps- eller kohortdata. Forløpsdata egner seg godt til kohortanalyse, som er en form for forløpsanalyse. Bruksområdet for ordene kohortanalyse og forløpsanalyse sammenfaller i stor grad:

Ved *kohortanalyse* er personene gruppert etter hvilket kull (eller kohort) de tilhører, der kullet angir f.eks. fødselsåret eller det første innvandringsåret. *Forløpsanalyse* gjelder først og fremst sekvenser av begivenheter som studeres, og ikke status ved noe bestemt tidspunkt (Wiik, 2004).

Poenget med forløpsdata og -analyse er å følge personer over tid for å forstå om de går over til nye tilstander, og hvor lenge ulike tilstander varer. For å gjøre det kan både enkle og avanserte metoder anvendes.

Ordet forløpsanalyse forbindes ofte med ulike typer regresjonsanalyse. Regresjonsanalyse brukes for å finne fram til hvilke faktorer som sterkest forklarer observasjonene. Slik analyse er spesielt nyttig når det er en viss usikkerhet om hvilke variabler som har størst innvirkning på sluttresultatet. Det forutsettes at et større sett av aktuelle bakgrunnsvariabler trekkes inn i analysen, og ikke bare noen få utvalgte.

Aldri lange nok observasjonsperioder

En typisk situasjon og utfordring ved forløpsanalyse illustreres i figur 7.1. Det vil på venstre side «alltid» finnes noe som har skjedd tidligere, og som forskeren ikke får tak på fordi dataene ikke strekker seg langt nok tilbake.

På motsatt side stopper observasjonene vanligvis også før alle aktuelle personer har gjort seg ferdig med livsløpet eller i det minste den problemstillingsrelevante delen av det. Bare om analysen dreier seg om hendelser langt tilbake i tid, er det mulig å unngå dette problemet.

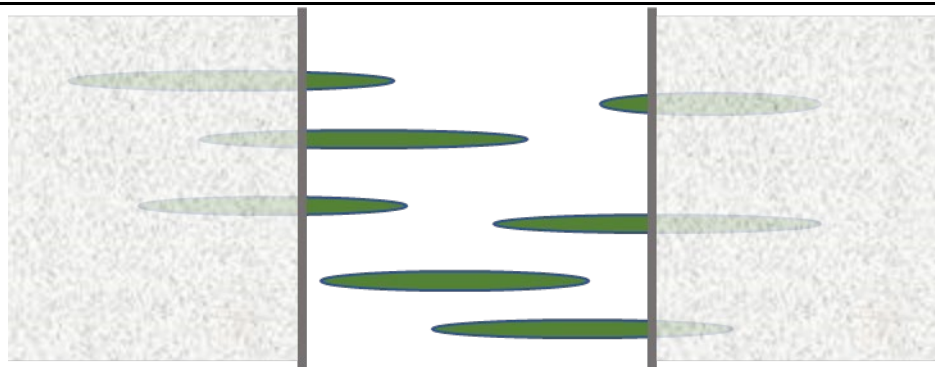
I avansert forløpsanalyse inngår det å takle slik venstre- og høyresensurering, som det kalles.

For øvrig trenger ikke den venstre vinduskarmen alltid være så rett og klar som i figuren. Jo lenger til venstre man forsøker å utvide vinduet, jo større sjanse er det for at dataene man da treffer på er dårlige eller mangelfulle. Men dette varierer fra variabel til variabel, og mellom observasjonsenhetene. Det gjør at venstre vinduskarm i virkeligheten kan se ut som Manhattans silhuett på høykant.

Presses høyre vinduskarm lengst mulig til høyre, vil det ytterst bli et felt hvor dataene er for nye til å være fullstendige og korrigert ferdig. Men dette fenomenet er begrenset i tid og lettere å ha oversikt over enn det som gjelder venstre karm.

Et valg forskeren må ta, er om vindusramma bør være så bred at data man da ser får varierende kvalitet, eller om ei smalere ramme med bare de beste dataene kan fungere bedre.

Figur 7.1 Tidsvinduet for observasjon av livsløp

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. I denne rapporten: Avanserte data – enkel forløpsanalyse

Ordet *forløpsanalyse* brukes om mye – også om ganske enkelt det å analysere data som er organisert som forløpsdata, uten at det er noe spesielt med selve analysemetoden. Men hvis det bare brukes analysemetode(r) som kunne vært brukt på andre typer data, blir betegnelsen forløpsanalyse en tilsnikelse. Det ordet treffer best når dataenes forløpsegenskaper utnyttes til fulle.

Forløpsdata er imidlertid fleksible som byggesteiner, og de kan brukes til å rekonstruere ordinære statistikkdata som ikke lenger er tilgjengelige. De kan også brukes til å konstruere data som aldri før har eksistert så langt tilbake i tid, eller i det minste som ikke har de egenskapene som rekonstruerte data kan gi.

Når man på slike filer foretar enkle opptellinger, kvalifiserer det egentlig ikke til å være forløpsanalyse. Men fordi det er forløpsdata som har gjort det mulig å komme så langt at opptelling er mulig, bør man kunne se mellom fingrene med ordbruken. Svært enkle analysemetoder anvendt på godt utviklede data kan gi bedre resultater enn avanserte analysemetoder anvendt på primitive og mangelfulle data. Til sjuende og sist er det kombinasjonen av data og analyse som teller.

7.4. Rapportens analysemetoder

Med utgangspunkt i de som kom for noen år siden

Når vi går tilbake i tid og studerer hva som skjedde med utenlandske statsborgere, vil starttidspunktet være det øyeblikket da utlendingen innvandret eller ble født. Deretter blir hovedspørsmålet om vedkommende etter hvert skifter til norsk statsborgerskap. Operasjonaliseringen av dette (altså den praktiske tilnærmingen) vil måtte gå ut på å finne ut hvor mange som har blitt norske statsborgere innenfor ei begrenset, men likevel lang nok botid, og å anse denne botida som en rimelig god erstatning for den lange tidsperioden som resten av livsløpet utgjør. De som skal bli med i målingen må naturlig nok alle ha hatt en teoretisk mulighet for å oppnå den valgte botidsgrensa.

Hvor lenge må man vente for å få svar?

Blant alle tilførselene av utenlandsk statsborgerskap det siste halve århundret, har noen hatt en menneskealder på seg til å skifte til norsk statsborgerskap. I motsetning til dem har de færreste av de som har innvandret eller blitt født de siste få årene, ennå hatt en reell sjanse til å bli norske. Å regne ut overgangsandeler for alle personer under ett gir derfor skeivheter i resultatene.

Ideelt sett bør man vente med å måle til alle har fått sjansen til å gå over til norsk statsborgerskap, men da må man vente i kanskje hundre år til folk er døde og ikke lenger kan foreta en overgang. Så lange tidsserier finnes ikke foreløpig, og resultatet ville dessuten bare hatt historisk interesse.

Alternativet med å *beregne* hvor mange som kan komme til skifte etter hvor lenge de har bodd i Norge

Ovenfor ble det skissert hva det innebærer å ta utgangspunkt i de utenlandske statsborgernes innvandringsår for god en del år siden, og gjøre opp status etter et bestemt antall år helt fram til det siste året vi har data for.

Den andre mulige framgangsmåten er å gå rett på de som har skiftet til norsk statsborgerskap f.eks. de siste årene, og ut fra deres og alle utlendingers botid *beregne* seg fram til hvor stor andel som skifter til norsk statsborgerskap. En fordel med den metoden er at man kan ta utgangspunkt i de hendelsene man nok er mest opptatt av, nemlig de aller siste årenes overgang til norsk statsborgerskap.

For fullt ut å forstå tall for hvor mange som skifter til norsk statsborgerskap et bestemt år, bør man kjenne botida til både skifterne og til de utlendingene som ikke har skiftet (ennå). På hvert trinn av botid vil antallet som skifter være påvirket av hvor mange utenlandske statsborgere det er som potensielt kan bli norske.

Overgangsrater for hvert år med botid

Når tallet på overganger et år er spesielt høyt, er det nærliggende å se nærmere på hvor mange utlendinger som innvandret eller ble født noen år tidligere. Men det høye tallet kan også skyldes at nasjonalitetssammensetningen av den utenlandske befolkningen (kombinert med deres botidsfordeling) er spesielt gunstig det året med tanke på at det skal bli mange overganger til norsk statsborgerskap. En tredje mulighet er at det er tendensen til å skifte til norsk statsborgerskap som har økt, altså også innenfor de enkelte kategorier av utlendinger.

For å kunne skille mellom disse hovedårsakene må overgangsrater regnes ut for hver botidsperiode. I den formen for analyse sammenlignes slike botidsspesifikke overgangsrater.

En ulempe med metoden er at beregningene er avhengige av relativt store grunnlagstall, noe som begrenser muligheten for å studere små grupper. Metoden er heller ikke godt tilpasset et mønster der overgangene fordeler seg utover mange botidsår, og den er ikke godt egnet til å *finmåle* overgangsandelene.

En variant av denne metoden er å ta for seg bare utvalgte botider. Én mulighet er å regne overgangsrater som den årlige andelen som tar norsk statsborgerskap blant innvandrere med minst 7 års botid i Norge, som gjort i bl.a. Pettersen (2013)¹¹.

Analysevalg for denne rapporten

Vi kunne ha brukt samme mål som i den nevnte rapporten. Fordelen med ratene er at de er periodemål som kan uten problemer kan brukes på siste årgang av data, om man vil.

Én ulempe er imidlertid at målet ekskluderer alle dem som får norsk statsborgerskap før det har gått 7 år. Dermed gir ikke et slikt mål et helhetlig bilde av hva som skjer med utenlandske statsborgere som kommer til eller blir født i Norge.

¹¹ Fra Pettersen (2013): «Tilbøyeligheten til å ta norsk statsborgerskap vises ved hjelp av årlige naturaliseringsrater, det vil si den årlige andelen som tar norsk statsborgerskap blant innvandrere med minst 7 års botid i Norge, etter [...]. I tillegg oppgis andel av alle som har vært bosatt minst 7 år i perioden som har tatt norsk statsborgerskap etter de samme kjennmerkene.»

Det hadde ikke vært riktig å senke målets botidsgrense, for 7 år er tross alt den klart vanligste botida for slike overganger. Kapittel 12 diskuterer dette nærmere.

Metoden som forutsetter at de med kortest botid holdes utenfor beregningene, ville ikke gjort så mye hvis alle grupper hadde holdt omtrent samme takt på veien mot eventuelt norsk statsborgerskap, og den takten var noenlunde fast fra år til år. Om også vår utregning av botid hadde stemt helt overens med UDIs, ville det vært en fordel. Men ikke noe av dette kan vi forutsette (i alle fall ikke uten nærmere gransking). Da blir det fort litt mange ukontrollerbare faktorer som kan påvirke resultatene.

Konklusjon om metodevalg

I denne rapporten brukes det ikke avanserte forløpsanalyseteknikker, og heller ikke andre avanserte teknikker, for den saks skyld.

Enklere demografiske mål kunne vært brukt og utprøvd i større grad enn det som gjøres. Hovedforklaringen til at det ikke er gjort, er at tilpasning og utprøving av slike mål og metoder ville vært et ekstra trinn i forlengelsen av den analysen rapporten har landet på. I dette prosjektet er det *datautviklingen* som står for de «avanserte» aspektene. I en slik sammenheng blir så enkle metoder som rene optellinger, utregninger av andeler og spredningsmål avansert nok.

Identifisering og tidfesting, med påfølgende optelling og noe relativ analyse, er her selve produktet. Å finne antall er viktig, og dessuten ofte vanskeligere enn man tror.

7.5. Annet

Fordelingsvariabler

Sentrale fordelingsvariabler i analysen kan sies å være ...

- Første innvandringsår for utenlandsfødte, og fødselsår for norskfødte
- Botid fram til en hendelse – målt fra første innvandringsdato/fødselsdato
- Om personen overhodet har gått over til norsk statsborgerskap
- Har/har ikke skiftet til norsk statsborgerskap på gitte observasjonstidspunkter
- Det å være bosatt eller ikke på gitte observasjonstidspunkter
- Enkeltstatsborgerskap før eventuell overgang til norsk statsborgerskap

Kjønn kunne vært brukt mer som fordelingsvariabel. Men statsborgerskapet alene bærer mye i seg, også kjønnsfordelingen.

For å finne betydningen av kjønn utenom samvariasjonen med innvandreres statsborgerskaps- og innvandringsgrunnfordeling, kreves det mer avansert analyse enn denne rapporten har satt av plass til.

Undersøkelsespopulasjoner

I utgangspunktet gjelder analysen alle personer som finnes i norske registre over personer som noen gang er eller en gang har vært bosatt, og noen personer utover det også. Men hovedinteressen retter seg mot dem som er eller har vært ikke-norsk statsborger.

Av dem igjen blir de som har gått over til norsk statsborgerskap gitt litt ekstra oppmerksomhet.

En annen brukt innsnevring er til de utenlandsfødte, utenlandske statsborgerne – som oftest fratrukket de utenlandsadopterte.

Måleperioder

Der det er mulig, oppgis tall fra 1960 av. Det betyr ikke at tallene fra det året og de nærmeste årene etter alltid er pålitelige, men dette varierer med sammenhengen. Kvaliteten på dataene blir videre i rapporten diskutert der det er aktuelt og spesielt i kapittel 9, og dessuten i vedlegg E.

8. Innledende beskrivende statsborgerskapsstatistikk

Dette kapitlet skal gi en forståelse for de antallene vi snakker om for utenlandske statsborgere og for overgang til norsk statsborgerskap, og hvordan disse tallene har utviklet seg.

Når annet ikke er opplyst, er opptellingene gjort på analysefilene.

8.1. Kvaliteten på datagrunnlaget for antall bosatte og deres fødeland og statsborgerskap

For de 15 første årene av den perioden vi ønsker å belyse, fra omtrent 1960, finnes det verken ferdige data om eller statistikk over utenlandske statsborgere bosatt i Norge. Hvem som overhodet var bosatt på den tida er det også dårlig belagt i elektroniske data, men situasjonen redde av folketellingsfilen 1960 og de tidligste filene fra 1964 av. Bearbeiding av disse og andre data gjør det mulig å rekonstruere befolkningen ved hvert årsskifte på 1960-tallet.

Hvem som en gang har kommet til Norge ved innvandring er det alltid lett å finne fram til ved hjelp av fødelandsvariabelen.

Litt vanskeligere er det å vite sikkert hvem av de bosatte de første 15 årene etter 1960 som da hadde utenlandsk statsborgerskap. Det blir imidlertid klarere etter hvert og seinest i 1975 da innleggingen av alle personers statsborgerskap i DSP ble fullført.

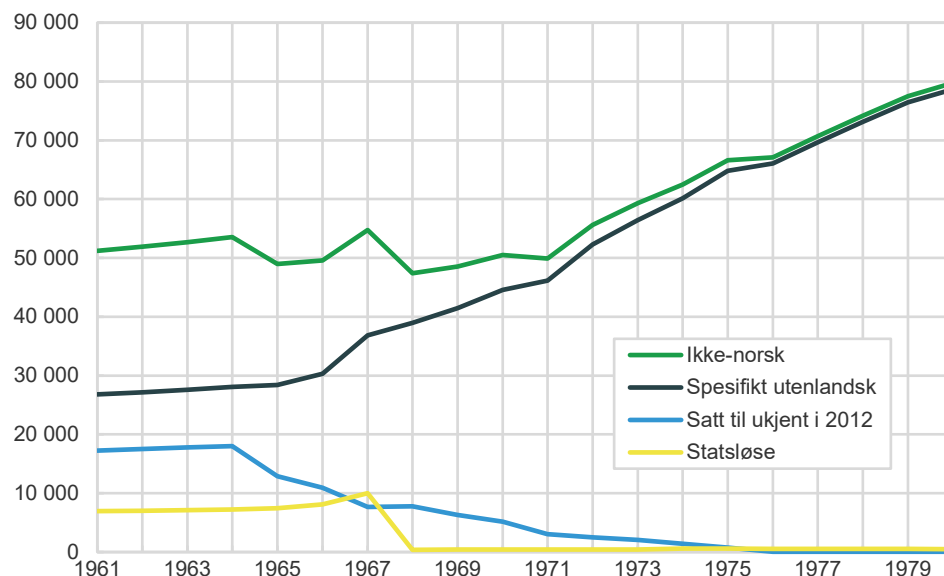
Fram til og med 1966 gir forresten et forholdsvis stort antall statsløse og litt mange uoppgitte (for dem varer det helt til 1985) at det blir viktig å være nøye på om «utenlandsk statsborger» er det samme som ikke-norsk borger eller om uttrykket er reservert for spesifikke utenlandske statsborgerskap.

Dette kommer fram i figur 8.1. I alle fall fram til 1970, og også første halvdel av 1970-tallet, betyr det virkelig noe om statistikken viser ikke-norske eller spesifikt¹² utenlandske statsborgere. Årsaken er dels et høyt tall på statsløse fram til 1966 (se mer om det i kapittel 17), og dels at mange på den tida ble erklært som ukjente i 2012. De fleste av disse skal opprinnelig ha vært norske, men ble så ikke-norske over natta. Om de dermed også ble «utenlandske», er en annen sak¹³.

I figur 8.1 gir den snevre (spesifikke) definisjonen best sammenlignbarhet over tid de første tiårene, da definisjonen virkelig slår ut.

¹² I mangel av et bedre ord brukes «spesifikk» her om statsborgerskap fra konkrete land, i motsetning til statsløs og uoppgitt.

¹³ Definisjonen av hva som er utenlandsk statsborgerskap diskuteres også i kapittel 11.3.

Figur 8.1 Kategorier av ikke-norske statsborgere 1. januar 1961-1980

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.2. Utviklingen i antall bosatte utenlandske statsborgere

Med forbehold om usikkerhetsmomentene ved dataene, viser tallene fra 1. januar 1961 av (som vist i figur 8.2) at det ble litt flere utenlandske statsborgere i Norge hvert eneste år – med to unntak: 1. januar 1996 var det færre enn ett år tidligere, og den nedgangen fortsatte 1. januar 1997.

Omtrent ti år seinere, i 2007, gikk veksten i antall utlendinger over i en raskere takt. Etter hvert oppstod det en avmatting, og fra 2016 var veksttaket ned på nivået før 2007. I særlig grad gjaldt redusert vekst året 2017.

Den bosatte befolkningen som helhet endrer størrelse som resultat av fødsler, dødsfall, innvandring og utvandring. For utenlandske statsborgere kommer i tillegg overganger til norsk statsborgerskap som en endringsfaktor. I år der det skjer mange slike overganger, skal det ikke mye til før avgangen av utenlandske statsborgere blir større enn tilgangen.

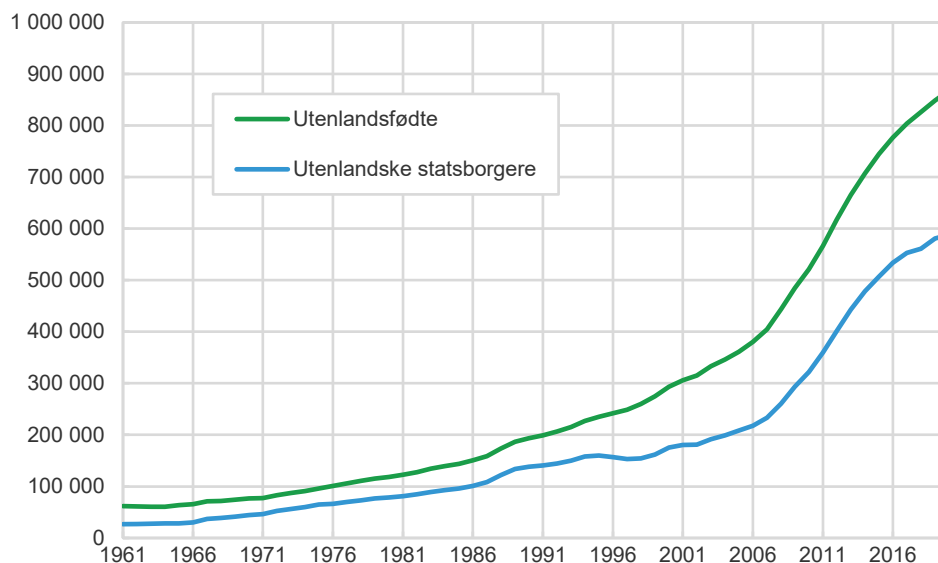
Utenlandsfødte som parallell

Til sammenligning blir tallet på *utenlandsfødte* ikke påvirket av fødsler, og statusendringer er ikke noe som skjer med variabelen fødeland¹⁴. For utenlandsfødte blir utviklingen dermed jevnere. Uansett kan tallet på utenlandsfødte tjene som et sammenligningsgrunnlag for å få fram eventuelle særtrekk ved utviklingen i antall utenlandske statsborgere.

Første del av 1960-tallet var antall utenlandske statsborgere så vidt under halvparten av tallet på utenlandsfødte – et resultat som nok er litt påvirket av svake data om statsborgerskap, og ikke minst den valgte snevre definisjonen av «utenlandske statsborgere» (vist i figur 8.2).

Siden 1972 av har antall utenlandske statsborgere i gjennomsnitt ligget på 66 prosent av tallet på utenlandsfødte. Perioden 1997-1995 utmerker seg ved å komme noe høyere enn gjennomsnittet, og så snur det de neste ti årene der gapet mellom de to målene øker. Men gapet har først og fremst blitt større i absolutt forstand og i mindre grad målt i prosent.

¹⁴ I prinsippet ikke, men i praktisk dataproduksjon kan det skje at det kommer inn ny og bedre informasjon som endrer en persons fødeland.

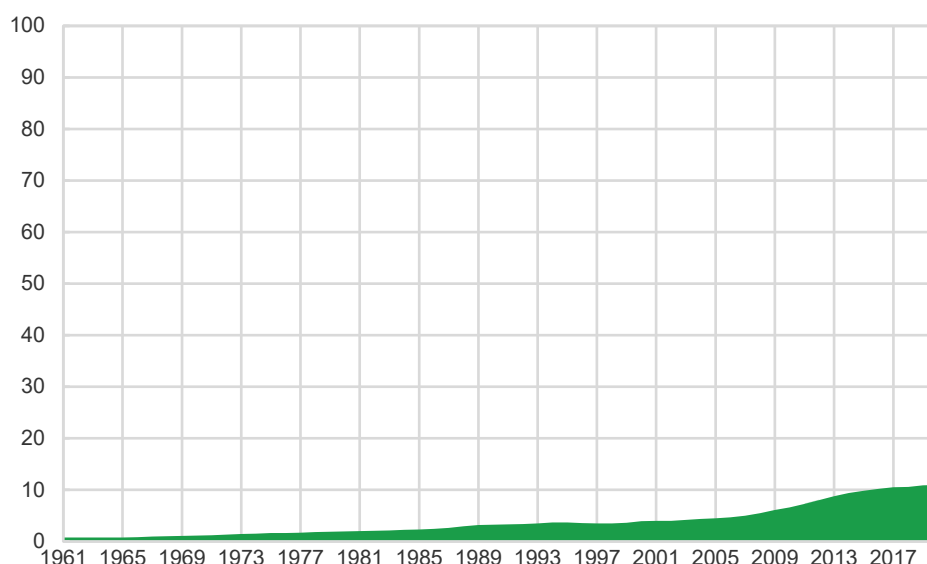
Figur 8.2 Utenlandsfødte og utenlandske statsborgere¹. 1. januar 1961-2020

¹ Spesifikt utenlandske statsborgere før 1975 – altså ikke alle ikke-norske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Utenlandske statsborgeres andel av befolkningen

Figur 8.3. viser hvor stor del de utenlandske statsborgerne har utgjort av befolkningen opp gjennom tida. Andelen passerte 1 prosent i 1967, 2 prosent i 1981 og 3 prosent i 1989.

I dette århundre ble andelen 4 prosent i 2001. Fra og med 2007 passerte andelen et heltall minst annethvert år, og nådde 10 prosent i 2016. Da hadde den største årlige økningen foregått i årene 2011-2013. Etter den tid minket veksten betydelig, men den var likevel stor nok til at andelen nådde 11 prosent i 2020.

Figur 8.3 Andel utenlandske statsborgere i befolkningen¹. 1. januar 1961-2020

¹ Spesifikt utenlandske statsborgere før 1975 – altså ikke alle ikke-norske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.3. Omfanget av overgang til norsk statsborgerskap over tid

Det å identifisere overganger til norsk statsborgerskap er i utgangspunktet veldig enkelt. Man finner bare fram til et tidlig statsborgerskap personen har hatt, og hvis det ikke var norsk, ser man etter om det nåværende statsborgerskapet er det. Konstellasjonen 'utenlandsk (eller ikke-norsk) før – norsk nå' skulle da bli definisjonen på en overgang til norsk statsborgerskap.

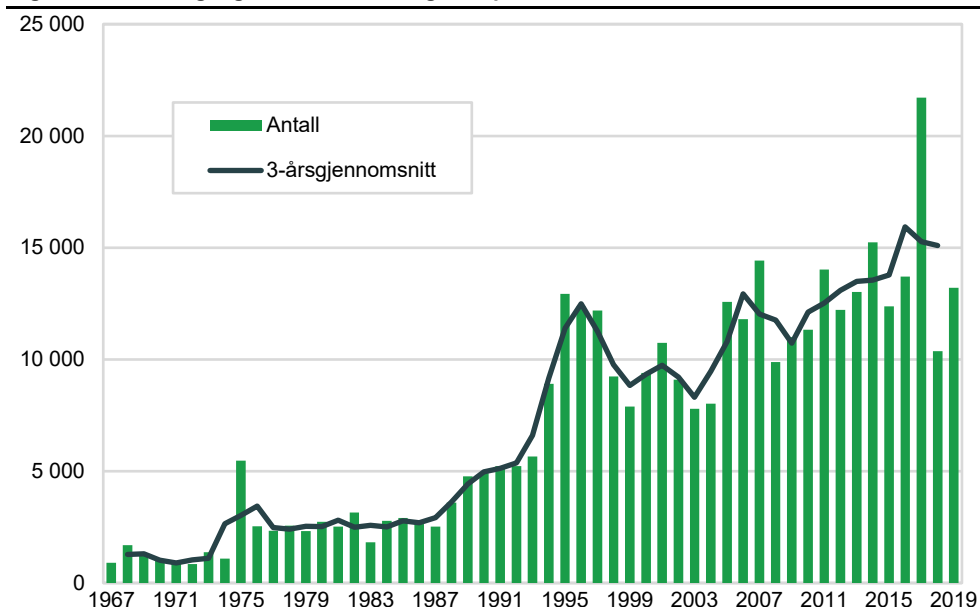
Slike overganger er det umulig å overse. «Utenlandsk før – norsk nå» viser at noe må ha skjedd en gang. Utfordringen ved denne metoden blir begrenset til å få fanget opp det eventuelle utenlandske statsborgerskapet som personen hadde for så lenge siden at tilgjengelige data lett kommer til kort.

Men for at denne overgangen skal kunne telle som statistikk over hendelser i Norge, må den ha skjedd mens personen bodde i Norge. I det minste kan ikke tildeling av norsk statsborgerskap til personer som ennå ikke har bodd i Norge, telle som overgang (se mer om dette i vedlegg E7).

Det andre kravet til en overgang er at den kan tidfestes, om ikke annet fordi en framstilling som f.eks. i figur 8.4 krever tidsplassering. Spørsmålet blir forresten ikke tidfesting eller ikke, men om tidfestingen er noenlunde korrekt.

Det viser seg da at det har lite for seg å gå tilbake til før 1967, for antall overganger vi finner på den tida er svært lavt. Noen av dem som nok skulle foregått da, dukker i stedet opp i 1975, noe som gir et for høyt tall det året. Men når slike forbehold om datakvaliteten er tatt, er det likevel tilrådelig å vise tall for overgang til norsk statsborgerskap fra 1967 av.

Figur 8.4 Overgang til norsk statsborgerskap. 1967¹-2019²

¹ Tall før 1975 er ikke fullstendige, og 1975 er for høy.

² Tallet for 2019 er fra offisiell statistikk over overgang til norsk statsborgerskap.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det årlige antall overganger fra 1975 til 1987 lå på 2-3 000. Etter det ble nivået hevet litt, for så i 1994 å øke til enda et høyere nivå på rundt 10 000. Dette nivået fra midten av 1990-tallet har grovt sett blitt beholdt, og etter det også økt noe. Spesielt høyt antall overganger var det i 1995-1997 med om lag 12 000 hvert år, og noe lignende gjentok seg i 2005-2007. I sistnevnte tilfelle var det høye nivået imidlertid et ledd i en ujevn oppgang fra århundreskiftet av.

Siden 2007 har gjennomsnittsnivået ligget på 12-15 000. Antall som på 1990-tallet framstod som unntak, har de siste 10-15 årene vært normalen.

Ett år skiller seg imidlertid kraftig ut, og det er 2017. Fra 13 700 året før, spratt tallet på overganger i 2017 opp til 21 650. Året etter, altså 2018, havnet tallet igjen ned på vel 10 000.

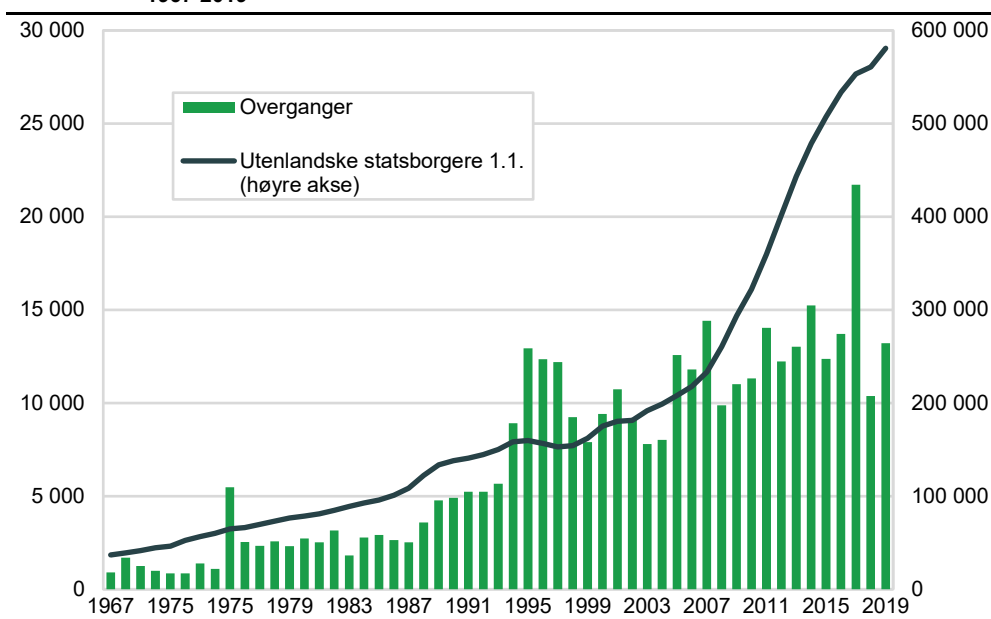
Til sammen for årene 1967-2018 teller antall overganger 367 000, og med 2019 medregnet blir det vel 380 000.

8.4. Utviklingen i overgang til norsk statsborgerskap sammenholdt med tallet på bosatte utenlandske statsborgere

Det vi gjør her er altså å se på om det er noen samvariasjon mellom antall bosatte utenlandske statsborgere ved inngangen til hvert år og hvor mange som gikk over til norsk statsborgerskap dette året.

En slik summarisk rateregning er i enkleste laget ved at den regner ut fra alle utenlandske statsborgere uansett om de har bodd i landet kort eller lang tid. Har mange av dem kort botid, slik det jo vil måtte bli i perioder der innvandringen er stor, vil det jo finnes en lavere andel kandidater for statsborgerskapskifte blant dem.

Figur 8.5 Overgang til norsk statsborgerskap 1967-2019¹. Utenlandske statsborgere 1. januar 1967-2019

¹ Tallene for henholdsvis 2019 og 1. januar 2020 er fra offisiell statistikk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hvert år i perioden 1975-2018 har overgangene til norsk statsborgerskap utgjort i gjennomsnitt 3,8 prosent av det antall utenlandske statsborgere som har vært bosatt ved inngangen til året. I årene 1983-88 lå andelen merkbart lavere enn gjennomsnittet, men i 1994 snudde dette brått. Årene 1994-98 utmerker med seg med spesielt mange overganger i forhold til hvor mange utenlandske statsborgere det var i landet ved inngang til hvert år. I disse årene ble det på sett og vis «tært på kapitalen», noe vi ser ved at antall utenlandske statsborgere i befolkningen gikk lite opp, og til og med ned i to kalenderår.

En lignende forhøyet andel overganger oppstod igjen etter ett «normalår», og i 2004-2007.

Men siden 2008 har ikke tallet på overganger til norsk statsborgerskap holdt tritt med veksten i tallet på bosatte utlendinger. Den veksten ble for øvrig ekstra sterk etter det året, noe som logisk nok måtte føre til at andelen utlendinger med kort botid økte. Dermed ville det ikke vært rimelig å forvente at tallet på overganger skulle ha begynt å øke umiddelbart. En viss forsinkelse måtte det bli, men foreløpig har ikke antall overganger kommet om kapp med den store økningen i antall utenlandske statsborgere vi har sett siden 2008.

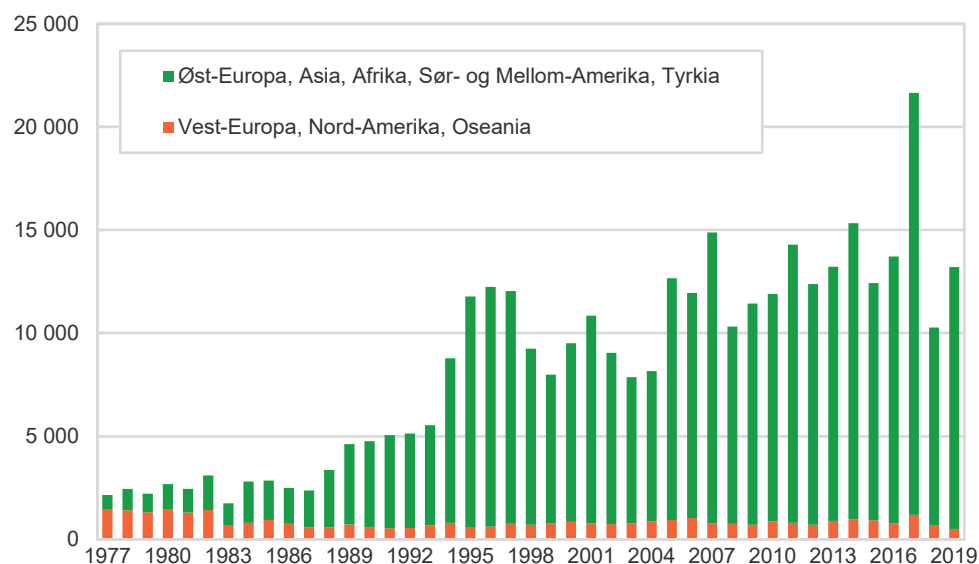
Bare 2017 skiller seg ut fra dette bildet. Interessant nok framstår det høye antall overganger i 2017 i figur 8.5 mest som et vellykket engangsforsøk på å komme opp på en gjennomsnittlig overgangsandel, og ikke som noe ekstraordinært.

Fra 2008 av er altså det typiske at antall overganger ikke har greid å holde følge med veksten i antall utenlandske statsborgere.

Men det må bemerkes at de to årlige tallstørrelsene som vi sammenligner her ikke er helt uavhengig av hverandre. Hvis tallet på overganger et år blir lavere enn man forventet, vil i alle fall noen av de manglende overgangene vises ved inngangen til det neste året ved at det da blir noen flere bosatte utenlandske statsborgere enn det ellers ville blitt. Det gapet som åpner seg i 2008 av, slik det er visualisert i figur 8.5, oppstår altså fordi antall overganger virker inn på begge tallseriene.

Til slutt gjengis en figur som var med i Vassenden (1997), men nå i figur 8.6 er videreført med 24 flere årganger. Landgrupperingen og teksten fra den opprinnelige figuren er beholdt.

Figur 8.6 Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap, 1977-2019¹

¹ Tallene er fra offisiell statistikk (SB 04767).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

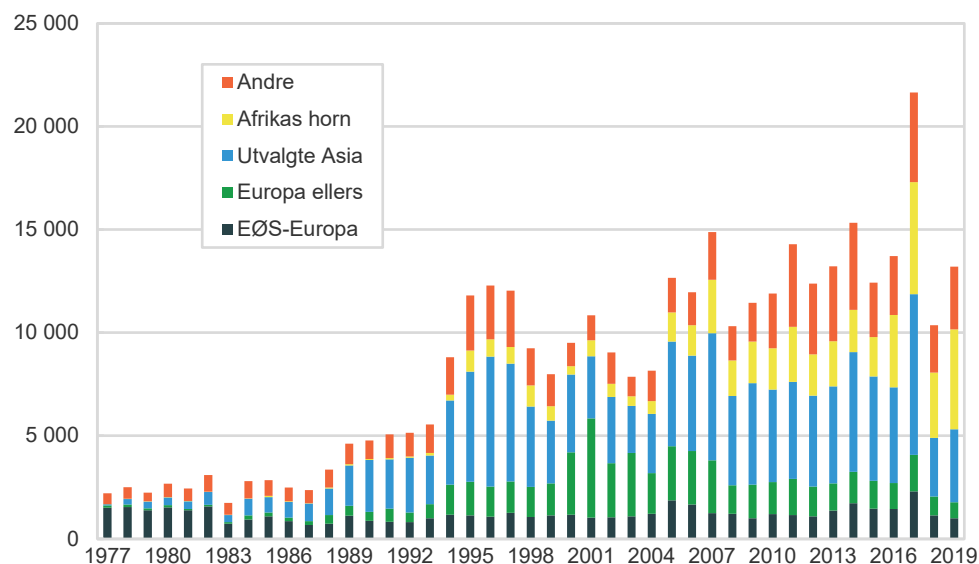
Figuren viser stor *stabilitet* i antall overganger foretatt av personer med statsborgerskap i Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania – og i denne sammenhengen et *lavt nivå*. De lave antallet som i den originale figuren var tydelig fra 1983 til 1996, har fortsatt fram til vår tid.

Hele økningen, som 1997-figuren fikk med seg litt av, har kommet fra de andre statsborgerskapene. I stor grad er denne økningen bare en avspeiling av innvandringens mønsteret.

Den etter hvert skeive fordelingen mellom de to kategoriene i figur 8.6. gjør det ønskelig å nyansere den «ikke-vestlige» (som det den gangen) kategorien i flere sjattringer. Noen opplagt oppdelingsmåte peker seg ikke ut, men noen kategorier kan lages på et pragmatisk grunnlag.

Figur 8.7 flytter de nye EU-landene til gruppa EØS-Europa, uten at det slår særlig mye ut. Figuren skiller ut noen større statsborgerskapsgrupper ellers, og plasserer resten i Andre-kategorien. Et mindre antall asiatiske land danner sin egen kategori, som etter at den trådte fram som vesentlig i 1989 har blitt noe større, men egentlig fant sin størrelse midt på 1990-tallet og har holdt seg der siden. Afrikas horn gikk opp i 2005, og med tanke på hvor få statsborgerskapsverdier avgrensningen omfatter, har den grupperingen blitt et merkbart innslag i fordelingene etter den tid. Andre-gruppa er stor nok til sammen til å bemerkes, men den er nokså sammensatt. I seinere år har Syria, India og Thailand utgjort betydelige innslag i restgruppa.

Figur 8.7 Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter grupper¹ av tidligere statsborgerskap. 1977-2019²

¹ Utvalgte Asia: Irak, Pakistan, Vietnam, Iran, Afghanistan, Filippinene, Sri Lanka.

² Tallene er fra offisiell statistikk (SB 04767).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9. Alle personers statsborgerskapshistorikk

Dette kapitlet er ment å gi et bilde av både de store trekkene og den store variasjonsbredden det er i personers statsborgerskapshistorikk. Tidsdimensjonen trekkes her ikke inn i noen særlig grad. Kapitlet er også en anledning til å ta opp noen mindre, spesielle problemstillinger

9.1. Den enkeltes statsborgerskapshistorikk

Hvem og hva som inngår

Personer

Datagrunnlaget gjør at den personkretsen vi starter med er alle som det finnes elektroniske data om og som står i folkeregisteret. Det gjelder med andre ord alle som noen gang har fått fødselsnummer eller D-nummer – fram til og med 15. mai 2019. På denne per-datoen for våre analysedata omfattet dette 10 353 949 personer. Her kaller vi dette for totalbefolkningen.

Statsborgerskapshendelser

Antall statsborgerskapshendelser for disse personene er noe høyere: 10 837 827 på den grunnleggende analysefilen. 95,7 prosent av personene har bare én hendelse, mens 3,9 prosent (405 866) har to. 38 639 har tre hendelser i våre data, og 245 har fire. Men disse tallene representerer ikke noen absolutt sannhet, for til det er de for påvirket av skjønn og valg foretatt i bearbeidingsprosessen. Det hadde ikke vært vanskelig å beholde noen flere relevante hendelser per person hvis det hadde vært ønskelig for analysens del, men det motsatte ville nok ha gått på dekningsgraden løs.

Seinere skal D-nummerpersonene holdes utenfor, og da blir de absolutte tallene på personer og deres hendelser betraktelig mindre.

Hva statsborgerskapshistorier er

I fortsettelsen brukes en litt forenklet versjon av en grunnklassifisering av statsborgerskapshistorier brukt som hjelpemiddel i bearbeidingsprosessen.

Denne typen klassifiseringer framkommer ganske enkelt ved å kombinere et sett med variabler som anses for sentrale. Et problem er det imidlertid at de samme variablene som får fram viktige distinksjoner for de store gruppene også lett skaper veldig mange (og små) kombinasjoner der noen av distinksjonene framstår mer som «flisespikkeri» enn nødvendige. En mer oversiktlig klassifisering ville tildelt samleverdier til de minste kombinasjonene.

Det som vises her er derfor ikke endelig og gjennomarbeidet standard-klassifisering, men heller et første forsøk på å identifisere kategorier og å tallfeste noen hovedtrekk og mønstre.

Sentral i klassifiseringen er opplysningen om personene er født i Norge eller i utlandet, og selvsagt hva det første statsborgerskapet (som vi kjenner) var. Videre framgår det om statsborgerskapet er tildelt mens personen var bosatt i Norge eller i utlandet, og det framgår om et statsborgerskap ble tildelt etter det (så langt) siste oppholdet i Norge. Deretter er det med kriterier som 'usikker dato (for innvandring og/eller statsborgerskap)', 'satt til ukjent statsborgerskap i 2012' og 'utenlandsadoptert'.

Opplysninger om dobbelt statsborgerskap er ikke med i klassifiseringen.

I en analyse av alle historier målt på et gitt tidspunkt, må man ta hensyn til at noen av historiene (eller deler av dem) er så gamle at det de viser er tilfeller av dårlig datakvalitet. Den enkelte historien vil for noen være nylig påbegynt eller underveis, mens den for andre personer er avsluttet.

I vurderingen av antallet som oppgis for de ulike statsborgerskapshistoriene må det tas hensyn til at de tekstlige beskrivelsene ikke fanger opp godt at det kan finnes nokså like varianter som også burde telles med for å få et fullstendig bilde av det som beskrives.

Til dels kompliserte statsborgerskapshistorier for enkelte

Tabell 9.1 viser at 66 prosent av totalbefolkningen er født i Norge med norsk statsborgerskap, og har beholdt det uendret siden.

Den neste store kategorien på 17 prosent eller 1,8 millioner er D-nummerpersoner med utenlandsk statsborgerskap.

Etter der igjen kommer en kategori på 10 prosent eller vel 1 million personer som har innvandret med utenlandsk statsborgerskap, og som ikke har endret dette etterpå.

Til sammen utgjør disse tre hovedkategoriene 92,5 prosent av vår personkrets, eller 9 579 683 personer.

Tabell 9.1 Totalbefolkningens¹ statsborgerskapshistorier. Tre fødselsårperioder. 15. mai 2019

Statsborgerskapshistorie	Fødselsår					Andel av totalbefolkningen	Kumulativ andel av totalbefolkningen
	I alt	Før 1950	1950-1974	1975-1999	2000-		
Totalbefolkningen	10 353 949	3 337 473	2 836 802	2 792 913	1 386 761		
Født i Norge som norsk	6 778 925	2 864 418	1 545 337	1 342 827	1 026 343	65,5	65,5
D-nummerperson med utenlandsk statsborgerskap	1 794 215	221 918	770 067	708 484	93 746	17,3	82,8
Innvandret som utenlandsk	1 006 543	82 054	322 318	517 402	84 769	9,7	92,5
Innvandret som utenlandsk og ble norsk	258 653	20 356	113 071	113 601	11 625	2,5	95,0
Født i Norge som utenlandsk	90 651	6 419	4 650	12 473	67 109	0,9	95,9
Innvandret som norsk	80 813	41 032	18 592	16 240	4 949	0,8	96,7
Født i Norge som utenlandsk og ble norsk	65 237	571	7 041	29 889	27 736	0,6	97,3
Norsk statsborger som (ennå) ikke har bodd i Norge	38 528	3 745	3 395	9 353	22 035	0,4	97,7
D-nummerperson med uoppgitt statsborgerskap	35 313	19 887	11 860	3 368	198	0,3	98,0
Innvandret som utenlandsk, ble norsk etter utvandring, og satt til ukjent i 2012	27 368	20 746	6 622	0	0	0,3	98,3
Født som norsk i utlandet. Innvandret seinere	18 679	99	141	3 619	14 820	0,2	98,5
Født i Norge, ble norsk ved utvandring, og satt til ukjent i 2012	17 840	13 500	4 327	13	0	0,2	98,6
Utenlandsadoptert innvandret som utenlandsk og ble norsk	14 396	3	1 721	11 365	1 307	0,1	98,8
Innvandret som norsk. Seinere ble identiteten nedlagt	7 751	4 237	2 442	959	113	0,1	98,9
D-nummerperson med norsk statsborgerskap	6 901	5 905	546	350	100	0,1	98,9
Innvandret som statsløs og ble norsk	6 819	278	1 719	3 430	1 392	0,1	99,0
Født i Norge, ble norsk som utvandret, og satt til ukjent i 2012	6 773	5 073	1 700	0	0	0,1	99,0
Fødselsregistrert som utenlandsk	6 513	1	1	1 050	5 461	0,1	99,1
Norsk født i Norge – død samme dag	6 513	4	3 651	2 133	725	0,1	99,2
Født i Norge og først registrert som utenlandsk, men farskapsinformasjon endret statsborgerskapet	5 987	0	1	19	5 967	0,1	99,2
Utenlandsadoptert innvandret som norsk	5 706	0	29	781	4 896	0,1	99,3
Født i Norge som statsløs, og ble norsk ved innvandring	4 494	3 606	888	0	0	0,0	99,3
Resten	69 331	23 621	16 683	15 557	13 470	0,7	100,0

¹ Alle personer i folkeregisteret.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Flere kombinasjoner

De resterende verdiene i tabell 9.1. beskrives her i hvert sitt avsnitt:

Fra de tre store er det et sprang ned til de 259 000 utenlandske statsborgerne som har innvandret til Norge og så seinere har fått norsk statsborgerskap mens de bodde her (2,5 prosent).

På enprosentnivået møter vi de som er født i Norge med utenlandsk statsborgerskap og som har blitt værende med det. 90 650 personer utgjør disse.

Så har 80 800 innvandret med norsk statsborgerskap, uten å ha blitt tildelt fødselsnummer før de kom. For sannsynligvis de fleste av disse er det reelt at de har vært norske helt fra de ble født, men noen kan opprinnelig ha vært utenlandske og så fått norsk statsborgerskap ved et norgesopphold som vi ikke har data om fordi dette skjedde før den tida dataene dekker. Halvparten av denne kategorien ble født før 1950.

Neste kategori på 65 200 er født i Norge med utenlandsk statsborgerskap, og så har de seinere blitt norske.

En kategori som med sine 38 500 personer for en del kanskje er overraskende stor, er norske statsborgere som aldri har bodd i Norge. De diskuteres spesielt i kapittel 9.2.

D-nummerpersoner med uoppgitt statsborgerskap er det 35 300 av.

27 368 innvandret som utenlandske, ble norske ved utvandring (i alle fall på analysefilen), og fikk i 2012 statsborgerskapet satt til ukjent. Utdypende beskrivelse av 2012-personene blir gitt i kapittel 9.3.

Neste kategori på 18 700 ble født som norsk i utlandet og tildelt et fødselsnummer der. I motsetning til de 38 500 som ble presentert foran, innvandret disse personene etter hvert. De skiller seg fra en tidligere kategori på 80 800 innvandrede norske statsborgere ved at de var registrert i folkeregisteret og tildelt et fødselsnummer før de innvandret. Nye regler for dette kom i 1997 (se kapittel 9.2) og forklarer hvorfor de fleste av dem ble født i innværende århundre.

Neste kategori på 17 840 står som født i Norge som norske. Deretter har de utvandret, og så i 2012 fikk de det norske statsborgerskapet satt til ukjent. Det er mulig at et opprinnelig spesifisert utenlandsk statsborgerskap kan ha falt bort i vår bearbeiding av dataene, men de fleste hadde nok opprinnelig gått direkte fra uoppgitt statsborgerskap til norsk. Innledende uoppgitte statsborgerskap fra gammel tid har vi ikke tatt med på analysefilen.

Utenlandsadopterte innvandret som utenlandske, og som seinere ble norske, teller 14 400. Litt usikkerhet knytter det seg imidlertid til innvandringsstatsborgerskapet, for en god del innvandret for så lenge siden at vi bare har antatt at statsborgerskapet da var lik fødelandet.

7 750 personer innvandret som norske, men så ble identiteten seinere nedlagt. For nedlagte identiteter er opplysningene vi har tilfeldige og på flere måter av liten verdi.

D-nummerpersoner med norsk statsborgerskap, skulle man tro ikke kunne finnes, og i alle fall ikke være så mange som 6 900 personer. Se nedenfor for en nærmere presentasjon av denne kategorien.

En mer klassisk kategori på lista er statsløse som har innvandret og seinere blitt norske (6 800 personer). Statsløse blir behandlet spesielt i kapittel 17.

Antall personer født i Norge som norsk og satt til ukjent i 2012 (lenge etter at de hadde utvandret), er det 6 770 av.

Fødselsregistrerte¹⁵ utlendinger som ikke formelt har innvandret (6 500 personer), er også en klassisk kategori. Noen av dem kan f.eks. være barn av grenseboende svensker som har født på norsk sykehus, asylsøkere eller turister. Slike personer finnes i dataene fra og med fødselsåret 1983.

Samme antall er det av 'Norsk født i Norge – død samme dag'.

Født i Norge og først registrert som utenlandsk, men farskapsinformasjon endret statsborgerskapet: 5 990.

Utenlandsadopterte som innvandret som norske, er det 5 706 av i våre data. Da må det tas forbehold om at skillet mellom norsk og utenlandsk innvandringsstatsborgerskap for adopterte ikke er pålitelig før 1999.

Neste kategori på 4 500 er de som innvandret som utenlandske og ble norske, men der datoen for når det skjedde er en oppsamlingsdato og altså ikke reell. Slike personer vil få målt for lang botid ved overgangen. På den annen side er heller ikke innvandringsdatoen særlig reell for en god del av dem, noen som gir den motsatte effekten, altså for kort botid. Problemet med usikre datoer diskuteres mer i kapittel 9.3.

Kategoriene som nå er gjennomgått dekker 99,3 prosent av alle personer. Med det gjenstår 69 300 personer som fordeler seg på svært mange småkategorier som mest framstår som varianter av de største.

9.2. Utdypende om spesielle grupper av norske statsborgere

Personer som alltid har vært norske statsborgere blir perifere for problemstillingene i denne rapporten, men det er likevel verdt å se litt på enkelte kategorier for å vurdere kvaliteten på statsborgerskapsopplysningene og for å finne ut om det likevel kan være noe ved dem som gjør dem relevante selskapet med de utenlandske.

D-nummerpersoner med norsk statsborgerskap

En nærmere gransking av kategorien D-nummerpersoner med norsk statsborgerskap viser at svært mange av dem ble født i årene 1910 til 1932, og deretter også på 1950-tallet. Mange fikk D-nummeret allerede i 1964, og en del også på 1980-tallet. Største D-nummerrekviert var Folketrygdkontoret for utenlandssaker. En del krigsseilere var det vel blant dem, og sjøfolk som tok hyre i årene etter krigen.

Nordmenn som fikk D-nummer var opprinnelig om lag dobbelt så mange. De 6 900 personene vi får ut her er dem som aldri ble bosatt i Norge og derfor ikke fikk fødselsnummer. Hadde de blitt født i 1997 eller seinere, ville de normalt fått fødselsnummer bare fordi de var norske statsborgere.

¹⁵ «Fødselsregistrert» er betegnelsen på den statusen som gis til dem som blir født i Norge uten å bli registrert som bosatt. Årsaken til at de ikke blir registrert som bosatt er at ingen av foreldrene er det.

Andre norske statsborgere som aldri har bodd i Norge

Norske statsborgere med fødselsnummer som aldri har bodd i Norge, er det altså 38 500 av. Blant dem er det en viss opphopning av personer som er født i mellomkrigstida, men det litt høye nivået fra den gangen nås igjen på 1980-tallet (som fødselsår). Etter det øker det praktisk talt hvert år. Godt over halvparten av de 38 500 er født på 2000-tallet. Når de er så unge, er sjansen stor for at flere av dem etter hvert flytter til Norge sammen med foreldrene sine. Vel halvparten er født (og kanskje fortsatt bosatt) i de fem landene Sverige, USA, Storbritannia, Danmark og Tyskland.

Noen egentlig relevant demografisk kategori utgjør ikke disse som aldri har vært i Norge. Det at de kommer med i våre data er bare et utslag av regelverkene rundt tildeling av hhv. fødselsnummer og D-nummer, statsborgerskap og pass, og også håndteringen av utenlandsadopsjoner. En viktig faktor var lovendringen i 1997 som forutsatte fødselsnummer på alle som skulle ha norsk pass. Etter endringen gikk nivået på antall såkalt uregistrerte¹⁶ personer folkeregisteret forholdsvis raskt opp fra vel 3 000 til rundt 30 000.

Utenlandsfødte som har innvandret som norske statsborgere

Siden det bare er Norge som tildeler norsk statsborgerskap til folk, og et krav i den forbindelse er at man er bosatt i Norge, virker det nesten naturstridig at nokså mange personer i våre data var norske allerede før de flyttet til landet første gangen. Men siden barn født av norske statsborgere bosatt i utlandet jo automatisk blir norske, er det i prinsippet fullt mulig at disse innvandrerne aldri har vært utenlandske.

Etter å ha trukket fra om lag 7 000 utenlandsadopterte blir antall slike personer 106 700.

Halvparten av disse står som innvandret i 1970 eller tidligere, hvorav de fleste har oppsamlingsåret 1960 som året for første innvandring. Disse utgjør den halvparten med mest usikker kvalitet på statsborgerskapet.

Neste periode passer det å føre fram til utgangen av århundret, da folkeregisteret i større grad begynte å fange opp de utenlandsfødte norske statsborgerne allerede mens de bodde i utlandet. De nye reglene om dette ble gjeldende for den siste perioden som består av dem som innvandret i årene 2000-2018. Disse to siste periodene dekker hver sin firedel av de 106 700 innvandrede norske statsborgerne.

De som innvandret opp til 1970

En tredel av dem som innvandret seinest i 1960 er født i Sverige, og sammen med fødelandene USA, Danmark, Tyskland og Storbritannia dekkes 78 prosent. Tallene for forholdsvis eksotiske land er små. Noen av dem er forresten land som hadde norsk misjonsvirksomhet.

Blant de som ble fanget opp seinest i 1960 skiller fødselsårene 1944 og 1945 seg ut med nesten dobbelt så mange personer som i de andre fødselsårene på den tida. Fødelandet Sverige tar over halvparten av disse, og ellers skiller Storbritannia og Tyskland seg ut.

Alt i alt er det ikke noe som tilsier at de tidligst innvandrede norske statsborgerne i noe særlig omfang hadde blitt født som utenlandske¹⁷.

¹⁶ «Uregistrert» i folkeregisteret betyr «uregistrert som bosatt», altså «har så langt aldri vært bosatt».

¹⁷ At de fleste av dem har norske navn, styrker denne oppfatningen.

De som kom 1971-1999

Antall norske statsborgere som kom fra 1971 og ut det århundret er 25 800. De viktigste fødelandene for disse er grovt sett de samme, men Pakistan kommer nå forholdsvis høyt oppe på lista.

Over 90 prosent er registrert med minst én forelder, noe som letter muligheten for å studere bakgrunnen deres. Er de i hovedsak barn av utvandrede norske statsborgere som aldri har vært noe annet enn det, eller kanskje er det helt motsatt ved at foreldre som får barn i utlandet i stor grad selv har en utenlandsk bakgrunn?

Til en enkel klassifisering er de fire variablene for foreldrenes fødeland og deres første statsborgerskap forenklet til N(orge) eller U(tlandet), og så grupperes personene om de bare har N-er i disse feltene, bare U-er eller begge deler. Resultatet blir at nesten halvparten får en helt norsk foreldrebakgrunn, omtrent like mange en blandet bakgrunn, mens det er få som har foreldre uten noen norsk bakgrunn – slik den er målt her¹⁸.

De som kom i dette århundre

I dette århundret fram til 2018 førstegangsinnvandret det 27 600 ikke-adopterte norske statsborgere. De innvandret som yngre enn i foregående periode. To tredeler av dem innvandret før de fylte fem år.

En enkel, samlet fordeling på fødeland viser at USA, Sverige, Storbritannia, Danmark og Tyskland fortsatt holder stand som de viktigste, der de dekker 43 prosent. Thailand når opp blant de store, mens Filippinene som det neste er det litt færre som er født i, sammen med Spania, Pakistan og Frankrike.

Klassifiseringen av foreldrebakgrunn viser nå at akkurat halvparten har blandet foreldrebakgrunn, mens for en tredel er den helnorsk. Helt utenlandsk er den for 18 prosent.

Den forholdsvis store endringen fra forrige periodes fordeling (mer utenlandsk, mindre helt norsk) skyldes nok at det samlede migrasjonsbildet har forandret seg, men en viktig faktor er også regelverksendringer som har gjort at flere barn med blandet foreldrebakgrunn nå får norsk statsborgerskap (se mer om det i kapittel 11.5).

En opptelling av enkeltlandsverdi-kombinasjoner viser at blant dem med blandet foreldrebakgrunn er største kategori personer født i Thailand, med mor som både er født i og i alle fall opprinnelig statsborger i samme land, mens den norskfødte faren alltid har vært norsk statsborger. Bare litt færre har tilsvarende konstellasjon for Filippinene. Samme mønster, men nå med norsk mor og utenlandsk far, er det for fødte i Storbritannia, Sverige og USA.

Av dem med full utenlandsk foreldrebakgrunn kommer fødte i Pakistan et hakk foran de neste, med 417 personer. I tillegg for dem kommer 115 der bare far har vært bosatt. De neste på denne lista er Somalia, Marokko og Vietnam.

9.3. Tallfesting av den store feiltildelingen av norsk statsborgerskap, tiltakene i 2012 og ettervirkningene

Analysefilen ble ikke til under full bevissthet om den tekniske betydningen av det som skjedde i 2012 da 65 500 personer skulle ha fått statsborgerskapet satt til ukjent. Men noen kompensierende tiltak gjør at våre data likevel avspeiler tiltaket på en rimelig sikker måte.

¹⁸ Minst én i foreldrepårene må naturlig nok ha blitt norsk statsborger seinere – før barnet ble født.

På filen er ikke statsborgerskaphistorien for de aktuelle personene ført på en ensartet måte. For noen har filen det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet de etter sigende skal ha hatt, og for andre ikke. Noen forbehold om nøyaktigheten i dataene må derfor tas.

I isolert demografisk forstand har slike administrative grep som det i 2012 ikke noen interesse, men det saken sier om datakvaliteten tilbake i tid er generelt verdt å ta med seg som bakgrunnsinformasjon. Før øvrig er tallene såpass store at de bare av den grunn bør omtales, og tross alt skal altså rundt 60 000 personer feilaktig ha stått som norske i tre tiår. De var riktignok ikke bosatt, men som norske statsborgere i utlandet hadde de blant annet stemmerett¹⁹.

Vi finner 64 136 personer som mistet statsborgerskapet sitt 21. august 2012, som er 1 365 færre enn det folkeregisteret meldte i 2012. Etter avisoppslagene i september ble en ny runde gjennomført 1. oktober samme år, med 3 117 tilfeller. Til sammen ble altså 67 253 personer berørt ifølge våre data.

Felles for disse nesten 70 000 personene er at det registrerte norske statsborgerskapet av folkeregisteret ble vurdert som feilaktig, eller i alle fall ikke til å stole på.

Også under bearbeidingen av SSBs data var det mulig å ane at det tekniske folkeregistersystemet som eksisterte på 1960- og 70-tallet kunne være for slepphendt med å merke folk som norske. Dette gjaldt f.eks. utlendinger som utvandret etter bare en håndfull år i Norge. Det virket heller ikke rimelig at utvandningsdatoen²⁰ skulle ha vært tildelingsdato for det norske statsborgerskapet,

Men det var altså i løpet av 1975 at det meste av den antatte feilregistreringen skjedde, og ikke på begynnelsen av 1990-tallet som folkeregisteret trodde. For 95 prosent av de 67 253 var statsborgerskapet uoppgitt 1. januar 1975, men norsk ett år seinere. Så godt som alle disse stod som utvandret på det tidspunktet, så den offisielle statistikken over bosattes statsborgerskap på den tida må fortsatt regnes som korrekt.

Etterbyrden

Av de 67 000 som mistet det norske statsborgerskapet, har 5 749 etterpå fått det tilbake. 2013 var året med flest slike tilbakeføringer, med 1 200. Etter den tid gikk antallet gradvis ned fra 880 i 2014 til 650 i 2018.

Tallet på reelle norske statsborgere må ha vært mye høyere enn det som ble antydnet i 2012

Antall personer som så langt har fått tilbake det norske statsborgerskapet har altså kommet opp i 5 700, noe som stemmer godt med folkeregisterets anslag fra 2012 på om at rundt 6 000 av de som mistet statsborgerskapet egentlig var norske.

Men at oppryddingen fortsatt så seint som i 2018 omfattet hele 650 personer, antyder at prosessen ennå ikke er over og derfor fort kan ende opp på et høyere tall enn 6 000.

For øvrig har det på vår analysefil ikke vært mulig å finne noe annet enn et norsk første statsborgerskap på 25 600 personer. Når det så viser seg at svært mange av dem har norsk navn²¹, er det sannsynlig at dette norske statsborgerskapet er korrekt for de fleste. Men de som hadde det er altså personer som sistegang utvandret før

¹⁹ Etter 1985 hadde de fleste bodd for lenge i utlandet til at de automatisk ble oppført i manntallet, men stemmerett hadde de like fullt.

²⁰ Som eneste aktuelle dato under oppholdet i Norge.

²¹ Og ellers navn særlig fra Norges naboland.

1975, og nå enten er døde eller har fått tilflyttingslandets statsborgerskap. De største fødselskullene er forresten fra krigsårene og de nærmeste årene før og etter (nesten halvparten er født 1936-1948).

Basert på de litt usikre dataene må en konklusjon bli at omkodningen til uoppgitt statsborgerskap i 2012 nullet ut kanskje 30 000 reelle norske statsborgerskap. Men det hører altså med at de var fra den aller første tida med elektroniske registerdata.

9.4. Problemet med dårlig eller usikker datering

Mangler hendelser helt

Ett problem med at dataene ikke går uendelig langt tilbake i tid, er at det på personer som inngår i populasjonen mangler noen tidlige hendelser som kunne forklart mer av det som skjedde seinere. I vårt tilfelle ligger særlig visse hendelser som fant sted fram til første halvdel av 1960-tallet, eller for noen hendelsestypers vedkommende enda seinere, i stummende mørke. Alle som er født før de aktuelle årene det er aktuelle å starte analysen fra, kan ha hatt et mer mangesidig liv enn det vi noen gang vil få vite om i foreliggende data²². Vi vet med sikkerhet hvem som nå i dag er norske statsborgere, men noen av dem kan en gang ha vært utenlandske uten at vi kan se det, og dem vi i våre data møter som utenlandske statsborgere, kan en gang ha vært norske.

Men er fødselsdatoen nær nok tida for når vi har gode data, er det mer begrenset hva personen kan ha rukket å gjøre eller å oppleve uten at det kommer med som informasjon i dataene.

Har hendelse, men datoen er usikker

Et annet problem er at en hendelse finnes, men med usikker dato. Det er altså en del personer står oppført med det vi anser for å være riktige hendelser, men der dateringen av en eller flere av personens hendelser er mindre pålitelig. Dette gjelder særlig for hendelser langt tilbake i tid. Ord som lav pålitelighet og usikkerhet kan dekke alt fra at den oppgitte datoen er en oppsamlingsdato i ettertid og som sådan usikker bare ved det, til at datering ikke virker helt logisk, eller at utregnede varigheter blir for korte eller for lange til at det virker rimelig.

Det må i stor grad bli en skjønsmessig vurdering, ut fra kjennskapen til kvaliteten på dataene, om en datering må anses for usikker eller ikke.

Fødselsdatoen er alltid oppgitt og sikker, men mange andre aktuelle datoer som inngår i utregninger har begrenset dekning bakover i tid som vi har sett. Dette har dels konsekvenser for *tidfestingen* av hendelser som vi ut fra sammenhengen forstår må ha skjedd, og for mulighetene til overhodet å fange opp at det eventuelt har skjedd en hendelse.

Bare *alder* og andre varigheter som regnes ut som tidsrommet mellom fødselsdatoen og en annen pålitelig dato, er holdbare for både norskfødte og utenlandsfødte. Når *dødsdatoer* finnes, er også de til å stole på.

Usikkerhetsstørrelsen

Når en dato først er feil, kan det variere mye hvor stor avstanden er fra den datoen det skulle ha vært. Noen ganger er det en dato samme året, og da er avviket absolutt til å leve med. Men i andre tilfeller dreier nok avviket seg om flere år. Hvor stort avviket er fra virkeligheten, vil det naturlig nok være nesten umulig å vite. Usikkerhetsrommet kan imidlertid i noen tilfeller snevres inn noe ved hjelp av

²² Pågående arbeid i prosjektet Historisk befolkningsregister vil etter hvert gi muligheter for å gå lenger tilbake tid. Det vil bli noen flere stolper å peile seg inn etter for å anslå hvilke hendelser som har skjedd, og også noen hendelsesdata som kan brukes direkte.

sikre datoer for andre av personens hendelser, og ved resonnementer om kvaliteten på de ulike kildefilene.

Grunnleggende er det en forskjell mellom tidlige oppsamlingsdatoer som tar opp i seg hendelser som har skjedd over flere tiår før datoen, til seinere oppsamlingsdatoer som man kan anta gjelder hendelser som har skjedd like før.

Tidsrom (varigheter) er ekstra berørt

Det trengs to datoer for å regne ut lengden på et tidsrom, og det gjør at tidsrommet kan bli feil ved enten at den ene datoen er feil eller at den andre er det, eller at begge er feil. Varigheter er slik sett mer sårbare for datakvaliteten enn de enkelte hendelsene hver for seg.

Tabell 9.2 viser resultatet av en identifisering og klassifisering av usikre datoer. Det skilles mellom den første bosattdatoen og statsborgerskapsdatoen. For noen er begge datoene usikre.

Tabell 9.2 Personer med usikkerhet i datoer, etter første år i Norge 1960-1999¹. Totalbefolkningen². 15. mai 2019

Første år i Norge	Alle	Usikre i alt	Første bosattdato	Statsborgerskapsdato	Både bosattdato og statsborgerskapsdato	Annet
I alt	2 901 348	92 385	56 851	19 519	15 607	408
1960	111 556	49 658	41 243	173	8 052	190
1961	63 640	188	0	188	0	0
1962	63 365	137	0	137	0	0
1963	64 558	155	0	155	0	0
1964	75 712	8 699	7 829	233	636	1
1965	69 621	2 184	1 575	262	346	1
1966	73 240	5 420	1 381	247	3 792	0
1967	71 858	4 365	1 858	1 438	1 067	2
1968	73 890	4 078	901	2 456	700	21
1969	76 063	4 789	642	3 573	554	20
1970	73 147	4 413	938	2 986	447	42
1971	75 971	3 558	0	3 551	0	7
1972	73 963	2 465	0	2 459	0	6
1973	70 513	282	0	278	0	4
1974	70 562	45	0	37	0	8
1975	67 609	47	0	44	0	3
1976	64 801	24	0	22	0	2
1977	62 116	25	0	25	0	0
1978	63 124	30	0	28	0	2
1979	61 799	22	0	21	0	1
1980	61 810	36	0	35	0	1
1981	62 591	38	0	36	0	2
1982	64 007	40	0	38	0	2
1983	61 785	53	0	53	0	0
1984	62 085	69	0	68	0	1
1985	64 838	110	0	105	0	5
1986	68 156	129	0	125	0	4
1987	76 797	155	0	151	0	4
1988	79 494	129	0	129	0	0
1989	76 828	146	0	141	0	5
1990	75 949	144	0	143	0	1
1991	75 927	85	0	75	0	10
1992	76 636	70	0	65	0	5
1993	81 242	21	0	15	0	6
1994	77 122	17	0	14	0	3
1995	76 596	514	484	10	13	7
1996	77 211	8	0	3	0	5
1997	80 736	15	0	0	0	15
1998	83 978	10	0	0	0	10
1999	90 452	12	0	0	0	12

¹ Tabellen viser fordelingen på personens første bosattdato. Det innebærer at tallene for den variabelen er rett plassert på år, mens tallene for usikkerhet i statsborgerskapsdatoen altså ikke viser til året for den datoen, men året for når personen med en slik usikker dato ble bosatt. En tilsvarende fordeling på statsborgerskapsdatoene ville gitt et justert, men ikke veldig forskjellig bilde.

² Alle personer i folkeregisteret.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Av kalenderårene kommer 1960 svært dårlig ut. Ikke langt unna halvparten av personene som ble født eller «innvandret» det året som står med én eller flere dårlige datoer. Ellers har årene 1964-67 stort antall usikre bosattdatoer, mens 1967-72 har dårlige statsborgerskapsdatoer. 1985-1990 er også en svak periode, men langt under nivået på begynnelsen av 1970-tallet og tidligere. Av ukjente årsaker er 1995 er også et problemår (eller om man vil se positiv på det: Et opprydningsår som legger et godt grunnlag for historikken etter 1995).

Konsekvenser

Når man forsøker å utnytte gamle data på det måten vi gjør, møter man altså to problemer: 1) At hendelser mangler, eller 2) det finnes hendelser, men dateringen er usikker. Det første problemet krever en vurdering om hvor viktig det er at de fleste hendelsene er med, eller om det er noen ulemper med å sette en tidsavgrønsning som holder hendelser fra før et visst tidspunkt utenfor.

Det andre problemet kommer i tillegg og krever en vurdering av om dateringene er gode nok til den aktuelle analysen.

Konkret gir dette seg utslag f.eks. at det tidligste innvandringsåret kan bli satt til f.eks. 1967, og/eller at personer med usikre datoer holdes utenfor der det er ønskelig med god kvalitet på dateringen.

Et mindre antall hendelser som har blitt klassifisert som overgang til norsk statsborgerskap viser seg å være datert på et tidspunkt da personen ifølge vedkommendes bosatthistorikk har vært utvandret, noe som jo egentlig ikke skal forekomme. Det store flertallet av disse inkonsistenstilfellene gjelder imidlertid datoer som på forhånd og av andre grunner har blitt merket som upålitelige. Dermed kan en si at en tilleggskonsekvens av datousikkerheten er at noen overganger vil bli tidsplassert i personers utvandringsperioder.

9.5. Forenklede filer for videre analyse

Komplekse statsborgerskapshistorier som vist i kapittel 9.1, for alle personer og med innlagt et helt sett med informasjonselementer, er verken relevante eller håndterlige i en grundigere analyse av vanlig overgang til norsk statsborgerskap. Den tilgjengelige informasjonen har derfor i to steg blitt tilpasset videre bruk.

Det første steget utelater D-nummerpersoner og andre som aldri har bodd i Norge. Det gjennomfører også den fjerningen av tidligere norske statsborgerskap som var folkeregisterets hensikt med tiltaket i 2012. For de opprinnelig utenlandske, og de som seinere fikk sitt opprinnelige statsborgerskap tilbake etter «utdømmingen» i 2012, er 2012-registreringen tatt bort.

I det andre steget blir filen barbert enda mer til å omfatte bare innkommende utenlandske statsborgere og deres eventuelle overgang til norsk statsborgerskap. Overganger fra norsk til utenlandsk statsborgerskap (altså etter utvandring) blir ikke tatt med. Dette gjelder også for de som opprinnelig var utenlandske. Disse personene blir da stående igjen med et første utenlandsk statsborgerskap som så gikk over til norsk, men at det skulle vise seg å ikke vare, blir altså oversett.

Ved tilfeller av to påfølgende utenlandske statsborgerskap er bare det ene valgt.

Målet for steg 2 var å ende opp med de to kategoriene 'bare utenlandsk' og 'utenlandsk først, deretter norsk'. I denne mest forenklede filen får hver person altså bli oppført med maksimalt én overgang, og antall overgangshendelser blir da det samme som antall personer som har dem. Filen omfatter 1 514 459 personer

som er eller engang var utenlandske. Akkurat tre firedeler av dem fortsatte med det, mens resten (372 010 personer) har gått over til norsk statsborgerskap.

Noen av de som forsvinner ut i forenklingrundene er personer med usikre datoer, så tallene oppgitt i tabell 9.2 blir litt for høye for de reduserte filene. På filen som er mest ryddet må 12 200 eller 3,3 prosent anses for å ha for usikre datoer (innvandrings- og/eller norskdato) til at botidene blir helt troverdige.

10. Dobbelt statsborgerskap

10.1. Innledning

I Det sentrale folkeregisteret (DSF) ble det sommeren 2015 opprettet datafelter for å kunne registrere opptil ti samtidige statsborgerskap på en person. Dette ga for første gang en praktisk mulighet til å analysere tilfeller der personer lovformelig har flere samtidige statsborgerskap.

Tilsvarende informasjon om dem som hadde blitt norske før 2015, ble dessverre ikke etterregistrert. Vi må anta at mønsteret for dem er noenlunde det samme som for dem vi har data om, i alle fall de aller nærmeste årene før 2015.

I hele perioden som rapporten omhandler, har hovedregelen vært at en person til enhver tid bare skal ha ett statsborgerskap. Det er unntaksbestemmelser som har gjort at noen har blitt fritatt fra løsningskravet, og altså har fått beholde mer enn ett statsborgerskap.

De nevnte unntaksbestemmelsen har i første rekke gått på det enkelte utenlandske statsborgerskapet, på en slik måte at noen av de utenlandske statsborgerskapene har kunnet bli kombinert med norsk statsborgerskap, mens andre ikke har kunnet det. For ei tredje gruppe gjaldt det tilleggskriterier som førte til at noen av statsborgere fra disse landene kunne beholde det utenlandske statsborgerskapet, og andre ikke.

Har data bare fra før lovendringen om dobbelt statsborgerskap

Når dette skrives har perioden hvor disse bestemmelsene gjaldt blitt historie. På noen punkter har dermed relevansen av statistikk fra den tida svunnet hen.

En betydning som likevel gjenstår er kunnskap om hvor vi faktisk stod da det nye regelverket om dobbelt statsborgerskap ble innført 1. januar 2020.

En annen betydning denne statistikken har, er som bakgrunnskunnskap til tolkingen av andelene som har gått over til norsk statsborgerskap. Vi må anta at det kan ha vært lettere å søke om norsk statsborgerskap for den som hadde mulighet til å beholde det utenlandske. Avveininger om fordeler og ulemper fortonte seg nok annerledes enn for dem som måtte bli løst fra det gamle statsborgerskapet. Det å få norsk statsborgerskap *i stedet for* det utenlandske er jo mer «drastisk» enn å få det *i tillegg*. Men om denne forskjellen har vært avgjørende for en beslutning om å søke norsk statsborgerskap, kan vi ikke uten videre vite.

For øvrig kan vi slutte at det for mange handlet om *måtte* og ikke *kunne* ha mer enn ett samtidig statsborgerskap, for en betingelse for innvilgelse av dobbelt statsborgerskap var at det ikke var mulig eller sikkert å si opp det utenlandske.

Muligheten for å ha flere, samtidige statsborgerskap, introduserer en ekstra dimensjon i statsborgerskapet, dataene om det og analysen. Selve statsborgerskap går fra å være endimensjonalt til todimensjonalt, den det som er nytt altså er samtidigheten. Tidsdimensjonen er inne fra før som en tredje dimensjon.

10.2. Opptellinger

En opptelling 15. mai 2019 viser at i alt 38 400 personer står med mer enn ett statsborgerskap. Så langt har det blitt fire statsborgerskap på det meste, men det er det bare tre personer som har. Bare noen få av de 38 400 har så langt utvandret.

Kombinasjonen norsk statsborgerskap og ett utenlandsk dominerer totalt. Ellers har vel 600 personer to utenlandske statsborgerskap i tillegg til det norske. 200 uten-

landske statsborgere er registrert med et ekstra utenlandsk statsborgerskap uten at de er også har norsk statsborgerskap.

Tabell 10.1 Kombinasjoner av statsborgerskap for dem som er registrert med mer enn ett. 15. mai 2019 og 1. januar 2020

Kombinasjoner av statsborgerskap	15. mai 2019	1. januar 2020
I alt	38 395	45 483
Dobbelt statsborgerskap	38 194	45 136
Minst to utenlandske	201	347
Norsk og ett utenlandsk	37 593	44 486
Norsk og to utenlandske	598	647
Norsk og tre utenlandske	3	3
To utenlandske	201	344
Tre utenlandske	0	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Blant de 615 personene som har minst to utenlandske någjeldende statsborgerskap i tillegg til det norske, utgjør personer med kombinasjoner av tidligere jugoslaviske statsborgerskap vel halvparten. Kosovo-Serbia skiller seg ut som den vanligste. Ellers ser vi antydninger av kombinasjoner som Romania-Moldova, Etiopia-Eritrea og USA-Nigeria, mens de resterende vel 40 prosent virker å ha mer tilfeldige kombinasjoner.

De rene kombinasjonene av to utenlandske statsborgerskap er mye jevnere fordelt på statsborgerskap, men også her er Kosovo-Serbia så vidt største kombinasjon.

10.3. Dobbelt statsborgerskap

Kombinasjonene av flere utenlandske statsborgerskap er for fåtallige til å ha statistisk interesse. Det er når et eller flere utenlandske statsborgerskap er kombinert med norske statsborgerskap at flere samtidige statsborgerskap virkelig betyr noe.

I det etterfølgende overser vi eventuelle statsborgerskap nr. 3 og 4, og lar også kombinasjonen to utenlandske statsborgerskap falle ut. Uttrykket «dobbelt statsborgerskap» passer da godt som betegnelse for dette som nå blir igjen.

38 200 personer stod da registrert med dobbelt statsborgerskap 15. mai 2019, og 45 100 1. januar 2020. Umiddelbart virker 6 900 som en betydelig økning på bare litt over et halvår. Men for det første er tallene som skal påplusses, og som økningen umiddelbart blir sett i forhold til, fortsatt relativt lave fordi tildelingen i dette datagrunnlaget har foregått i bare fire. For det andre er økningen stort sett bare en avspeiling av hvor mange som fikk norsk statsborgerskap i 2019, og hvilke utenlandske statsborgerskap tildelingene gjaldt.

Statsborgerskap nr. 2

Siden hovedstatsborgerskapet ved det vi her kaller dobbelt statsborgerskap alltid er norsk, er det nok å rette oppmerksomheten mot statsborgerskap nr. 2.

15. mai 2019 fordelte statsborgerskap nr. 2 seg på 139 ulike statsborgerskap. De er naturlig nok någjeldende, oppgitte og fullverdige statsborgerskap. Statsborgerskap nr. 2 omfatter altså ikke verdier som Statsløs, Jugoslavia, Sovjetunionen eller Tsjekkoslovakia, og selvsagt heller ikke Uoppgitt.

Siden statsborgerskapsverdier varierer så mye i antall personer som har dem, bør man ikke legge for mye vekt på opptellinger av statsborgerskap som telleenhet, men 50 enkeltstatsborgerskap er overhodet ikke kombinert med norsk. Av disse

utmerker Japan, Østerrike og Sør-Korea seg ved å utgjøre 83 prosent av personene med statsborgerskap som ikke kombineres med norsk statsborgerskap.

Tildeling av dobbelt statsborgerskap hvert år

Fra å se på de registrerte dobbeltstatsborgerskapene i folkeregisteret på et bestemt tidspunkt, går vi her til tildelingene per år. I praksis gjør det ikke noen stor forskjell å telle hendelser i stedet for personer, for når det gjelder dobbelt statsborgerskap er det en klar tendens til at det som en gang registreres, blir stående. Tilfeller av at dobbelt statsborgerskap opphører, er det altså få av.

Slik regelverket har vært, er det ved innvilgelse av norsk statsborgerskap at det eller de tidligere statsborgerskapene eventuelt har blitt registrert som sidestilte statsborgerskap til det norske. Bortsett fra ved feilretting har det altså ikke blitt foretatt noen etterregistrering på personer som ble norske uten å bli fritatt fra løsningskravet.

Heller ikke ved automatisk tildeling av norsk statsborgerskap ved fødselen har det blitt registrert eventuelle utenlandske statsborgerskap som andre land måtte tildele ved samme anledning.

Uansett om dataformatet er hendelser eller sluttsituasjonen, så er det altså relevant å se tildelinger av dobbelt statsborgerskap i forhold til alle norske statsborgerskap som blir tildelt i samme periode. Og perioden her må regnet i hele referanseår bli begrenset til 2016-2018. Mellom disse tre enkeltårene er det relativt små forskjeller, så de tas derfor samlet.

Først og fremst viser tabell 10.2 at 71 prosent av de som ble innvilget norsk statsborgerskap i perioden fikk beholde det utenlandske statsborgerskapet sitt. Dette er en noe høyre andel enn det som har versert i tidligere framstillinger²³.

²³ I høringsnotatet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017) oppgis det at vel 50 prosent av dem som søkte om norsk statsborgerskap etter 2009 ble fritatt fra plikten til å frasi seg sitt forrige statsborgerskap.

Tabell 10.2 Innvilgelse av norsk statsborgerskap 2016-2018, etter om det utenlandske statsborgerskapet er beholdt eller ikke. De 25 største gruppene av forrige statsborgerskap i perioden. Sortert etter synkende beholdt-andel i prosent

Forrige statsborgerskap	I alt	Ikke beholdt	Beholdt	Andel beholdt
I alt	45 504	13 163	32 341	71
Tyrkia	541	1	540	100
Afghanistan	2 711	12	2 699	100
Eritrea	5 970	29	5 941	100
Polen	838	5	833	99
Ukraina	708	5	703	99
Somalia	4 857	39	4 818	99
Vietnam	448	4	444	99
Irak	2 594	30	2 564	99
Sudan	594	7	587	99
Iran	1 406	18	1 388	99
Brasil	559	9	550	98
Thailand	2 639	45	2 594	98
USA	483	16	467	97
Syria	537	63	474	88
Russland	1 261	235	1 026	81
Litauen	465	153	312	67
India	1 189	472	717	60
Pakistan	1 503	1 130	373	25
Tyskland	468	386	82	18
Sverige	661	554	107	16
Etiopia	1 334	1 207	127	10
Myanmar	1 019	977	42	4
Kina	628	608	20	3
Statsløs	1 568	1 553	15	1
Filippinene	2 363	2 351	12	1
Andre	8 160	3 254	4 906	60

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Slik fritakslista har sett ut, betyr selve det utenlandske statsborgerskapet mye for om utlendinger får beholde sitt utenlandske statsborgerskap når de blir norske. Det er derfor ikke helt uventet at tabell 10.2 viser svært store forskjeller mellom de utgående statsborgerskapene med hensyn til hvor stor andel som beholder det ved tildeling av norsk statsborgerskap. Egentlig burde man kunne forventet et enda klarere todelingsmønster enn tabellen viser. De små avvikende gruppene man finner for noen statsborgerskap, betyr lite statistisk sett.

Nå er det forresten ikke alltid at det opprinnelige, utenlandske statsborgerskapet beholdes uendret fra da personen bare hadde ett statsborgerskap (som altså var utenlandsk). Statsborgerskap nr. 2 blir ofte en mer oppdatert utgave av det opprinnelige, eller eventuelt en oppretting av landforvekslinger og andre feilregistreringer. Igjen kommer statsborgerskapene i det tidligere Jugoslavia øverst blant dem som har blitt forbedret. Ellers framkommer mange av de kjente kombinasjoner av land slik som Iran-Irak, Etiopia-Eritrea, Sudan og Sør-Sudan, Kongo og Kongo-Brazzaville osv., hvor altså enten feil har blitt rettet eller gammelt statsborgerskap har blitt oppdatert.

Litt spesielt i denne sammenhengen er det som skjer når *statsløse* får norsk statsborgerskap. Som nevnt kombineres ikke det sistnevnte med Statsløs (det ville da også vært meningsløst), men med fullverdige statsborgerskap som f.eks. Syria. Det er av dataene ikke mulig å se hvordan et fullverdig utenlandsk statsborgerskap kan komme inn i bildet idet personen blir norsk, men ikke har gjort det tidligere.

Det at ordningen med dobbelt statsborgerskap som ligger til grunn for våre data i så står grad påvirkes av det konkrete utenlandske statsborgerskapet, reduserer analyseverdien av den variabelen som angir om personen har dobbelt statsborgerskap eller ikke. Opplysningen blir ikke da fullt ut en individopplysning, men i stor grad en klassifisering som i stor grad sammenfaller med allerede eksisterende alternativer for gruppering av land og statsborgerskap.

Over halvparten av de som har fått norsk statsborgerskap i perioden 2016-18 har hatt et utenlandsk statsborgerskap som har medført dobbelt statsborgerskap for minst 98 prosent av personene. Det viser tydelig at det å få dobbelt statsborgerskap så langt har vært å følge et ferdig mønster.

Tabell 10.3 Bosatte med dobbelt statsborgerskap, etter statsborgerskap nr. 2 og tildelingsåret for det. 1. januar 2020

Statsborgerskap nr. 2	I alt	2 019	2 018	2 017	2 016	2015 eller tidligere	Andel av alle
Alle	44 014	9 829	7 227	15 081	8 951	2 926	100,0
Eritrea	7 745	1 407	1 077	2 931	1 849	481	17,6
Somalia	7 587	2 976	1 825	1 630	1 055	101	17,2
Afghanistan	3 593	648	437	1 234	953	321	8,2
Thailand	3 379	566	292	1 622	637	262	7,7
Irak	3 096	468	567	1 103	753	205	7,0
Iran	1 814	319	348	606	389	152	4,1
Russland	1 234	133	288	369	348	96	2,8
India	1 068	372	160	534	1	1	2,4
Polen	1 013	154	123	404	259	73	2,3
Ukraina	993	254	142	321	216	60	2,3
Sudan	946	398	119	261	153	15	2,1
Brasil	747	157	123	269	148	50	1,7
Syria	702	204	114	263	89	32	1,6
Tyrkia	696	108	95	303	116	74	1,6
USA	634	91	92	280	113	58	1,4
Vietnam	602	116	37	250	140	59	1,4
Serbia	525	55	92	173	131	74	1,2
Pakistan	457	67	91	160	92	47	1,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fordi foranledningen til den doble statsborgerskapssituasjonen stort sett er tildeling av norsk statsborgerskap, ville en fordeling på tildelingsåret for det *norske* statsborgerskapet gitt omtrent samme resultat som tabell 10.3 gjør (som altså bygger på tildelingsåret for statsborgerskap nr. 2).

10.4. Med statsborgerskapskombinasjoner øker antall statsborgerskapsverdier

Ved inngangen til 2020 var 190 ulike hovedstatsborgerskap registrert på den bosatte befolkningen.

Kombinasjonene som kommer ut av opptil fire samtidige statsborgerskap, teller 752. Da er det på forhånd foretatt en liten opprydding i kodene som sikrer at verdiene er reelle. Standardiseres rekkefølgen på statsborgerskapene, går antallet ned til 705. Hvis vi så overser statsborgerskapene 3 og 4, går kombinasjonsantallet ned til 538.

En siste forenklingsmulighet er å ikke bry seg om mer enn ett utenlandsk statsborgerskap per person. Da fantes det i så fall 332 kombinerte statsborgerskapsverdier blant bosatte 1. januar 2020. 47 aktuelle verdier for utenlandsk statsborgerskap er ennå ikke kombinert med norsk statsborgerskap, men kan bli det med tida. Denne løsningen gir altså maksimalt 379 kombinerte verdier.

Når hvert tilfelle av dobbelt statsborgerskap teller som en selvstendig verdi, blir resultatet selv etter forenklinger betydelig flere «statsborgerskaps»-verdier. Dette bygger da på empirien så langt, før den siste lovendringen trådte i kraft i 2020.

Tas de ikke-bosatte med, kommer utgåtte og ufullstendige verdier i tillegg. De berøres imidlertid ikke av den nyere tids doble statsborgerskap, så bildet blir ikke annerledes om også ikke-bosatte inkluderes.

Det er mulig å se for seg en framtidig situasjon der et viktig skille går mellom bare norsk, bare utenlandsk, og begge deler.

Historier av statsborgerskapskombinasjoner vil komme etter hvert

Så langt, altså før lovendringen 1.1.2020, har ikke noen pådratt seg lengre sekvenser eller historier av statsborgerskapskombinasjoner. Som nevnt ovenfor har visse personer med utenlandsk statsborgerskap fått lov til å beholde når de har fått norsk statsborgerskap, og det er det. Dette skyldes dels at unntaksordningen har vært begrenset til én type statsborgerskapshendelse, og at dataene strekker seg bare noe få år tilbake.

Den første av disse faktorene (begrensningene) har endret seg fra 2020, og med mer tid som går vil antall kombinasjonsendringer øke. Den type forløpsdata som herværende rapport bygger på, vil altså stå over en større kompleksitet enn det enkle situasjonsopptellingene gjør. Foreløpig mangler vi empiri som kan antyde hva som faktisk vil skje med hensyn til reelle endringer og rettinger.

11. Tilgang og avgang av bosatte personer og deres statsborgerskap

Dette kapitlet tar for seg de store linjene i befolkningens utvikling, og etter hvert særlig dem som gjelder for de utenlandske statsborgerne.

I dette inngår å vise hva som skjer med personene etter at de har kommet inn i befolkningen, men i første omgang gjøres det med et overordnet blikk. Personers skjebne vil – etter et forspill i kapittel 12 – bli diskutert grundigere i kapittel 13 og utover.

11.1. Innledning

Alle utenlandske statsborgerskap i Norge har sin opprinnelse i utlandet – enten direkte ved innvandring, eller som en forlengelse ved at barn fødes i Norge av utenlandske statsborgere. Foreldrene må da i sin tur ha innvandret, eventuelt at deres forfedre gjorde det en gang.

Et utenlandsk statsborgerskap kan altså ikke ha oppstått ved at en norsk statsborger bosatt i Norge velger å skifte til utenlandsk statsborgerskap, for en slik overgang har ikke vært tillatt i den tidsperioden som analysen dekker.

Men norske statsborgere som har bodd i Norge kan bli utenlandske i utlandet, altså under en utvandringsperiode. Men også i deres tilfelle kommer det utenlandske statsborgerskapet til Norge ved innvandring, selv om den innvandringen for dem ikke er førstegangsinnvandring.

De to hovedkildene for utenlandske statsborgere – direkte innvandring og fødsler – skiller seg en del fra hverandre.

Etter hvert vil tilførte utlendinger bli utsatt for avgang, enten ved at noen går over til norsk statsborgerskap eller ved de utvandrer eller dør i den perioden man studerer. Resten fortsetter å bli boende som utenlandske statsborgere. For fullt ut å forstå overgangene til norsk statsborgerskap bør man helst se dem i sammenheng med de to andre utfallsmulighetene.

Selv om det er de utenlandske statsborgerne som skal gjennomgås, vil første del av framstillingen ta for seg hele befolkningen, og altså også de norske statsborgerne. Innsnevringen til de utenlandske kommer etter hvert.

11.2. Nye personer i befolkningen

«Nye personer i befolkningen» omfatter altså ikke alle som står i folkeregisteret, og heller ikke alle som har fødselsnummer. Kravet her er at man en gang har stått registrert som *bosatt* i Norge. En som ikke er det lenger, har enten utvandret, avgått ved døden (eventuelt etter utvandring) eller forsvunnet²⁴. D-nummerpersoner har ikke vært med siden kapittel 9, men ville uansett ikke kommet med her siden man må ha vært bosatt en gang.

Tabell 11.1. gir en samlet oversikt over alle som har bodd i Norge og som står i DSF. Periodegrupperingen i tabellen er først og fremst blitt tilpasset posten «Blitt bosatt». Til den og noen av de andre postene gis det en forklaring nedenfor.

²⁴ Den fulle betegnelsen er 'forsvunnet, formodet død'. Det har vel aldri på noen tidspunkter vært så mange som hundre personer med den verdien. I våre data har ikke mer enn 268 slike hendelser.

Tabell 11.1 Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, etter det første året (gruppert). 15. mai 2019

Første år i Norge	I alt	Født i Norge	Innvandret	Blitt bosatt	Nedlagt identitet	Utenlandsfødte i alt	Utenlandsadopterte	Utenlandsfødte unnatt adopterte og nedlagte
I alt	8 464 214	7 002 835	1 379 665	73 711	8 003	1 461 379	20 842	1 432 534
Før 1960	3 532 676	3 516 201	10 592	1 055	4 828	16 475	4	11 643
1960	111 556	61 087	780	49 485	204	50 469	9	50 256
1961-1963	191 563	188 508	1 944	0	1 111	3 055	2	1 942
1964-1966	220 058	198 859	3 650	17 045	504	21 199	109	20 586
1967-1970	293 473	266 669	21 048	5 629	127	26 804	292	26 385
1971-1985	987 574	819 526	167 613	0	435	168 048	5 654	161 959
1986-1994	688 152	523 816	163 841	0	495	164 336	4 657	159 184
1995	76 596	60 335	15 733	497	31	16 261	530	15 700
1996-2018	2 329 830	1 347 680	981 882	0	268	982 150	9 580	972 302
2019	32 736	20 154	12 582	0	0	12 582	5	12 577

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nedlagt/opphørt identitet

Den mest spesielle kategorien i tabell 11.1 er det som her er kalt «Nedlagt identitet», som er utgåtte fødselsnummer uten link til det nye. Folkeregisteret har bevisst gjort det slik ved i første rekke hemmelige adopsjoner. At slike identiteter noen ganger (og som i tabell 11.1) regnes som *personer*, er diskutabelt. Som vanlige personer i dag finnes de jo også under en av de andre tilgangsgrunnene, så de «nedlagte» blir slik sett dubletter.

Men før de ble nedlagt (eller «opphørte», om man foretrekker det ordet), var identiteten og de hendelsene de gjennomgikk gyldige nok, og i den grad de rakk det, inngikk de i løpende statistikk.

Uansett, uten noen spesiell grunn, har de i dataene blitt definert som utenlandsfødte.

Bosatte og innvandret

Den neste spesielle posten er «Blitt bosatt». Dette er utenlandsfødte personer som det ikke har vært mulig å finne en innvandring på, eller i det minste en dato som kunne vært troverdig som innvandringsdato. At de er utenlandsfødte og altså skal en innvandringsdato, er vurdert som sikkert. Dette omfatter personer som bare dukker opp på folketellingstidspunktene i 1946, 1960 eller 1970, eller på kronologifilene fra 1964 til 1969. De store tallene er fra før 1967. Et mindre antall dukker opp så seint som på uttaket fra DSF per 3. april 1995.

I den videre analysen vil Blitt bosatt-personene bli behandlet som vanlige innvandrere, og med bosattdatoen som innvandringsdato. Datoen er ikke rett, men for mange av dem det gjelder er den sannsynligvis ikke mange år fra sannheten.

Med eller uten sammenslåing med Blitt bosatt-personene, så viser posten for Innvandret altså førstegangsinnvandringer, eller med andre ord personer etter deres første år innvandringsår. Tallene kan dermed ikke sammenlignes med ordinær innvandringsstatistikk, som jo dekker alle innvandringer uansett om innflytteren foretar den for første gang eller ikke.

SSB har ikke en egen statistikk over førstegangsinnvandringer, men utenlandsfødte fordelt etter første år i Norge blir det samme.

11.3. Tilgangen av norske og utenlandske statsborgere

Herfra tas enhetstypen «nedlagt identitet» ikke lenger med, og omfanget reduseres dermed med 8 003 personer. I prinsippet øker det avstanden til offisielle statistikk

en smule, men i det store bildet betyr disse relativt få tilfellene ingenting. Befolkningen består nå i alle fall av bare personer og ikke noe annet, og er dermed mer reell.

Hva står «utenlandsk statsborgerskap» for?

Tabell 11.2 fordeler den litt barberte befolkningen på noen hovedkategorier for klassifiseringen av statsborgerskap.

Tabell 11.2 Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, og som ikke er nedlagt identitet, etter gruppert første bosattår og hovedgrupper av statsborgerskapet ved første bosetting. 15. mai 2019

Første år i Norge	I alt	Norsk	Utenlandsk ekskl. statsløs og uoppgitt	Statsløs	Ukjent/uoppgitt	Norsk satt til ukjent i 2012	Statsløs satt til ukjent i 2012
I alt	8 456 211	6 914 059	1 493 055	17 152	2 225	25 479	4 241
Før 1960	3 527 848	3 479 722	17 620	4 919	340	22 059	3 188
1960	111 352	94 510	15 731	300	102	412	297
1961-1963	190 452	186 113	2 524	249	17	1 394	155
1964-1967	290 403	268 359	19 828	582	91	952	591
1968-1975	581 079	506 706	73 138	363	200	662	10
1976-1985	628 557	506 179	121 036	214	1 128	0	0
1986-1999	1 096 532	805 746	289 482	1 233	71	0	0
2000-2018	1 997 252	1 049 195	938 533	9 249	275	0	0
2019	32 736	17 529	15 163	43	1	0	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De norske statsborgerne er i utgangspunktet enkle. Men hvem som så blant de ikke-norske skal regnes som «utenlandske» statsborgere har, som også kapittel 8.1 viste, ikke et fast svar.

Et statsborgerskap må fylle noen kriterier for å eksistere. Det tilsier at en statsløs person ikke har et statsborgerskap, noe som betegnelsen «statsløs» da også understreker. Det samme gjelder i minst like stor grad for dem med uoppgitt eller ukjent statsborgerskap. Både statsløs og uoppgitt er spesialverdier som behandles spesielt juridisk og for de uoppgitte også teknisk.

Et skille går det likevel mellom de statsløse og de uoppgitte ved at en statsløs person helt klart ikke er norsk, mens uoppgitt i prinsippet er en verdi som kan skjule et norsk statsborgerskap like gjerne som et utenlandsk. I praksis skal det likevel en del til for at det skal skje – hvis vi ser bort fra 2012-personene. Ideelt sett burde det eksistert en egen verdi for «ukjent, men ikke norsk», men i nyere tid går det an å forstå den eksisterende uoppgittverdien slik. Den skal altså normalt ikke stå for et norsk statsborgerskap som ikke er kjent, for norsk statsborgerskap på nålevende personer er en kjent opplysning.

Når det gjelder de uoppgitte, finnes det i prinsippet også et skille mellom «ukjent» eller «har prøvd å finne et statsborgerskap, men har ikke lyktes», og bare rett og slett «registrering mangler». I noen tekniske sammenhenger kan det være riktig å ta høyde for det skillet.

Det det hele ender med er at betegnelsen «utenlandsk» i statistisk forstand er mer flertydig enn ønskelig. Det er noen ganger viktig å sørge for at statsløse blir belyst spesielt, og andre ganger ikke.

På den annen side, etter hele denne diskusjonen, er hovedspørsmålet så enkelt som «norsk» eller «ikke». Alt det ikke-norske er det nærliggende å kalle for utenlandsk. Bare i sammenhenger der de spesielle ikke-kategoriene utgjør en særlig stor del, blir det presise innholdet i «utenlandsk statsborgerskap» vesentlig (jfr. kapittel 8.1.).

Er skillet mellom norsk og ikke-norsk klart nok?

Så langt er det nyanseringen av det ikke-norske som har blitt diskutert, mens skillet mellom norsk og ikke-norsk har blitt sett som klinkende klart. Men når det på en allerede norsk statsborger er registrert et eller flere utenlandske statsborgerskap i tillegg til det norske, så blir norsk og ikke-norsk ikke lenger gjensidig utelukkende verdier, men delvis overlappende. Summen av norske og utenlandske statsborgere blir altså større enn antall personer som bærer disse statsborgerskapene. En løsning kan da i noen sammenhenger kanskje være å opprette en tredje kategori for «personer med både norsk og utenlandsk statsborgerskap».

Men i vår sammenheng gjøres ikke det, og et utenlandsk statsborgerskap i tillegg til det norske gjør ikke det personen til utenlandsk. Bare den som ikke har norsk statsborgerskap kvalifiserer som utenlandsk. Og for de relativt få av dem som har flere utenlandske statsborgerskap, teller bare hovedstatsborgerskapet.

Det første statsborgerskapet sammenholdt med hvordan det er nå

Tabell 11.3 er en krysstabell mellom de første statsborgerskapene og de som personene har nå (der «nå» står for 15. mai 2019).

Tabell 11.3 Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, og som ikke er nedlagt identitet, etter første statsborgerskap og statsborgerskapet i dag, 15. mai 2019

Første statsborgerskap	I alt	Norsk	Utenlandsk utenom statsløs og uoppgitt	Statsløs	Vanlig uoppgitt	Uoppgitt etter 2012
I alt	8 456 211	7 279 220	1 110 097	3 483	1 925	61 486
Norsk	6 939 538	6 908 204	5 687	0	0	25 647
Utenlandsk	1 493 055	357 161	1 104 065	0	0	31 829
Statsløs	21 393	13 707	193	3 483	0	4 010
Uoppgitt	2 225	148	152	0	1 925	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De fleste har fortsatt det samme statsborgerskapet som det første vi har registrert dem med, bortsett fra statsløse.

357 161 spesifikke utenlandske statsborgerskap har gått over til norsk. 5 687 personer var en gang norske, men er nå utenlandske. Medregnet de statsløse og uoppgitte gir denne tabellen et tall på 371 000 personer som opprinnelig var utenlandske men nå er norske.

Av dem som vi har registrert med et norsk første statsborgerskap, står nå 25 600 som ukjent i folkeregisteret. De aller fleste av dem fikk den verdien i 2012. Det er meningen at de fleste av dem skal ha hatt et utenlandsk statsborgerskap aller først, men det har vi i så fall ikke funnet eller unnlatt å ta vare på i bearbeidingsprosessen. Det norske statsborgerskapet som de en gang hadde, kan uansett ikke nå regnes som helt sikkert, for det ble tross alt «dømt ut» i 2012 (se flere vurderinger om dette i kapittel 9.3).

På den annen side vet vi fra kapittel 9.3 at om noe under 6 000 personer har fått omgjort dommen i ettertid, og dessuten at et flertall av de 25 600 som vi ikke finner noe annet enn norsk første statsborgerskap på også har norske navn. Noe rett må det da ha vært i det norske statsborgerskapet som de en gang hadde.

Var det første statsborgerskapet utenlandsk, står 31 800 slike som ukjent i folkeregisteret nå. I mellomtida skal de altså ei tid ha stått registrert med et norsk statsborgerskap tildelt uten grunn.

Noen av de mellomliggende norske statsborgerskapene er med som egen hendelse i analysedataene – andre ikke.

Det at disse utenlandske statsborgerne nå står med ukjent i folkeregisteret, betyr i prinsippet bare at det *norske* statsborgerskapet som vi ikke ser i tabell 11.3, ble erklært upålitelig. Det foregående utenlandske statsborgerskapet, derimot, skal være greit nok, så dermed opphever vi den oppgittstatusen som de har som verdi i dagens folkeregister. I den videre analysen betraktes de altså ganske enkelt som utenlandske statsborgere som ikke har gått over til norsk. Det er uansett knyttet usikkerhet til dette.

11.4. De utenlandske statsborgerne

Utenlandske statsborgere i Norge er et tema i seg selv, uavhengig av om de eventuelt blir norske en gang. Men også når hovedproblemstillingen dreier seg om overgang til norsk statsborgerskap er det nødvendig å vite noe om de utlendingene som eventuelt står for tur til å bli norske. I analysemessig forstand utgjør bosatte utlendinger, eventuelt kombinert med tilleggskriterier, risikobefolkningen for å få norsk statsborgerskap. Den funksjonen krever at de behandles med samme grundighet som selve overgangene.

I dette kapitlet (11.4) skal vi bare se på tilførselssida. Avgangssida blir tatt opp seinere.

Utenlandske statsborgere som førstegangsinnvandret fra 1967 av

Der innvandrede inngår og innvandringsåret er sentralt i analysen begrenses den til dem dataene har registrert som førstegangsinnvandret til Norge siden 1967. Som utenlandsfødtes første innvandringsår er 1967 strengt tatt ikke av helt god kvalitet, men det er det første noenlunde brukbare året dataene tilbyr²⁵. At det forholder seg slik skyldes først og fremst at 1967 er den første årgangen av statistikkfilen for inn- og utvandring og innenlandsk flytting. Den tilbyr en god del innvandringshendelser, men ikke alle av dem var de førstegangsinnvandringene som vi er ute etter.

1967 sammenfaller for øvrig med tida for når Norge så vidt begynte å få et høyere nivå på innvandringen. De første årene var antallet forresten ikke særlig høyt, så disse tidlig tilførte personene slår lite ut i analyser som omfatter mange nyere årskull.

Utenlandske statsborgere som ble født i Norge

De eneste mulige usikkerhetene om norskfødte utenlandske statsborgere er om de i sin tid faktisk ble født i Norge, og hva statsborgerskapet da var. Hvis vi godtar disse to opplysningene, så representerer i alle fall ikke fødselsdatoen noe usikkerhetsmoment i tillegg.

Nøkkeltall for utenlandske statsborgere førstegangsbosatt 1967-2018

Tabell 11.4 framstiller tall som er relevante for den videre analysen. Periodegrupperingen i tabellen er tilpasset denne analysen.

I de 52 årene fra 1967 til 2018 ble befolkningen i Norge tilført i alt 1 439 000 utenlandske statsborgere.

²⁵ Før 1967 mangler innvandring som hendelser. Når noen likevel er oppgitt med utenlandsk fødeland, vet vi at de må ha innvandret en gang – bare ikke helt når. Dermed blir innvandringsdatoen satt til 1960 eller de nærmeste årene etter for de fleste, selv om den reelle fordelingen strekker seg over flere tiår før det.

Tabellen viser ellers at utenlandsadopterte utgjorde en merkbar andel av de nye utenlandske statsborgerne i forrige århundre, men så falt andelen til nesten ingenting etter det. Hvis de adopterte inngår i analysen hele veien, reduseres sammenlignbarheten mellom tidligere og nyere tider, så konklusjonen er at de bør holdes utenfor.

Ellers framkommer det av tabell 11.4 at om bare de utenlandske statsborgerne som har vist seg å bo minst fem år i Norge skulle bli definert som vår populasjon av utenlandske statsborgere, ville antall slike gått betraktelig ned. Det går imidlertid mest ned i de tidligste periodene – til litt over halvparten. I inneværende århundrets to første perioder ville tallet gått ned til bare tre firedeler. De eldste dataene inneholder altså flere korte opphold enn de yngste. Årsaken til dette er ikke sikker, men resultatet kan skyldes utfordringer i bearbeidingen av de eldste dataene, eventuelt kombinert med endringer i praksis i folkeregistreringen og kanskje også noen realitetsendringer.

Tabell 11.4 Utenlandske statsborgere førstegangsbosatt 1967-2018. Utvalgte variabler og kategorier

Utvalgte kategorier	Andel	I alt	1967-1984	1985-1992	1993-1998	1999-2003	2004-2008	2009-2010	2011-2018
Alle	100,0	1 440 799	188 723	146 919	125 532	144 907	209 799	121 966	502 953
Født i Norge	10,1	145 917	20 411	14 911	14 904	13 800	16 898	9 173	55 820
Utenlandsadoptert	1,0	14 970	5 413	4 062	3 382	1 250	513	129	221
Ikke-adopterte utenlandsfødte	88,8	1 279 912	162 899	127 946	107 246	129 857	192 388	112 664	446 912
Andel utenlandsadopterte av utenlandsfødte		1,2	3,3	3,2	3,2	1,0	0,3	0,1	0,0
Utenlandsfødte i alt	89,9	1 294 882	168 312	132 008	110 628	131 107	192 901	112 793	447 133
Utenlandsfødte									
Innvandrere	87,9	1 266 672	154 746	126 349	106 192	129 291	191 709	112 367	446 018
Utenlandsfødt med en norskfødt forelder	0,9	13 113	7 416	1 789	1 280	653	726	316	933
Utenlandsfødt med to norskfødte foreldre	1,0	15 097	6 150	3 870	3 156	1 163	466	110	182
Norskfødte									
Norskfødt med innvandrerforeldre	8,5	122 843	9 660	12 483	11 628	10 404	14 697	9 020	54 951
Norskfødte med en norskfødt forelder	1,4	20 360	9 428	2 026	2 836	3 060	2 022	143	845
Norskfødt med to norskfødte foreldre	0,2	2 714	1 323	402	440	336	179	10	24
Botid 5 år eller mer									
I alt	84,8	795 693	103 184	98 079	83 041	99 110	154 483	89 591	168 205
Født i Norge	10,1	94 688	17 518	12 759	13 009	11 522	15 140	7 981	16 759
Utenlandsadopterte	1,6	14 812	5 389	4 044	3 361	1 238	508	129	143
Ikke-adoptert utenlandsfødt	73,2	686 193	80 277	81 276	66 671	86 350	138 835	81 481	151 303
Andel av alle utenlandske statsborgere									
Alle		55,2	54,7	66,8	66,2	68,4	73,6	73,5	
Født i Norge i av alle norskfødte		64,9	85,8	85,6	87,3	83,5	89,6	87,0	
Utenlandsadopterte		98,9	99,6	99,6	99,4	99,0	99,0	100,0	
Ikke-adoptert utenlandsfødt		53,6	49,3	63,5	62,2	66,5	72,2	72,3	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I årene 1967 til 2018 ble befolkningen i Norge tilført 1,44 millioner utenlandske statsborgere. Av dem ble 347 000 etter hvert norske.

11.5. Hvordan utenlandske statsborgerskap kommer inn i befolkningen

De to hovedkildene for utenlandske statsborgere – førstegangsinnvandring og fødsler – skiller seg en del fra hverandre.

Ikke bare de fødte, men også innvandrede utlendinger kan være svært unge når de kommer til landet, men de fleste har likevel fått noen år på seg og kanskje til og med blitt så voksne at det statsborgerskapet de bringer med seg er influert av egne valg. Statsborgerskapet trenger ikke være det første de har hatt.

En ekstra kilde for utenlandsk statsborgerskap i Norge ut over dem som er nevnt, er «seineregangsinnvandringer», eller altså innvandringer av personer som har bodd i Norge tidligere og som bringer med seg et utenlandsk statsborgerskap fra utenlandsoppholdet. Databehandlingen har ikke vært rettet spesielt mot å ivareta disse, men det er mulig å finne i alle fall en 600 slike personer. Både fordi de er få og fordi de ikke helt passer inn noen steder, blir de som nevnt i kapittel 9.4 oversett i analysen.

Fordeling på fødeland Norge eller utlandet

Fordeling på første bosattår

Samlet for de 52 årene fra 1967 til 2018 var innvandring årsaken til 90 prosent av tilførte utenlandske statsborgerskap, mens fødsler i Norge bidro med resten. Dette forholdet har svingt en del fra år til år, noe som kan være litt påvirket av kvalitets- og definisjonsmessige variasjoner i datamaterialet. Den datamessige behandlingen av barn som først blir registrert som utenlandske og så like etter blir norske, har f.eks. variert opp gjennom tida. Statsborgerskapslovgivningen spiller også en rolle, som vi skal se.

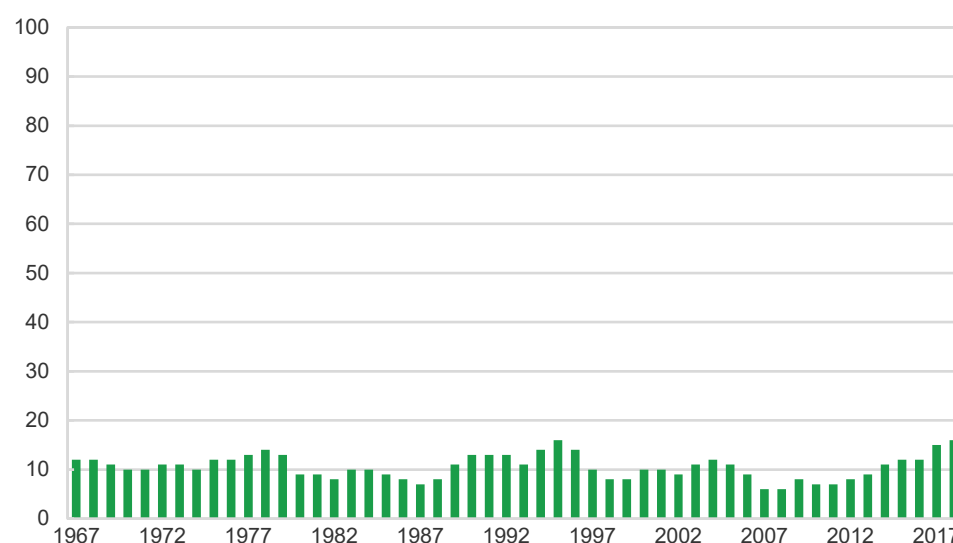
Uansett viser figur 11.1 at andelen norskfødte har ligget mellom 6 og 16 prosent (jfr. figur 11.1). De høyeste andelenene oppstår rundt midten av 1990-tallet, og så igjen fram mot 2018. Det store bildet er stabilitet rundt 10-prosentmerket.

Det er imidlertid vanskelig å ikke legge merke til et lavmål i 2007 og 2008. Det er nærliggende å tro at dette kan ha noe med den nye loven å gjøre, eller andre administrative justeringer på den tida.

Siden 2007 har det vært en jevn økning i andelen som er født i Norge, og den økningen er resultat av reelle demografiske faktorer (og ikke f.eks. administrative eller tekniske).

Innvandringsandelen av nye utlendinger i Norge har i 2018 altså kommet ned til 84 prosent. Nå har fødsler som årsak til utenlandsk statsborgerskap igjen begynt å bety noe. Men fortsatt dominerer innvandring som tilførselskilde, så det er mulig å forsvare at mest oppmerksomhet blir viet de innvandrede (altså de utenlandsfødte) utlendingene.

Figur 11.1 Andel av de nye utenlandske statsborgere som er født i Norge. Første bosattår 1967-2018

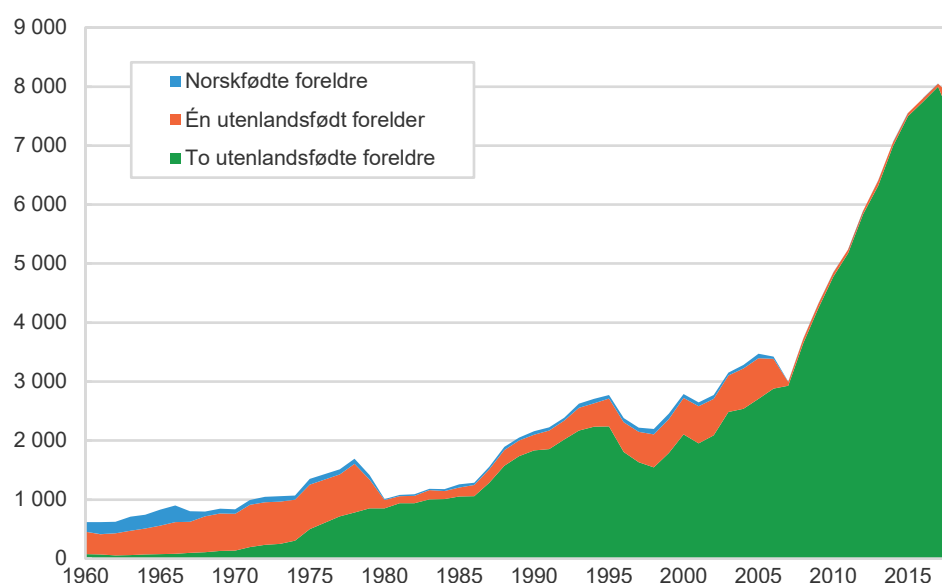
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Mer om de norskfødte

Variabelen innvandringskategori viser antall foreldre som er født i henholdsvis Norge og utlandet. Ved å koble den til de norskfødte utenlandske barna framkommer utviklingen som vises i figur 11.2. I absolute tall framstår 2007 som en ny start og et taktskifte i den årlige økningen i utenlandske statsborgere født i Norge. Ti år etter lå antallet mer enn dobbelt så høyt som det gjorde i 2007, et år som i absolute tall også lå høyt sammenlignet med nivået i forrige århundre.

Et litt overraskende mønster oppstår i figuren. Antall norskfødte utlendinger med én forelder født i Norge og den andre i utlandet varierer betydelig mellom årene. De dominerer fram til og med 1979, for så nesten å forsvinne til andre halvdel av 1980-tallet og blir viktige helt fram til og med 2006. I 2007 faller de sammen, blir ubetydelig helt til 2018 da de så vidt vises igjen. Utslaget for 2018 har imidlertid bare tekniske grunner, og må overses her.

Figur 11.2 Utenlandske statsborgere født i Norge etter antall utenlandsfødte foreldre

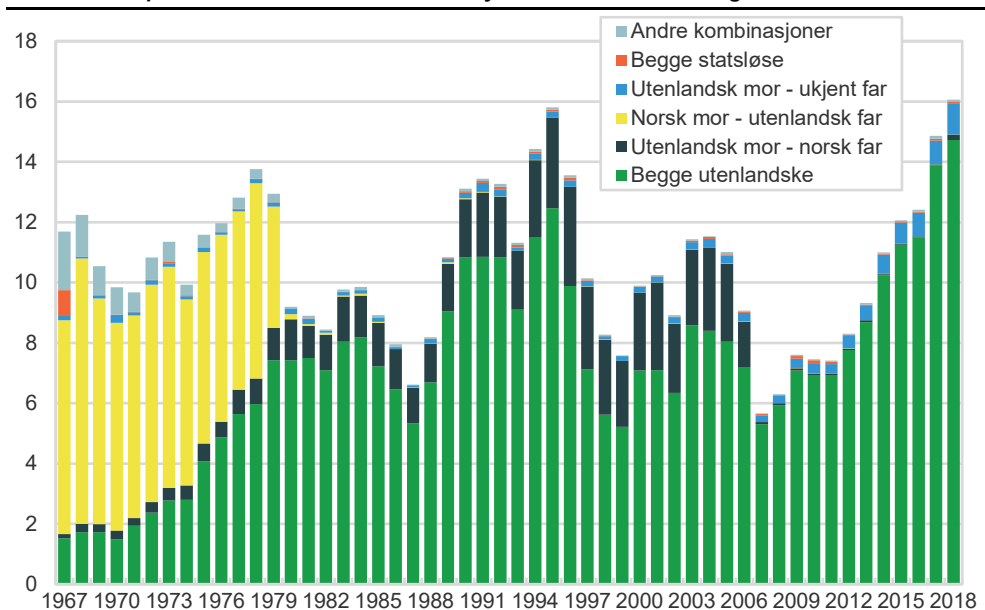
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Både for å få et nærbilde av figur 11.1 og en forklaring til figur 11.2, er figur 11.3 tatt med. Høyden på søylene der viser altså prosenten som norskfødte utenlandske statsborgere utgjør av alle utenlandske statsborgere som kom til de enkelte årene.

I figuren blir det spesielt tydelig at utenlandske statsborgere født i Norge i tida opp til 1979 stort sett hadde norsk mor og utenlandsk far da personen ble født. Deretter kommer det en periode til 2005 med et visst innslag av den motsatte foreldrekonstellasjonen – altså utenlandsk mor og norsk far. En liten post av utenlandsk mor og ukjent far kommer deretter inn i stedet som supplement til den dominerende kategorien av to utenlandske foreldre.

Dette resultatet stemmer overens med lovendringene i henholdsvis 1979 og 2006. Den gamle bestemmelsen om at barnet fikk fars statsborgerskap virket tydelig inn på antall personer som ble født i Norge med utenlandsk statsborgerskap.

Etter at den regelen bortfalt for gifte par, ble det på 1980-tallet helt fram til den nye loven av 2005 bare et utslag for ugifte foreldre, ved at fars norske statsborgerskap ikke ble overført til barnet hvis mor var utenlandsk.

Figur 11.3 Utenlandske statsborgere født i Norge etter foreldrenes statsborgerskap ved personens fødsel. Andel av alle nye utenlandske statsborgere. 1967-2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figurer som 11.1-3 gir umiddelbart inntrykk av at statsborgerskapslovgivningen påvirker fruktbarheten nokså mye, men det er selvsagt bare en illusjon. Barna blir født eller ikke uansett hva loven sier, men om barna kommer med i populasjoner som består av utenlandske statsborgere er gitt av det regelverket som gjelder til enhver tid. Dette gir seg utslag ved bruk av innvandringskategorivariabelen: I noen perioder har blandet foreldrebakgrunn gitt mange nye utenlandske statsborgere, mens i andre perioder må stort sett begge foreldrene innvandre for at avkommet skal bli utenlandsk.

11.6. Befolkningsregnskap

Et befolkningsregnskap inneholder de faktorene som fører til endring i folketallet fra inngangen til utgangen av en periode. For befolkningen som helhet er de aktuelle hendelsene fødte, døde, innvandringer og utvandringer. Et slikt regnskap omfatter alltid personer som er bosatt innenfor perioden – i hele perioden eller i deler av den.

Ett formål med befolkningsregnskap er å gi oversikt og nøkkeltall som eventuelt kan utnyttes videre i en nærmere analyse.

Den samlede befolkningsveksten blir i et slikt regnskap postene Fødte og Innvandringer, minus Døde og Utvandringer. I prinsippet skal dette bli det samme som veksten målt som differansen mellom de to folketallene.

Tekniske vekstfaktorer også

Men i data fra et folkeregister kommer det gjerne også med en tilleggsfaktor som påvirker folketallet, nemlig en post som samlet kan kalles Andre registreringsfaktorer. I den bosatte befolkningen kommer det altså inn og går ut noen få personer av andre grunner enn fødsel, død, innvandring eller utvandring. Noe har med praksis ved hemmelig adopsjon å gjøre, og noe skyldes dublettutlukning og visse andre former for feilretting.

Hvis man hypotetisk greier å identifisere elementene i tilleggsposten og får tatt dem med i regnskapet, skal det gå opp. Men det forutsetter at de ulike faktorene er laget på grunnlag av det samme datasettet eller datasett som er helt samordnet, og

at systemer er godt nok laget og dokumentert, og sist men ikke minst bør alle aktuelle hendelser være til stede.

Restposten

I praksis er vanskelig å unngå helt at blir et mindre eller større avvik mellom de to måtene å måle tilvekst på.

Avviket oppgis som en restpost i regnskapet. Det brukes ulike betegnelser for denne posten, hvorav «Uspesifisert» viser til direkte konsekvensene, nemlig at noe av veksten ikke er forklart av de andre vekstkomponentene. Er posten positiv, forklarer ikke hendelseskomponentene nok, og er den negativ forklarer de mer enn det er grunnlag for. Det er vanskelig å vite om en restpost skyldes for mange av en eller flere komponenter eller for få av andre.

Gjelder regnskapet ei undergruppe av befolkningen, slik som f.eks. utenlandske statsborgere, må regnskapet også inneholde poster for strømmene til og fra undergruppa.

For øvrig er verdt å ha i et mente at et regnskap for flere år samlet i utgangspunktet vil regne ut restposten samlet for perioden. Da kan store årlige svingninger bli skjult.

Befolkningsregnskap for utenlandske statsborgere

Tabell 11.5. viser et regnskap for utenlandske statsborgere i Norge 1960-2018.

Tabell 11.5 Befolkningsregnskap for utenlandske statsborgere¹. 1. januar 1960 – 15. mai 2019

Periode	Folkemengde 1. januar ved inngangen til perioden	Fødte	Døde	Innvandring	Utvandring	Til norsk statsborger- skap	Fra norsk statsborger- skap	Uspesi- fisert	Folkemengde 31. desember ved utgangen av perioden ²	Summen av de årlige uspesifisert- postene
I alt	18 487	154 278	25 774	1 470 547	626 293	370 205	2 423	-2 193	591 173	-32 290
1960-1966	18 487	5 110	56	35 994	5 578	871	1	-405	47 802	-5 285
1967-1973	47 802	6 440	303	63 003	22 063	7 180	441	-1 774	61 094	-27 046
1974-1984	61 094	14 100	4 596	135 733	80 577	29 056	360	-15	97 494	436
1985-1999	97 494	32 315	7 223	301 323	147 815	100 597	684	-16	175 681	-500
2000-2018	175 681	93 346	13 271	921 215	365 590	228 653	904	12	583 732	100
2019	583 732	2 967	325	13 279	4 670	3 848	33	5	591 173	5

¹ Alle data er fra analysefilene.

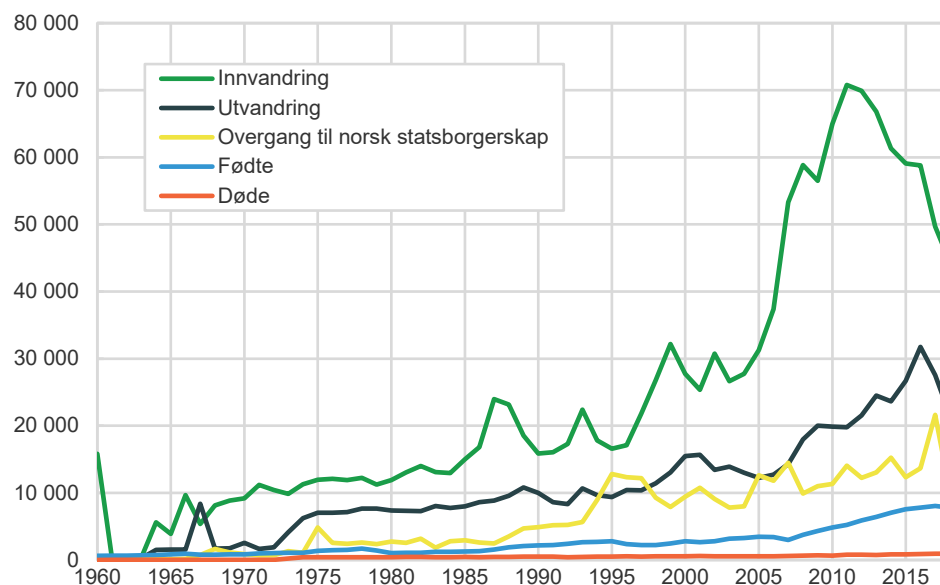
² Sluttdatoen for 2019 er 15. mai.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Datakildene for de enkelte regnskapspostene tilhører alle universet av konsistente forløpsdata, men de varierer litt i bearbeidingsgrad, og en viss restpost blir det. Det er særlig før i 1974 at restposten er litt stor, mens den etter det er ubetydelig.

Tilvekstfaktorene

Hvis vi ser bort fra usikkerhetsmomentene og konsentrer oss om de store linjene i befolkningsregnskapet, er det naturlig å se på hvor store de enkelte postene er. Ikke overraskende kommer i figur 11.4 Innvandring ut som den klart største posten. Et stykke etter i størrelse kommer utvandring, og så overgang til norsk statsborgerskap. Fødsler og dødsfall betydde i mange år nokså lite, men siden 2007 har fødslene økt i betydning og nærmet seg overgang til norsk statsborgerskap i omfang. Dødsfall betyr fortsatt lite.

Figur 11.4 Tilvekstfaktorene for utenlandske statsborgere¹. 1960-2018

¹ Fotnotetekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

To regnskaper for enkeltstatsborgerskap

Tabell 11.6 viser regnskapet samlet for perioden 1974 til 2018. Ved å la 1974 være utgangsåret, unngås de største problemene med datakvaliteten før det. Det svakeste leddet i våre data fra den tida er tallet på statsborgerskapsendringer. Inn- og utvandring er heller ikke gode, mens for fødsler og dødsfall er problemene begrenset til om de foregikk i Norge eller ikke.

Uttrykkene «statusendring fra» og «-til» brukes her som betegnelser for at de skal passe også for de norske statsborgerne. En 'statusendring fra' er altså en endring fra den oppgitte verdien.

De statsborgerskapene som er tatt med tabell 11.6 er de som er størst til sammen for inngangen og utgangen av perioden. En slik tabell dekker tre firedeler eller litt mer av alle de utenlandske statsborgerne som burde ha vært tatt med. Statsborgerskapene er sortert etter sumtallet.

Tabell 11.7 er samme type tabell som 11.6, men med startår 2004. Metoden for å plukke ut de statsborgerskapene som vises, er gjentatt, noe som gjør at hvilke som kommer med og rekkefølgen på dem blir ny og tilpasset den nye perioden. Med avgrensning til nyere årganger blir restposten mindre.

Tabell 11.6 Regnskap for befolkningens statsborgerskap 1974-2018. De 25 statsborgerskapene med flest bosatte til sammen på start- og sluttidspunktet. Sortert etter det antallet

Statsborgerskap	Folkemengde 1. januar 1974	Fødte	Døde	Innvandring	Utvandring	Status- endring til	Status- endring fra	Restpost	Folkemengde 31. desember 2018
Hele befolkningen	3 970 556	2 560 100	1 917 738	1 736 683	1 022 868	360 254	360 254	847	5 327 580
Norge	3 909 462	2 420 339	1 892 648	378 412	428 886	358 306	1 948	810	4 743 847
Utlandet i alt	61 094	139 761	25 090	1 358 271	593 982	1 948	358 306	37	583 733
Polen	950	14 821	841	140 640	42 920	59	7 407	4	105 306
Sverige	7 559	10 962	3 775	124 372	87 185	454	8 163	-260	43 964
Litauen	0	6 971	193	54 747	15 343	2	1 081	7	45 110
Danmark	13 439	6 984	3 859	81 609	65 655	224	9 643	-257	22 842
Syria	12	1 915	55	30 333	420	2	1 560	0	30 227
Tyskland	3 512	4 520	1 023	47 678	24 929	75	4 966	6	24 873
Storbritannia	5 723	3 785	1 561	56 098	43 065	93	4 551	-63	16 459
USA	10 202	1 919	5 447	47 201	40 444	293	4 225	-110	9 389
Eritrea	0	3 800	78	25 207	708	2	9 107	2	19 118
Romania	25	2 260	62	20 522	5 352	17	1 799	1	15 612
Somalia	13	9 202	234	36 607	4 498	2	26 600	17	14 509
Filippinene	117	1 607	74	36 542	13 592	8	12 426	14	12 196
Thailand	37	674	111	23 933	3 617	4	9 108	46	11 858
Latvia	0	1 478	70	15 399	4 849	0	456	3	11 505
Russland	2	2 705	206	23 282	5 820	91	8 685	11	11 380
Nederland	1 765	1 815	413	17 916	10 543	44	1 900	-15	8 669
Spania	672	933	115	14 943	6 741	17	875	2	8 836
Island	824	2 270	241	25 489	18 818	37	922	-13	8 626
Afghanistan	3	2 097	121	20 297	987	4	12 610	3	8 686
Finland	1 858	2 351	702	27 436	22 125	32	2 068	-36	6 746
India	302	2 816	170	25 088	11 688	2	8 154	33	8 229
Bulgaria	15	813	49	10 247	2 565	15	1 116	0	7 360
Frankrike	806	1 329	167	20 584	15 588	22	735	2	6 253
Pakistan	1 944	8 135	723	28 051	9 123	13	23 587	125	4 835

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 11.7 Regnskap for befolkningens statsborgerskap 2004-2018. De 25 statsborgerskapene med flest bosatte til sammen på start- og sluttidspunktet. Sortert etter det antallet

Statsborgerskap	Folkemengde 1. januar 2004	Fødte	Døde	Innvandring	Utvandring	Status- endring til	Status- endring fra	Restpost	Folkemengde 31. desember 2018
Alle	4 573 217	881 394	617 939	938 627	447 720	192 336	192 336	1	5 327 580
Norge	4 373 423	799 421	606 942	127 880	140 638	191 577	759	-114	4 743 848
Utlandet i alt	199 794	81 973	10 997	810 747	307 082	759	191 577	115	583 732
Polen	2 641	14 218	705	131 655	40 206	58	2 363	8	105 306
Sverige	25 283	5 536	1 614	66 289	48 399	96	3 215	-12	43 964
Litauen	863	6 927	191	53 432	14 893	1	1 035	6	45 110
Danmark	19 787	1 841	1 841	22 069	17 288	36	1 751	-11	22 842
Tyskland	8 692	3 108	601	31 224	15 761	16	1 803	-2	24 873
Syria	359	1 817	52	29 636	329	2	1 206	0	30 227
Storbritannia	10 909	873	843	17 173	10 874	13	802	10	16 459
Somalia	9 578	6 485	149	22 807	2 786	2	21 446	18	14 509
Eritrea	360	3 769	76	24 713	654	2	8 998	2	19 118
Irak	12 884	3 372	117	10 565	1 978	4	20 171	10	4 569
Russland	6 028	2 422	175	14 708	4 390	91	7 314	10	11 380
USA	7 525	381	1 116	13 119	9 435	77	1 156	-6	9 389
Romania	707	2 206	55	18 534	4 750	17	1 048	1	15 612
Thailand	4 163	357	78	17 112	2 724	3	6 982	7	11 858
Filippinene	2 518	1 046	42	27 731	11 758	7	7 310	4	12 196
Finland	6 274	849	336	8 289	7 801	6	537	2	6 746
Afghanistan	4 332	1 843	98	15 624	818	4	12 205	4	8 686
Island	4 072	1 067	142	12 409	8 388	7	398	-1	8 626
Nederland	3 943	822	216	9 347	4 592	12	645	-2	8 669
Latvia	513	1 442	69	14 350	4 329	0	405	3	11 505
Pakistan	6 366	1 073	250	8 536	2 803	1	8 092	4	4 835
India	1 958	1 374	84	17 523	8 912	0	3 631	1	8 229
Spania	1 223	648	65	12 250	4 989	9	241	1	8 836
Bosnia-Hercegovina	5 772	538	463	2 389	633	0	3 839	0	3 764

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Mer om de utenlandsfødte utenlandske statsborgerne

Innvandringsalderen følger kjent fordeling

Fordeling av innvandringsalderen på de utenlandsfødte, ikke-adopterte utenlandske statsborgerne er i tråd med det som er kjent fra før om innvandrende personer. Halvparten innvandret i alderen 19-32 år, og vanligste alder har vært 25 år. Blant de yngste synker antallet jevnt med alderen opp til 14 år, som altså er den minst vanlige innvandringsalderen i den yngste halvdel av befolkningen.

Kjønn: Stor kvinneovervekt i noen få grupper

Heller ikke kjønnsfordelingen overrasker: 53 prosent menn. Men kjønnene er skeivt fordelt mellom statsborgerskap.

Blant de store gruppene er mannsandelen 66 prosent blant polakker, og noe tilsvarende også blant briter. Ellers er andelen mellom 50 og 59, og altså ikke langt unna gjennomsnittet, for de fleste større gruppene.

Men noen skiller seg kraftig ut: Filippinene og Thailand har en kvinneandel på henholdsvis 83 og 84 prosent. Blant russerne er andelen på 66 prosent, og blant de litt færre ukrainerne er den på 70. Ved å gå ned i antallet peker også Moldova seg ut med 80 prosent kvinneandel, og så er det Laos, men da er antallet så lite at det er knapt verdt å nevne.

I absolutte tall er det selvsagt flest kvinner fra de store statsborgerskapsgruppene, med Sverige, Polen og Danmark på topp med nær en firedel av alle kvinnene. Men deretter kommer Filippinene, og ikke langt etter Thailand.

Innvandringsgrunn

Siden mange som går over til norsk statsborgerskap har flyktningbakgrunn, og det har skjedd i nokså ujevnt omfang opp gjennom årene, vises i tabell 11.8 en oversikt over når de ulike gruppene kom inn i befolkningen i særlig stort omfang. Tabellen avsluttes med 2010 fordi de som har kommet seinere er mindre aktuelle for overganger innen 2018.

Tabell 11.8 Utvalgte grupper av utenlandske statsborgere som har kommet som flyktninger. 1967-2010

	I alt	Ikke flukt-relatert	Flukt-relatert	Jugo-slavia	Irak	Bosnia-Hercegovina	Somalia	Iran	Vietnam	Afghani-stan	Sri Lanka	Eritrea	Chile	Russ-land
1967	5 895	5 885	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1968	5 324	5 205	119	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1969	6 747	6 520	227	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
1970	7 337	7 170	167	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
1971	9 150	9 072	78	7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
1972	8 412	8 360	52	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
1973	7 977	7 858	119	1	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0
1974	9 297	9 111	186	1	0	0	0	1	2	0	0	0	117	0
1975	10 023	9 823	200	0	0	0	0	0	67	0	0	0	63	0
1976	10 141	9 893	248	4	0	1	0	1	18	0	3	0	143	0
1977	9 862	9 577	285	3	0	0	1	1	70	0	1	0	141	0
1978	10 184	9 631	553	1	0	0	0	0	271	0	2	1	172	0
1979	9 233	8 209	1 024	1	0	0	0	5	805	0	1	0	110	0
1980	9 566	8 409	1 157	9	2	0	0	2	911	0	7	0	107	0
1981	10 606	9 580	1 026	3	1	0	1	2	721	0	29	0	65	0
1982	11 345	10 323	1 022	2	0	0	0	6	508	0	98	0	83	0
1983	10 477	9 222	1 255	11	12	0	2	14	700	0	110	0	81	1
1984	10 232	9 071	1 161	3	3	0	7	64	502	1	179	0	79	0
1985	12 336	10 860	1 476	2	10	0	6	161	468	3	260	1	157	0
1986	14 419	12 261	2 158	24	26	0	20	345	354	46	355	0	350	0
1987	21 457	12 755	8 702	640	197	0	310	1 958	464	34	1 615	0	1 488	0
1988	20 701	12 035	8 666	666	217	0	353	1 667	822	50	439	1	1 915	1
1989	16 346	9 024	7 322	883	208	0	578	903	1 023	125	740	6	525	0
1990	13 769	8 106	5 663	712	166	0	341	707	1 002	64	536	2	217	1
1991	13 823	8 095	5 728	829	311	2	654	679	808	34	452	7	114	5
1992	15 052	8 627	6 425	2 260	621	117	501	473	806	28	456	3	60	17
1993	20 023	8 974	11 049	1 557	447	6 312	546	359	501	21	359	3	51	31
1994	15 510	9 824	5 686	643	206	3 183	373	262	223	8	206	15	53	10
1995	14 262	10 129	4 133	513	357	1 706	366	211	189	20	233	23	29	34
1996	14 650	11 541	3 109	86	400	982	353	247	89	8	303	18	28	32
1997	19 072	15 406	3 666	117	687	468	503	594	154	27	316	26	31	57
1998	23 693	18 713	4 980	237	1 098	311	1 024	640	111	64	349	22	28	40
1999	29 388	16 185	13 203	6 029	2 056	356	1 129	633	142	202	319	41	49	62
2000	25 166	15 380	9 786	535	4 391	238	1 529	546	119	518	173	45	49	80
2001	22 938	15 827	7 111	409	1 161	173	1 014	774	197	906	278	56	46	184
2002	28 103	17 557	10 546	426	2 664	229	2 166	677	227	1 140	232	80	44	446
2003	24 261	15 247	9 014	269	981	94	1 666	634	139	1 328	185	76	50	1 104
2004	24 994	17 307	7 687	311	874	103	1 090	389	153	685	158	115	33	930
2005	27 905	20 914	6 991	257	864	97	1 016	224	133	807	126	318	24	640
2006	34 195	28 279	5 916	165	685	61	1 101	146	128	574	83	305	22	368
2007	49 908	42 335	7 573	4	877	68	1 569	259	72	558	139	396	21	601
2008	55 386	48 063	7 323	5	1 068	88	1 136	226	102	771	155	770	17	269
2009	52 421	43 466	8 955	0	1 001	56	1 154	264	8	1 369	101	1 649	0	216
2010	60 243	51 913	8 330	0	721	42	1 553	333	18	1 378	68	1 970	0	170

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

12. Observert botid ved overgang til norsk statsborgerskap

Dette kapitlet skal handle mest om visser sider ved selve målingen av overganger til norsk statsborgerskap. Den egentlige analysen kommer i de neste kapitlene.

Vurderingen som gjøres her går ikke på *om* utlendinger går over til norsk statsborgerskap eller ikke, men hvor lang tid størstedelen av de personene som ender med å bli norske har brukt. Spørsmålet er hvor kort observasjonstid vi kan tillate oss å måle innen uten å miste for mange seine skiftere.

Kapitlet vil vise hva den observerte botida for slike overganger er. Det hjelper til med å svare på spørsmålet om mange seine overganger vi mister ved å gjøre opp status for tidlig. Kapitlet svarer også på om hvor mange som allerede har rukket å bli norske hvis målingen skjer bare for dem med ei viss minste botid, for eksempel 7 år.

Ved bruk av isolerte botider bare for dem som har skifter til norsk statsborgerskap, mister vi mulighetene til å se overgangene i forhold til alle utenlandske statsborgere, altså hvor mange som kan tenkes å skifte. Men det er heller ikke poenget her.

12.1. Generelt

Botid før overgang til norsk statsborgerskap

Begrepet *botid* er relevant for de som før eller siden skifter til norsk statsborgerskap, for det å være i live og bosatt er et av kriteriene som normalt²⁶ må oppfylles for å få tildelt norsk statsborgerskap etter søknad. Denne botida må for de fleste også ha en viss lengde for at de skal kvalifisere til å få norsk statsborgerskap.

Målingen av botida lar vi for norskfødte begynne med fødselsdatoen og for utenlandsfødte med første innvandringsdato.

For personer som ender opp med å få norsk statsborgerskap, uttrykker tida fra disse datoene fram til statsborgerskapstildelingsdatoen den nødvendige botida forholdsvis godt. Men helt presist blir det ikke, for UDI regner ut fra andre datoopplysninger enn det SSB har som nøkkeldatoer i bearbejdede data fra hovedsakelig folkeregisteret. UDIs botidsmåling tar for noen kategorier utgangspunkt i etatens egne datovariabler. Ellers skal i prinsippet utenlandsopphold trekkes fra, noe våre enkle differanser mellom to tidspunkter ikke gjør.

Det er mulig å forstå at SSBs botider for mange personer er litt kortere enn UDIs ved det at uforholdsmessig mange går over til norsk statsborgerskap like før de har oppnådd sju års botid²⁷. På den annen side skal fratrekk i botid som UDI gjør for enkelte slå ut i motsatt retning.

Men slik vår analyse er lagt opp betyr det ikke særlige mye at det er noen mindre forskjeller mellom UDIs og SSBs tidsregning. Bare når temaet er botider på 6-7 år bør man ha i mente at SSB har sin egen operasjonelle botidsdefinisjon.

²⁶ Gjelder altså ikke ved fødsler og utenlandsadopsjoner.

²⁷ Forholdsvis mange utlendinger er undergitt bestemmelser med kortere botid enn 7 år, men de forventes stort sett å ha skiftet til norsk statsborgerskap før det nesten har gått 7 år.

Observasjonsperioder

Etter at norsk statsborgerskap er innvilget, trenger ikke vedkommende lenger bli boende i landet. Heller ikke de som aldri blir norsk statsborger bor nødvendigvis i Norge ved ethvert valgt måletidspunkt etter første bosetting.

Hvis vi gjør opp status for statsborgerskapet på et tidspunkt etter at personer for lengst har gått ut av befolkningen ved utvandring eller død, passer ikke ordet «botid» særlig godt. Det mer generelle ordet *observasjonsperiode* passer da bedre.

Tidsrom regnes her mellom datoer og ikke mellom år

For alle hendelser som er relevante for analysen har vi tilgang på nøyaktig dato, og vi kan derfor regne tidsrom mellom datoer. Ved perioder på flere tiår blir ikke utslagene av å regne slik særlig store, men vil man studere statsborgerskaps-tildelinger, som vi vet skjer særlig ved rundt sju års botid, er det et stort pluss å ha tilgang til datoer for utregningene. Datoer gjør utregning av hele år mer nøyaktig, og tillater dessuten måling av kortere perioder som kvartaler eller måneder.

Alder og botid oppgis alltid som hele, fullførte tidsenheter.

Gruppering av varigheter gjøres stort sett på vanlig måte, f.eks. 0-9 år, 10-19 år mv.

Datakildemessige grenser for hvor lang botid som kan oppnås for utenlandsfødte

Med de individdataene SSB har til rådighet, er det for utenlandsfødte i 2019 stort sett ikke mulig å finne pålitelige tidsrom på særlig mer enn femti år.

For de utenlandsfødte som reelt innvandret før 1964 eller i alle fall før 1960, vet vi som oftest ikke noe mer enn at de var her på 1960-tallet (vist i bl.a. kapittel 9.3). Heller ikke datoer seinere på 1960-tallet og så vidt inn på 1970-tallet er helt til å stole på. Plasseringen på første innvandringsår på den tida blir for noen litt feil, og for et lite mindretall mye feil.

For hvert år som har gått siden dataoppstarten på 1960-tallet har det logisk nok vært mulig å få fram stadig lengre reelle og pålitelige varigheter, og slik vil det fortsette også framover. Sagt på en annen måte, så er lange varigheter noe vi ser mer av nå enn tidligere. Det skjer uten at realitetene nødvendigvis har endret seg.

1967 er tidligere pekt ut som det første noenlunde brukbare 'første innvandringsår' for utenlandsfødte, og analysen er derfor begrenset til de som er registrert som førstegangsinnevandret til Norge i 1967 eller seinere – i alle tilfeller der det konkrete innvandringsåret er sentralt.

Med 2018 som siste hele hendelsesåret blir lengste pålitelige bosattvarigheter i Norge altså ikke mer enn 52 år – men heller ikke mindre enn det.

At det for enkelte kan ta så lang tid som dette, har konsekvenser for hvilke statsborgerskapsoverganger som kan bli fanget opp ved analyse av litt nyere innvandringskull (som jo ikke har hatt 50 år på seg). Noen overganger kommer ikke med når dem med lang varighet på ventetida før statsborgerskapskifte ikke blir dekket.

Gjelder analysen en gitt *perioodes* overganger, må imidlertid alle personer tas med uavhengig av når de kom. Ingen skal da bli tatt ut fra en statistikk om noe som foregår i dag bare fordi deres første år i Norge var før 1967.

Begrensningene for de norskfødte

For norskfødte slipper vi problemet å finne en dato for når de først kom til Norge, for det er jo fødselsdatoen. Det gjør for øvrig at botida ved en viss hendelse uten vanskeligheter kan bli like lang som et menneskeliv.

Problemet for norskfødte oppstår når den aktuelle hendelsen egentlig skjedde tidligere enn det dataene kan angi. Varigheter som regnes fra en tidlig fødselsdato fram til registrerte førstedatoer så seint som på 1960- og 70-tallet blir lange uten at den utregnede varigheten er reell, for hendelsen fant egentlig sted mye tidligere.

Analysemessige grunner for å sette ei rimelig øvre botidsgrense

Bruker noen lenger tid enn femti år på å skifte til norsk statsborgerskap, så er det nesten jevngodt med å ikke skifte. Den gjenstående levetida som norsk statsborger blir også noe mer begrenset for disse personene enn for de fleste av dem som har kort fartstid i landet.

Det blir heller ikke særlig mange årganger å studere hvis vi tillater oss å vente et halvt århundre med å gjøre opp status. For øvrig var de første årgangene etter 1967 forholdsvis små, så de har redusert verdi av den grunn. Siden kullene er så gamle, kan de heller ikke forventes å være helt representative for de mange utenlandske statsborgerne som har kommet til seinere.

Å vente så lenge som femti år avgrenser altså undersøkelsespopulasjonen mye, i både antall, sammensetningen av statsborgerskap og sannsynligvis også andre egenskaper ved de som har kommet til opp gjennom årene.

Ved avgjørelse av lengden på observasjonsperioden(e) står man altså overfor motstridende hensyn: Ønsket om å fange opp de aller fleste personene som går over til norsk statsborgerskap, og samtidig være relevante og aktuelle. Med aktualitet menes både det tidsmessige (vår nyere tid) og sammensetningsmessige (utenlandske statsborgere slik de arter seg nå).

Det man gjør ved å sette ei maksimal botid for opptellinger, er i realiteten å si at de som bruker lenger tid enn den valgte maksimaltida i analysen anses for ikke å ha skiftet til norsk statsborgerskap overhodet. De beholdes som innkommende utenlandske statsborgere, men deres for seine overgang til norsk statsborgerskap blir nullet ut, og de havner da blant de utenlandske statsborgerne som aldri skifter.

En slik innsnevring kan øke relevans og aktualitet og gjøre det lettere å forstå hvem man faktisk undersøker.

Ved å legge vekt på det ene hensynet må man renonsere på det andre. Noen ideal-kombinasjon finnes ikke – man må bare prøve seg fram til løsninger som kan fungere.

Uansett hvilke valg av observasjonsperioder som tas, må selvsagt alle som undersøkes få like lang tid på seg til eventuelt å skifte til norsk statsborgerskap. Dette gjøres i kapittel 13 og utover.

Ved å utvandre før det valgte oppgjørstidspunktet mister de opptjent botid, men det er en annen sak som vi ikke går inn på her.

Det er også et poeng at noen grupper kommer raskt opp i nær hundre prosent som får norsk statsborgerskap, og for dem har en lang observasjonsperiode ingen funksjon. Det er for etternølerne at den trengs.

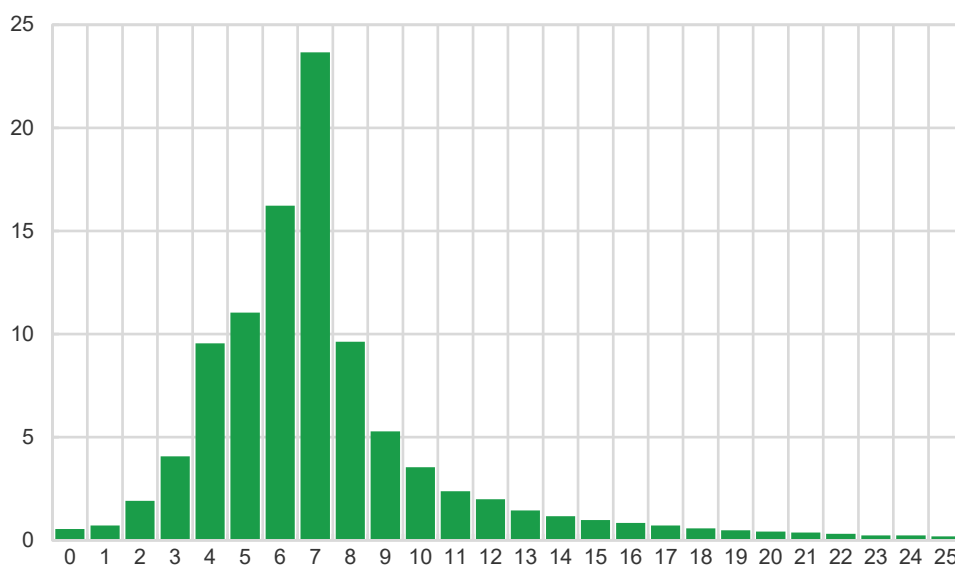
12.2. Hvordan botida fordeler seg

Figur 12.1 viser den faktiske fordelingen på antall års botid ved tildeling av statsborgerskap til utenlandske statsborgere som ble født i Norge eller innvandret i perioden 1967 til 2018.

I en slik figur eller tabell som gjengir de observerte botidene rått for alle overganger fram til i dag, vil de raskeste overgangene naturlig bli bedre representert enn de langsomme. Bak de raske står det en mye større befolkning enn den som de langsomme har oppstått fra. Sammenlignet med en opptelling bare blant lengeboende, blir figur 12.1 dermed noe framtung og med en lavere gjennomsnittsbetid.

De som kom tidligst setter sitt preg på de lengste botidene, mens de som har vært kort tid i Norge naturlig nok ikke har hatt den muligheten. Det er ikke sikkert at de vil få lange botider – men det kan vi altså ikke vite. For at slike fordelinger skal bli balanserte, må de ses i forhold til et utgangspunkt, og det kan enten være førstebosattkohorter eller antall bosatte utenlandske statsborgere til enhver tid. Dette gjøres i kapittel 13 og utover.

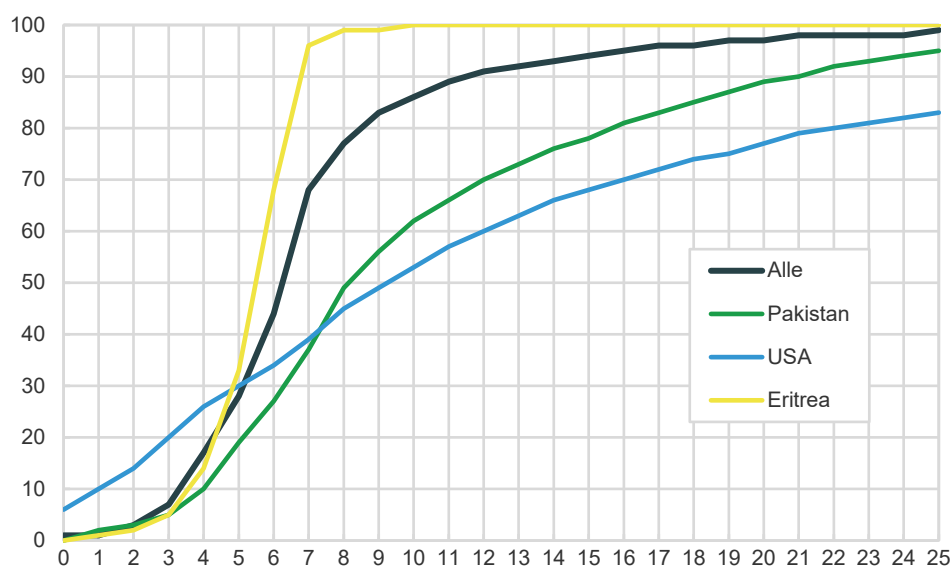
Figur 12.1 Botid i hele, fullførte år ved overgang til norsk statsborgerskap. Overganger med sikker datering for førstegangsbosatte 1967-2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tallene i figur 12.1 vises med kumulativ fordeling i figur 12.2. Der er det også med tilsvarende fordeling for tre statsborgerskapsgrupper som har vist seg å skille seg mye fra hverandre med hensyn til botidsfordelingen.

I den kumulative fordelingen er det lettere å se at blant dem som faktisk har gått over til norsk statsborgerskap har dette for om lag 70 prosent vedkommende skjedd når de har bodd 7 år i landet. Men tilsvarende andel blant amerikanerne er bare 40 prosent – og motsatt er den nær hundre prosent for eritreerne.

Figur 12.2 Kumulativ botid i hele, fullførte år ved overgang til norsk statsborgerskap, etter antall år. Overganger med sikker datering. Førstegangsbosatte 1967-2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 12.1 gir tallene for mange overganger som er ferdige og hvor mange som gjenstår ved ethvert trinn av botid. Det framgår at et sted mellom botidene 6 og 7 (som tilsvarer 7-8 år som antall år) er det gjennomført like mange overganger som det gjenstår, eller med andre ord er dette median botid i datamaterialet.

For øvrig er dette det samme som å si at ved å analysere bare de som har minst 7 års botid i Norge, mister man omtrent halvparten av alle overgangene. Tilsvarende går halvparten tapt hvis en observasjonsperiode skulle begrenses til 7 år.

Tabell 12.1 Botid ved overgang til norsk statsborgerskap, etter antall år. Overganger med sikker datering. Førstegangsbosatte 1967-2018. 0-19 års botid

Botid	Kumulativt	Gjenstår	Kumulativ prosent
Alle	266 579	0	100
0	1 477	265 102	1
1	3 412	263 167	1
2	8 533	258 046	3
3	19 391	247 188	7
4	44 837	221 742	17
5	74 289	192 290	28
6	117 567	149 012	44
7	180 635	85 944	68
8	206 304	60 275	77
9	220 373	46 206	83
10	229 802	36 777	86
11	236 138	30 441	89
12	241 454	25 125	91
13	245 303	21 276	92
14	248 424	18 155	93
15	251 053	15 526	94
16	253 300	13 279	95
17	255 219	11 360	96
18	256 775	9 804	96
19	258 063	8 516	97

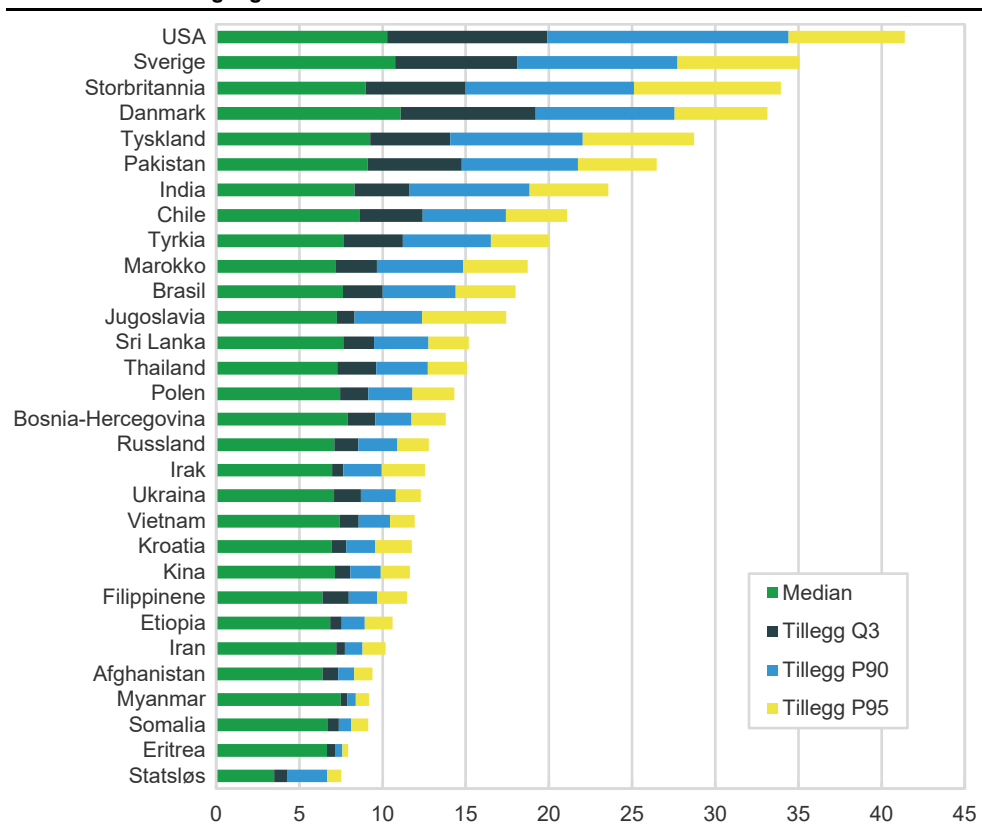
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De samme dataene som figurene 12.1 og -2 er i figur 12.3 gjengitt som fordelinger av median botid. Tilleggene i botida som kommer hvis 75 prosent av overgangene skal dekkers er også med, og så tilsvarende for 90 og 95 prosent. Figuren viser temmelig store forskjeller i spredningen av botider mellom de ulike statsborger-

skapene. Antall år som gikk med for at 95 prosent av overgangene skulle bli dekket varierer fra over 40 år for amerikanerne ned til rundt 8 år for eritreerne.

Eritreerne kan selvsagt komme noe nærmere amerikanerne igjen seinere, når deres botid blir lengre. Det forutsetter at det fortsatt er en del eritreere som ennå ikke har fått norsk statsborgerskap, noe disse dataene (i inneværende kapittel 12) ikke sier noe om.

Figur 12.3 Botid i antall år for at 95 prosent av de som har gått over til norsk statsborgerskap skal bli dekket. De 30 største statsborgerskapsgruppene med overgang. Førstegangsbosatte 1967-2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

12.3. Hvor mange år man bør vente for å kunne fastslå endelig om utlendinger går over til norsk statsborgerskap

Spørsmålet er hvor mange år analysen bør sette av hvis ønsket er at de fleste utlendingene skal rekke å gå over til norsk statsborgerskap.

Når det er mer klargjort, kan innvandrings- eller fødselskull av utenlandske statsborgere bli analysert på gitt tidspunkter et rimelig antall år etter, og da finne ut om hadde blitt norske eller ikke.

12.4. Vurdering av alternativer for ventetid basert på empiri

For å vurdere botida før overgang, holder vi oss her for enkelhets skyld bare til de *utenlandsfødte* utenlandske statsborgerne. De norskfødte kommer på flere måter i en annen situasjon. Alt annet likt vil de norskfødte pådra seg lengre botid i Norge før de oppnår den alderen som de utenlandsfødte vanligvis har når de går over til norsk statsborgerskap, men alt annet vil sjelden være likt for de norskfødte som gruppe.

Utgangspunktet

Utgangspunktet er de i alt 294 265 utenlandsfødte som på den forenklede analysefilen har gått over til norsk statsborgerskap. Fra disse trekkes 14 915 utenlandsadopterte og deretter 9 732 med en upålitelig overgangsdato, og antall ikke-adopterte født i utlandet med en noenlunde datokvalitet kommer da ned på 269 918.

Blant disse hadde 57 personer bodd i Norge i 50 år eller mer da de fikk sitt norske statsborgerskap. Neste to tredeler av dem er amerikanere, svensker og dansker.

Herfra utelates innvandringskohortene fra før 1967. Dette grepet reduserer den videre massen med 2 709 personer, og tallet på personer som skal undersøkes kommer ned i 267 209.

Disse utgangspersonene, som altså har blitt norske, blir nedenfor vurdert etter hvor lang tid det tok for dem. Statistikken blir bare beskrivende og ikke analytisk, for mulighetene de har hatt til å nå lange botider og dermed komme inn i populasjonen som norske, er naturlig nok svært skeivt fordelt mellom innvandringskullene.

Opptellinger etter botid ved overgangen

40 år i Norge holder for nesten alle til å få skiftet til norsk statsborgerskap

Ved å følge personer i verken mer eller mindre enn 40 år vil alle innvandrede utlendinger som kom i årene 1967-1978 kunne studeres med utgangspunkt i når de kom.

Ved på denne måten å sette øvre grense til 40 års observasjonsperiode kommer 313 overganger ikke med. Blant disse er det mange amerikanere og svensker, og sammen med pakistanere og briter utgjør de nær tre firedeler av bortfallet. De amerikanerne som faller bort utgjør 4,5 prosent av alle amerikanerne som blir norske statsborgere.

Samlet sett er det likevel forsvarlig å trekke fra 313 og sette den nedre grensa til 40 år, og det gjøres derfor herfra. Tallet på utenlandske statsborgere som går over til norsk statsborgerskap blir da 266 796. Maksimal tid disse trenger for å bli norske er altså per definisjon 40 år.

Ned fra 40 til 30 års observasjonsperiode

Det er ønskelig å kunne si noe om utenlandske statsborgere som kom forholdsvis lenge etter 1967. Settes grensa til 30 år, holder det for alle som kom til Norge seinest 1988. Men 1 412 statsborgerskapsskiftere faller da ut. Av dem er det flest pakistanere med 398. Av amerikanerne forsvinner 7,7 prosent og av nederlenderne 5 prosent.

Fra 30 til 20 år

Bli måleperioden for overganger satt ned til 20 år, forsvinner 5 837 overganger ut, eller 2,2 prosent. Av disse er mer enn en firedel eller 1 667 pakistanere. Et stykke bak i antall kommer tyrkere, indere, jugoslaver og svensker.

Størst prosentvist tap er det for amerikanere, svensker og pakistanere, som alle taper 11-12 prosent av overgangene ved ei 20-årsgrense. De er fulgt av dansker på nær 10 prosent og nederlendere og finner med et tap på 8,5 prosent.

Disse og noen få andre grupper påvirkes såpass mye av å sette grensa ned til 20 års observasjonsperiode at det må tas hensyn til dette i tolkningen av tall oppnådd etter

en slik periode eller kortere. For de fleste andre nasjonalitetene er tapet imidlertid for lite til å bety noe særlig.

Videre ned fra 20 år

Går vi ned til 15 års botidsgrense faller 9 360 eller 3,6 prosent av overgangene ut. Men andelen for svensker er så høy som 16,3 prosent, og for nederlendere 13,7 prosent. Dansker og finner kommer hakk i hæl med hensyn til andeler av overganger som faller bort.

Konklusjon

Måles det 20 år etter, vil f.eks. overgangene blant statsborgere fra særlig Pakistan, USA og Sverige bli noe undervurdert. Måles det bare 10 år etter, er dekingen for de to sistnevnte under en tredel og for pakistanerne på bare litt over halvparten.

For statsborgerskapsgruppene med de høyeste andelenes lengeventende, vil analyser basert på avkortet botid ikke gi et riktig bilde. Men for å kunne analysere flere og nyere utlendinger må vi bare notere oss hvilke grupper som bruker ekstra lang tid, og gå videre til de andre. For dem gir en måling etter 20 år et rimelig rett bilde av hvem som før eller siden skifter til norsk statsborgerskap.

Det er naturlig nok ingen hindringer mot å telle etter så korte botider som helst, men vi må være åpne på at resultatene da er foreløpige for de personene man undersøker.

Med ei 20-årsgrense må de siste som kan måles ha innvandret eller bli født seinest så tidlig som i 1998. Dermed får vi ikke kunnskap om de nyere og som oftest mer aktuelle innvandringskullene.

En måleperiode på 10 år gir oss mulighet for å analysere tilførte utenlandske statsborgere inn i det inneværende århundre, nærmere bestemt til og med 2008. Men da fanger man bare opp i gjennomsnitt rundt 85 prosent av de overgangene som etter hvert skal finne sted, og grupper med tendens til å bruke mer enn ti år på et skifte vil bli klart underrepresentert.

For de norskfødte

De som er født i Norge, hjelpes ikke av statsborgerskapsinformasjon på innvandringsmeldinger fra 1967 av, men må ta til takke med det som lagt inn i folkeregisteret i 1974-75 og seinere. For norskfødte blir da 1975 det første mulige bosattåret (som altså er fødselsåret) for en fullverdig analyse av tidsbruken ved overgang til norsk statsborgerskap.

Antall personer som da kan inngå blir da 61 393. Kjøringer viser at fordelinger på statsborgerskap viser noe av det samme mønsteret som for de utenlandsfødte.

Før 1975 – fra 1967 og særlig i 1968 – viser dataene at hele 4 800 norskfødte statsløse hadde gått over til norsk statsborgerskap. Datering er imidlertid mindre sikker for disse.

13.1 hvilken grad blir utlendinger til slutt norske statsborgere?

13.1. Hva dette handler om

De utenlandske statsborgerne som ble introdusert og analysert blant annet i kapittel 11, danner bakteppet for det kapitlet som kommer nå.

Om utenlandske statsborgere i befolkningen har vi her ett hovedspørsmål, og det er altså *om* de i løpet av sitt liv i Norge skifter til norsk statsborgerskap. Detaljer ved den eventuelle overgangen, som f.eks. hvor mange år det tok for den enkelte, er sekundære ved en slik problemstilling.

Det vi vil måle er hvor stor andel som innen et visst antall år har gått over til norsk statsborgerskap.

Siden norskfødtes situasjon og atferd skiller seg såpass mye fra utenlandsfødtes, blir analysen begrenset til de sistnevnte. Blant dem er de utenlandsadopterte holdt utenfor, for de blir for spesielle til at det er noe poeng å sammenligne dem med de andre utenlandske statsborgerne.

13.2. Valg av innvandringskohorter

Blant de eldste innvandringskohortene velger vi av innvandringshistoriske grunner å gruppere i periodene 1967-1984 og 1985-1998. Den første av disse kan studeres med opptil 30 års observasjonsperiode, men for den andre er 20 år høyeste alternativ blant de alternativene for oppgjørsperiodelengde som er laget.

Fra og med 1999 grupperes det etter våre faste observasjonsperioder. Kohorten 1999-2003 kan studeres med 15 års observasjonsperiode, mens 2004-2008-kohorten må måles etter 10 år.

Kohorten 2009-2010 tas med for å få sett på de som teknisk sett skal ha hatt lang nok botid til å skifte til norsk statsborgerskap (selv om mange ikke har rukket det ennå). For dem foretas oppgjøret 8 år etter innvandring. De av dem som ikke trenger lengre botid enn 7 år for å få norsk statsborgerskap, har med dette på papiret hatt en mulighet for å komme med blant dem med en overgang.

Men kortere botid enn 7 år, altså med innvandringsår 2011 eller seinere, blir for kort periode til at det er særlig meningsfylt å gjøre opp status for eventuelle overganger. Det måtte i så fall bare være for å få et begrep om hvordan kohorter foreløpig ligger an, noe som gjøres til slutt i kapittel 13.

13.3. Andel av innvandrede utlendinger som blir norske - uansett hvilke faktorer som har påvirket

To perspektiver på hvilke utlendinger det bør regnes ut fra

Når utenlandske statsborgere kommer til Norge, kan vi ikke vite om de vil bli værende lenge i landet. Kanskje utvandrer de etter forholdsvis få år i Norge, noe som jo er naturlig for mange utlendinger. Gjør de det, mister de mulighet til å bli statsborgere i Norge. En god del av dem har heller aldri sett for seg noe langt opphold her i landet, og har bare av den grunn heller ikke vært motivert for å søke om norsk statsborgerskap.

Men i utgangspunktet vet vi altså ikke noe om dette når de innvandrer. Det er i seg selv en grunn til å ikke ta hensyn til eventuelle seinere fravær fra riket. Det å ikke lenger være i landet, på grunn av utvandring eller død, er jo ikke det eneste som virker inn på hvor stor andel som til slutt blir norske. Det kan derfor argumenteres for at det eneste som teller her er sluttresultatet: Norskandelen som de tilførte kohortene ender opp med. Det er den som eventuelt gjør det mulig å si noe om hva en viss innvandring kan forventes å føre til av norske statsborgerskap etter noen år.

Det er altså naturlig å se utvandring, død, fortsatt bofasthet som utlending og overgang til norsk statsborgerskap som fire mulige og likeverdige utfall etter å ha kommet inn i befolkningen som utlending.

Utfallene 'utvandret' og 'død' vil for øvrig slås sammen til 'ikke-bosatt'. De som dør er for det første litt for få til å fortjene noen spesiell oppmerksomhet, og for det andre er det viktige nå bare om personen er bosatt eller ikke.

Bare de som blir værende er interessante

På den annen side er utlendingers inn- og utvandringsmønster et uttrykk for at noen nærmest er forutbestemt til å bli bare kort tid i Norge som en slags gjester, mens andre innvandrer til Norge for å slå rot her (eller i alle fall er det det som blir resultatet).

Det å la de som etter hvert utvandrer inngå i risikopopulasjonen for norsk statsborgerskap, gir derfor egentlig ikke noen særlig mening, kan det innvendes. Med det perspektivet, er det bare blant dem som blir boende at det er interessant å finne ut hvor mange som blir norske. De som har reist ut, var aldri aktuelle for norsk statsborgerskap.

Heller ikke fra et reint demografifaglig synspunkt er det ideelt å regne rater ut fra befolkningsgrupper som ikke lenger har noen mulighet til å oppnå det som skal måles.

Den videre analysen vil følge begge perspektivene, og altså finne andelen som blir norske både blant alle utenlandske statsborgere og blant de som er bosatt på måletidspunktene. Selve overgangene er de samme – det som er forskjellig er nevneren i regnestykket, altså hvilken avgrensning av personer som prosentene regnes ut fra.

Men først altså måling ut fra alle som kommer.

Norskandelen blant de som innvandret 1967-1984

For alle som førstegangsinnvandret i årene 1967 til 1984 er det lenge nok siden de kom inn til at deres status kan undersøkes 30 år etter. Blant disse er det de ikke-adopterte utenlandske statsborgerne vi vil se på.

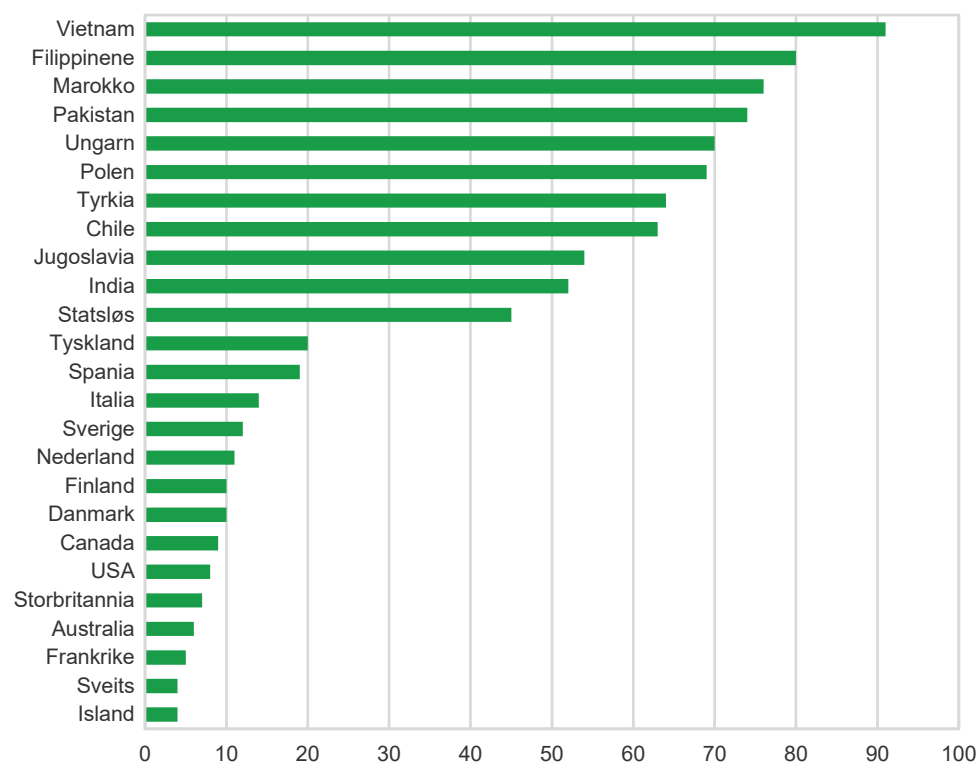
På denne tida utspilte den kalde krigen seg, og Vietnamkrigen sendte flyktninger til Norge. Det samme gjorde kuppet i Chile. Arbeidsinnvandringen fra Pakistan kom i gang ved periodens start, og fortsatte på 1970-tallet for så å vris mot familieinnvandring.

De 25 største statsborgerskapsgruppene fra den tida dekker 90 prosent av vår personkrets. Figur 13.1 rangerer disse etter andelen som innen 30 år var blitt norske statsborgere. Noen statsborgerskapsgrupper lar det gå mange år før de skifter til norsk statsborgerskap, men 30 års observasjonsperiode er lenge nok til at selv disse stort sett fanges opp. Dermed er resultatene for f.eks. pakistanere, amerikanere og svensker holdbare i denne figuren.

De valgte statsborgerskapene samler seg i to klare grupper: De med minst 50 prosent overgang til norsk, og de med klart under 20 prosent. Noen statsborgerskapsgrupper har andeler også mellom 20 og 50 prosent, men disse er ikke store nok til å ha kommet med i figuren.

Statsborgerskapene med svært lav andel overgang i figuren er alle fra datidas Vest-Europa og fra Nord-Amerika og Australia. De med høy andel er fra resten av verden, medregnet Øst-Europa.

Figur 13.1 Andel med norsk statsborgerskap innen 30 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1967-1984. De 25 største statsborgerskapene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De som innvandret i perioden 1985-1992

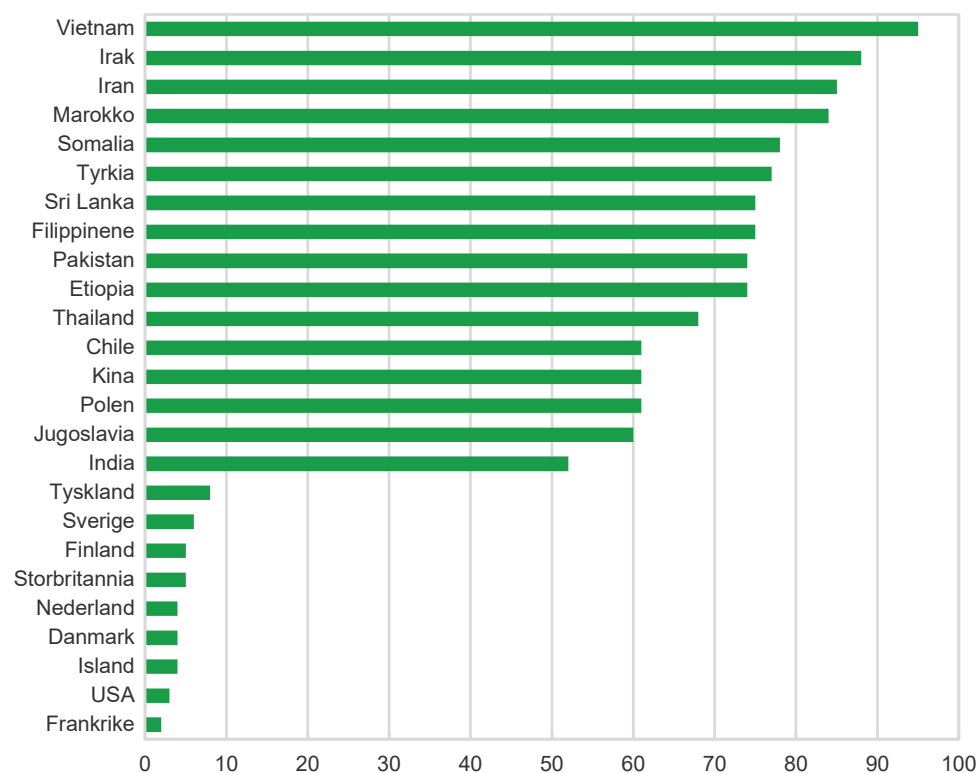
Denne perioden dekker både noen år med kald krig og den første tida etter murens fall. Det kom fortsatt flyktninger med opprinnelse i Vietnam og Chile, men nå også fra mange andre land som Irak og Iran.

For de som kom i denne perioden er 25 års observasjonsperiode den maksimale.

Skillet mellom vestlig og ikke-vestlig er om mulig enda skarpere i figur 13.2 enn i 13.1. Svært få av de vestlige statsborgerne skiftet til norsk statsborgerskap innen 25 år.

Lista toppes av statsborgere fra Vietnam, Iran, Irak og Marokko. Alle disse har en norskandel innen 25 år på over 80 prosent.

Figur 13.2 Andel med norsk statsborgerskap innen 25 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1985-1992. De 25 største statsborgerskapene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De som innvandret 1993-1998

De som innvandret 1993-1998 fordeler seg svært likt med de som kom i den foregående perioden, og vises derfor ikke. Bosnia-Hercegovina kommer inn på lista. 60 prosent av de som kom med det statsborgerskapet er norske innen 20 år.

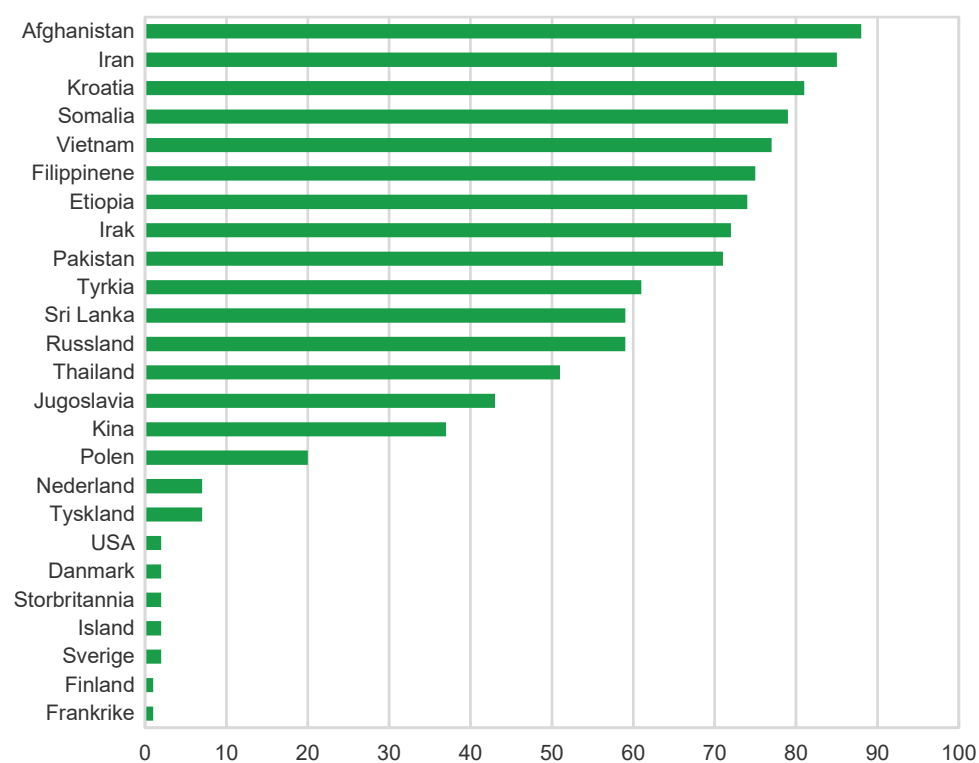
De som innvandret 1999-2003

De som innvandret i perioden 1999-2003 må måles allerede etter 15 år. For mange statsborgerskapsgrupper blir det for kort tid til å komme i mål med alle overgangene til norsk. Det innebærer at dem vi vet trenger ekstra lang tid, må få påplussert noen prosenter for å bli sammenlignbare med de andre.

Men som figur 13.3. viser, vil en slik tenkt påplussing monne lite for flere av gruppene. Gapet fram til dem som ligger foran i løypa er alt for stort. Et unntak er «bruker lang tid»-statsborgerskapet Pakistan, som allerede er på over 70 prosent.

Ellers har Afghanistan kommet inn, og det på en førsteplass. Polen har falt kraftig. De som kommer derfra i denne perioden har ikke lenger flyktningbakgrunn, slik de som kom på 1980-tallet hadde.

Figur 13.3 Andel med norsk statsborgerskap innen 15 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1999-2003. De 25 største statsborgerskapene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De som innvandret 2004-2008 og 2009-2010

De som innvandret så seint som 2004 eller seinere, må måles etter bare 10 og 8 år. Slike oppgjør vil først og fremst vise hvem som er raske med å skifte og ikke hvem som ender opp som norske. Hastigheten kan være interessant nok, men her vil vi heller gjøre et grep for å beregne hvor store norskandeler disse innvandringskullene kan tenkes å ende opp med.

Hjelpemiddelet er de økninger i norskandeler som tidligere kull har oppvist ved å gå opp et trinn i botid. En slik metode bygger på en antakelse om at det er noe felles for alle med samme statsborgerskap uavhengig av når de kom.

Den antakelsen er nok mest rett når fordelingen på innvandringsgrunner er stabil. Hvis de som har kommet i dette århundre derimot er en helt annen kategori enn de med samme statsborgerskap som kom i det forrige, er det en fare for at metoden gir feil utslag. Ellers finnes det i dette århundret noen nye statsborgerskapsgrupper som ikke tidligere har vært representert i stort nok omfang til at har historiske tall å hjelpe seg med.

Figur 13.4. viser hvordan noen av de statsborgerskapsgruppene som kom i årene 2004-2008 øker sin norskandel ved hjelp av tallene fra tidligere kull. I absolutt forstand er økningen i andelen for pakistanere spesielt stor – fra 57 til 86 prosent.

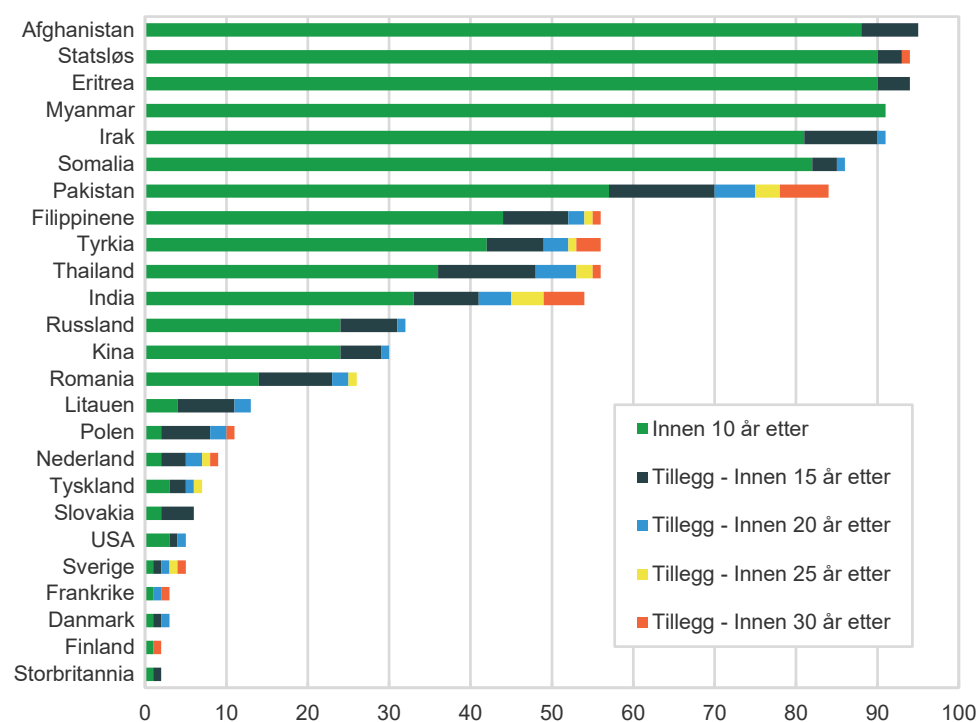
Men *relativt* øker de med lav andel i utgangspunktet mest. I noen av disse tilfellene er økningen i alle fall et stykke på vei plausibel, mens det i andre tilfeller er tydelig at tilleggene blir forholdsvis store fordi tidligere kull av samme statsborgerskap hadde en annen atferd. Spesielt tydelig er det for polakkene. De første arbeidsinnvandrerne etter EU-utvidelsen i 2004 ligger dårlig an til å skifte til norsk statsborgerskap, men i figuren får de hjelp av den polske familieinnvandringen fra tida før arbeidsinnvandringen begynte.

Men til tross for hjelpen noen statsborgerskap får, vil ikke noen flere års botid etter 2008 gjøre noe særlig fra eller til. De ligger ganske enkelt for dårlig an.

Generelt viser lista over statsborgerskap i figur 13.4 fortsatt et bilde av «vestlige» statsborgerskap for seg med svært lav norskandel, og andre statsborgerskap med svært høye andeler. Men «vestlig-gruppa» har blitt utvidet til å omfatte de nye EU-landene, og polariseringen er mindre enn i de eldre innvandrerkullene. Det er nå oppstått et stort midtfelt med særlig familieinnvandringsstatsborgerskap.

På toppen passerer Afghanistan, Eritrea, Myanmar og Irak 90-prosentstreken. Nesten alle som kom med disse statsborgerskapene i 2004-2008 har blitt eller ligger an til å bli norske. Det samme gjelder de statsløse, men i denne sammenhengen stiller de i en egen klasse fordi betingelsene er annerledes for dem.

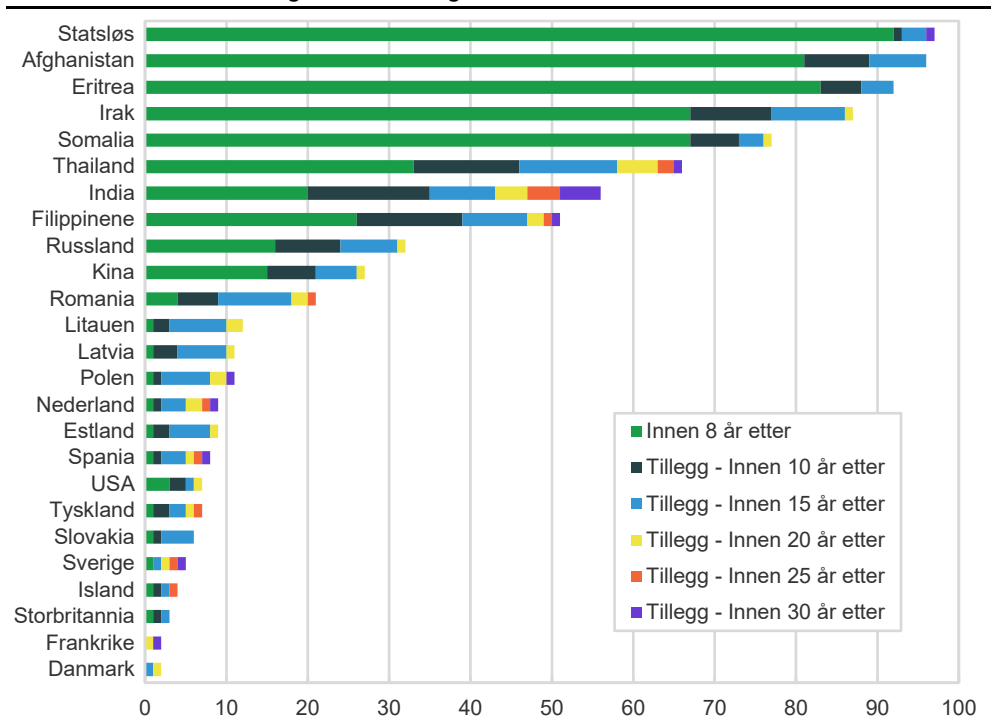
Figur 13.4 Andel av utenlandske statsborgere innvandet 2004-2008 som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk prosent 10 år etter, og tilleggsprosjenter hentet fra tidligere innvandringskull

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 13.5 gjør det tilsvarende med 2009-2010-kullet. Som forventet får dette kullet mer hjelp fra tidligere kull. Beregningen blir dermed mer usikker. Men er utslagene såpass store som i denne figuren, kan ikke litt usikkerhet forandre noe på det store bildet.

Figur 13.5 Andel av utenlandske statsborgere innvandret 2009-2010 som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk andel 8 år etter, og tilleggsandeler hentet fra tidligere innvandringskull

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

13.4. Andel av fortsatt *bosatte* innvandrede utlendinger som blir norske

Foregående kapittel har framvist til dels svært lave overgangsandeler blant noen innkommende statsborgerskapsgrupper.

Mens dette sier kanskje vel så mye om forskjeller i innvandringsmønsteret som forskjeller i tilbøyeligheten til å bli norske. Fra noen land kommer det stadig nye innvandrere – som så drar ut igjen etter få år. Fra andre land blir de som kommer i større grad værende i Norge, og det er bare blant disse vi kan forvente noen omfattende overgang til norsk statsborgerskap.

Av slike grunner skal dette kapitlet regne overgangsandeler ut fra antall utenlandske statsborgere som bor i landet på de respektive oppgjørstidspunktene.

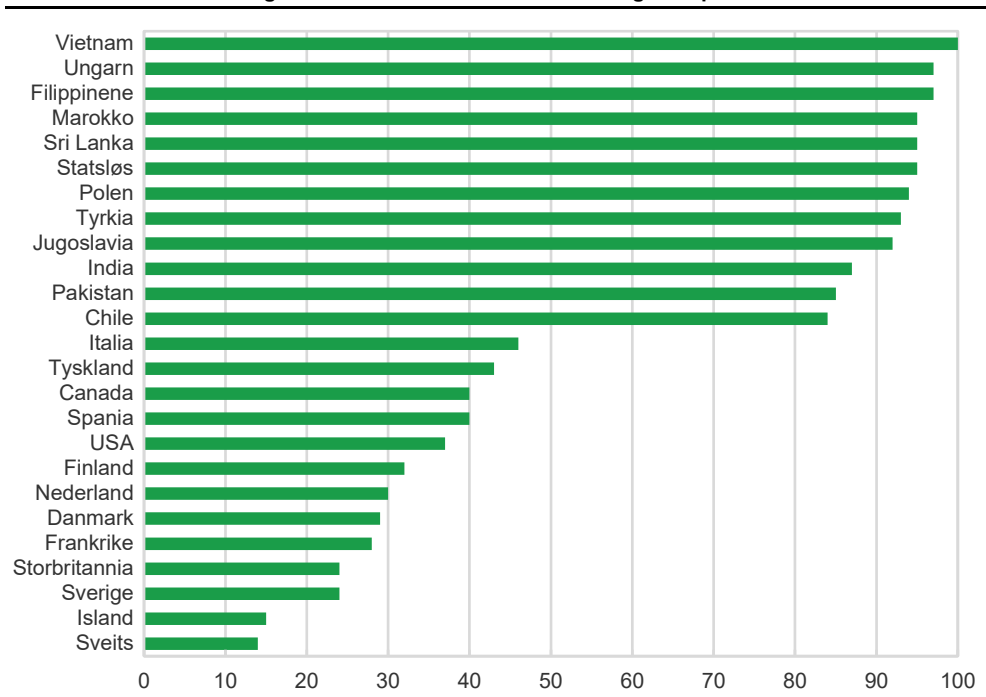
Uvilkårlig gir en slik avgrensning til «fortsatt bosatte» også tall på hvor mange eller hvor stor andel av innvandringskohortene som ennå *ikke* har skiftet til norsk statsborgerskap selv om de kvalifiserer til det bedømt etter botida. En grundigere egen analyse av hvem som fortsatt gjenstår som utenlandske, kommer for øvrig i kapittel 16.

De som innvandret 1967-1984, og som var bosatt 30 år etter

Kanskje den viktigste forskjellen mellom den nye figur 13.6 og den gamle 13.1, som jo ikke forutsatte bofasthet, er at de vestlige statsborgerskapene nå løftes opp. Blant disse er norskandelen i figur 13.6. stort sett kommet opp i fra over 20 prosent til nærmere 50.

Også de andre statsborgerskapene løftes, men da er det fra et allerede høyt nivå. Blant de vietnameserne som kom i disse årene, og som så har ble boende, ble 99 prosent norske innen 30 år. Flere andre grupper er på over 90 prosent, og ellers ligger mange på over 80 prosent.

Figur 13.6 Andel med norsk statsborgerskap innen 30 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1967-1984, og som bodde i Norge 30 år etter. De 25 største statsborgerskapene

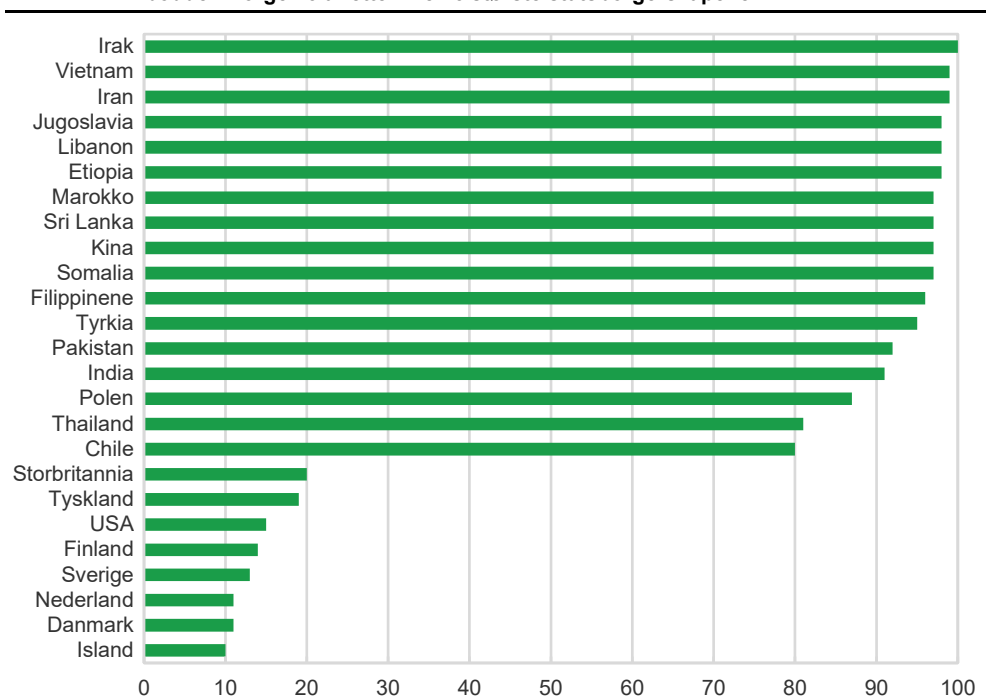

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Blant de som kom i perioden 1985-1992 (figur 13.7), er det flere statsborgerskap som måler godt over 90 prosent med norsk statsborgerskap 25 år etter. Irak når 100 prosent, og flere andre er nesten så nær som det er mulig å komme.

I motsetning til de vestlige statsborgerne som kom i den forrige perioden, har 1985-1992-varianten av denne grupperingen i relativt liten grad gått over til norsk statsborgerskap.

Figur 13.7 Andel med norsk statsborgerskap innen 25 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1985-1992, og som bodde i Norge 25 år etter. De 25 største statsborgerskapene

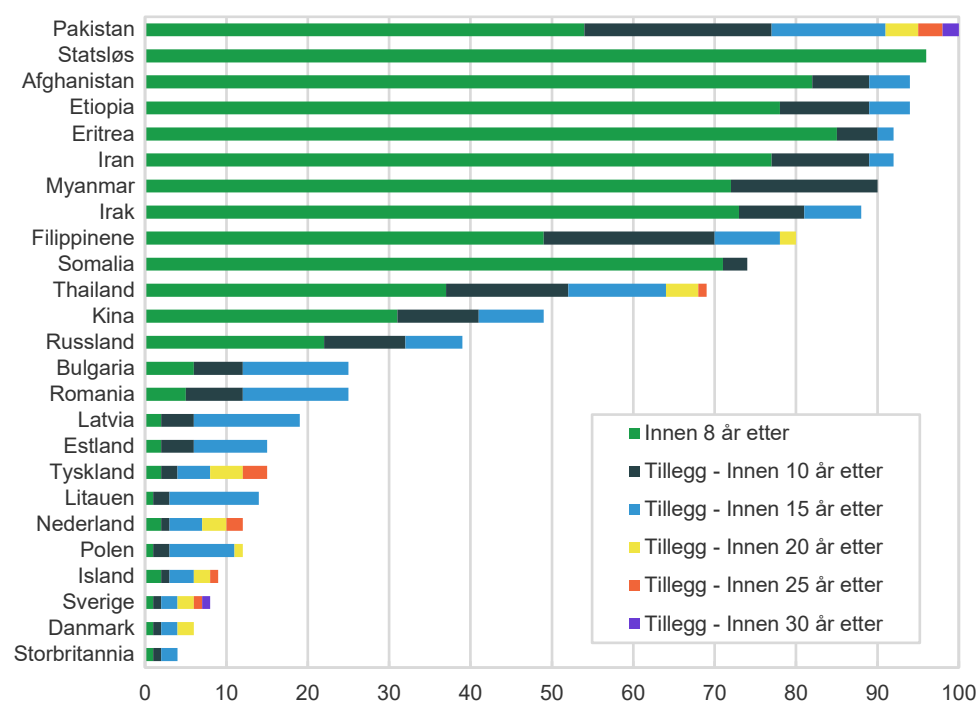
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 13.8., som beregner det samme for bosatte som figur 13.5 gjorde for alle, gir et resultat som forventet. Andelen som har gått over til norsk statsborgerskap, eller som ut fra erfaringene fra tidligere kull kan tenkes å gjøre det, har sammenlignet med figur 13.5 blitt høyere for en god del av de statsborgerskapene som har hatt noe å gå på.

Hvilke statsborgerskap som kommer inn i tabellen, og rekkefølgen på dem, er også litt forandret. Mest bemerkelsesverdig er resultatet for pakistanerne. Innen 8 år etter første bosattdato har bare vel halvparten av 2009/2010-kullet gått over til norsk statsborgerskap, men erfaringen er at tidligere kull har kommet sterkere med årene, og legges disse økningene inn, viser figuren at kullet ligger an til å bli helt norsk med tida.

Forskjellen ellers fra figur 13.5 er at midtfeltet når lenger. Noen få statsborgerskap nådde langt allerede, men de har her fått selskap av flere. En del ligger fortsatt lavt, men ikke fullt så lavt som i figur 13.5.

Figur 13.8 Andel av utenlandske statsborgere innvandret 2009-2010 og som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk prosent 8 år etter, og tilleggsprosenten hentet fra tidligere innvandringskull. Andelen er regnet ut fra antall utenlandske statsborgere som var bosatt på oppgjørstidspunktene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I hvilken grad blir utlendinger til slutt norske statsborgere?

For de utenlandske statsborgerskapsgruppene som har nådd eller er beregnet å nå godt over 90 prosent dekning av norsk statsborgerskap, er det grunnlag for å si at i det lange løp vil nesten alle bli norske som ønsker det. Ved så høye overgangsandeler ser det ikke ut for at de tildelingsvilkårene som ikke er selvopppyllende (altså andre vilkår enn det konkrete utenlandske statsborgerskapet, alder og botid) har hindret mange i å bli norske.

Men en viss seleksjonseffekt må det tas høyde for. Blant de som utvandret uten å ha fått norsk statsborgerskap kan personer med avslag på statsborgerskapsøknader være overrepresentert. Dette er ikke undersøkt nærmere her.

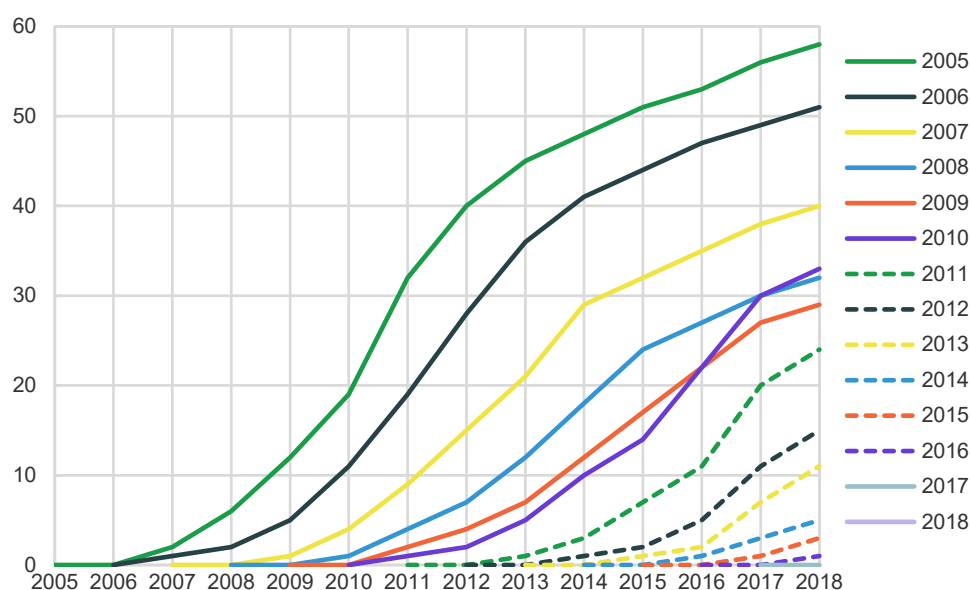
13.5. Hvordan innvandringskullene fra 2011 av ligger an

Andelen overganger til norsk statsborgerskap i grupper av utenlandske statsborgere kan måles når de passerer et forhåndsvalgt, endelig botidsmål, men de kan også vurderes etter hvor langt de foreløpig har nådd. Som ved sportskonkurranser er det gjerne de som ligger best an etter de første rundene som har høyest sannsynlighet for å komme først i mål.

Men for grupper av personer med kortere botid enn 7 år, er det problematisk å legge for stor vekt på de første resultatene. Når så mange skifter akkurat ved botidene 6-8 år, blir marginene for tilfeldige forskyvninger små og slutninger får redusert sikkerhet. Dette er altså grupper som blir fanget i svevet, og ikke etter at de landet med det ene eller andre utfallet.

Figur 13.9 viser de årlige innvandringskullene 2005-2018 med hver sin bane fram mot økende andel som oppnår norsk statsborgerskap. 2005-kullet har hatt 12 år på seg og har da nådd en overgangsprosent på nesten 60. Slik figuren er satt opp er den ikke egnet til å sammenligne kohortene, men det er likevel mulig å se at kullene fra årene 2010-2013 har gått raskere fram enn de andre. Selv med ett år kortere botid til rådighet har 2010-kullet allerede oppnådd en høyere overgangsandel enn 2009-kullet.

Figur 13.9 Innvandringskull av ikke-adopterte, utenlandske statsborgere 2005-2018 som har blitt boende, etter kumulativ andel som har gått over til norsk statsborgerskap

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For de som innvandret som ikke-adoptert 1993-1998 og holdt seg bosatt er norsk-andelen 20 år etter sammenlignet med det den var innen 5 år etter. Enkelt sagt er resultatet av studien at noen statsborgerskapsgrupper som ligger lavt 5 år etter ligger lavt også 20 år etter, mens andre med samme utgangspunkt ender brukbart høyt oppe, eller for et mindre antall veldig høyt.

Av de som allerede ligger litt høyt 5 år etter, kommer de fleste veldig høyt 20 år etter.

Konklusjon er at høy andel etter kort tid gir en sterk indikasjon på et høyt slutt-resultat, mens en lav andel på et tidlig tidspunkt ikke sier noe sikkert om hva nivået blir til slutt.

14. Mer om tida det tar å skifte til norsk statsborgerskap. Botidsspesifikke rater

Forrige kapittel (13) viste først og fremst hvor mange som skifter til norsk statsborgerskap innen et sett med frister. Dette var en løsning tilpasset en problemstilling om utlendinger foretar et slikt skifte eller ikke.

Nå er spørsmålet når i botidskarrieren overgangen skjer, eller med andre ord hvor raskt overgangen skjer. Jo kortere tid som er brukt på strekningen fram mot det norske statsborgerskapet, jo større «overgangshastighet» kan vedkommende utlending sies å ha hatt.

Lengden på botida har riktignok kommet fram i foregående kapitler, og seinest i figur 13.9. I kapittel 11 ble det gitt et innblikk i dette ved å presentere den faktiske fordelingen av botider ved overgangen, men der ble ikke noe gjort for å gjøre mønstrene reelt sammenlignbare eller for å utnytte fordelingen i en grundigere analyse.

Formålet med inneværende kapittel 14 er nettopp det. Dette blir gjort i en første del som analyserer botidene alene, mens del 2 vil på hvert botidstrinn finne hvor stor del av de utenlandske statsborgerne som går over til norsk statsborgerskap. I den delen bygges det for øvrig bru mellom «går over eller ikke» og «hvor raskt».

14.1. Betydningen av overgangshastigheten

Det kan diskuteres hvilken betydning hastigheten fram mot norsk statsborgerskap egentlig har. Det viktigste må vel være om de går over til norsk statsborgerskap eller ikke, kan det innvendes. Om det tar f.eks. 6, 7 eller 8 år, eller 20 år for den saks skyld, må være underordnet.

Små botidsforskjeller betyr nok ikke mye, men er det forskjellen mellom f.eks. 7 og 17 år som studeres, er det rimelig å oppfatte den forskjellen som betydningsfull.

Én betydning hastigheten har er at den indikerer graden av iver og besluttsomhet. Jo raskere utlendinger går over til norsk statsborgerskap, jo mer interessert har de vært, må vi kunne anta.

Men helst bør en slik vurdering sammenholde den faktiske botida med botidskravet som gjelder for den enkelte. Slik informasjon er imidlertid ikke forsøkt avledet fra datagrunnlaget²⁸. Med den informasjonen tilgjengelig, ville det vært mulig å måle tida som gikk fra det tidspunktet som personen tidligst kunne ha fått det norske statsborgerskap til vedkommende faktisk gjorde det.

Men slik utregning ville ikke fjernet problemet med at den nøyaktige botida som UDI legger til grunn, ikke inngår i våre data. I tillegg varierer behandlingstida i utlendingsforvaltningen en god del mellom perioder, deler av landet og søkerkategorier. Begge disse momentene må anses for kritiske når vi som her ønsker å finregne på tidsrom. De gjør det vanskelig å tolke i alle fall små botidsforskjeller som forskjeller i søkerens iver.

For noen er det altså mulig å gå over til norsk statsborgerskap etter bare noen få år, mens for andre 7 år minimum botid. De som faktisk har brukt kortere tid enn det, må oppfattes som å ha vært ivrige, men det samme må gjelde for de med 7 års

²⁸ Noen kategorier bestemmes bare av statsborgerskapet (nordisk, statsløs) og er enkle å identifisere, mens kategoriene som er avhengig andre personers (foreldres, ektefelles) statsborgerskapshendelser, er svært krevende å avlede.

botid – i alle fall så lenge vi ikke har data som viser hvem av dem som kunne ha vært raskere hvis de hadde villet.

For øvrig kan noen av dem som har brukt ekstra lang tid ha vært ivrige nok, men de har hatt vanskelig for å fylle de andre vilkårene. Det momentet har vi ikke mulighet for å ta hensyn til.

I gjennomsnitt for et større antall personer er det likevel hold i at hastighet indikerer iver.

Sammenhengen mellom botid og alder

En annen demografisk betydning av hastigheten går via alderen på dem som skifter. Lang tid fører til høyere alder og dermed lavere gjenstående levetid, eller altså antall år som det ervervede norske statsborgerskapet virker. Høyere alder betyr i gjennomsnitt også at flere barn blir født med utenlandsk og ikke norsk statsborgerskap.

Hastigheten gir også et bilde på hvordan regelverket slår ut eller virker i praksis, for den faktiske sammensetningen av utlendingene som går over til norsk statsborgerskap.

14.2. Botidsfordeling bare blant dem som foretar en overgang

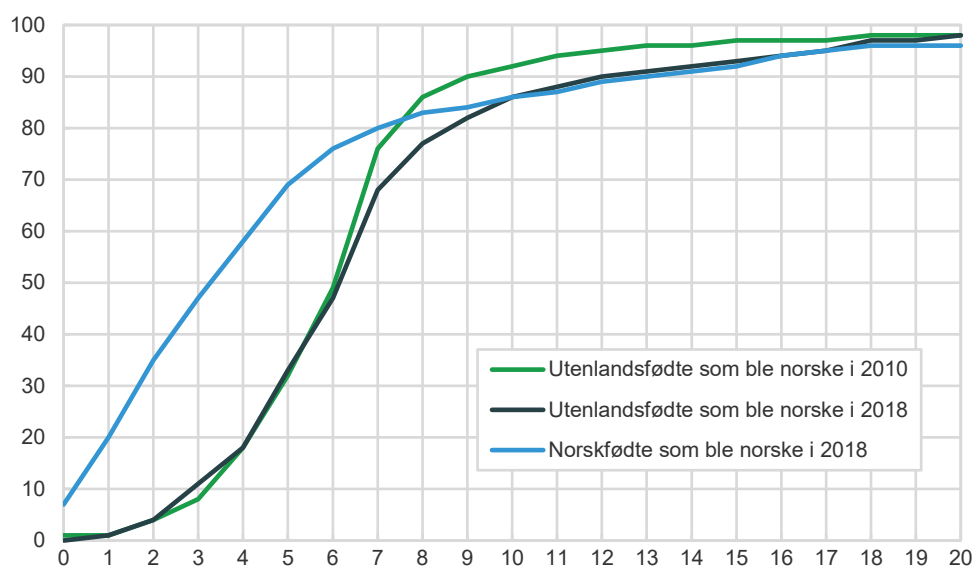
Utgangspunktet i kapittel 13 var alle som var utenlandske da de først kom inn i befolkningen, og problemstillingen var om de seinere gikk over til norsk statsborgerskap eller ikke. Det hadde fint gått an å fortsette med hele risikobefolkningen som avgrensning når overgangshastigheten skal studeres nærmere, men det er lite hensiktsmessig. Overgangshastigheten i statsborgerskapsgrupper som nesten ikke har noen overganger å vise til, vil framstilt i en figur lett bare bli en strek som kryper langs bakken.

Av den grunn blir botida ved overgang til norsk statsborgerskap her analysert alene, altså bare for dem har slike botider, uten alle utenlandske statsborgere som referanse.

Liten forskjell mellom årganger – større mellom utenlandsfødte og norskfødte

I figur 14.1 er fordelingen for utenlandsfødte vist for de som gikk over til norsk statsborgerskap i 2010 og det samme i 2018. De mellomliggende årene plasserer seg mellom disse, så 2010 og 2018 er valgt for å vise hvor stort spennet mellom tildelingsår kan være. For de norskfødte var forskjellene mellom årene så små at 2018 representerer dem alle.

En betydelig større forskjell enn mellom årganger er det mellom norskfødte og utenlandsfødte, der de førstnevnte går sterkere ut og ligger høyt over i andel norske i årene opp til 7 års botid. Fra da av går videre tildelinger i samme tempo som for de utenlandsfødte.

Figur 14.1 Kumulativ botid for utenlandsfødte¹ som gikk over til norsk statsborgerskap i 2010, og henholdsvis norskfødte og utenlandsfødte som gjorde det samme i 2018

¹ Utenlandsadopterte inngår ikke.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 14.1. nedenfor oppgir botidsfordelingen ved overgangene til norsk statsborgerskap i henholdsvis 2016 og 2017. De to årene er valgt dels som eksempler på to ulike år, og dels som et ledd i å forklare den spesielt store økningen i 2017, noe som vil bli behandlet grundigere i kapittel 15.

Eksemplene Thailand og Eritrea viser to ulike mønstre. Eritreerne økte bare i botidene opp til og med sju år, noe som tyder på at det først og fremst hadde blitt flere med slike botider – kombinert med at de hadde sørget for å ikke vente lenger enn nødvendig.

Til sammenligning hadde thailenderne stor økning i botidene 8 og 9 år, og også merkbart over det. Noen av dem med lange botider kan sies å ha somlet tidligere, men fikk så ordnet opp i 2017. Men de helt store tallene utgjør likevel ikke disse etternølerne.

Grunnlagstallene viser ellers at blant de med lengre botider enn 15 år i 2017, skiller ei gruppe på vel hundre irakere seg ut. De kom alle til Norge i 1999 og 2000²⁹, og gikk om lag 17 år etter over til norsk statsborgerskap i en samlet pulje.

Fortsatt skal det være 700 av denne kategorier irakere som venter på norsk statsborgerskap (NRK, 4.8.2020).

²⁹ Irakere som kom da var «MUF-ere» (<https://no.wikipedia.org/wiki/MUF>).

Tabell 14.1 Fordelingen av botid ved overgangene til norsk statsborgerskap i 2016 og 2017. Alle utenlandske statsborgere, og personer med statsborgerskap fra Eritrea og Thailand

Botid ved overgangen	Alle overganger 2016	Alle overganger 2017	Endring fra 2016-2017	Eritrea 2016	Eritrea 2017	Eritrea - endring 2016-2017	Thailand 2016	Thailand 2017	Thailand - endring 2016-2017
Alle botider	13 570	21 450	7 880	1 885	2 996	1 111	675	1 665	990
0	125	228	103	19	56	37	9	6	-3
1	304	512	208	61	106	45	8	11	3
2	381	634	253	79	126	47	1	8	7
3	679	1 181	502	79	123	44	13	44	31
4	1 233	2 157	924	138	321	183	59	206	147
5	1 774	2 972	1 198	306	466	160	84	214	130
6	2 219	3 189	970	463	965	502	96	170	74
7	2 834	3 902	1 068	698	746	48	109	182	73
8	1 404	2 029	625	32	71	39	85	197	112
9	615	1 227	612	3	10	7	45	154	109
10	401	709	308	2	4	2	40	103	63
11	332	516	184	2	1	-1	35	92	57
12	206	446	240	2	0	-2	30	79	49
13	204	273	69	0	0	0	19	44	25
14	132	234	102	1	1	0	16	44	28
15	114	227	113	0	0	0	7	34	27
16	130	164	34	0	0	0	8	20	12
17	81	241	160	0	0	0	3	16	13
18	52	99	47	0	0	0	1	8	7
19	38	64	26	0	0	0	0	9	9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Botida målt mer presist enn som år

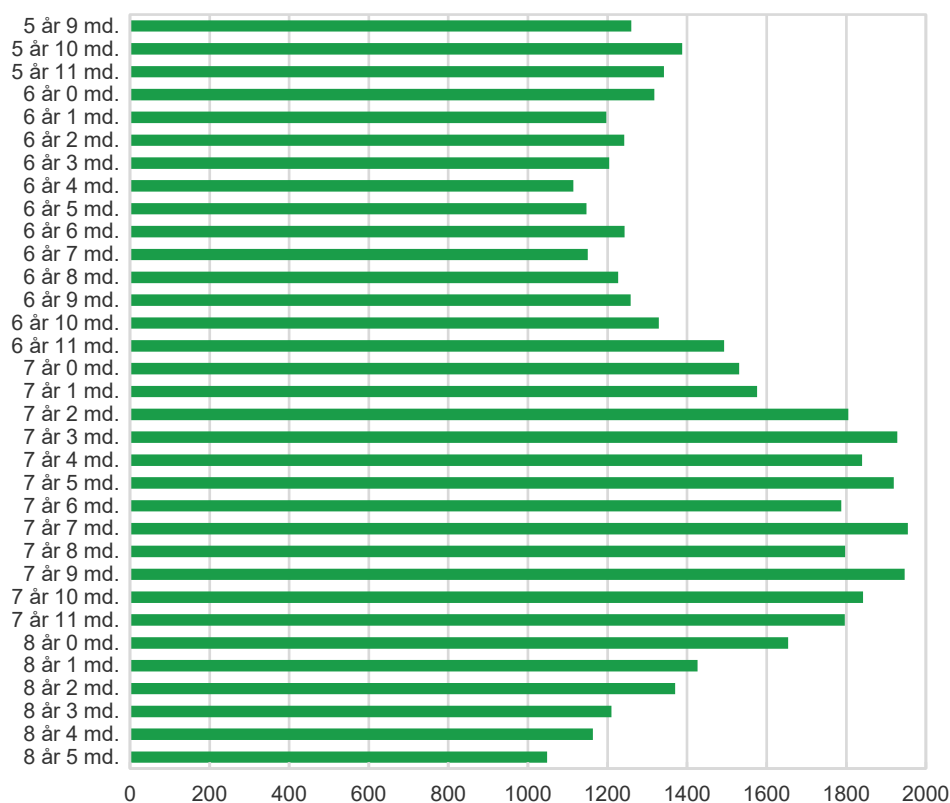
Figur 14.2 viser hvor mange som går over til norsk statsborgerskap etter botida oppgitt i hele år og måneder. Massen er ikke-adopterte utenlandsfødte som ble norske i perioden 2010-2018. Uten tilsynelatende noen grunn svinger utslagene litt fra måned til måned. Figuren må nok til en viss grad oppfattes å gi summene som oppstår når tall for nokså ulike kategorier og årganger blir summert, og ikke som et gjennomgående mønster for alle.

Uansett framkommer det en første topp ved botida 5 år og 9-11 måneder. 6 år og 6 måned gir også en enkelt liten topp. Men først ved 6 år og 11 måneder begynner det å bli merkbart flere overganger. Det er vel og merke i de dataene SSB rår over for utregning av botida. For UDI er det sannsynlig at flere av disse regnes for å ha passert 7 års botid.

De største overgangstallene oppstår i botidsperioden 7 år og 2-11 måneder. 7 år og 7 måneder topper, men det er bare så vidt, for nivået er jevnt høyt i hele perioden. Når botid når 8 år faller antallet nokså raskt fra måned til måned.

Fordelt på kvartaler blir 7 år og kvartal 2-4 temmelig jevne.

Figur 14.2 Utenlandsfødte som gikk over til norsk statsborgerskap samlet for 2010-2018, fordelt på botid i år og måneder. Utsnitt fra og med botid 5 år og 9 måneder til 8 år og fem måneder

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

14.3. Botidsspesifikke rater

Foran i kapittel 14.2 ble botidsfordelingen ved overgangen til norsk statsborgerskap analysert for dem som hadde en slik overgang, uten å ta hensyn til om sammensetningen av de som inngikk kunne være skeiv på noen måte, eller hvor stor del de utgjorde av dem som ved hvert botidstrinn kunne skifte statsborgerskap.

Formålet med rater er å nettopp gjøre svare på dette. Fortrinnsvis, hvis data-tilgangen er god nok til det, setter en demografisk rate antall hendelser opp mot det antall personer som logisk sett kan ha foretatt dem.

Siden botida er såpass bestemmende for om en person kan gå over til norsk statsborgerskap, bør den variabelen trekkes inn på en eller annen måte for å gjøre gjør raten mer spesifikk. I Pettersen (2012) ble dette gjort ved å begrense rategrunnlaget til de personene som hadde lang nok botid til at de som helt sikkert var aktuelle for statsborgerskapskifte (altså 7 år).

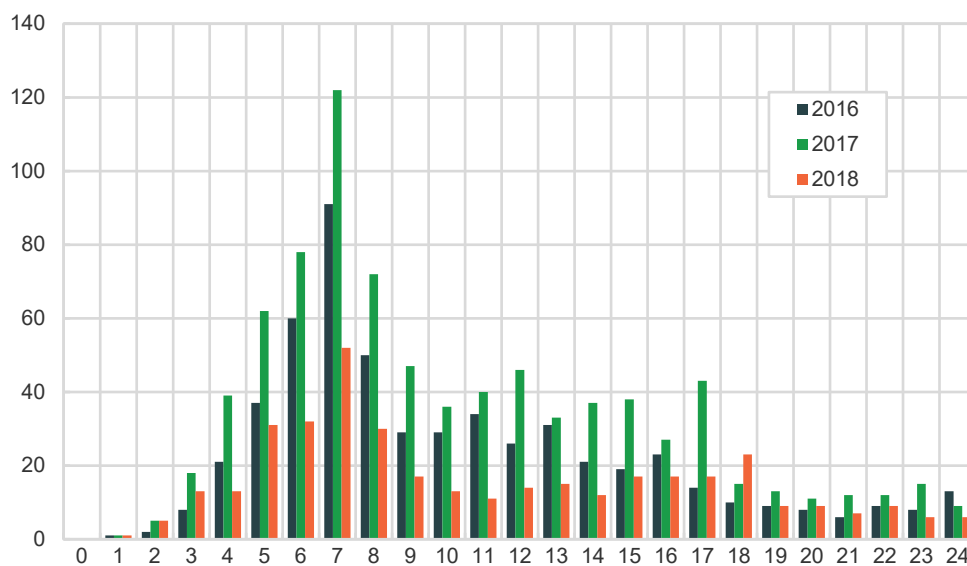
En annen løsning på det samme problemet er å regne rater for hvert enkelt botidstrinn. I Naz og Vassenden (2018) ble dette forsøkt, fordelt på norskfødte og utenlandsfødte utenlandske statsborgere. For å gjøre tallgrunnlaget mer robust ble observasjonsårene 2013-2017 slått sammen (artikkelens figurer 7 og 8).

Det viser seg nå at fordelingen for de norskfødte ikke lar seg gjenskape. Kurven så tilforlåtelig ut, men den kan ikke ha stått for den den utga seg for, for i nye utregninger får kurven en litt annen form.

Ratene for de enkelte observasjonsårene

Fordelinger på kalenderår gir et bilde av hvordan ratene kan variere fra et år til det neste. Figur 14.4 viser de botidsspesifikke ratene for overganger for årene 2016 til 2018. Det figuren får fram er at tilbøyeligheten til å ta norsk statsborgerskap er høyere i 2017 i nesten alle botidskohortene. Det ble altså ekstra mange overganger i 2017 ikke bare fordi mange hadde oppnådd høy nok botid, men også fordi mange som for lengst kunne ha skiftet til norsk statsborgerskap valgte å gjøre det akkurat i 2017 (eller i alle fall var det da overgangen skjedde, selv om prosessen for mange nok startet året før eller enda tidligere).

Figur 14.3 Antall som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere i årene 2016-2018. 0-24 års botid

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

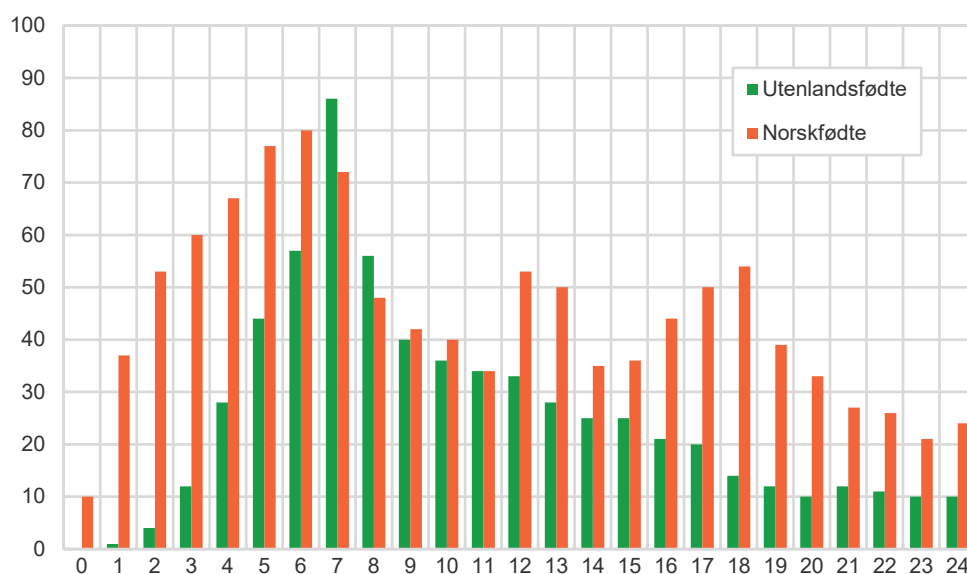
Ratene for henholdsvis norskfødte og utenlandsfødte

De botidsspesifikke ratene ved overgang til norsk statsborgerskap gir en nokså forskjellig fordeling for utenlandsfødte og norskfødte. En av grunnene til det er at for norskfødte sammenfaller botida med alderen.

Figur 14.3 viser at for norskfødte skjer de fleste overgangene blant dem med 5-6 års botid, mens for utenlandsfødte er det 7 års botid som utløser flest overganger.

At de norskfødte i større grad skifter ved kort botid, er vist ovenfor, og er uansett ikke annet det man kan forvente. Litt mer uventet er det at norskfødte i 12-13-årskaldere og i 17-18-årsalderen viser en ekstra interesse for å bli norske. Disse utslagene er nok resultatet av bestemmelser i statsborgerskapslovgivningen som gjør det mulig eller ønskelig å skifte til norsk statsborgerskap ved disse aldre.

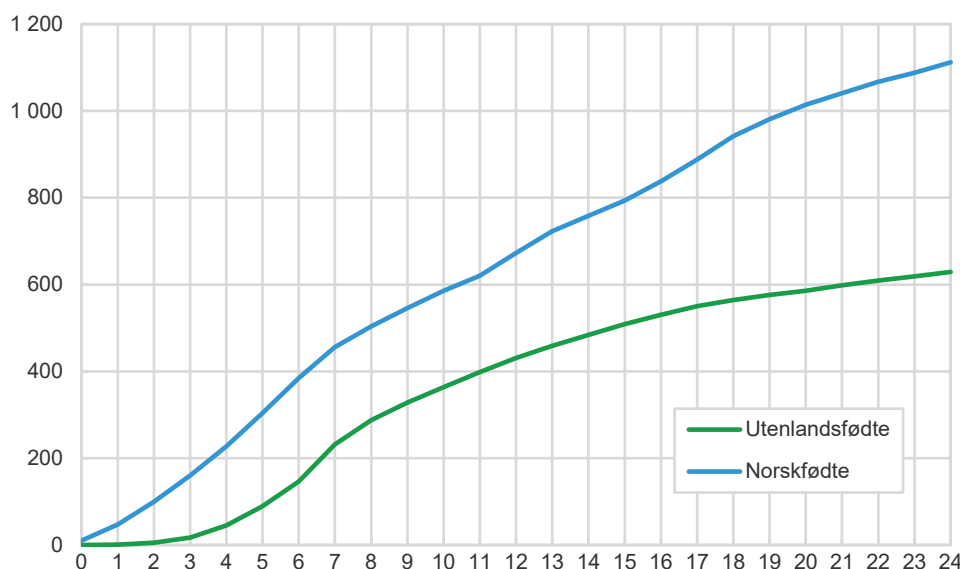
Figur 14.4 Antall som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere, i grupper for botid og fødeland Norge/utlandet. 0-24 års botid. Gjennomsnitt for overgangene 2014-2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De samme verdiene som i figur 14.3 kan framstilles kumulativt, og da blir kurvene som i figur 14.4.

Figur 14.5 Kumulativ fordeling av antallet som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere, i grupper for botid og fødeland Norge/utlandet. 0-24 års botid. Gjennomsnitt for overgangene 2014-2018

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I prinsippet peker de to kurvene fram mot den andelen som til slutt går over til norsk statsborgerskap, men rater for statsborgerskapsoverganger har vist seg å ikke være presise i så måte. De norskfødtes kurve peker her mot et sluttpunkt godt over 1 000 overganger per tusen utenlandske statsborgere ved 19 års botid, noe som altså tilsier at minst alle vil bli norske før eller siden.

De utenlandsfødte når vel 600 ved botida 24 år.

Tallene gir altså uttrykk for overgangsaktiviteten i årene 2014-2018. Hvis det mønsteret som gjaldt for disse årene fortsetter på samme måte i årene framover (noe som selvsagt er helt uvisst), skal altså 60 prosent av utenlandsfødte utenlandske statsborgere som holder seg bofaste etter hvert gå over til norsk statsborgerskap.

«Samlet statsborgerskapsovergangstall»

Det demografiske målet samlet fruktbarhetstall (SFT) framkommer som summen av de aldersspesifikke fruktbarhetsratene. Tilsvarende er det mulig å regne ut et «samlet statsborgerskapsovergangstall (SOT)» som summen av de botidsspesifikke ratene. Det er nettopp det som gjøres i figur 14.5, der summen representeres ved verdien som oppnås ved 24 års botid. Erfaringene med «SOT» så langt er at det gjenstår svært mye utprøving før det målet om mulig kan nå en funksjon og en status som kan minne om det som gjelder for SFT.

15. Årsaker til at antall overganger til norsk statsborgerskap kan endre seg mye fra et år til et annet

15.1. Hva problemstillingen er

Statistikken over overgang til norsk statsborgerskap har enkelte statistikkår slått til med forbausende store endringer i antallet fra et år til det neste.

En første innskytelse er at slike variasjoner antyder at når det gjelder akkurat denne statistikken blir årlig publisering en tanke litt for hyppig. Generelt er det ønskelig at statistikk avspeiler de stabile utviklingstrekkene og ikke så lett lar seg påvirke av det som kan se ut som tilfeldige svingninger. Disse skulle da ha vært utslag av noen litt diffuse administrative forhold.

Likevel, enkelte år er utslagene for store til å bli avfeid som tilfeldigheter.

Sett over flere år jevner det seg gjerne noe ut ved at et spesielt høyt antall overganger det ene året lett følges av år med et lavere antall det neste, og motsatt.

Prosentvis var endringen størst fra det foregående året i 1984 og i 1994, men noen årganger i nyere tid er på samme prosentvise nivå for endringen, samtidig som de absolutte tallene nå er til dels betydelig høyere.

I 2005 økte antall overganger med 4 500. Tre år seinere gikk det omtrent like mye ned, men da fra et litt høyere nivå som økningen i 2005 hadde innledet. Dette illustrerer at det godt kan ligge langsiktige realiteter bak store årlige endringer.

Kroneksemplet på store svingninger er likevel den store økningen fra 2016 til 2017, og så i absolutt forstand en enda større nedgang fra 2017 til 2018. Tallene for dette i tabell 15.1 er hentet fra den offisielle statistikken.

Tabell 15.1 Overganger til norsk statsborgerskap¹ og endringen fra det foregående året. 2014-2019

År	Overganger til norsk statsborgerskap	Endring fra året før	Endring fra året før i prosent
2014	15 336		
2015	12 432	-2 904	-19
2016	13 712	1 280	10
2017	21 648	7 936	58
2018	10 268	-11 380	-53
2019	13 201	2 933	29

¹ Offisielle tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økningen fra 2016 til 2017 var på nær 8 000 eller 58 prosent, mens nedgangen året etter ble på 11 400.

For øvrig er det verdt å ha i mente at den det meste av relevant statistikk viser til når statsborgerskapet endelig ble tildelt, og ikke til tidspunktet for når søkeren bestemte seg for å søke. Statistikken treffer derfor ikke helt presist som uttrykk for hvordan søkerens iver varierer over tid (se mer om det i kapittel 15.4).

15.2. Teoretisk gjennomgang av mulige årsaker til store utslag

Forvaltningsmessige årsaker er legitime

Forenklet kan en si at endringer i tallet på overganger kan være «statsborgerskapsdemografiske». Som i befolkningsdemografien generelt, endrer tall seg som en konsekvens både av at individer endrer atferd og av at det har skjedd noe i tidligere tider som nå slår ut i statistikken. Ut over dette kan årsaken til endringer i statistikken altså også være forvaltningsmessige, eller de kan være statistikkproduksjonsmessige.

Det er ikke unaturlig å betrakte de administrative innvirkningene som uønsket støy i en ellers så demografisk statistikk. Hovedinteressen vår er jo folks atferd og ettervirkningene av hendelser tidligere i befolkningens historie. Det er bare dette som vi anser for å gi reelle endringer i statistikken.

På den annen side inngår statsborgerskapstildelinger i en kategori av demografiske hendelser som først og fremst er administrative. I motsetning til f.eks. det å danne par, få barn og flytte på seg, er det lite som er «naturlig» og grunnleggende menneskelig i det få et nytt statsborgerskap. Dermed må vi anse den administrative delen for å inngå som en nødvendig del av det å få statsborgerskap, og ikke noe som kan ønskes bort eller som forstyrrer.

Men uansett hvordan man ser på dette, er det nødvendig å kunne forstå utslagene i statistikken og hva som har ført til endringene fra år til år.

Til syvende og sist er det ikke nødvendigvis bare én årsak som virker om gangen. Flere årsaker kan virke samtidig.

Mulige forklaringer på antallsendringer

Det finnes altså flere mulige forklaringer på at tallene som statistikken viser endrer seg:

- Demografiske
- Varslede eller gjennomførte regelverksendringer
- Forvaltningsmessige
- Statistikkproduksjonsmessige

Demografiske grunner

Hvor mange som innvandret om lag 7 år tidligere

Til enhver tid er tallet på bosatte utenlandske statsborgere med lang nok botid et uttrykk for hvor mange som «står for tur» til å søke om norsk statsborgerskap. Antall slike utlendinger er et godt stykke på vei en funksjon av størrelsen på innvandringen rundt 7 år tidligere.

En god del av dem som innvandret da har riktignok utvandret i mellomtida. Men selv når disse holdes utenfor, og man altså bare vurderer dem som er i landet lenge nok til å kunne skifte, vil tilførselstallene omtrent sju år tidligere svinge en del fra år til år og dermed føre til svingninger i tallet på overganger.

Sammensetningen av innvandringen 7 år før

Sammensetningen av tilførselen er vel så viktig som størrelsen på den. Ble det tilført mange med statsborgerskap av den typen som i stor grad går over til norsk, så slår det ut på en helt annen måte enn om det kom mange utlendinger fra nasjonalitetsgrupper som vanligvis ikke bryr seg om å gå over til norsk statsborgerskap.

Samlet gir antall og sammensetning i tidligere, avgjørende år opphav til generasjonsbølger (forklart i kapittel 7.2).

<i>Den enkeltes søke-tilbøyelighet kan endre seg</i>	Tilbøyeligheten til å søke blant dem som kunne ha gjort det tidligere, kan endre seg. Årsaken kan være endringer i kravene til å få norsk statsborgerskap, eller også forhold utenfor det norske tildelingssystemet som endrer verdien av å ha norsk statsborgerskap.
<i>Forhold ved forvaltningen, særlig UDI</i>	<p>Slike interne eller eksterne faktorer kan føre til midlertidige overgangsvirkninger, men også noen varige virkninger på nivået. Uansett betyr det altså at «samme» typer personer som før ikke brydde seg om å søke norsk statsborgerskap, nå vil gjøre det (og motsatt). Helt «like» blir personene selvsagt aldri, men de vil i alle fall kunne være like med hensyn til statsborgerskapet.</p> <p>Forvaltningsmessige grunner</p> <p>I den eller de myndighetene som behandler statsborgerskapsaker vil det alltid skje endringer i rutiner, ressurser o.a. som virker inn på hvor mange statsborgerskaps- overganger som blir innvilget når. Dette gjelder ordningene for å søke, politiets jobb og arbeidet i UDI. Den siste fasen fra UDI-vedtak til registrering i folke- registeret er også en del av den samlede administrative behandlingen. Den etappen må anses for å ha vært relativt stabil³⁰ i de årene vi er opptatt av her.</p>
<i>Vedtaksåret blir lett et annet enn søknadsåret</i>	<p>Hendelsesdatoen for norsk statsborgerskap i folkeregisteret avspeiler innvilgelses- datoen i utlendingsforvaltningen³¹. Den markerer sluttsteinen i en prosess som ble innledet ved at utlendingen sendte inn en søknad om norsk statsborgerskap. Når på året søknaden ble mottatt av UDI, påplussset saksbehandlingstida, avgjør om vedtaket vil bli fattet det samme året eller året etter, eventuelt enda seinere.</p> <p>Påplussing av saksbehandlingstid gir bare en faseforskyvning, og er i seg selv ikke en faktor som kan føre til svingninger i tildelingsstatistikken. Men det gjelder bare når andre faktorer er stabile, noe de jo ikke er. Avhengig av når på året en topp i søkingen oppstod kan innvilgelsene enten samle seg opp på et enkelt innvilgelsesår og føre til et høyt tall det året, eller bli delt på to ulike år og føre til en mer utjevnet årsstatistikk.</p>
<i>Kortere eller lengre saks- behandlingstid</i>	I det administrative systemet kan ressursinnsatsen variere over tid. Få ressurser i forhold til behovet kan føre til lengre saksbehandlingstid, og motsatt. Samtidig kan saksbehandlingstida endre seg også av andre grunner, som f.eks. endringer i behandlingsmåten eller -systemene.
<i>Endret innvilgelsesandel</i>	Selv om utlendingene søker om norsk statsborgerskap like mye som før, kan endringer i regelverket føre til at flere eller færre søknader innvilges. Noe av dette vil over tid kunne normaliseres ved at publikum tilpasser sin søkeatferd til den endrede muligheten for å få et positivt svar.
<i>Saksavviklingen rundt årsskiftet kan lett påvirke årsstatistikken</i>	Blant de administrative forholdene som uvilkårlig kan gi inntrykk av tilfeldigheter, er hvor mange søknader behandlingsmyndighetene rekker å gjøre ferdig før jul og i mellomjula, og hvor mange som må vente til etter årsskiftet. Denne perioden på året er sårbar for kalender- og prioriteringsmessige forhold, og det skal ikke så mye til for en sak å havne neste års statistikk. I forbindelse med en klar årlig endring i statistikken på 00-tallet fikk vi opplyst fra UDI at en årsak kunne være det som kanskje kan kalles «desemberavviklingen».
<i>Endringer i statistikk- produksjonen som mulig svingningsårsak</i>	<p>Statistikkproduksjonsmessige grunner</p> <p>Til slutt må selve statistikkproduksjonsprinsipper og -systemer i SSB nevnes som en tenkelig kilde for endringer i statistikken.</p>

³⁰ I framtidige data forventes det imidlertid positive virkninger av en mer rasjonell meldingsgang mellom Utlendingsdatabasen og FREG (den nye folkeregisterbasen).

³¹ For melding om norsk statsborgerskap er det godkjenningsdatoen som blir hendelsesdatoen.

Medregnet her er direkte feil som begås i produksjonen av statistikkfilene. De offisielle tallene publisert midt på 1990-tallet kan vi nå se er påvirket av direkte feil (som f.eks. at noen overganger har blitt telt først det ene året og så det neste).

I dette århundre inntrådte det en tilsiktet endring da det ble bestemt å holde farskapsoverganger utenfor den offisielle statistikken. Noen stor nedgang det året det skjedde, viser statistikken imidlertid ikke.

Bortsett fra denne justeringen har statistikkproduksjonen vært svært stabil i hele dette århundret. Dermed ligger det ingen forklaring til de siste tiårenes svingninger der.

15.3. Forsøk på å forklare det spesielt høye overgangstallet i 2017

Da det høye tallet på overgang til norsk statsborgerskap i 2017 var klart, ble det raskt ønskelig å finne en forklaring. Ikke bare var tallet veldig høyt i absolutt forstand sammenlignet med det vanlige nivået, men det innebar også en spesielt stor endring fra ett år til det neste.

Den umiddelbare forklaringen som kom opp var at det måtte ha innvandret spesielt mange rundt det siste tiårsskiftet, eller i alle fall mange av den kategorien innvandrere som gjerne søker om norsk statsborgerskap.

Ellers kunne det ha skjedd noe i utlendingsforvaltningen som hadde ført til et så høyt tall. Seinere ble det klart for oss at UDI hadde fått redusert behov for asylsøknadsbehandlere da flyktningkrisen i 2015 var kommet på avstand, og at noen av de tiloversblitte hadde blitt satt på behandlingen av statsborgerskapsøknader. Den ekstra innsatsen der kunne derfor forklare noe av økningen.

Et forslag som etter hvert kom på bordet var at den varslede innføringen av strengere norskkrav³² fra 1. januar 2017 av kunne være en viktig årsak. Oppmerksomheten om de kommende endringene var i 2015 og 2016 muligens ikke på topp blant allerede norske statsborgere, men utenlandske statsborgere som kunne bli berørt fanget nok lett opp slike nyheter, og spredde dem sikkert også til andre som var i samme situasjon.

Så en tilsvarende stor nedgang fra 2017 til 2018

Endringen i motsatt retning fra 2017 til 2018 ble også merkbar. At det skulle snu var ikke overraskende, men at nedgangen skulle bli såpass stor lå vel ikke i kortene. En generell forklaring må bli at når så mange gikk over til norsk statsborgerskap i 2017, ble beholdningen av overgangskandidater tappet så mye at tallene måtte bli lavere i det minste i det påfølgende året, og kanskje litt etter det også.

2018-tallene må altså se mest som en følgevirkning av 2017, uten noen spesielle årsaker ut over det. Sammenlignet med årene før 2017 gjaldt riktignok det nye, strengere norskkravet, men om det kan ha hatt en tilleggsbetydning, gir ikke våre tall mulighet for å undersøke.

³² Kunnskap i norsk muntlig var et nytt vilkår. Manglende norskkunnskaper er for øvrig blant de viktige avslagsgrunnene, så ønsket om å bli vurdert etter de gamle kravene var slik sett ikke grunnløst.

15.4. Hva tallene viser om 2017

De statsborgerskapsgruppene som ga størst bidrag til økningen

Det statsborgerskapet som i *absolutte tall* bidro mest til økningen fra 2016 til 2017, var Eritrea (tabell 15.2). På de to neste plassene kommer Thailand og Filippinene, og deretter Somalia og Irak. Til sammen stod disse fem statsborgerskapene for nær halvparten av økningen fra 2016.

Bortsett fra Somalia gikk alle ned igjen i 2018, og for Eritrea var nedgangen dramatisk stor.

I tillegg til disse fem statsborgerskapene viser i alt 101 statsborgerskap en økning i antall overganger til norsk statsborgerskap i fra 2016 til 2017. Likt antall i de to årene oppgir bare 8 statsborgerskap, mens 35 statsborgerskap har til sammen en nedgang som i denne sammenhengen er ubetydelig.

En slik fordeling viser at det strømmet til med overganger «fra alle kanter». Den store økningen skyldtes ikke endrede tall bare for enkeltvise statsborgerskapsgrupper, men var et kollektivt resultat ved at nær tre firedeler av statsborgerskapene økte i 2017. Her ble det i liten grad skilt mellom statsborgerskap som erfaringsmessig har stor tilbøyelighet til å gå over til norsk statsborgerskap, og de som er mer nølende. Også amerikanere og polakker var blant dem «stilte opp» og ga sine bidrag til den store økningen.

Tallene antyder likevel at noen kom mer «uforskyldt» opp dette enn andre. Når Somalia fortsatte økningen i 2018, er det en indikasjon på det ikke var noe spesielt med 2017 for det statsborgerskapets vedkommende. Også for Eritrea var den *prosentvise* økningen 2016-2017 på Somalias forholdsvis moderate nivå, men i motsetning til Somalia gikk Eritrea veldig ned i 2018,

Thailand, derimot, økte mye både i absolutte tall og i prosent, og fikk en tilsvarende stor nedgang i 2018. Filippinene ligner på Thailand i så måte. Dette gir et inntrykk av at tallene for Thailand og Filippinene skyldtes «egen innsats» akkurat i eller foran 2017, mens tallene for de tre andre som her er trukket fram i større grad kom som utslag av innvandringsmønsteret en sju års tid tidligere.

Trekkes årgangen 2019 inn, forsterkes bare inntrykket av at for Somalia var 2017 en helt ordinær årgang på vei mot et mye høyere antall overganger. Alle de andre statsborgerskapene oppgitt i tabell 15.2 henter seg litt inn igjen i 2019 og får en viss økning, men bare Sudan kom høyere i 2019 enn i 2017.

Så langt tyder tallene på at innføringen av strengere norskkrav i 2017 må ha vært den enkeltstående hendelsen som fikk antall overganger i 2017 til å bli ekstraordinært høyt. Mer tradisjonelle demografiske årsaker må også ha spilt en rolle, men det gjør de andre år også.

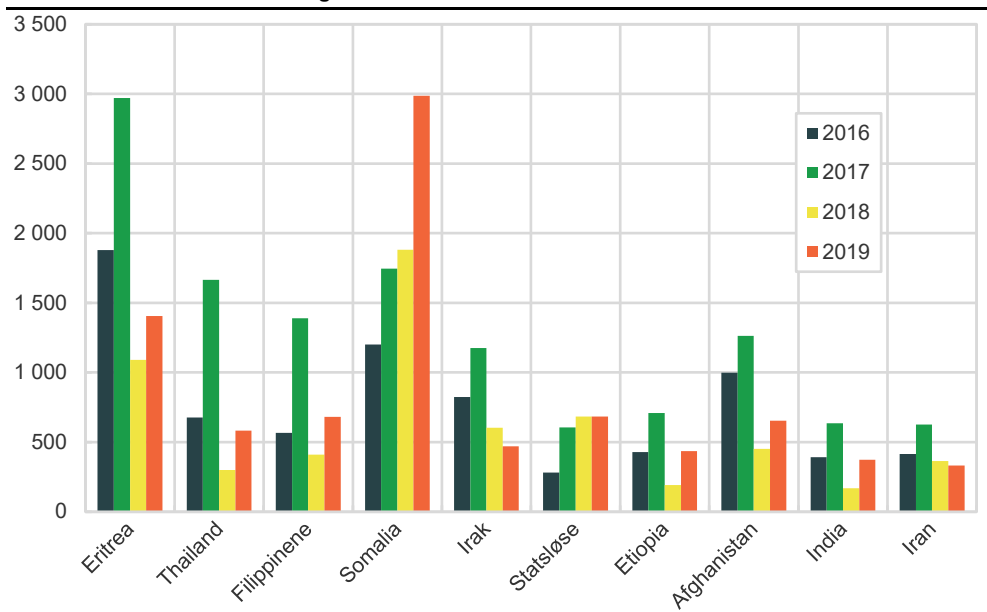
Tabell 15.2 Overgang til norsk statsborgerskap 2016-2019¹. De 20 største enkeltstatsborgerskapene. Sortert etter synkende endring fra 2016 til 2017

Statsborgerskap	2016	2017	2018	2019	Endring fra 2016 til 2017	Endring fra 2017 til 2018	Endring fra 2016 til 2017 i prosent	Kumulativ fordeling av endringene 2016-2017 i prosent
I alt	13 712	21 648	10 268	13 201	7936	-11380		
Eritrea	1 879	2 971	1 089	1 406	1 092	-1 882	58	14
Thailand	677	1 666	300	583	989	-1 366	146	26
Filippinene	567	1 389	410	682	822	-979	145	37
Somalia	1 200	1 746	1 879	2 986	546	133	46	43
Irak	824	1 175	602	471	351	-573	43	48
Statsløse	281	605	682	684	324	77	115	52
Etiopia	428	709	191	436	281	-518	66	56
Afghanistan	999	1 264	448	655	265	-816	27	59
India	391	636	167	373	245	-469	63	62
Iran	414	626	365	333	212	-261	51	65
Tyrkia	132	318	100	106	186	-218	141	67
Syria	107	289	141	253	182	-148	170	69
Polen	276	442	121	152	166	-321	60	71
Kina	191	354	82	216	163	-272	85	73
USA	123	282	90	85	159	-192	129	75
Litauen	105	248	111	122	143	-137	136	77
Brasil	158	278	119	157	120	-159	76	79
Pakistan	475	592	437	222	117	-155	25	80
Sudan	179	293	125	404	114	-168	64	83
Ukraina	225	339	145	254	114	-194	51	82
Resterende 86 statsborgerskap med økning 2016-2017	3 415	4 923	2 279	2 206	1 508	-2 644	44	102
8 statsborgerskap med likt antall i 2016 og 2017	63	63	35	54	0	-28	0	102
35 statsborgerskap med nedgang fra 2016 til 2017	603	440	345	361	-163	-95	-27	100

¹ Offisielle tall (Statistikkbanken 04767).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For de største statsborgerskapsgruppene er tall fra tabell 15.2 framstilt i figur 15.1. For flere av gruppene er mønsteret en betydelig økning i 2017, et dypt fall til 2018, og så en mindre økning i igjen 2019. Men Somalia avviker totalt fra dette.

Figur 15.1 Overgang til norsk statsborgerskap 2016-2019¹. De 10 enkeltstatsborgerskapene med størst økning fra 2016 til 2017.

¹ Offisielle tall (Statistikkbanken 04767).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Høyere overgangsrater i 2017 enn ellers

Kapittel 14 viste høyere botidsspesifikke rater for 2017. Av de som var potensielle for overgang til norsk statsborgerskap var det det året en større andel som sørget for å gjennomføre en slik overgang.

Bruk av søknadsdato som hjelpemiddel for å forstå mer

Da 2017-tallene i sin tid skulle publiseres og forklares, hadde vi ikke umiddelbar tilgang til variabelen søknadsdato. Når den nå er på plass, er det mulig å regne ut saksbehandlingstida, noe som kan hjelpe til med å finne svar. Et mindre antall overganger ble det ikke funnet en søknadsdato på.

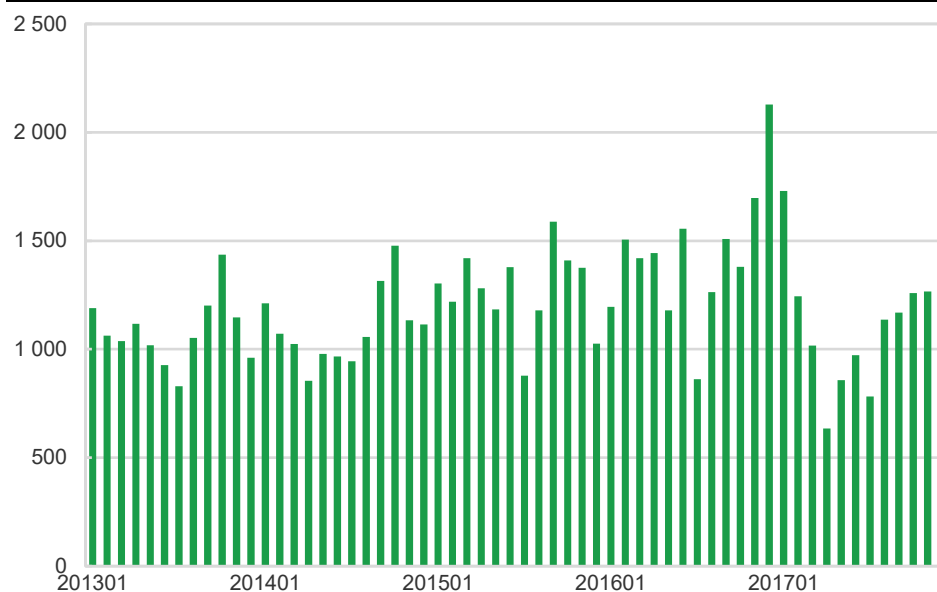
Sammenligne parallelle tidsserier for søknadsår og vedtaksår

Hvis søknadene fordeler seg jevner over årene enn det vedtakene gjør, kan det tolkes som om at det først og fremst er håndteringen av søknadene som fører til opphopninger og nedganger. Men hvis søknadene svinger på samme måte som vedtakene, så må forklaringen finnes i søkingen og ikke i saksbehandlingen.

Historien viser da også klare svingninger i antall statsborgerskapssøknader, med en topp ved årsskiftet 2006/2007. Desember 2012 framstår som noe helt for seg selv når det gjelder mottak av statsborgerskapssøknader i UDI, og også i november det året kom det mange.

Figur 15.2 viser utviklingen fra 2013 av. Av søknadsmånedene rager desember 2017 et hode over alle de andre, og får godt følge med november samme år og januar året etter.

Figur 15.2 Søknader om norsk statsborgerskap mottatt av utlendingsforvaltningen 2013-2017¹

¹ Tallene er fra SSBs tilpasning av dataene, og vil ikke stemme helt med UDIs offisielle statistikk.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 15.3 illustrerer sammenhengen mellom når søknaden ble mottatt i UDI og når personen gikk over til norsk statsborgerskap i folkeregisteret.

Figur 15.3 Overgang til norsk statsborgerskap, etter søknadsmåned og innvilgelsesmåned. August 2016 – januar 2018¹. Rødfargen viser de høyeste tallene

Søknads- år og måned	2016					2017												2018	
	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Jan	Søknads- år og måned
0 Okt	335	123	79	56	34	36	32	31	17	17	15	10	7	8	5	2	1	1	0 Okt
1 Nov	516	169	188	50	50	51	38	44	22	26	24	19	18	11	9	7	1	1	1 Nov
5 Des	95	218	319	42	26	20	70	29	29	29	48	17	12	9	15	2	1	0	5 Des
Jan	35	76	507	142	32	24	90	34	13	31	42	53	13	17	23	10	9	1	Jan
Feb	16	19	271	406	148	87	136	50	27	50	69	90	44	11	15	14	8	3	Feb
Mars	11	13	36	267	362	199	86	98	52	28	24	39	70	44	28	11	14	8	Mars
2 April	9	9	22	48	143	119	267	378	82	45	23	37	59	52	67	13	14	9	2 April
0 Mai	2	3	10	14	65	52	149	198	322	55	20	41	27	43	67	33	10	4	0 Mai
1 Juni	15	9	16	5	20	38	139	217	374	234	66	42	53	43	111	63	29	9	1 Juni
6 Juli	3	3	5	13	7	13	41	88	171	221	87	72	22	22	27	21	9	4	6 Juli
Aug	2	3	11	12	21	17	49	111	155	322	224	75	41	43	47	48	14	11	Aug
Sept		3	18	6	7	8	18	87	160	381	237	210	37	54	73	55	43	29	Sept
Okt	0		6	11	1	6	11	31	149	310	159	262	117	41	81	67	40	14	Okt
Nov	0	0		1	5	7	16	29	111	306	247	297	293	45	74	102	25	40	Nov
Des	0	0	0		7	4	9	8	23	56	855	283	397	162	144	98	53	49	Des
Jan	0	0	0	0		6	5	7	18	24	429	196	366	138	120	89	53	60	Jan
Feb	0	0	0	0	0		3	9	2	36	116	175	261	155	113	88	46	38	Feb
Mars	0	0	0	0	0	0		5	12	25	21	59	346	140	63	61	30	26	Mars
2 April	0	0	0	0	0	0	0		1	9	15	13	170	160	57	36	7	16	2 April
0 Mai	0	0	0	0	0	0	0	0		4	12	10	48	348	99	55	18	19	0 Mai
1 Juni	0	0	0	0	0	0	0	0	0		6	6	11	65	393	112	48	24	1 Juni
7 Juli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		2	4	11	263	73	76	45	7 Juli
Aug	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		4	7	117	347	89	118	Aug
Sept	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		2	25	321	165	79	Sept
Okt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		4	22	140	299	Okt
Nov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		6	15	42	Nov
Des	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		2	11	Des
Jan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		5	Jan

¹ Tallene er fra SSBs tilpasning av dataene, og vil ikke stemme helt med UDIs offisielle statistikk.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I løpet av den tildelingsperioden som vises i «tabellfiguren», går saksbehandlings-tida litt ned. Jo lavere plassering cella har i relativ forstand, jo ferskere er søknadene, og jo kortere tid har de trengt på å bli behandlet.

For det andre viser figuren at spesielt mange saker ble behandlet fra våren 2017 fram til høsten begynte. Særlig ble det i juni det året behandlet mange søknader mottatt desember 2016. Perioden karakteriseres også ved at det ble tatt fatt i en del søknader som ser ut for å ha ligget på vent.

Av oversiktsgrunner oppgir tabell 15.3 et utsnitt av tallene vist i figur 15.2, og tar med marginalene i tillegg.

Tabell 15.3 Personer med overgang til norsk statsborgerskap, etter søknadsmåned og innvilgelsesmåned. Søknadsmåned i 2016 og 2017, og innvilgelsesmåned i 2017¹

Søknads- måned	I alt	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.t.	Okt.	Nov.	Des.
I alt	21 195	813	1 234	1 548	1 796	2 245	2 595	2 067	2 440	1 651	2 072	1 764	970
Før 2016	1 324	233	215	198	124	108	143	105	57	48	61	19	13
2016-01	359	24	90	34	13	31	42	53	13	17	23	10	9
2016-02	601	87	136	50	27	50	69	90	44	11	15	14	8
2016-03	693	199	86	98	52	28	24	39	70	44	28	11	14
2016-04	1 156	119	267	378	82	45	23	37	59	52	67	13	14
2016-05	1 017	52	149	198	322	55	20	41	27	43	67	33	10
2016-06	1 409	38	139	217	374	234	66	42	53	43	111	63	29
2016-07	794	13	41	88	171	221	87	72	22	22	27	21	9
2016-08	1 146	17	49	111	155	322	224	75	41	43	47	48	14
2016-09	1 363	8	18	87	160	381	237	210	37	54	73	55	43
2016-10	1 274	6	11	31	149	310	159	262	117	41	81	67	40
2016-11	1 552	7	16	29	111	306	247	297	293	45	74	102	25
2016-12	1 892	4	9	8	23	56	655	283	397	162	144	98	53
2017-01	1 451	6	5	7	18	24	429	196	366	138	120	89	53
2017-02	1 004	0	3	9	2	36	116	175	261	155	113	88	46
2017-03	762	0	0	5	12	25	21	59	346	140	63	61	30
2017-04	468	0	0	0	1	9	15	13	170	160	57	36	7
2017-05	594	0	0	0	0	4	12	10	48	348	99	55	18
2017-06	641	0	0	0	0	0	6	6	11	65	393	112	48
2017-07	429	0	0	0	0	0	0	2	4	11	263	73	76
2017-08	564	0	0	0	0	0	0	0	4	7	117	347	89
2017-09	513	0	0	0	0	0	0	0	0	2	25	321	165
2017-10	166	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	22	140
2017-11	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	15
2017-12	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

¹ Tallene er fra SSBs tilpasning av dataene, og vil ikke stemme helt med UDIs offisielle statistikk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Endringer i saksbehandlingstida

Også målt med spredningsmål viser saksbehandlingstida litt kortere saksbehandlingstider i 2017 enn i 2016. I våre data hadde halvparten av innvilgelsene i 2017 tatt 258 dager å behandle, mot 278 dager 2016. I behandlingen av den resterende halvparten er det et litt mindre klart mønster av kortere saksbehandlingstid.

15.5. Konklusjon

Ut fra denne gjennomgangen forsøker vi her å gi noen svar på spørsmålene som har blitt stilt.

Var det store innvandringskull 7 år før 2017? Ja, det var det, men det sier ikke noe i seg selv. Mange av de som kom på den tida (særlig arbeidsinnvandrene) gikk i liten grad over til norsk statsborgerskap i årene som fulgte, medregnet 2017. Andre bosettingskull enn de rundt 2010 har hatt større overgangsandeler.

Men noen i det som etter hvert ble overgangskullet 2017 var raske med å skifte til norsk statsborgerskap, og det i stort omfang.

Var UDI ekstra godt rustet til å ta mange søknader i 2017? Ja, redusert saksbehandlingstid bekrefter det. Antall søknader som kom inn i 2017 og ble behandlet samme året viser stor kapasitet i UDI. Også et visst antall søknader fra før 2016 ble behandlet i 2017.

Men det var da også nødvendig med stor behandlingsskapasitet, for det kom virkelig ekstra mange søknader i 2016. Søknadene rant inn særlig i november og desember. Det er vanskelig å finne en annen forklaring på dette enn at de vedtatte innstramminger i norskkravet hadde blitt godt kjent i mange innvandrergupper. Noen fryktet kanskje at det nye kravet ville bli for strengt for dem og skyndte seg av den

grunn, mens andre var mindre bekymret og bare sørget for å få av gårde søknaden før årsskiftet for å slippe enklere fra det hele.

Foregikk det en opphenting av overganger ved at mange som hadde «sittet på gjerdet» i flere år valgte å søke i 2016? Ja, det er mulig å finne noen hundre flere av personer blant dem som søkte i 2016. Innenfor enkelte statsborgerskapsgrupper kan dette ha vært viktig, men former for langtidsopphenting monner ikke veldig mye og har begrenset betydning for å forklare 2017-økningen. Man bør skille mellom de som bare sørge for å skynde seg med en søknad som uansett ville kommet forholdsvis snart, og det at langtidsboende fikk et spark bak og skaffet seg det norske statsborgerskapet som de tidligere ikke hadde brydd seg om. Den første kategorien framtrer i dataene i et visst antall, mens den andre er det få av. Eneste klare unntaket er gruppa av muffere³³. De fleste andre som søkte hadde en forholdsvis vanlig botid for statsborgerskapsøkere.

Vi kommer ikke nærmere en identifisering av årsakene til økningen i 2017 enn at den skyldtes et sammenfall av flere omstendigheter. At det kom mange eritreere på slutten av det forrige tiåret (kombinert med deres søknadstilbøyeligheter og -muligheter) falt sammen med at mange forsøkte å sende sin søknad før det strengere norskkravet skulle tre i kraft i 2017, og at UDI var godt rustet til å få unna søknadene i 2017.

Slike sammenfall kan sammenlignes med som kan skje når to bølger møtes, nemlig at det et kort øyeblikk danner seg en ekstra høy topp.

Et helt generelt spørsmål man kan stille er om den store økningen i 2017 var «reell». Svaret er at det var den, men at det er viktig å huske på at statistikk over statsborgerskapsinnvilgelser ikke er laget for å si når statsborgerskapsøkerne handler, men når de får resultatet.

³³ Men for dem var det nok ikke svak vilje som lå bak utsettelsen, se NRK (4. august 2020)).

16. Situasjonen nå: Sluttresultat av statsborgerskapshendelsene

De fire foregående kapitlene har på ulike måter beskrevet og analysert hva som skjer med befolkningsgrupper over tid. «Skjer med» har gått på det å komme inn i å gå ut av befolkningen, om overgang til norsk statsborgerskap har funnet sted eller ikke, og botida ved overgangene.

Dette kapitlet skal gå til resultatet av alle disse endringene – målt på et sluttidspunkt.

16.1. Innledning

Referansetidspunktet

Det valgte sluttidspunktet er utgangen av 2018. Alle endringer fram til da oppsummeres i situasjonen på det tidspunktet.

Fordi det er såpass etablert brukes her dateringsmåten 1. januar 2019, selv om uttrykket «utgangen av 2018» er mer pedagogisk og mer i samsvar med prinsippene for forløpsdata³⁴.

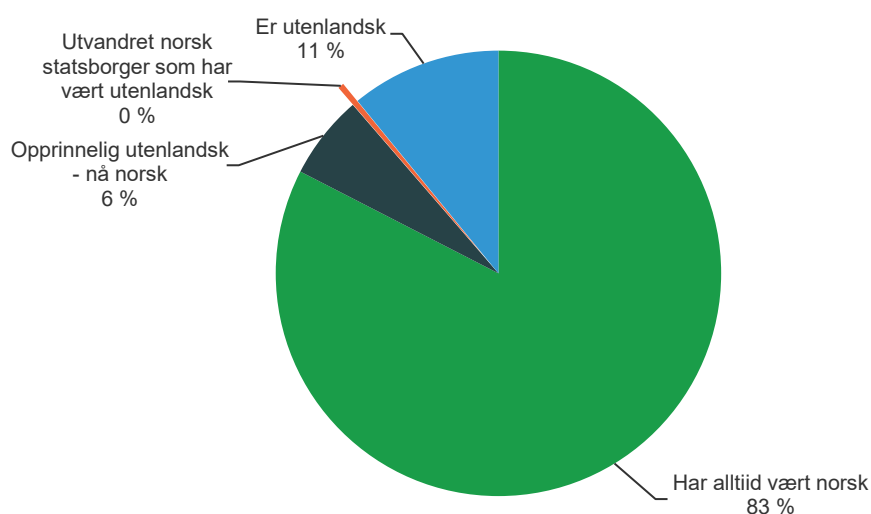
Delvis for å opprettholde konsistensen med tall oppgitt i andre kapitler, og litt også for å utnytte det at uttakstidspunktet for våre data var tre og en halv måned etter det som den offisielle folkemengdestatistikken bygger på, brukes her et nykonstruert folketall i Norge 1. januar 2019, nemlig 5 327 587 personer.

Relevante befolkningskategorier

I utgangspunktet er vi interessert i hele befolkningen på måletidspunktet. Dette gjelder altså de bosatte, men noen utvandrede legges til. Motsatt blir de som alltid har vært norske statsborgere raskt tatt vekk fra analysen.

De fire kategoriene dette utgjør vises i figur 16.1. For å markere at strima av utvandrede ikke helt hører hjemme i figuren, er den trukket litt ut.

Figur 16.1 Bosatte etter tre kategorier av statsborgerskapsbakgrunn, og utvandrede norske statsborgere med tidligere utenlandsk statsborgerskap. 1. januar 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

³⁴ I vanlig folkemengdestatistikk angis utgangen av et år som 1. januar året etter, altså i dette tilfellet 1. januar 2019. Innenlandske grenseendringer, som jo alltid skjer ved årsskiftet, er da tatt hensyn til, og for å markere dette vises tidspunktet som 1. januar. Men for alle andre hendelser står 1. januar for det samme som utgangen av det foregående året, eller altså 31. desember det året.

Klart største gruppering med 83 prosent er bosatte norske statsborgere som alltid har vært norske.

Norske statsborgere som en gang har vært utenlandske, utgjør 6 prosent av den bosatte befolkningen. Personer med en slik bakgrunn som nå er utvandret, står med bare 0 prosent (egentlig 0,4 prosent). Resten, altså 11 prosent, er de bosatte som fortsatt er utenlandske statsborgere.

16.2. Av dem med opprinnelig utenlandsk statsborgerskap: Andelen som er norske nå

Tabell 16.1 viser antall og andel av de med opprinnelig utenlandsk statsborgerskap som nå er norske. Her skilles det ikke på om personene har innvandret eller er født i Norge, og heller ikke om de er utenlandsadopterte eller ikke.

Av de 4 743 000 norske statsborgerne bosatt ved inngangen til 2019, har 7 prosent eller 325 200 et ikke-norsk statsborgerskap som sitt første i Norge. Av disse har 10 512 vært statsløse en gang.

Noen er det som begynte med norsk statsborgerskap, gikk så over til utenlandsk og så tilbake til norsk igjen. De er imidlertid for få til å bli skilt ut for videre analyse.

Fordi en god overgangsdato ikke trengs her, omfatter de 325 200 noen flere enn det som tidligere har kunnet bli tatt med i tallet på overganger til norsk statsborgerskap. Motsatt er de som har fått norsk statsborgerskap og så utvandret og eller dødd, ikke med i tallet 325 200.

Tabell 16.1 Folkemengden etter norsk eller utenlandsk statsborgerskap 1. januar 2019, og utvalgte første statsborgerskap. Sortert etter synkende antall personer med nåværende eller tidligere utenlandsk statsborgerskap

Første statsborgerskap	I alt	Utenlandsk statsborgerskap	Norsk statsborgerskap	Andel norsk statsborgerskap
I alt	5 327 587	584 885	4 742 702	89
Norge	4 418 169	669	4 417 500	100
Utlandet i alt	909 418	584 216	325 202	36
Polen	111 501	105 307	6 194	94
Sverige	50 349	43 706	6 643	87
Litauen	46 156	45 107	1 049	98
Somalia	36 817	14 508	22 309	39
Syria	31 689	30 226	1 463	95
Danmark	30 314	22 693	7 621	75
Tyskland	29 089	24 848	4 241	85
Eritrea	28 122	19 118	9 004	68
Pakistan	26 198	4 572	21 626	17
Irak	26 197	4 830	21 367	18
Filippinene	24 060	12 193	11 867	51
Afghanistan	20 711	8 685	12 026	42
Thailand	20 626	11 854	8 772	57
Storbritannia	20 196	16 423	3 773	81
Russland	19 595	11 377	8 218	58
Iran	18 779	4 447	14 332	24
Romania	17 270	15 612	1 658	90
Vietnam	16 561	1 789	14 772	11
India	15 816	8 227	7 589	52
Jugoslavia	14 593	774	13 819	5
Tyrkia	13 915	3 596	10 319	26
Bosnia-Hercegovina	13 890	3 764	10 126	27
Statsløs	13 195	2 683	10 512	20
Andre	263 779	166 609	97 170	37

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For de 25 største gruppene av nåværende eller tidligere utenlandske statsborgere, viser også figur 16.2. denne andelen. Sorteringen er ikke etter størrelse som i tabell 16.1, men etter norskandelen.

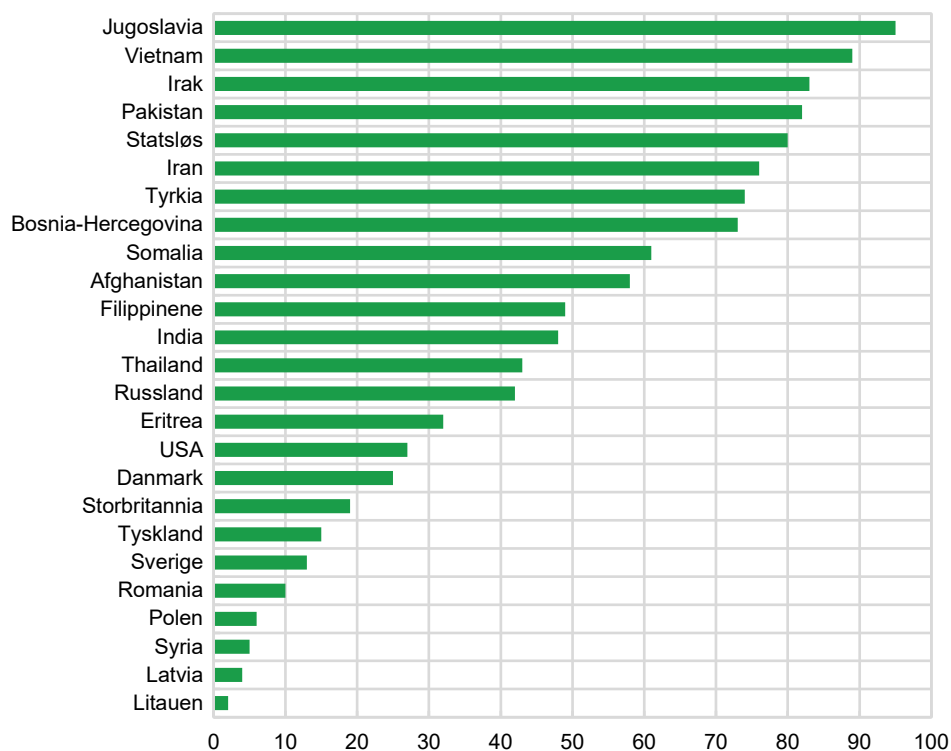
At Jugoslavia kommer på topp i norskandel, har nok mye å gjøre med at rekrutteringen av slike statsborgere ble redusert i andre halvdel av 1990-tallet og etter hvert ble helt erstattet av personer med nyere statsborgerskap fra samme området.

Det som karakteriserer grupper av tidligere utenlandske statsborgere som nå har stor norskandel, er at de er forholdsvis modne. For flere av dem er nyrekrutteringen i form av innvandring ikke lenger hva den var, så de som har blitt boende har fått gå over til norsk statsborgerskap «i ro og fred» uten stadig å få nedjustert sin gruppes norskandel ved jevnlig påfyll av nye utenlandske.

Noen andre grupper som tidligere kapitler har vist er tilbøyelige til å gå over til norsk statsborgerskap i svært stor grad, kommer i figur 16.2 ut med en overraskende lav norskandel. Eritrea er et godt eksempel på dette. For dem holder de siste årenes store tilførsel av nye personer med eritreisk statsborgerskap norskandelen nede for bosatte under ett.

Nederst viser figur 16.2 også noen statsborgerskapsgrupper med liten tilbøyelighet til å gå over til norsk statsborgerskap, gjerne kombinert med stor utskiftning av de utenlandske (fra Norges naboland), og statsborgerskapsgrupper med kort botid (Syria).

Figur 16.2 Andelen med norsk statsborgerskap av bosatte med nåværende eller tidligere utenlandsk statsborgerskap. 1. januar 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

16.3. Mer om de tidligere utenlandske i befolkningen

Sammensetning

Av de 325 200 bosatte norske med et utenlandsk statsborgerskap bak seg, er 80 prosent født i utlandet (258 940 personer).

Nær tre firedeler av de 325 200 er klassifisert som «innvandrere», mens de neste 14 prosentene er norskfødte med innvandrerforeldre.

Ikke langt unna halvparten (43 prosent) av de utenlandsfødte blant dem kom ifølge analysefilen som flyktninger, og 11 prosent som familieinnvandret til flyktning.

Flyktninger og familieinnvandrede til disse utgjør til sammen 141 400 eller 54 prosent av utenlandsfødte norske statsborgere som opprinnelig var utenlandske. Blant de resterende er 14 300 utenlandsadopterte³⁵.

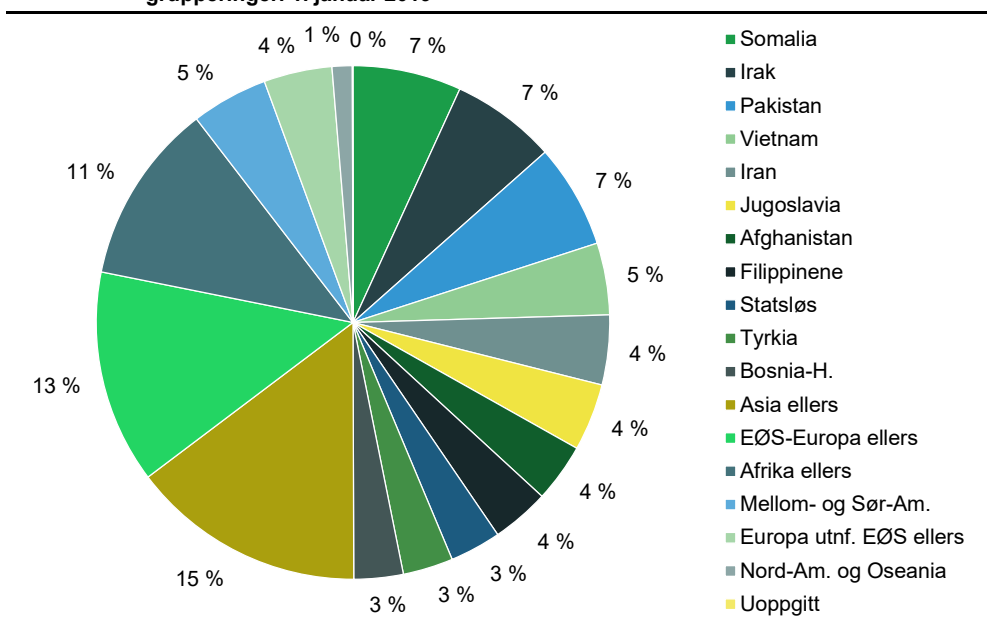
35 prosent av de 325 200 har en ektefelle som i alle fall nå er norsk. For en tredels vedkommende har ektefellen alltid vært norsk.

Buketten i figur 16.3 består på høyre side av enkeltvis tidligere statsborgerskap, med Somalia, Irak og Pakistan som de største sektorene, hver på 7 prosent. Med Vietnam på 5 prosent utgjør disse fire statsborgerskapene en firedel av alle bosatte norske statsborgere som en gang har vært utenlandske.

Den neste firedelen (altså sektoren nederst til høyre på figuren) utgjøres av de tidligere statsborgerskapene Iran, Jugoslavia, Afghanistan, Filippinene, Statsløs og Bosnia-Hercegovina.

Den siste halvparten av er sammensatt av et stort antall enkeltstatsborgerskap, og vises derfor som samlegrupper. De tre største gruppene er ‘Asia elles’, ‘EØS-Europa ellers’ og ‘Afrika elles’.

Figur 16.3 Det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet til bosatte norske statsborgere. Halvparten fordelt på de største enkeltstatsborgerskapene, og resten på grupperinger. 1. januar 2019

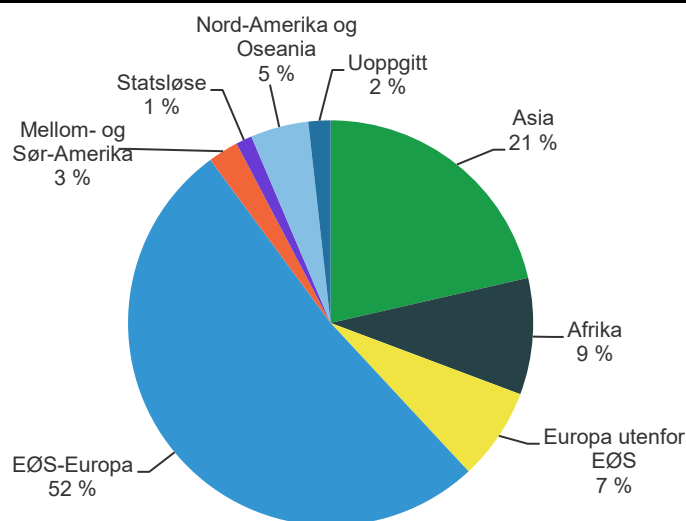
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I figur 16.4 er alle enkeltstatsborgerskapene gruppert inn i samleposter. Asia kommer da ut som klart største gruppering og dekker nesten halvparten av alle med tidligere utenlandsk statsborgerskap. Et stykke etter kommer Afrika, og hakk i hæl Europa utenfor EØS. Denne delen av Europa omfatter særlig det tidligere Jugoslavia og Russland. Til sammen dekker disse tre største grupperingene over tre firedeler av de som en gang var utenlandske, men nå er norske.

EØS-Europa teller så vidt med i dette bildet, men å si det samme om verdensdelen Amerika er vanskelig: Bare fem prosent av tidligere utenlandske har bakgrunnen sin derfra.

³⁵ Resten av de vel 20 000 utenlandsadopterte kom til landet som norske.

Figur 16.4 Det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet til bosatte norske statsborgere. Halvparten fordelt på de største enkeltstatsborgerskapene, og resten på grupperinger. 1. januar 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sammenligning med fordelingen blant de utenlandske statsborgerne som har kommet til opp gjennom årene

Nedenfor gir figur 16.5 sammensetningen på verdensdel blant alle utenlandske statsborgere som har blitt tilført befolkningen «opp gjennom årene» (minst fra 1960-tallet av) og som er med i våre data. Fordi avgrensningen i tid her er såpass upresis, blir også bildet som figuren viser tilsvarende upresist. En sterkere avgrensning i når utlendingene kan ha kommet for å bli tatt med i figuren, ville helt sikkert gitt en litt annen fordeling.

Av de som en gang ble tilført befolkningen har noen seinere utvandret, og noen skiftet til norsk statsborgerskap, mens andre heller har blitt boende som utenlandske.

Egentlig burde figur 16.5 ha blitt vist før foregående figur 16.4, for kronologisk viser førstnevnte det som kom først, mens figur 16.4 viste en følgevirking.

Uansett visse problemer med sammenlignbarheten³⁶, illustreres det i de to figurene en forskjell mellom innvandring og det avtrykket innvandring gir i den bosatte befolkningen i form av statsborgerskapsbakgrunnen til dem som har blitt norske statsborgere.

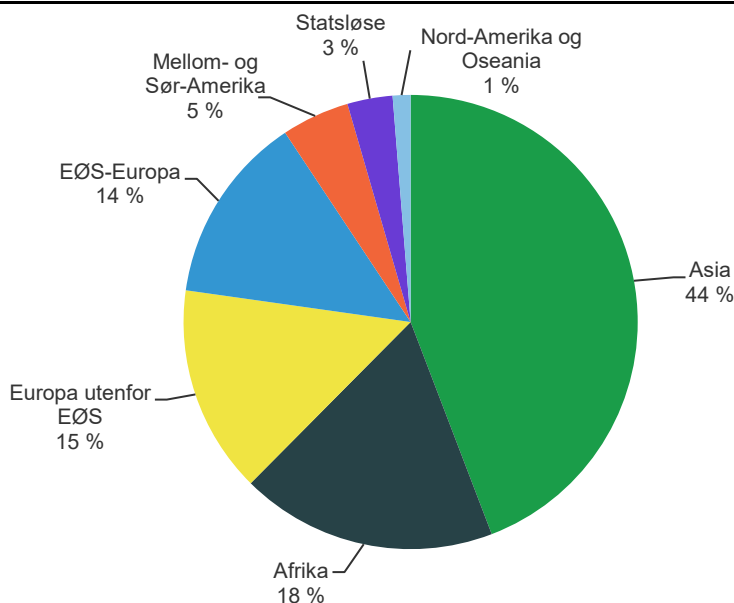
Og forskjellen er altså en samlet effekt av den valgte lengden på oppsamlingstida for innvandringene (i dette tilfellet ingen begrensning), forskjeller i tilbøyeligheten til å bli boende i Norge og ikke utvandre, og forskjeller i tilbøyeligheten til å gå over til norsk statsborgerskap. Det er de som blir boende som kan bli norske statsborgere, og blant de bosatte er det de med størst tilbøyelighet til å skifte som på et seinere optellingstidspunkt i størst grad står fram som norske.

Hovedforskjellen mellom figurene er at EØS-Europa står for halvparten av de som har kommet (16.5), men for bare 14 prosent av de som både har blitt boende og gått over til norsk statsborgerskap (16.4). Over halvparten av dem som grupperingen EØS-Europa omfatter, består av Polen, Sverige, Danmark og Storbritannia.

³⁶ Figur 16.4 for bosatte er ikke en direkte variant av 16.5, for 16.4 omfatter bare de som ble norske. Dessuten er det vanskelig å si hvilken periodeavgrensning av «samlet innvandring» som ga det resultatet som 16.4 viser. En periodeavgrensning kunne vært foretatt, men da måtte i så fall den samme blitt anvendt på de bosatte i figur 16.4.

Det som framkommer er en påminnelse om at det ikke er tilrådelig å studere innvandringsstatistikk (i alle fall som den eneste) for å forstå hvordan befolknings sammensetningen blir påvirket av innvandring.

Figur 16.5 Utenlandske statsborgere som er eller har vært bosatt i Norge, etter verdensdel. 1. januar 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

16.4. Har blitt norsk og så utvandret

Utvandrede, men ikke døde

De som har gått ut av befolkningen ved død, er godt nok dekket i befolkningsregnskapstabellene i kapittel 12.

Fordi de utvandrede norske statsborgerne er norske, kan vi være nokså sikre på de fortsatt lever, for når en norsk statsborger dør i utlandet, får folkeregisteret beskjed og endrer statusen til død.

Hvilket land de utvandret til, mangler det dessverre opplysninger om for en god del. Ulike nasjonalitetsgrupper melder sin utvandring i svært varierende grad, og for dem som ikke gjør det og må utvandre etter vedtak i folkeregisteret, blir tilflyttingslandet registrert som ukjent. For å bøte på dette er det utviklet en løsning for å imputere tilflyttingslandet der det mangler. Et av elementene i løsningen er å trekke tilflyttingslandet tilfeldig etter prosentfordelingen til dem som har meldt flytting. Resultatet blir usikkert, men det holder til enkle analyser.

Om utvandrede faktisk blir varig boende i det landet de utvandrer til, får ikke folkeregisteret informasjon om på en systematisk måte.

Utvandring er det egentlig mest nærliggende å studere ved hjelp av utvandringsdata, og ikke ut fra data om utvandrede på et visst tidspunkt. Sistnevnte framgangsmåte kan lett overse tidsdimensjonen, altså at noen utvandrede dro for lenge siden mens andre utvandret forholdsvis nylig.

I gjennomsnitt vil de allerede utvandrede ha noen år i utlandet bak seg, så sjansen for at de vil komme tilbake er lavere sammenlignet med utvandrere som måles idet de utvandrer.

Men enten man studerer flyttebevegelsene eller de som bor i utlandet på et gitt tidspunkt, blir hovedmønstrene likevel mange av de samme,

I den videre framstillingen omtales personene for enkelhets skyld med det opprinnelig utenlandske statsborgerskapet til tross for at de alle altså har blitt norske.

Utvandringstilbøyeligheten

Målt som andel av bosatte og utvandrede samlet, skiller Somalia seg ut (tabell 16.2). Av de 20 største gruppene av bosatte og utvandrede norske statsborgere med tidligere utenlandsk statsborgerskap, kommer somalierne ut med klart størst tendens til å ha utvandret. 15 prosent av dem har gjort det, mens de neste på lista har en andel utvandrede på 10 prosent eller lavere.

Litt karakteristisk for lista (medregnet statsborgerskap som ikke er tatt med her) er en tendens til at den blander ulike typer statsborgerskap, og at den skiller statsborgerskap som i andre tabeller og figurer gjerne opptrer sammen.

Ikke bare tidligere asiatiske og afrikanske statsborgere har en viss tendens til å utvandre, men også svensker og dansker med norsk statsborgerskap. Men det skal sies at de sistnevnte er mer selekterte³⁷ (hvilken betydning det nå måtte ha) og at kommunikasjonsmessig nærhet til de mest aktuelle tilflyttingslandene vel også er en faktor å regne med.

Ellers kommer tidligere statsborgere i Somalia og Eritrea – land som både er hverandres naboland og på noen måter nokså like – ut med vidt forskjellig utvandringstilbøyelighet i tabell 16.2.

Tabell 16.2 Bosatte og utvandrede norske statsborgere som opprinnelig var utenlandske, etter det opprinnelige statsborgerskapet. 1. januar 2019

Opprinnelig statsborgerskap	Bosatt eller utvandret	Utvandret	Andel utvandret
Somalia	26 372	4 063	15
Statsløs	11 702	1 190	10
Tyrkia	11 415	1 096	10
Danmark	8 481	860	10
Sverige	7 335	692	9
Irak	23 464	1 838	8
Sri Lanka	9 975	799	8
Polen	6 640	446	7
Pakistan	22 624	1 257	6
Iran	15 242	910	6
India	7 948	359	5
Vietnam	15 331	559	4
Jugoslavia	14 350	531	4
Afghanistan	12 533	507	4
Bosnia-Hercegovina	10 551	425	4
Filippinene	12 173	306	3
Russland	8 501	283	3
Sør-Korea	6 457	201	3
Thailand	8 991	219	2
Eritrea	9 084	80	1

Antall norske statsborgere i utlandet – med tidligere utenlandsk statsborgerskap

Tallet på norske statsborgere som står som utvandret har i mange år holdt seg på noe over 100 000. Nå er tallet 123 000.

Av disse har 23 500 opprinnelig vært ikke-norske. Blant dem var 1 560 statsløse. Det er altså disse 23 500 som analyseres nærmere nedenfor.

³⁷ Dansker og svensker som blir norske (og andre grupper som i liten grad tar norsk statsborgerskap), skiller seg ut fra danske og svensker flest.

Som det framgikk av tabell 16.2, dominerer tidligere somaliske statsborgere blant norske utvandrere med utenlandsk bakgrunn, der antallet på 4 063 utgjør 17 prosent av de 23 200. Spranget ned til de neste på lista er forholdsvis stort. Over tusen i antall er det utenom somalierne bare opprinnelige statsborgere fra Irak, Pakistan og Tyrkia som har, sammen med de tidligere statsløse.

Kanskje bortsett fra somalierne er det helst puslete tall utvandrergruppene i tabellen kan vise fram. Men da bør man ha i mente at det her tross alt er snakk om personer som har blitt norske statsborgere, og ikke personer med innvandrerbakgrunn helt allment. Det er ikke blant dem som har gått over til norsk statsborgerskap man kan forvente de største utvandringstallene.

Tabell 16.3 Utvandrede norske statsborgere som opprinnelig var utenlandske, etter det første statsborgerskapet. 1. januar 2019

Opprinnelig statsborgerskap	I alt	Andel av alle	Kumulativt	Kumulativ andel
Alle	23 492	100		
Somalia	4 063	4 063	17	17
Irak	1 838	5 901	8	25
Pakistan	1 257	7 158	5	31
Statsløs	1 190	8 348	5	36
Tyrkia	1 096	9 444	5	41
Iran	910	10 354	4	45
Danmark	860	11 214	4	48
Sri Lanka	799	12 013	3	52
Sverige	692	12 705	3	55
Vietnam	559	13 264	2	57
Jugoslavia	531	13 795	2	59
Afghanistan	507	14 302	2	62
USA	503	14 805	2	64
Storbritannia	495	15 300	2	66
Polen	446	15 746	2	68
Bosnia-Hercegovina	425	16 171	2	70
Marokko	406	16 577	2	71
Chile	395	16 972	2	73
India	359	17 331	2	75
Filippinene	306	17 637	1	76

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Til hvilke land utvandret de?

Det tas ofte for gitt at når personer med en eller annen innvandrerbakgrunn/utenlandsk bakgrunn utvandrer, så drar de i hovedsak tilbake til hjemlandet. Men for mange er det vel så aktuelt å flytte til et tredjeland som å dra til landet de har en bakgrunn fra.

Med forbehold om usikre opplysninger om utvandringsland, særlig for somaliere, er det mulig å belyse hvor tidligere utenlandske statsborgere utvandrer.

Somalierne

Alternativet med å reise til et tredjeland er ikke minst tydelig blant somalierne. Av de 4 063 utvandrede dro 1 900 eller 46 prosent til Storbritannia. På andreplass som flyttemål for somalierne kom Kenya, men så like etter på tredjeplass kommer Somalia, med 550 utvandrede norske statsborgere. Ellers på somaliernes liste står Sverige og Danmark høyt oppe, blandet med noen flere land i Afrika.

Irakere

Irak er det største utvandringslandet for irakere, men det er ikke langt foran Sverige og Storbritannia, som det også er mange som har reist til.

Statsløse

Statsløse utvandrere kan man tenke seg sprer seg over mange ulike land, og det stemmer for så vidt. Blant dem er Sverige likevel et hestehode foran. Ellers har de

utvandret til USA, Palestina, Danmark og Storbritannia. For statsløse kan forresten Palestina være opprinnelseslandet.

Noen andre grupper

Bildet for pakistanere minner litt om det for irakerne, ved at så vidt de fleste flytter til landet for det tidligere statsborgerskapet, men likevel er det mange som drar til Storbritannia, Sverige og Danmark

For tyrkerne er det liten tvil: 58 prosent flytter hjem til Tyrkia. Ellers er Sverige og Danmark brukbart representert som utvandringsmål for tyrkere.

Iranerne velger Sverige foran Irak, med USA og Storbritannia ikke langt etter. Srilankerne utmerker seg med 70 prosent Storbritannia som utvandringsmål. Sri Lanka kommer på andreplass med 11 prosent.

Jugoslavene velger seg Sverige.

Litt nede på lista kommer vietnameserne. USA utmerker seg som reisemål for dem, med 46 prosent som har reist dit, og så 11 prosent til Australia. Først på tredjeplass kommer Vietnam som tilflyttingsland for tidligere vietnamesiske statsborgere.

Hvor lang tid tok det?

Antakelsen om at noen søker norsk statsborgerskap med hovedformål å kunne utvandre til andre land i Europa, blir styrket hvis utvandringen skjer forholdsvis raskt etter at det norske statsborgerskapet er tildelt³⁸.

En fordeling på botida etter tildelingen viser imidlertid et blandet bildet, med stor spredning over disse «etterbotidene» opp til og med 6 år. Medianverdien ligger for de tidligere somalierne på noe over 4 år, og det nivået er nokså vanlig også for de andre utvandrede.

Ett moment i en eventuell grundigere vurdering av dette er at det er familier som utvandrer, og at etterbotida egentlig bør regnes fra når den siste i familien fikk norsk statsborgerskap.

Sammenfatning

Flere grupper av forhenværende utenlandske statsborgere har altså en tendens til å ikke flytte til opprinnelseslandet, men heller Storbritannia, eller også Sverige og Danmark, og ellers f.eks. til USA.

Det norske statsborgerskapet de har fått, åpner nok noen grensestengsler som det hadde vært vanskeligere å passere med det opprinnelige statsborgerskapet. Ikke minst gjelder dette innenfor Europa. Et oppnådd statsborgerskap i et EØS-land gjør det enklere å relokalisere seg i forhold til familie, slekt og annet nettverk som under migrasjonsprosessen har blitt spredt på flere land (uten at slike forhold er uttømmende for grunnene til flytting).

Dette blir synlig ved sammenligning med personer med samme statsborgerskapsbakgrunn, bortsett fra at de *ikke* har skiftet til norsk statsborgerskap. Blant disse utvandrerne er opprinnelseslandet reisemålet for et klart flertall, gjerne 60-70 prosent.

Ikke bare er det slik at et norsk statsborgerskap er til hjelp ved flytting innen Europa for den som først har skaffet seg det, men ønsket om slik flytting kan til og

³⁸ Det ville i så fall også være i strid med statsborgerloven, som krever at søkeren «er og vil forbli bosatt i riket» (§ 7c). Et brudd med denne forutsetningen kan føre til tilbakekall av statsborgerskapet.

med for noen ha vært den viktigste grunnen til at vedkommende i sin tid søkte om statsborgerskap.

For øvrig kan det være mye annet som også skiller mellom norske og utenlandske statsborgere med opprinnelse i samme land. Fraværestida fra hjemlandet er én slik faktor.

16.5. Utenlandske statsborgere som (ennå) ikke har blitt norske

De bosatte som ikke har blitt norske og altså fortsatt er utenlandske, er det enten av eget valg, fordi de ikke fyller vilkårene for å få norsk statsborgerskap, eller for et mindre antall at søknaden er under behandling. Blant de sistnevnte inngår naturlig nok de som ennå ikke har oppnådd tilstrekkelig botid, men det finnes vel også noen som har botida på plass men ikke tilfredsstillende et eller flere av de andre kravene.

Som helhet er herværende rapport orientert mot de som går over til norsk statsborgerskap, og også når analysen regner ut fra alle utenlandske statsborgere, er det en tendens til at målene og framstillingen vinkles mot overgangstilfellene. De som blir igjen som utenlandske har da mest fått rollen som gjenstående «ikke-tilfeller». Men ser man bort fra at de ikke har vært analysetemaet, så er de gjenstående utenlandske allerede blitt dekket i deler av kapittel 16.2., i kapittel 13 og også 8.2.

Når de utenlandske statsborgerne til tross for tidligere dekning her trekkes fram på nytt, er for å kunne vinkle framstillingen til noen nye aspekter.

Og vår interesse for utlendingene knytter seg dels til at de er gjenstående etter tidligere års overgangsaktivitet, og dels til at de kan gi noen hint om hvor mange som står for tur til å bli norske de nærmeste årene.

Først diskuteres problemstillingen med at gjenstående utenlandske statsborgere indikerer «restene» etter overgangsaktiviteten.

«Restene» etter overgangsaktiviteten opp gjennom tida

Analysen i kapittel 13.4 omfattet de bosatte på oppgjørstidspunktene, og sier derfor noe om de som blir stående igjen som utenlandske – så lenge det varer, for noen av dem utvandrer eller dør og faller dermed bort. Når det gjelder de utenlandske statsborgerne som «blir igjen» etter at et måletidspunkt er passert, må de fortsatt være bosatt i Norge for at de skal være interessante.

Utvandrede utenlandske statsborgere må her regnes som en tapt kategori for videre statsborgerskapsanalyse (selv om enkelte av dem nok vil komme tilbake til Norge på et seinere tidspunkt)³⁹.

Her holder vi oss imidlertid til de gjenstående utenlandske statsborgerne i den bosatte befolkningen 1. januar 2019. Oppmerksomheten rettes mot utlendingene som fortsatt er blant oss og overser de som har forlatt befolkningen.

Noen figurer i tidligere kapitler har vist eller beregnet at nær hundre prosent av visse statsborgerskapsgrupper får norsk statsborgerskap. En samlet optelling i ettertid for alle som har kommet opp gjennom årene og blitt boende, nyanserer bildet litt og viser at det sjelden er snakk om fullt hundre prosent, selv om det for flere grupper ikke er langt ifra.

³⁹ En mulig problemstilling for den kategorien kunne være om personer som har fått avslag på en søknad om norsk statsborgerskap er overrepresentert blant utvandrede utenlandske statsborgere.

Blant de som har bodd mindre enn omtrent 7 år 1. januar 2019, er det naturlig nok mange som fortsatt er utenlandske. Først når det settes ei nedre grense på kanskje 10 eller helst 20 år med botid kan man snakke om gjenblitte utenlandske statsborgere.

I tabell 16.3 er bare de som kom i 1998 eller tidligere tatt med, så alle som inngår der har bodd i Norge i minst 20 år (men kanskje ikke sammenhengende).

Det tabellen viser er at blant noen statsborgerskapsgrupper som kom for minst 20 år siden er det bare «en håndfull» igjen som ikke har gått over til norsk statsborgerskap. For statsborgerskap som Vietnam, Statsløs, Irak og Marokko er det for hver av gruppene færre enn hundre gjenværende med slike statsborgerskap, noe som tilsvarer andeler på 1-2 prosent. Litt over i absolutte tall, men fortsatt lavt i prosent, kommer Iran, Jugoslavia og Filippinene.

I motsatt ende av tabellen utmerker de lengeboende islendingene seg ved at over 80 prosent av dem fortsatt er islandske statsborgere. Høye andeler, og for noen også spesielt høye absolutte tall, er det også for statsborgerskap fra andre av Norges naboland.

Tabell 16.4 Personer som kom inn i befolkningen 1998 eller tidligere som utenlandske statsborgere¹, og er bosatt 1. januar 2019. Antall og prosentandel som fortsatt er utenlandske. Sortert etter andelen

Første statsborgerskap	Alle	Er utenlandsk 1.1.2019	Andel som er utenlandsk 1.1.2019
Alle	210 622	57 416	27,3
Vietnam	12 173	67	0,6
Statsløs	4 740	49	1,0
Iran	8 280	104	1,3
Irak	4 606	69	1,5
Jugoslavia	9 093	204	2,2
Marokko	3 689	88	2,4
Filippinene	4 504	133	3,0
Sri Lanka	7 142	227	3,2
Kina	2 212	81	3,7
Somalia	4 877	214	4,4
Pakistan	16 896	746	4,4
Tyrkia	7 921	384	4,8
India	3 949	223	5,6
Polen	4 804	561	11,7
Bosnia-Hercegovina	9 896	1 413	14,3
Chile	5 187	838	16,2
Thailand	2 694	475	17,6
Tyskland	6 448	3 537	54,9
USA	6 776	3 826	56,5
Danmark	18 376	11 447	62,3
Nederland	3 361	2 116	63,0
Finland	4 024	2 633	65,4
Storbritannia	9 903	6 510	65,7
Sverige	16 551	11 767	71,1
Island	3 078	2 479	80,5

¹ Unntatt utenlandsadopterte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Potensialet for overgang til norsk statsborgerskap de nærmeste årene

De utenlandske statsborgerne i befolkningen vil i årene framover bli utsatt stor avgang i form av utvandring/død og overgang til norsk statsborgerskap, men de vil også få påfyll av nye kull av utlendinger ved innvandringer og fødsler, som i sin vil bli utsatt for de samme avgangsfaktorene.

I den nærmeste framtida er det de utenlandske statsborgerne som bor i Norge i dag som vil stå for de aller fleste overgangene, etter hvert som de oppnår den nødvendige botida. Siden vi kjenner deres fordeling på botid i dag, og kan bruke rater

og overlevelsessannsynligheter basert på de siste årenes erfaringer, er det forholdsvis sikkert å anslå hvor mange som vil komme til å skifte de neste årene.

Dette forutsetter at ikke andre faktorer, slik som f.eks. lovgivningen, endrer seg vesentlig. Den forutsetningen kan ikke sies å være oppfylt, i og med innføringen av dobbelt statsborgerskap i 2020 gir en helt ny situasjon for grupper som så langt ikke har fått unntak fra løsningskravet. Dessuten er det foreslått strengere norskkrav.

Jo lenger fram man forsøker å se, jo større betydning for framskrivinger vil de kommende årenes inn- og utvandring få, og anslagene for de faktorene har alltid lav sikkerhet. En langtidsframskriving av norske og utenlandske statsborgere i befolkningen vil i metode og betingelser måtte nærme seg de ordinære befolkningsframskrivingene.

Vi velger her å ikke gå inn på noen befolkningsframskriving, verken på kort eller lang sikt.

17. Statsløse

Statsløs er en statsborgerskapsverdi som skiller seg ut på så mange måter.

Det er den eneste verdien som ikke har sin parallell i lista over *land*. Mens de andre statsborgerskapene (unntatt uoppgift) viser til konkrete land i verden, gir statsløshetsverdien ingen indikasjoner på hvor personen har sin bakgrunn.

Statsløshet blir også spesialbehandlet i statsborgerskapspolitikk, og i statsborgerloven og regelverket ellers. For en statsløs er kravet om botid for å bli norsk statsborger bare på tre år.

De fleste foregående kapitlene har allerede dekket statsløse der det har vært naturlig. Der har det blant annet kommet fram at mange av dem har skiftet til norsk statsborgerskap, og det forholdsvis raskt.

17.1. Hvor mange statsløse har det vært

På vår totalbefolkningsfil står i alt 25 210 personer som en gang statsløse. I dette tallet inngår 3 537 D-nummerpersoner.

Før de sistnevnte forlates, så er det særlig i inneværende århundre at slik personer har blitt registrert. Fødeland registreres ikke på D-nummerpersoner, men bedømt etter fødelandet på tidligere statsløse D-nummerpersoner som seinere fikk fødselsnummer, er dette i hovedsak palestinerne. Et mindre antall statsløse baltere inngår også.

Bare de som har vært bosatt

Med innsnevring til dem som er eller har vært bosatt, og med opptellingstidspunktet 1. januar 2019, blir tallet på statsløse 21 551.

Usikkerheten ved disse tallene er større enn ønskelig, men etter nøye gransking av datakvaliteten har vi ingen annen mulighet enn å bruke tallene som dataene gir.

Men et tankekors er det at så mange som 4 000 eller en femdel av ovenfornevnte 21 551 personer i 2012 ble omkodet til ukjent. Siden folkeregisterets tiltak i 2012 var rettet mot feilaktig tildelt *norsk* statsborgerskap, skal det være det norske statsborgerskapet som vi finner for de fleste som er feil, og ikke den opprinnelige statsløsheten. Men den store overrepresentasjonen av 2012-personer blant våre statsløse får en til å undres på om det ikke har vært noe upålitelig også ved statsløshetsverdien. I dataene framkommer de fleste på de lite pålitelige kronologifilene fra midten av 1970-tallet.

Men 2012-personene er reelle, og et eller annet ikke-norsk statsborgerskap skal de etter alt å dømme ha hatt, så vi har ikke annet valg enn å stole på deres statsløshet.

Uansett, holdes 2012-personene utenfor kretsen av en gang statsløse, går antallet ned til 17 120.

Sentralt om de er født i Norge eller utlandet

Tabell 17.1 fordeler de innkommende statsløse på om de er født i Norge eller i utlandet og perioden for når de ble født eller innvandret. Periodeinndelingen er satt opp slik at den avspeiler de største utslagene i enkeltårfordelingen.

Det avtegner seg der et bilde av at det eksisterer to hovedtyper statsløse: De norskfødte før 1968 (type 1), og de utenlandsfødte etter det (type 2). Disse to

kategoriene utgjør 90 prosent av alle de statsløse. Resten fordeler seg på de utenlandsfødte før 1968 (type 3), og de norskfødte fra da av (type 4).

Tabell 17.1 Tilførselen av statsløse, etter gruppert første år i Norge, fødeland Norge/utlandet og om de ble satt til ukjent i 2012

Første år i Norge	I alt	Født i Norge	Født i utlandet	Andel født i Norge	Andel født i utlandet	Ble ikke satt til ukjent i 2012			
						I alt	Født i Norge	Født i utlandet	Andel født i Norge
I alt	21 551	10 484	11 067	48,6	51,4	17 120	6 712	10 408	847
-1929	1 261	1 261	0	100,0	0,0	745	745	0	100
1930-1936	1 030	1 030	0	100,0	0,0	609	609	0	100
1937-1949	5 307	5 296	11	99,8	0,2	3 173	3 169	4	100
1950-1951	186	182	4	97,8	2,2	121	117	4	97
1952-1959	480	455	25	94,8	5,2	271	260	11	96
1960	607	101	506	16,6	83,4	300	60	240	20
1961-1963	409	401	8	98,0	2,0	249	243	6	98
1964-1967	1 190	656	534	55,1	44,9	582	409	173	70
1968-1972	80	18	62	22,5	77,5	69	16	53	23
1973-1975	294	17	277	5,8	94,2	294	17	277	6
1976-1989	337	45	292	13,4	86,6	337	45	292	13
1990-1992	492	67	425	13,6	86,4	492	67	425	14
1990-1996	408	248	160	60,8	39,2	408	248	160	61
1997-2000	278	85	193	30,6	69,4	278	85	193	31
2001-2007	1 732	129	1 603	7,4	92,6	1 732	129	1 603	7
2008-2009	2 095	76	2 019	3,6	96,4	2 095	76	2 019	4
2010-2018	5 365	417	4 948	7,8	92,2	5 365	417	4 948	8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Type 1: De norskfødte født fram til og med 1967

De godt og vel 9 000 som inngår i type 1 deler seg opp i de statsløse som ble født særlig i årene 1939 til 1949, i litt mindre grad fra 1960 til 1963, men som så kommer igjen i årene 1964 til 1967. Hadde dette vært utenlandsfødte, ville årsangivelsen vært innvandringsår med usikker kvalitet, men siden det her brukes fødselsår er tidsplasseringen så riktig som den kan bli. Usikkerheten knytter seg bare til hvor reelt det var at de fikk seg tildelt statsløs som det første statsborgerskapet.

En som er født i Norge før 1954 vil ikke ha så god foreldre- og besteforeldredekning at landbakgrunnsvariabelen lett fanger opp tilfeller av bakgrunn fra spesifikke land – i dette tilfelle altså noe annet enn personens fødeland Norge. Uansett om dette er årsaken eller ikke, så har de aller fleste i type 1-kategorien bare Norge som landbakgrunn.

Type 3: De utenlandsfødte innvandret før 1968

De *utenlandsfødte* som innvandret før 1968 er så godt som alle fordelt på periodene 1960 og 1964-67. I begge tilfeller, og særlig 1960, må året som vi vet oppfattes først og fremst som tidspunktet for da de ble fanget opp i dataene, og ikke når de reelt kom. Ellers fordeler fødselsåret seg forholdsvis jevnt bakover i tid, men med en viss overrepresentasjon i årene før andre verdenskrig.

De fleste (27 prosent) ble født i lite eksotiske land som Sverige og Danmark. Deretter følger Storbritannia, Italia og Tyskland. Med disse fem landene er nesten halvparten dekket.

Analyseres fødselsårene 1940-45 for seg, endres ikke fordelingen på fødeland særlig mye, men Danmark rykker nedover på lista. Det ble altså ikke født særlige mange «norske» statsløse der under andre verdenskrig.

Type 2 og 4: De som ble førstegangs bosatt fra og med 1968

Blant dem som ble bosatt fra og med 1968 (til 2018), altså type 2, utgjør de utenlandsfødte 90 prosent.

Som landbakgrunn skiller Palestina og Syria seg kraftig ut (tabell 7.12). Tilsammen har 7 000 eller 64 prosent av type og 2 og 4 sin bakgrunn fra disse landene.

De utenlandsfødte blant dem kan være født der, men hvis begge foreldrene er oppgitt og født i samme land og det er et annet enn personen selv er født i, er landbakgrunnen foreldrenes fødeland. På den måten vil f.eks. noen få landbakgrunn Syria selv om de selv er født i en flyktningleir i Libanon.

Også de to neste landene på lista, Irak og Libanon, befinner seg i Midtøsten. Deretter kommer landbakgrunnen Chile, som skiller seg ut fra de andre landene ved i hovedsak å gjelde norskfødte.

Tabell 17.2 Landbakgrunn på statsløse bosatt første gang 1968-2018

Landbakgrunn	I alt	Andel	Kumulativt antall	Kumulativ andel	Utenlandsfødte kommet 1968-	Norskfødte født 1968-
I alt	11 081	100,0	11 081		9 979	1 102
Palestina	3 825	34,5	3 825	34,5	3 591	234
Syria	3 221	29,1	7 046	63,6	3 001	220
Irak	899	8,1	7 945	71,7	824	75
Libanon	588	5,3	8 533	77,0	517	71
Chile	300	2,7	8 833	79,7	12	288
Kuwait	186	1,7	9 019	81,4	170	16
Jordan	172	1,6	9 191	82,9	150	22
Libya	160	1,4	9 351	84,4	149	11
Uganda	160	1,4	9 511	85,8	154	6
Saudi-Arabia	154	1,4	9 665	87,2	140	14
De forente arabiske emirater	149	1,3	9 814	88,6	137	12
Egypt	107	1,0	9 921	89,5	97	10
Kina	98	0,9	10 019	90,4	97	1
Israel	94	0,8	10 113	91,3	87	7
Estland	93	0,8	10 206	92,1	86	7
Latvia	89	0,8	10 295	92,9	86	3
Russland	80	0,7	10 375	93,6	78	2
Hongkong	55	0,5	10 430	94,1	50	5
India	50	0,5	10 480	94,6	37	13
Algerie	46	0,4	10 526	95,0	39	7
Resten	555	0,4	555	100,0	477	78
Landgrupperinger						
Midtøsten og Nord-Afrika	9 619	86,8	9 619	86,8	8 921	698
Europa ellers	486	4,4	10 105	91,2	444	42
Asia ellers	354	3,2	10 459	94,4	321	33
Sør-Amerika	310	2,8	10 769	97,2	18	292
Afrika ellers	262	2,4	11 031	99,5	246	16
Nord- og Mellom-Amerika	17	0,2	11 048	99,7	12	5
Norden	17	0,2	11 065	99,9	14	3
Norge	13	0,1	11 078	100,0	0	13
Oseania	3	0,0	11 081	100,0	3	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

17.2. Hvordan gikk det med dem

Av de 21 551 statsløse som kom til Norge enten ved fødsel eller innvandring, hadde 13 767 eller 64 prosent norsk statsborgerskap ved utgangen av 2018. Ut over det hadde 193 personer et spesifikt utenlandsk statsborgerskap, og så stod 14 personer fortsatt som ukjent etter tiltaket i 2012.

Resten, 7 577 personer eller 35 prosent, er fortsatt statsløse i våre data. Men vel 40 prosent av disse er døde eller utvandret.

Da er de 13 205 bosatte mer relevante. Ved utgangen av 2018, var 80 prosent av dem blitt norske (og noen titalls blitt spesifisert utenlandske). Det gjensvarte da 2 649 bosatte som fortsatt var statsløse.

Hvor lang tid tok det

Figur 13.3 i kapittel 13 viste en fordeling av botida til stort sett alle overganger dataene dekker, og der kommer statsløs ut som statsborgerskapet som har trengt kortest tid før det gikk over til norsk. Halvparten hadde blitt norske innen 3,5 år, og trefiredeler innen 0,8 år ekstra. Innen 7,5 år var 95 prosent inne.

En avgrensning til de statsløse som kom inn i folkeregisteret i tiåret 2000-2009, gir omtrent de samme tallene: Halvparten innen 3,4 år og 95 prosent innen 6,6 år. At det så gikk ti år før de neste fire prosentene opp til 99 prosent ble norske, forandrer ikke på inntrykket av at overgangen skjer raskt for de aller fleste.

17.3. Bosatte som ikke lenger er statsløse

Bosatte som ikke lenger er statsløse utgjør altså om 13 974 personer, hvorav de aller fleste nå er norske, mens resten har gått over til et spesifikt utenlandsk statsborgerskap.

Også blant disse kan hovedgruppene identifiseres. Av type 1 er det 5 870 personer, og av type 2 er 6 820. Den eneste kategorien ellers som det er et visst antall av, er norskfødte fra 1968 av (type 4), med 907 personer.

Den klare todelingen gir seg utslag i at type 1 har lang botid i Norge, mens de to andre typene har kort botid. De førstnevnte ble født særlig i tida rundt andre verdenskrig, mens de sistnevnte har i første rekke kommet i dette århundret, og med 2009 som det klart viktigste innvandringsåret. To tredeler av type 2 og 4 har Palestina og Syria som landbakgrunn.

17.4. De som fortsatt er statsløse

Her er det bare de som fortsatt er bosatt som er interessante, altså de 2 649 personene som ble nevnt ovenfor.

Det de har felles er den korte botida. 86 prosent av dem har bodd i Norge mindre enn 5 år, og bare slengere har 12 års botid eller mer. «Fortsatt statsløse» blir slik sett en lite treffende betegnelse, for dette er personer som etter alt å dømme i stor grad står for tur til å bli norske nokså snart. Noen «evighetsstatsløse» kan identifiseres i dataene, men de er så få at de går inn i feilmarginen.

Alderen på de gjenstående statsløse er jevnt fordelt. Kort botid indikerer ikke lav alder.

18. Oppsummering og konklusjoner, og eventuelt videre arbeid

18.1. Noen hovedtrekk i det som har kommet fram

Antall overganger til norsk statsborgerskap kom i 1994-1995 opp på et nivå som det grovt sett, og med en god del svingninger, har holdt seg på siden. Gjennomsnittsnivået har likevel blitt litt høyere i dette århundret, ikke minst noe det høye tallet på overganger i 2017 bidro til.

Det som ikke har endret seg, er hvilke kategorier av statsborgerskap som skifter til norsk, og hvilke som ikke gjør det. Statsborgere fra tidligere Vest-Europa (nå «EØS-Europa») og Nord-Amerika/Oseania kommer til Norge, men blir ikke værende i samme grad som andre grupper. Blir de likevel boende, skifter de ikke ubetinget til norsk statsborgerskap.

Dette står i motsetning til andre utenlandske statsborgere, som i alle fall i noen grupper blir norske nesten alle som en.

Et slikt mønster har vært så gjennomgående og så stabilt at man nok bare må innse at norsk statsborgerskap ikke har samme betydningen og verdi for alle utenlandske statsborgere. I noen grupper er det for spesielt interesserte, mens det for andre er noe selvsagt som alle vil ha.

Men selv blant dem som har et utenlandsk statsborgerskap som gir det meste og som det er flere fordeler med å beholde, ville man kanskje tro at noen flere kunne tenke seg norsk statsborgerskap f.eks. for å få stemmerett ved stortingsvalg.

Det er mulig at norskandelen vil øke etter at løsningskravet nå har falt bort, for må ingen må lenger gi fra seg et verdifullt utenlandsk statsborgerskap. Lovendringen er slik sett et godt tilbud til grupper som tidligere ikke har ønsket å skifte til norsk statsborgerskap.

Noe nytt?

Resultatene vi har kommet fram stemmer overens med resultater som har blitt funnet i tidligere, så langt fram som de da har gått og så langt de er sammenlignbare.

Det er vanskelig å påvise at det har kommet fram noen helt nye utviklingstrekk som ikke også fantes tidligere. Utviklingen har ikke tatt en helt annen retning enn det som var situasjonen for noen år tilbake.

Til dels andre innfallsvinkler denne gangen har belyst noen tendenser grundigere, og på et mer detaljert nivå kan noe ha kommet fram som ikke har vært så synlig før, eller som ikke ble fanget opp av metoder og tilnærminger. Det motsatte kan naturlig nok også ha skjedd, altså at noe ble bedre belyst tidligere.

Tendensen til at arbeidsinnvandrere i liten grad skifter til norsk statsborgerskap, har vært kjent også før, men med noen flere årganger er det nå større belegg for det funnet.

Den tidlige historien før 1977 har nå kommet bedre fram. I det inngår en klarere formening om kvaliteten på de tidlige årgangene av henholdsvis innvandring og statsborgerskapsoverganger. Vi forstår nå mer om hva datagrunnlaget er godt for, og hvor det butrer.

Ikke minst har det blitt klarere hva saken gjaldt for de 67 000 personene som fikk statsborgerskapet satt til uoppgitt i 2012 – hva bakgrunnen var, og konsekvensene. Et biprodukt har vært mer kunnskap om hvordan statsborgerskapsvariabelen kom inn i folkeregisteret på 1960-70-tallet.

At dobbelt statsborgerskap i noen år nå har vært om ikke normalen, så i alle fall et betydelig innslag, har blitt synlig.

Perioden som rapporten dekker har også innbefattet noen ekstra store årlige endringer, og disse har blitt forklart. Varselet om innføring av strengere norskkrav peker seg ut som den viktigste enkeltårsaken til det høye tallet på overganger i 2017.

Inntrykket av at norsk statsborgerskap er to helt forskjellige ting – avhengig av hvilket utenlandsk statsborgerskap det er aktuelt å gå over fra, har blitt forsterket.

18.2. Erfaringer selve fra prosjektet

Rapporten omhandler en lang og omstendelig prosess fra ulike rådata, via bearbeidning, fram til statistikk og analyse av disse dataene. Erfaringer oppstår hele veien. De som oppstår forholdsvis tidlig, eller bare gjelder de siste delene av prosessen, er det lettest å ta til følge med det samme. Men flere av erfaringene man får helt på slutten er det ikke realistisk å få gjort noe med i inneværende omgang – hvis man ikke vil havne i en evig runddans av ombygginger, prøving og feiling.

Det er alltid vanskelig å unngå at man i en første, famlende fase legger vekt på aspekter ved dataene som til syvende og sist ikke betydde så mye likevel, og at man gir for lite oppmerksomhet til andre sider som viser seg å bli viktige.

Her som ellers krever små og datateknisk spesielle grupper uforholdsmessig mye av innsatsen.

Erfaringen med forløpsdata

Gevinsten ved bruk av forløpsdata har vært åpenbar. Forløpsdata gir store muligheter som ikke har kunnet bli utnyttet til fulle i denne rapporten.

Men vanskelighetene med datakvaliteten i grenseområdene til de tidligste og manglende dataene har blitt bekreftet. Tilnærmingen har gått ut på å kjempe i grenseområdene i stedet for å begrense tilstedeværelsen til sikre, men «kjedeligere» soner (altså analyseperioder). Det skal imidlertid sies at betydelige ressurser kan gå med til å utvide territoriet med det som til syvende og sist kanskje ikke representerer de helt store landevinningene.

På den annen side kommer man ikke utenom at det alltid vil finnes noen data-messige grenseområder som må takles på en eller annen måte.

En erfaring i den forbindelse er at alt står og faller på kvaliteten av noen få kjernevariabler⁴⁰. De brukes mye alene, og dessuten må andre opplysninger alltid avstemmes etter kjernevariablene.

Nytten av historiske data for overvåking av *dagsaktuelle* utviklingstrekk kan diskuteres. Det er alltid behov for en basis, og noen generelle trekk er det lettere å få øye på i et stort datamateriale enn i et lite. Men fokusering på helt ferske utviklingstrekk er nok en annen oppgave enn å bre ut det store og dyptgående bildet.

⁴⁰ Eksempler er første og siste bosatt dato, og datoen for når personen fikk norsk statsborgerskap.

18.3. Tanker om eventuelt videre arbeid

Det datamaterialet som har blitt utviklet til denne rapporten legger i den stand det er nå et grunnlag for nye problemstillinger knyttet til statsborgerskap.

Men et datamateriale må, om ikke forbedres, så i alle fall oppdateres for å holde på aktualiteten. Om eller hvordan en oppdatering skulle finne sted, tilhører det framtidige å besvare. Men i det minste er det nå erfart og utviklet mye som tas fram når noe av samme type eventuelt måtte bli aktuelt.

Konsekvenser av nye regler for innføring av allment dobbelt statsborgerskap

Det som er sikkert om statistikkens framtid, er at den skal møte en revidert lovgivning for dobbelt statsborgerskap innført fra 1. januar 2020 av. I skrivende stund mangler det ennå erfaring og utviklede tanker om den nye situasjonen. Den vil kunne gi atferdsendringer som i så fall vil framkomme i framtidige tall for statsborgerskapsoverganger, altså også i de tallene som bare viderefører den nåværende statistikken.

Om noe skal endres, og eventuelt hva, er det foreløpig ikke bestemt noe om. Det er likevel vanskelig å unngå at den nye situasjonen vil kunne få innvirkning på framtidig statistikk og analyse – både den løpende og spesialoppdragene.

I arbeidet med denne rapporten har erfaringen vært at dobbelt statsborgerskap ikke dobler kompleksiteten, men mangedobler den. Forutsatt at det faktisk skal skje endringer i statistikken, må det avgjøres om det f.eks. fortsatt skal gå et skille mellom norske og utenlandske statsborgere slik som i dag (det vil det nok gjøre, om ikke annet for sammenlignbarhetens skyld), eller om det også bør skilles mellom «reine» og «blandede» statsborgere. Bør statistikk for hovedstatsborgerskapet og bistatsborgerskapet med andre ord følge to forholdsvis atskilte spor, eller integreres?

Hvis 190 tilgjengelige statsborgerskapsverdier føres i opptil ti datafelter, blir antall mulige kombinasjoner av statsborgerskap ekstremt høyt. I praksis, og med store forenklinger, vil tallet imidlertid kunne holdes nede på det nivået det allerede er på.

Analyseverdien av den nye, komplekse variabelen kan bli større når den går over til i større grad å uttrykke folks egne valg. Motsatt vil den svekkes hvis dobbelt statsborgerskap er noe «alle» har.

I utviklingen av ny, tilpasset statistikk vil flere sider måtte analyseres nærmere, både foreløpige resultater for 2020⁴¹, brukerbehovene, og erfaringer og løsninger fra land som allerede har noen års erfaring med å avspeile doble statsborgerskap.

Noen foregangsmodeller kan forresten bli vanskelig å finne: Verken Statistiska centralbyrån eller Danmarks Statistik publiserer noe annet nå enn de har gjort i alle år⁴². Heller ikke i utvalgte andre land som med hensyn til produksjonen av befolkningsstatistikk har en viss likhet med Norge, virker interessen for eller muligheten til å lage statistikk over dobbelt statsborgerskap å være til stede. Internasjonale statistikkorganisasjoner har dette lavt på sin agenda.

⁴¹ Den første årgangen 2020 ser imidlertid ikke ut for å bli et normalår. Først trengte systemene en innkjøringsperiode, og deretter kom koronaen.

⁴² I Sverige oppgis både tekniske og dekningsmessige årsaker til at det ikke publiseres statistikk over dobbelt statsborgerskap. I Danmark er årsaken at CPR-systemet ikke registrerer mer enn ett statsborgerskap.

To unntak som er funnet er Nederland⁴³ og Sveits⁴⁴, som begge publiserer statistikk over dobbelt statsborgerskap.

På lengre sikt vil bedre historiske data kunne bidra til bedre kvalitet

Prosjektet Historisk befolkningsregister vil med tida få registrert og lagt til rette data for de nærmeste tiårene før det elektroniske datagrunnlaget rekker nå. Disse dataene er blant annet ment å bidra til større dekning og kvalitet på opplysningene til de personene som allerede er i folkeregisteret.

Utnytte slike data til mer avansert analyse

Allerede nå er det integrert data som ikke har blitt utnyttet så mye som opprinnelig tenkt, slik som f.eks. relasjonsopplysninger. Sammenhenger med statsborgerskaps-historiene til foreldre og ektefelle kan trekkes inn i analyser. Andre variabler som beskriver personens livssituasjon, er også verdifulle.

Allerede, men særlig hvis flere variabler kommer med, er det ønskelig å prøve ut mer avanserte analysemetoder.

Flere problemstillinger er berørt som kan fortjene en grundigere behandling ved en seinere korsvei.

Internasjonal sammenligning er en mulighet

Det som har med statsborgerskap å gjøre er i sin natur sterkt knyttet til den enkelte stat og dens bestemmelser. Bare av den grunn kan det spørres om en internasjonal sammenligning blir helt meningsfull. I tillegg kommer forskjeller mellom landene med hensyn til størrelsen på og sammensetningen av innvandringen, noe som også reduserer den umiddelbare sammenlignbarheten. Noen enkle beskrivelser og hovedtrekk ved mønstrene vil det likevel være mulig å se nærmere på⁴⁵.

⁴³ <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2015/32/1-3-million-people-in-the-netherlands-hold-dual-citizenship>

⁴⁴ <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population/migration-integration/citizenship/dual-citizenship.html>

⁴⁵ Det ble gjort i Vatne Pettersen (2012).

Vedlegg A: Diskusjon om og forklaring til noen ord og begreper

Bosatt, å bosette, førstegangsbosetting

Ord som bosatt og å bosette tilhører dagligspråket og kan bli brukt upresist om faktiske forhold uten hensyn til formelle eller faglige sider ved ordene. En som bruker slike ord i en faglig sammenheng bør få markert at det er den betydningen som vedkommende har valgt, og ikke dagligspråkets. Men når en slik markering først er gjort, eller den framgår av sammenhengen, skal det ikke være nødvendig å ta mer hensyn til den uspesifiserte, folkelige sida av ordet.

Før utlendingsforvaltningen kom inn i mer ordnede former på slutten av 1980-årene var det åpenbart at ord med bosatt eller lignende i fagspråklig bruk måtte vise til det være registrert i folkeregisteret som bosatt.

Fra da av har imidlertid utlendingsforvaltningen tatt en slags patent på uttrykk med bosatt-ordet og gitt det en litt annen og i alle fall mer begrenset betydning, nemlig det å gi personer med flyktningbakgrunn et varig bosted i Norge. Særlig brukes det om det som skjer etter at en asylsøker på et mottak har fått positivt svar på søknaden, og må flyttes til det som skal bli bostedskommunen.

Etter det ble det nødvendig i mange sammenhenger å presisere at man snakket om å bli registrert som bosatt i Norge i folkeregisteret, og ikke om å bli plassert ut i en kommune.

I denne rapporten kunne det samme vært gjort, men det ville skadet lesbarheten. Ord med bosatt er for sentrale i denne og mange andre befolkningsstatistiske sammenhenger til at de kan reserveres bare noen kategorier av flyktninger.

Bosatt-ord gjelder her derfor alltid statusen i folkeregisteret.

Bosatt-hendelser, «fiud-hendelser», å bli førstegangsbosatt

Om selve bosatt-ordet, se det.

Her gjelder saken hva den variabelen eller dimensjonen skal hete som inneholder verdiene fødsel, innvandring, utvandring og død («fiud»). Det enkleste er å la verdiene kalles bosatt-hendelser, men ulempen er at det kan bli oppfattet på ukontrollerbare måter. «Fiud-hendelser» er et forsøk på å gi dimensjonen et fagord.

«Å bli førstegangsbosatt» viser i rapporten til å bli enten født inn i befolkningen eller å komme inn i den ved innvandring.

For kategorien utenlandske statsborgere, som bruker begge måtene for å komme inn i befolkningen, er det viktig å ikke forenkle eller avgrense til «innvandre» i tide og utide.

Det mangler et godt ord som dekker de to tilførselsmåtene fødsel og innvandring. «Å komme (til landet)» skulle egentlig kunne omfatte også fødsel, men komme-ordet kobles nok stort sett bare til innvandring. «Tilgang» er et alternativ, men ordet har dessverre i litt for mange betydninger. Tilførsel er slik sett bedre.

Botid, observasjonsperiode, status

Uttrykk som «etter 5 år» kan lett misforstås. Det må bety «etter at det 5. året er passert», men i visse sammenhenger kan det lett misforstås til å stå for «etter at botida 5 år er passert». Da har det imidlertid gått 6 år.

«Etter 5 år» dekker altså botidsperioden 0-4 år. Etter at de 5 årene er passert, er observasjonen inne i sitt sjette år, i en ny periode, f.eks. 5-9 år.

Når man som i dette eksemplet oppgir at botidsperioden går fra 0 år til og med 4, er det overkommelig å forstå at antall år er 5. Ved høyere intervaller enn dette, som for f.eks. «10-14 år», må det framgå av teksten om 10-14 gjelder en gruppering av tidsrom eller en telling av år.

En annen grunn til at uttrykk med «etter n år» kan misforstås, er at det ikke går fram om det kan være når som helst etter n år, eller om det må være på det tidspunktet der 5 år er oppnådd. Ved i stedet å si «5 år etter» blir det klart at det er snakk om tidspunktet.

For *alder* tilbyr språket løsninger for de to aspektene: Alder kan være noe man *blir, fyller* eller *oppnår* (tidspunktet), til forskjell fra å *ha blitt, ha fylt, ha oppnådd* (målt når som helst i det påfølgende året). For andre former for tidsrom er ikke en slik distinksjon i ordbruken så etablert.

Uansett gir måleenheter for tid som f.eks. «år» ikke noen beskjed om det gjelder antall nettopp overståtte enheter (altså tidspunktet) eller det oppnådde tidsrommet.

Situasjonen 20 år etter innvandring eller fødsel måles altså på slutten av dagen før tilsvarende måned og dag 20 år seinere. Da er siste botid 19 år (og 364 dager og 11 timer og 59 minutter ...).

Flyktning-bakgrunn

I denne rapporten brukes en spesielt tilpasset utgave av innvandringsgrunnvariabelen.

Fullverdige/spesifikke statsborgerskap

Fullverdig kunne vært det samme som spesifikt, men det blir ikke helt rett. Jugoslavia er spesifikt, men ikke fullverdig.

Hendelser

Kalles også begivenheter.

Innvilgelse eller tildeling av norsk statsborgerskap, vedtak om

Ordbruken er i rapporten ikke gjennomført. 'Innvilgelse' og 'vedtak' er brukt helt som synonymer. Selv om disse to ordene ikke treffer helt der statsborgerskapet gis etter melding, dekker de også slike tilfeller.

'Tildeling' er først og fremst brukt i vid, datateknisk betydning, og kan dekke alle måter å få statsborgerskap på i realiteten og i et datamateriale.

Oppsamlingsdato

Mulig betegnelse for datoer som ikke nødvendigvis viser den reelle eller formelle hendelsesdatoen, men et seinere tidspunkt.

Overgang til norsk statsborgerskap, erverv, naturalisering. Skifte/ bytte statsborgerskap

I samsvar med etablert praksis for den løpende statistikken, er «overgang til norsk statsborgerskap» hoveduttrykket.

En reell overgang skal bygge på en søknad eller melding, og ikke gjelde rettinger. For øvrig skal slike overganger bare finne sted for person som er bosatt i Norge. I

konkrete data er det imidlertid ikke alltid full konsistens mellom statsborgerskaps-tildeling og bostedsland.

Erverv av [norsk] statsborgerskap blir helt synonymt til overgang. Også naturalisering betyr det samme, men der er leddet 'til/av norsk statsborgerskap' innebygd.

Det er ikke noen spesielle grunner til at 'naturalisering' og 'erverv' ikke er brukt, bortsett fra at det de er en anelse fremmedartede.

Andre ord som 'skifte' og 'bytte' brukes for den språklige variasjonens skyld. I prinsippet kan disse ordene kan ha en mer generell betydning enn overgang, og omfatte både rettinger og overganger fra norsk til utenlandsk statsborgerskap. Dessuten bygger de strengt tatt på en forutsetning om at det opprinnelige statsborgerskapet utgår, noe som jo ikke kan forutsettes.

Norsk, utenlandsk

Å være/bli norsk/utenlandsk viser i denne rapporten alltid til statsborgerskapet, og ikke til generell bakgrunn, tilknytning, kultur, integrasjon eller lignende. Noen få unntak finnes, men da er det klart oppgitt.

Nummerering av statsborgerskap – kronologisk eller etter andre kriterier

Herværende rapport har personers statsborgerskapshistorikk som sin basis. I en slik sammenheng er «første statsborgerskap» det personen fikk først, og tilsvarende gjelder for de statsborgerskapene som personen går over til seinere i livet.

Når en person har flere statsborgerskap på samme tid, finnes det også en rekkefølge. Om den har juridisk betydning eller bare er et utslag av hvordan data-registreringen praktisk har foregått (innenfor hver av kategoriene Norden, EØS, Andre), er ikke viktig her. Resultatet blir uansett at en nummerering kan vise til enten den vertikale eller den horisontale rekkefølgen.

Tilsvarende gjelder for mengdeord som «flere» og «mange» i forbindelse med statsborgerskap, altså at de utgangspunktet kan vise til to ulike dimensjoner.

Ordbruken i den forbindelse har ennå ikke funnet sin form, men uansett er det vesentlig at det i henvisninger til statsborgerskapets orden på en eller annen måte framgår hvilken dimensjon det er snakk om – den dynamiske eller den samtidige.

I denne rapporten brukes betegnelsen 'statsborgerskap nr. 2' osv. på de samtidige statsborgerskapene.

Se ellers kapittel 11.3 for diskusjon om hvem utenlandske statsborgere er.

Seineregangsinnvandring

Her brukt om innvandringer som ikke er personens første.

Vedlegg B: Litteratur med spesiell relevans for temaet kvantitativ statsborgerskapsanalyse. Lovverk

B.1 Utgitt av Statistisk sentralbyrå

Vassenden, Kåre (1997): «Overganger til norsk statsborgerskap» i Vassenden (red.) *«Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?»*. Statistiske analyser 20/1997. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa_020.pdf

Pettersen, Silje Vatne (2008): «Statsborgerskap» i Blom og Henriksen (red.) *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Rapporter 2008/5. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200805/rapp_200805.pdf

Pettersen, Silje Vatne (2012): *Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2011*. Rapporter 25/2012. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/222635?ts=14c507364d0>

Pettersen, Silje Vatne (2013): *Hvem bytter til norsk statsborgerskap?* Samfunnspeilet 1/2013. 5. mars 2013. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/100636?ts=13d3523d6b0>

Pettersen, Silje Vatne (2015): *Overgang til norsk statsborgerskap de siste 37 år: Stadig lavere andel som tar norsk statsborgerskap*. Publisert 7. januar 2015. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stadig-lavere-andel-som-tar-norsk-statsborgerskap>

Pettersen, Silje Vatne (2016): *Overgang til norsk statsborgerskap siden 1977: Fallende andel tar norsk statsborgerskap*. Publisert 9. desember 2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fallende-andel-tar-norsk-statsborgerskap>

Brunborg, Helge (2016): *Statsløse – et stort problem: Statsløse: mange i verden, få i Norge*. Samfunnspeilet 4/2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/statslose-mange-i-verden-fa-i-norge>

Pettersen, Silje Vatne (2016): «Statsborgerskap» i Vrålstad, Signe, og Kjersti Stabell Wiggen (red.) (2017) *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. Rapporter 2017/13. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekår-blant-innvandrere-i-norge-2016>

Naz, Ghazala og Kåre Vassenden (2019): *Ønsket om å bli norsk statsborger sterkest hos flyktingene*. SSB Analyse 2019/02: *Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2017*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/onsket-om-a-bli-norsk-statsborger-sterkest-hos-flyktingene>

B.2 Annen litteratur

Conti, Cinzia, Fabio Massimo Rottino og Enrico Tucci (2014): *Statistics on acquisitions of citizenship: an integrated and longitudinal approach*. Note by Istat – Italian Institute of Statistics. United Nations Economic Commission for Europe,

Work Session on Migration Statistics, Working paper 11, Geneva, 29-31 October 2019

Perrin, Nicolas (2006): *A Cohort Approach to Acquisition of Citizenship Statistics*. I Poulain, Michel, Perrin, Nicolas og Singleton, Ann (Ed.): THESIM: Towards Harmonised European Statistics on International Migration, Presses Universitaires de Louvain.

B.3 Lov- og regelverk

Folkeregisterloven. (2016). Lov om folkeregistrering (LOV-2016-12-09-88). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2016-12-09-88>

Folkeregistreringsforskriften (2007): *Forskrift om folkeregistrering*. FOR 2007-11-09 nr 1268

Statsborgerloven. (2005). Lov om norsk statsborgerskap (LOV-2005-06-10-51). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-06-10-51>

Jussbuss (2018): *Statsborgerskap. En brosjyre i utlendingsrett*. Sist oppdatert 25.3.2018. Hentet fra <https://foreninger.uio.no/jussbuss/Saksomr%C3%A5der/utlendingsrett/brosjyrer/statsborgerskap-norsk.pdf>

Justis- og beredskapsdepartementet (2017): *Forslag om å avvike prinsippet om ett statsborgerskap*. Høringsnotat. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-endringer-i-statsborgerloven--avvikling-av-prinsippet-om-ett-statsborgerskap/id2582695/>

NOU 2000: 32 (2000): *Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7f010dcc7b77416c81368385374ae5c3/no/pdfa/nou200020000032000dddpdfa.pdf>

NOU 2015: 4 (2015). *Tap av norsk statsborgerskap*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-4/id2402318/>

Utlendingsdirektoratet (2020): *Beregne oppholdstid i statsborgerskapsaker (oppholdstillatelser)*. Hentet fra <https://www.udi.no/ord-og-begreper/beregne-oppholdstid-i-statsborgerskapsaker-oppholdstillatelser/>

Vedlegg C: Om statsborgerskap som båndet mellom en person og en stat, og om norsk lovgivning

Dette vedlegget diskutere og gir kunnskap om statsborgerskapsbegrepet.

Lettest er det å si noe om *norsk* statsborgerskap, eventuelt satt opp mot utenlandsk statsborgerskap som en samlebetegnelse. Hva hvert enkelt utenlandske statsborgerskap står for i praksis, er det ikke mulig å holde oversikt over. Det skal være en anerkjennelse fra det landet om at personen har rettigheter og plikter overfor denne staten, men hvilke disse kan nok variere mye.

C.1 Hva statsborgerskap er

Statsborgerskap er definert som et juridisk bånd mellom en person og en stat.

En persons statsborgerskap påvirker vedkommendes rettigheter og plikter overfor staten, og motsatt er det for staten av betydning hvilket statsborgerskap innbyggere og tilreisende har.

En tredje part bør også trekkes inn: Alle andre som forholder seg til statsborgerskapet. I særlig grad er dette andre stater.

Bortsett fra for nyfødte og adopterte der tildelingen foregår mer eller mindre automatisk, er det bare borgerne som normalt tar initiativ om bytte av statsborgerskap. En endring av en bosatt persons statsborgerskap kan så godt som alltid tilskrives personen selv eller foreldrene⁴⁶.

Statsborgerskapet avspeiles i det passet en person eventuelt har. Ved internasjonale reiser og andre ved behov for identifisering betyr det aspektet ved statsborgerskapet mye. Folk kan legge mer vekt på hvilket pass de foretrekker å reise med enn mye av det andre som statsborgerskapet innebærer.

C.2 Både fordeler og ulemper for borgeren

Et statsborgerskap medfører noen rettigheter og noen plikter. For den enkelte som bærer statsborgerskapet inngår disse i en samling med fordeler og ulemper – eller gevinster og kostnader, om man vil.

Når regelverket ikke tillater noen å ha mer enn ett statsborgerskap om gangen, og en person har muligheten til å bytte sitt statsborgerskap til bostedslandets, vil vedkommende bevisst eller ubevisst vurdere et skifte nøye og veie fordelene og ulempene mot hverandre. Hvilke fordeler og ulemper som da er aktuelle for den enkelte, og hva vedkommende til syvende og sist legger vekt på, avhenger av livssituasjonen. For noen kan nok valget være vanskelig å ta.

Det kan innvendes at et dette med å velge er aktuelt bare for den som dobbelt statsborgerskap ikke er tillatt for. Siden dobbelt statsborgerskap allerede har vært mulig (eller nødvendig) for en god del, og det fra 2020 av gjelder for alle, slipper mange nå å ta slike valg.

Men i prinsippet opphører likevel ikke behovet for å ta avgjørelser om eget eller egne statsborgerskap. Mens det for noen framstår som best å ha to eller flere statsborgerskap, kan andre foretrekke å begrense seg til det norske statsborger-

⁴⁶ Unntaket er saker med tilbakekall av statsborgerskap tildelt på feil premisser, og eventuelt andre grunner for tilbakekall.

skapet for å bli kvitt et opprinnelig statsborgerskap, eller for å holde klare linjer av andre grunner⁴⁷.

Fra praktiske til følelsesmessige sider

Uansett, statsborgerskapet har mange sider – de praktiske og pragmatiske, og de som har med tilknytning, identitet og følelser å gjøre.

Til enhver tid vil det i et land alltid finnes en god del utlendinger som ser for seg at de innen forholdsvis kort tid skal flytte tilbake til der de en gang kom fra eller til et tredjeland. De fleste av disse reflekterer neppe på å gå over til det midlertidige bostedslandets statsborgerskap. Men noen er det kanskje som vil skaffe seg et nytt og bedre statsborgerskap før de drar.

Heller ikke for den som ellers er sterkt tilknyttet opprinnelseslandet og som bærer på en tanke om å flytte hjem engang, vil det være opplagt å søke statsborgerskapet i det nye landet.

Ønske, velge eller må skifte statsborgerskap

Om man legger ideen om det rasjonelle mennesket til grunn for sin tenkning om statsborgerskap, vil ethvert observert skifte være et resultat av personens sterke ønske og helt frie valg.

Men for noen, som f.eks. noen flyktninger, kan spørsmålet om skifte av statsborgerskap innebære et element av tvangssituasjon. Det samme kan skje ved varslede innstramminger i regelverket, når noen som før mente de kunne vente, føler seg litt presset til å søke før regelendringen trer i kraft.

Når barn skifter statsborgerskap er det naturlig nok helst foreldrene som har valgt.

Manglende skifte til norsk statsborgerskap kan skyldes svak interesse for det, men også skepsis til å gi fra seg det gamle. Dette kan forresten bli klarere når de den nye ordningen med dobbelt statsborgerskap har fått virke, for da vil det være mulig å se om de som tidligere har latt være vil gjøre det i større grad nå fordi de må løses fra sitt opprinnelige statsborgerskap.

Uansett, hvilke overveielser folk gjør seg med hensyn til eventuelt skifte til norsk statsborgerskap, finnes det ikke gode data om. Omstendighetene og følelser kjenner vi naturlig nok ikke. Det eneste som sikkert kan observeres er at en statsborgerskapsendring finner sted.

C.3 Noen plikter og rettigheter med norsk statsborgerskap

Norsk statsborgerskap gir en ubetinget rett til opphold og arbeid i Norge. Det har med andre ord en innebygd oppholdstillatelse.

På visse betingelser gjelder oppholdstillatelsen også flere andre land i Europa. Fordelen tilfaller naturlig nok ikke dem som allerede har et europeisk statsborgerskap av rett type. Men for alle andre gjør norsk statsborgerskap det lettere å flytte innenfor Europa, og gir muligens også fordeler i noen andre land også.

Norsk statsborgerskap gir rett til norsk pass, som har forholdsvis gode egenskaper som reisedokument til land som er populære som reisemål⁴⁸. Og skulle noe skje ved en internasjonale reise, gir norske myndigheter bistand. Et stykke på vei gjelder det også for den som har bosatt seg i utlandet.

⁴⁷ En fordel med å ha bare ett statsborgerskap er at stater er tilbakeholdne med å innføre lovgivning som gjør det mulig å inndra statsborgerskapet fra noen som ikke har et annet å falle tilbake på.

⁴⁸ Norske pass får høy score, selv den har sunket litt:

<https://www.vg.no/forbruker/reise/i/wPpobP/norsk-pass-taper-terreng>

Norsk statsborgerskap gir en ekstra trygghet og beskyttelse, som særlig flyktninger kan tenkes å sette ekstra pris på.

Den garantien mot utvisning til andre land som ligger i det norske statsborgerskapet, kan en lett tenke seg betyr noe bare for folk som har gjort noe ulovlig, men også andre kan ønske å føle seg på den sikre sida.

Retten til å stemme ved stortingsvalg og muligheten til å bli valgt inn som stortingsrepresentant gjelder bare for norske borgere. Visse offentlige stillinger og verv innen blant annet retts-, politi- og fengselsvesenet og utenrikstjenesten er også forbeholdt norske statsborgere. Det følger verneplikt med det norske statsborgerskapet, men den er avgrenset til bestemte aldersgrupper.

Men på noen måter betyr statsborgerskapet mindre i et land som Norge enn det gjør i en god del andre land. I velferdsstater av nordisk type får man mange rettigheter ved bare det å være registrert som bosatt. Da er blir det mindre viktig å ta landets statsborgerskap.

Dessuten betyr det mindre for de utenlandske statsborgerne som får rettigheter gjennom internasjonale avtaler (altså nordiske og mange europeiske statsborgere).

C.4 Lovverket om norsk statsborgerskap

I hendelsesdata som har sin opprinnelse i en periode på et halvt århundre, vil det finnes utslag av alle de bestemmelsene som gjennom perioden har regulert området.

I praksis vil det i databearbeiding og analyse være vanskelig å ta hensyn til alle variasjonene i regelverket man kan tenkes å møte effekter av. Tekniske og innholdsmessige mangler i gamle data kan gjøre at eventuelle interessante juridiske momenter kan bli tilslørt.

Lovsituasjonen for statsborgerskap i den perioden som dataene dekker er uansett at statsborgerloven av 1950 gjaldt til 2005. Den nye loven som kom da og trådte i kraft 2006, gjelder fortsatt.

C.5 Noen historiske endringer i regelverket

Med en etter hvert lang tidsavstand til noen av de endringene som har kommet i lovverket, er det ikke mye å trekke fram som fortsatt er aktuelt å ta hensyn til i analyser av overordnet statistikk.

Men det må likevel nevnes at før 1979 fikk barn født av gifte foreldre fars statsborgerskap (Håndbok for folkeregistrering 2018). I 1979 ble mor og far likestilt innenfor ekteskap (men altså ikke ellers), og det med tilbakevirkende kraft. Med den nye loven i 2005 ble sivilstandsbetingelsen tatt bort.

Før 1999 var regelen for de fleste utenlandsadopterte at de fikk sitt norske statsborgerskap etter innvandringen til Norge. Etter den tid gjelder statsborgerskapslovens paragraf 5 om at barn under 18 år som blir adoptert av norsk borger automatisk får norsk statsborgerskap.

I 1997 ble passloven endret slik at barn født i utlandet av norske foreldre fikk fødselsnummer og ble registrert med norsk statsborgerskap mens de ennå bodde i utlandet.

For oss er hovedspørsmålet om lovverket har innvirket på det vi måler – på en slik måte at vi bør ta hensyn til det i vår analyse og tolkning. Det ønskelige er å ha

oversikt over når lovverket opp gjennom tida eventuelt har blitt strengere eller mildere. På den annen side er det ikke alltid like lett å resonnerer seg fram til hvilke statistiske effekter et lovverk har. Uansett betyr utenforliggende faktorer ofte mye.

C.6 Tre måter å få statsborgerskap på

For å forstå data om statsborgerskap er det nødvendig med et innblikk i hvilke regler som gjelder for statsborgerskapstildeling.

Norsk statsborger blir man enten automatisk, ved søknad eller ved melding.

Den automatiske tildelingen gjelder bare ved fødsler og adopsjoner. Melding er under visse vilkår aktuelt bare for nordiske og (fra 2020 av) tidligere norske borgere. Resten er altså erverv av statsborgerskap etter søknad.

Tildeling ved fødsel og adopsjon

Et barn blir norsk statsborger ved fødselen dersom far eller mor er norsk statsborger. Et barn som adopteres av en norsk statsborger får norsk statsborgerskap ved adopsjonen.

Som nevnt ovenfor, førte et litt strengere regelverk for noen tiår tilbake til at noen færre fikk norsk statsborgerskap ved fødselen eller adopsjonen. Noen av overgangene til norsk statsborgerskap har opp gjennom tida vært foretatt av personer som i nyere tid ville blitt norske fra første stund av, og noen av de utenlandske statsborgerne som bor i Norge i dag er det fordi de ble født her under et strengere regelverk, og så har de seinere ikke brydd seg om å skifte til norsk statsborgerskap.

Erverv etter søknad

Et prinsipp for erverv etter søknad er at enhver har rett til å bli norsk statsborger dersom vedkommende på vedtakstidspunktet oppfyller noen krav.

I en litt forenklet utgave er kravene at søkeren ...

- har klarlagt sin identitet
- har fylt 12 år
- er og vil forbli bosatt i riket
- fyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse
- har til sammen 7 års opphold i riket i løpet av de ti siste årene
- fyller kravene om kunnskaper i norsk muntlig og samfunnskunnskap
- ikke være ilagt straff
- oppfyller kravet om løsning fra annet statsborgerskap

Med virkning fra 2020 har det siste kravet om løsning bortfalt.

I vilkårene for permanent oppholdstillatelse inngår blant annet underholdskravet.

For enkelte grupper av søkere er det mer gunstige ervervsvilkår:

- personer som er gift med norske borgere og som har felles bopel med ektefellen. For disse er kravet til oppholdstid at tid i riket og tid som gift med norsk borger til sammen utgjør minst 7 år. Oppholdstid og tid som gift med norsk statsborger kan opptjenes samtidig. Kravet til bosettings-tillatelse innebærer i praksis at minst 3 år må være tilbrakt i Norge. Reglene gjelder tilsvarende for registrerte partnere og samboere.

Botidskrav for andre grupper

- barn av foreldre som er eller blir norske: 2 år
- de som tidligere har vært norsk statsborger: 2 år
- personer som har ankommet riket før fylte 18 år: 5 år
- nordiske statsborgere: 2 år
- personer omfattet av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen: 3 år
- statsløse: 3 år

C.7 Regelverket om dobbelt statsborgerskap før lovendringen fra 2020 av

Muligheter for å beholde et eller flere utenlandske statsborgerskap sammen med det norske, har eksistert i noen år allerede. Men da har det vært mer som en lettelse for klart definerte kategorier, og ikke en allmenn rettighet.

Før siste lovendring ble kriteriene beskrevet slik i informasjon fra UDI (her i en forenklet utgave):

Du kan ha dobbelt statsborgerskap hvis du ønsker norsk statsborgerskap, men av ulike grunner ikke kan løse deg fra det tidligere statsborgerskapet ditt.

Du kan få unntak fra kravet om å løse seg hvis ...

- du fikk ett statsborgerskap fra hver av foreldrene dine da du ble født.
- Hvis en av foreldrene dine er norsk, ble du sannsynligvis automatisk norsk statsborger ved fødselen. Hvis landet til den andre forelderen har samme regel, får du også dette statsborgerskapet og du kan da ha dobbelt statsborgerskap. Dette gjelder bare hvis du automatisk ble statsborger av begge landene da du ble født, ikke hvis foreldrene dine gjorde noe aktivt (for eksempel leverte en søknad eller melding) for at du skulle få det andre statsborgerskapet.
- du har norsk statsborgerskap, og senere får statsborgerskap i et annet land uten selv å ha bedt om det, for eksempel fordi du giftet deg.

Vedlegg D: Generelt om forløpsdata og –analyse

Forløpsdata kan enkelt sies å være tidfestede enhetshendelser. I vårt tilfelle er enheten alltid personer, og personhendelser blir da en serie av hendelser som personen gjennomlever.

Tidsdimensjonen ved forløpsdata bør ikke oppfattes som en hvilken som helst variabel for tidsangivelse, men anses som et element i datastrukturen. Tidsdimensjonen gjør på sett og vis forløpsdata til tredimensjonale data.

D.1. Personene

Personene må være definert og identifisert likt i hele datasettet. Har en person f.eks. hatt to identiteter på samme tid eller etter hverandre i løpet av den perioden som dataene dekker, må det være ryddet opp i dette før det er noe poeng å vurdere identitetenes hendelsesdata. På en analysefil må altså alle personers identitet være oppdatert til den standarden som gjaldt på filens per-dato (eller seinere).

D.2. Hendelsesverdiene

Hver hendelse endrer verdien på den variabelen som hendelesserien viser utviklingen i. Verdien viser til en status – eller tilstand, om man vil.

Bare variabler som kan endre verdi over tid, kan danne forløp. Et forløp av f.eks. fødesteder gir ingen mening, med mindre tilnærmingen er reint registrerings-historisk.

For å kunne følge personers tilstand over tid bør de nødvendige variablene så langt som det er mulig ha samme innhold i alle perioder.

D.3. Tidfestingen av hendelsene

Hendelser må være tidfestet av minst tre grunner: For å inngå i defineringen av hendelsene (se mer om det nedenfor), for at det skal være mulig å sortere hendelsene kronologisk, og for å gi grunnlag for utregninger av varigheter.

Å tidfeste betyr her å finne et eller *tidspunkter*. Tidfesting som angivelse av *tidsrom* mellom to tidspunkter, blir å betrakte som en avledning man kan foreta etter at tidspunktene er på plass.

Det tidspunktet som alltid må finnes i forløpsdata, er det som viser når hendelsen skjedde, eller om man vil: Når den nye statusen som hendelsen kom med begynte å gjelde.

Tidfestingen bør naturlig nok være så riktige som mulig, og mest mulig konsistente med andre data som inngår. Feiloppføringer bør gjennomgås, og eventuelt forbedres ved imputering av manglende mellomledd eller ved ekskludering av det overflødige eller lite brukbare.

D.4. Kombinasjonen av hendelsesverdi og tidfesting

Herfra forutsetter vi at dataene er sortert kronologisk, slik at betydningen av «før» og «etter», eller «forrige» og «neste», er klar.

Det er nokså opplagt at ny hendelse må ha forskjellig verdi fra den foregående. Etterfølges en hendelsesverdi av en ny hendelse med samme verdi, må noe være feil i dataene.

Til tidfestingen er det noen ganger riktig å stille samme krav om forskjellighet (altså at datoer må være forskjellig fra den forrige), mens det andre ganger må tillates at samme dato brukes for flere hendelser. En innvandring og en utvandring på samme dag gir ikke mening, men fødsel og død samme dag er fullt mulig, og det gjelder også for mange andre hendelsestypesammensetninger.

Når to hendelsesverdier har samme tidfesting, kan rekkefølgen på verdiene ved sortering lett bli tilfeldig. Det må sikres at fødselen kommer aller først i en persons livsløp selv om vedkommende også gjennomgår andre hendelser innenfor samme tidsangivelse. Tilsvarende må dødsfall bli siste verdi. Rekkefølgen blir slik den skal ved å opprette en hjelpevariabel som klassifiserer alle hendelsesverdier etter hvilken rekkefølge de bør få i de tilfellene der tidfestingen ikke skiller.

Selv om en hendelsesverdi ikke kan følge etter en som er helt lik, skal det ikke være noe i veien for at verdien kan komme igjen seinere, forutsatt selvsagt at det er snakk om en verdi som logisk sett kan opptre flere ganger i en persons liv.

Definerer hendelsen

Når serien av hendelsesverdier kombineres med deres tidfesting blir hendelsene definert. Det betyr at kombinasjonene er unike. Selv om en person gjennomlever noen hendelsesverdier flere ganger, vil ulik tidfesting gjøre at disse ellers like hendelsene får hver sin identifikasjon.

Når hendelser er definert på denne måten, vil de kunne fungere som koblingsnøkkel med andre data som har samme identifikasjon.

Tidfestingen som dato eller noe mindre presist?

Den tidfestingen som det så langt til er vist til i denne gjennomgangen kan være observasjonsår eller -måned, eller andre måleenheter for perioder som går over flere dager.

Det beste er imidlertid om tidfestingen kan være så nøyaktig at den er på datonivå. Går man fra fine til grovere tidsmåleenheter blir det vanskeligere å definere ellers like hendelser som skjer innfor korte tidsrom. Beregninger av varigheter blir også grov. Noen ganger betyr ikke det noe, mens det andre ganger går det ut over analysemulighetene.

Til sjuende og sist er det ved visse analyseformer mest rasjonelt og oversiktlig å analysere årskohorter for inngangshendelsene og bruke år også for utfallshendelsene. Men dette gjelder ikke nødvendigvis ved all analyse man ønsker å foreta. Man må heller ikke forveksle behovene i slutfasen med dem som gjelder for databearbeidingsprosessen og for grunnlagsdataene. Der er dato så godt som obligatorisk.

D.5. Supplerende informasjon om hendelsen

Er sluttdato nødvendig?

I omtale av forløpsdata vises det ofte til at det også må finnes et sluttidspunkt for hendelsen. Det stemmer i prinsippet. Sluttdatoer trengs for blant annet å kunne regne varigheter.

Men sluttidspunktet har ikke noe med *defineringen* av hendelsen å gjøre. Hendelsesverdien kombinert med startidspunktet ordner tar seg av defineringen helt på egenhånd. Hvis sluttdatoer også skulle bety noe måtte det være for å skille mellom ellers helt like hendelser. Et slikt behov er ikke er logisk.

Sluttidspunkter er bare tilleggsinformasjon knyttet til hendelsestidspunktet

Etter at sluttdatoen er avskrevet som definerende, blir det et praktisk spørsmål om og når slike datoer er med på filer. På en konkret datafil for en bestemt forløpsserie er det ofte ikke behov en variabel for hendelsens sluttidspunkt. Hvis variabelen som forløpet er basert på er definert slik at den har verdi for alle statuser/tilstander som det er mulig å oppnå, vil sluttidspunktet for en tilstand alltid være det siste tidspunktet før en ny hendelse skjer og en ny tilstand dermed inntreffer.

Om og når behovet er der, kan og må sluttidspunktet avledes fra startdatoen for den neste hendelsen, eller andre opplysninger. Behovet kan gjelde personens siste hendelse, altså den som fører til den tilstanden som fortsatt gjelder. Å sette en tidfestet strek også for den inneværende tilstanden, og altså gi den en sluttidfesting, kan gjøres ved å opprette en egen sluttdatovariabel som avspeiler det seineste tidspunktet som dataene går fram til, eller la utdatoen bli en egen, siste hendelse.

Annen tidfestet tilleggsinformasjon

Utover et sluttidspunkt for hendelsen, kan det tenkes en hel rekke med tidfestede informasjonselementer som knytter seg til hendelsen, eller mer presist til hendelsestidspunktet. Dette kan dreie seg om variabler som viser hvilken situasjon personen var i da hendelsen skjedde, og eventuelt noe om hva som skjedde etterpå (se nedenfor).

Slike variabler bør ikke bli en del av hovedserien, men kobles på underveis som ledd i bearbeidingen, eller i ettertid.

Parallele serier

Siden det er ønskelig å supplere med tidfestet tilleggsinformasjon, bør denne ha samme egenskaper og kvalitet som den primærserien eller hovedserien vi nettopp har diskutert. Det innebærer at en sekundærserie må ha vært gjennom en lignende bearbeidingsprosess for å bli til forløpsdata.

De ulike seriene bør være mest mulig samkjørt. For å oppnå det, bør seriene helst avstemmes mot hverandre⁴⁹.

Til slutt kobles denne til hovedserien på person, og så leter dataprogrammet seg fram til det tidspunktet på sekundærserien som etter formålet stemmer med hovedseriens tidfesting. Som oftest velger man den *siste datoen før* hovedseriens hendelsesdato, eller det kan også være aktuelt å finne *den første datoen etter*. Deretter hentes så den eller de sekundærhendelsesverdien(e) som knytter seg til det valgte tidspunktet.

Et eksempel på dette er at den siste endringen av bosattstatus før statsborgerskaps-tildelingen gir bosattstatus på tildelingstidspunktet.

For at resultatet skal bli bra nok, må også sekundærserien(e) inngå i det samme universet av standardiserte og konsistente persondefinisjoner og data ellers.

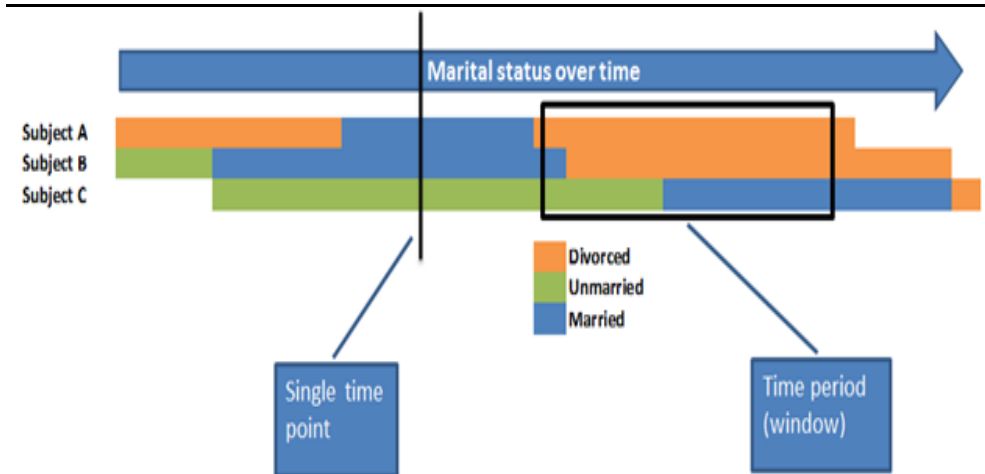
Forløp - livsløp

I stedet for forløp brukes også ordet livsløp. I 'livsløp' legger noen betydninger som «livsfaseløp», «livshistorier», «det som skjer gjennom hele livet», men det vanligste er nok å bruke ordet som synonym til 'forløp', noe som også er tilfelle her. Ordet livsløp markerer nok det lange og vide perspektivet bedre, og kan

⁴⁹ Med to store serier som skal justeres mot hverandre, er det grenser for hvor langt det er realistisk å nå, men i vårt tilfelle er det sannsynligvis litt mer å gå på.

oppfattes som å inneholde en kvalitetssikring som ordet forløp kan oppfattes å ikke uten videre gjøre.

Figur E.1 Illustrasjon bruk i omtale av forløpsdata

Kilde: NSD.

Hvilke datatyper er så alternativet til forløpsdata?

Det hjelper på forståelsen av forløpsdata å skissere hvilke typer data som forløpsdata *ikke* er.

Person eller hendelser

Det går et grunnleggende skille mellom på den ene sida data med personhendelser som telleenhet, og på den andre sida data der personen er enheten.

Det er vanligvis de siste hendelsene som personen har opplevd fram til per-tidspunktet som avspeiles i opplysningene som er gitt for personen. Betegnelsen for slike data er situasjonsdata, tverrsnittsdata, bestandsdata e.l.

Slike data skiller seg altså klart fra forløpsdata. Men på den annen side, med forløpsdata er det enkelt å *avlede* situasjonsdata. Den siste hendelsen man finner *før* situasjonstidspunktet angir nemlig statusen på det tidspunktet.

Generelt er det enkelt å omdanne forløpsdata organisert med én post per hendelse (altså der hendelsene kommer under hverandre) til et datasett hvor hver persons hendelser er listet opp bortover.

Ikke bare er det enkelt gå å foreta slike omdanninger, men det er også hensiktsmessig, kanskje under bearbeidingen, men i alle fall i utformingen av analysefil(er).

En slik utflytting på posten gjør at det oppstår en personfil. Når person og ikke hendelse er analyseenheten, er dette praktisk. Situasjon og hendelser blir til syvende og sist altså to sider av samme sak. Datatypene over i hverandre.

Bortover-formatet egner seg imidlertid ikke for grunndataene.

Statistikkfiler og andre filer som blir frosset

Fast, offisiell statistikk basert på gode registre utnytter opplysninger som har den kvaliteten ved seg de når som helst når det er nødvendig kan bli korrigert eller supplert.

Forløpsdata vil måtte skille seg fra datasettene som slik fast statistikk kjøres fra, for forløpsdata utnytter alle kjente korrigeringer og forsinkede meldinger, noe

statistikkfiler altså ikke gjør. Etter uttak og bearbeiding har de blitt låst for framtidige endringer. Dette gjelder både hvem som regnes som personer, deres ID-nummer, om de f.eks. var bosatt eller ikke på hendelses- eller referansetidspunktet, og alle andre opplysninger.

Statistikkfiler lages for én og én periode om gangen (som oftest kalenderår), altså uten at det blir sikret at alle forsinkede data som seinere blir kjent, kommer med. Av hensyn til aktualiteten blir også statistikkfiler laget før det har gått lang nok tid til å få med alle rettingene som kommer i månedene og årene etter uttakstidspunktet for statistikkdataene.

Dessuten kan det ikke gjøres noe med korreksjoner og annulleringer som gjelder gamle hendelser som det allerede er utgitt statistikk for.

Flere perioders statistikkfiler dekker til sammen stort sett alle hendelsene som skjedde i periodene samlet, men i SSBs befolkningsstatistikk har et ikke alltid vært slik. Uansett vil det for noen personer oppstå tilfeller der hendelser på tvers av statistikkperiodene ikke henger godt sammen, eller med andre ord at de er inkonsistente.

Vedlegg E: Utdypende om datagrunnlaget, bearbeidingen og analysefilen

E.1. Analysefilen og hva som trengs for å lage dem

Et statistisk analyseprosjekt av den typen som er aktuelt i vår sammenheng, foretas på en eller flere *analysefiler*. De inneholder poster for grunneheter som personer eller hendelser, og utgjør det siste stadiet før analysen omvandler dataene til tabeller og annen statistikk.

I vårt tilfelle bygger analysefilen på hovedserie med statsborgerskapsendringer, og en sekundærserie av bosatthendelser, eller altså hendelser som fødsel, inn- og utvandring og død (som for enkelthets skyld også kunne kalles «fiud»-hendelser).

Resultatet av bearbeidingene har blitt først en plausibel og kontrollert bosatthistorie for den enkelte, og et riktig antall hendelser, og deretter det samme for statsborgerskapshistorien.

De egenskapene og den kvaliteten som er oppnådd må regnes som en forutsetning for den type forløpsanalyser som er gjennomført i denne rapporten. Ellers er det å ha data som er konsistente også en forutsetning når man arbeider med store datamengder, mange og lange prosesser og mange ulike filer og mange årganger. Data som i utgangspunktet spriker må akkomoderes.

Vil ikke kunne stemme med den offisielle statistikken

Ut fra det som er sagt om analysefilene, er det lett å forstå at de ikke vil kunne gi helt de samme tallene som dem man finner i publisert statistikk. Dette gjelder i de tilfellene der det faktisk er publisert noe som kan sammenlignes, noe det ikke alltid er.

E.2. Statsborgerskap som forløpsserie

Hendelsestyper skiller seg mye fra hverandre med hensyn til hvordan de må eller kan håndteres i et forløpsperspektiv.

For å ta 'utdanningstype' og '-nivå' som eksempel, preges den variabelen som forløp av svært mange mulige verdier på detaljert nivå. Disse må forøvrig stadig revideres etter som utdanningssystemet gjennomgår forandringer. Det kompliserer at det er mulig å ta flere utdanninger parallelt. Verdien av de utdanningene man tar akkumuleres og beholdes i prinsippet for resten av livet.

Et eksempel som 'sysselsetting' kan også ha tilsvarende mange varianter, men kan også brukes som en forenklet versjon. Sysselsetting er ellers noe man går inn og ut av. I mindre grad enn for utdanning beholdes ikke tilstanden etter at sysselsettingen er over.

Til dels kan man sammenligne med forskjellen mellom å bli syk eller skadet og etter ei tid bli frisk igjen, kontra det å få en sykdom eller skade som er kronisk.

Statsborgerskapsvariabelen er forholdsviss enkel

Til sammenligning med mye annet man kan lage forløp av, er statsborgerskap i utgangspunktet en nokså enkel variabel å organisere og analysere. Det gjelder vel og merke der personen bare har ett statsborgerskap om gangen, eller når man velger å se bort fra eventuelle tilleggsstatsborgerskap.

Når det skjer en statsborgerskapsendring for en person, skjer det som oftest bare én gang. For bosatte er norsk statsborgerskap en kronisk tilstand.

Skal man i utarbeidelsen av forløp ta høyde for flere samtidige statsborgerskap, blir både dataarbeid og etterfølgende analyse betydelig mer komplisert.

E.3. Tidfestingsmomenter

Betydningen av god tidfesting

Datoer trengs til to formål: For å avgrense årskull eller lengre perioder, og for å regne ut lengden på tidsrom som f.eks. alder og eller andre varigheter.

Plasseringen i årskull er upåvirket av eventuell dateringsfeil eller -mangler som måtte finnes innenfor ett og samme kalenderår. Året er det eneste som teller og som må finnes og helst være riktig. Grupperes årene, kan nøyaktigheten være enda mindre uten at det får konsekvenser.

I mange studier regnes varigheter ut fra hele år. I vår sammenheng vil det kunne bety f.eks. at en person innvandret i 1990 og utvandret i 1997, og at vedkommendes botid ved utvandringen da blir regnet ut til å være 7 år.

Men den presise innvandringsdatoen kan ha vært helt i begynnelsen av 1990, og utvandringen i 1997 kan ha funnet sted på slutten av det året. Tidsspennet mellom de to tidspunktene blir nesten 8 år. Alternativet med inndato 31. desember 1990 og utdato 1. januar 1997 gir til sammenligning nesten to års kortere botid. Det er nokså mye ved varigheter på rundt 7 år.

Men like fullt er det altså slik at en varighetsberegning fra dato til dato kan gi 6 års varighet der den årbaserte utregningen gir 7 år. En slik forskjell kan være viktig nok for resultatet av en analyse.

Ved utregning av demografiske mål hører det forresten til at tid oppgitt i hele år blir påplussset et halvår for å få tatt hensyn til at varigheter i gjennomsnitt vil være et halvt år lengre enn det som er oppgitt. Men dette vil gjelde likt alle utregninger som ender opp i hele år, og berører derfor ikke spørsmålet om tidsrom skal regnes fra år til år eller fra dato til dato.

Når datoer legges til grunn, er det imidlertid mulig å regne ut tidsrom så nøyaktig som til nærmeste dag, hvis ønskelig. Antall måneder eller kvartaler er det også aktuelt å måle.

Men forutsetningen for at datoene kan utnyttes slik, er at de er noenlunde pålitelige og at de uttrykker det vi vil måle.

Fordelingsåret som brukes her i tabeller og figurer

«År» står i befolkningsstatistikken for referanseåret, som er resultatet av betingelser basert på både hendelsdatoen og maskindatoen

Til forskjell bruker denne rapporten bare hendelsesåret. Det skyldes dels at referanseårsbegrepet, som jo ikke har en datoparallell, ikke lar seg overføre til forløpsdata. Viktigere er det at hendelsesdatoen er en av de to grunnvariablene i defineringen av hendelsene.

En konsekvens av dette er at tall fra analysefiler (også denne) heller ikke av denne grunnen vil være helt gjenkjennbare fra tallene i den offisielle statistiken.

Sammenligning av tall med statistikkfiler bør skje med hendelsesåret som felles årbegrep

Når statistikkfiler sammenlignes med forløpsdata bør det skje med hendelsesåret som felles årbegrep. Det innebærer at det må kjøres tall fra de offisielle statistikkfilene der det blir fordelt etter hendelsesår og ikke referanseåret.

Hvis det nylages tidsserier av tall fra før 1995, og man ønsker å sammenligne med data fra offisiell statistikk, er dermed det mest hensiktsmessig og det eneste mulige å bruke hendelsesår som det felles årbegrepet.

Framstilling av måleperioder o.a.

Det er forskjell på telling og måling, på tidsrom og tidspunkt, og *på* et tidspunkt og *etter* det. Slike forskjeller kan lett føre til forvirring i framstilling og lesing, så en klargjøring av ordbruken bør foretas.

Telling går fra 1 av, mens måling begynner med 0. Et barn som fødes er 0 dager gammelt, men i barnets liv er dagen nummer 1. Slik fortsetter det – også om måleenheten er måneder eller år.

En person som oppgis å være 0 år, er alt fra 0 til 364 dager gammel. Antall dager dette utgjør er fra 1 til 365. Når midnatt passerer til dag nummer 366 er personen 365 fulle dager gammel, og da har det gått 1 år. Dette er dagen når datomåneden og -dagen er den samme som året før.

Status ett år etter personens fødsel måles akkurat ved overgangen mellom alder 364 og 365 dager, eller altså når personen så vidt ennå er 0 år (0,999... om man vil), eller på dagen *før* datoens måned og dag blir den samme.

Antall dager i et år er altså forskjellig fra den siste alderen målt i antall hele dager.

Tilsvarende dekker et tidsrom på 0-4 år en periode på 5 hele år. Det *tidspunktet* som angir slutten på disse fem årene framkommer ved å hente verdiene akkurat før de fem årene har gått.

En vanlig uttrykksmåte er at situasjonen er slik og slik *etter* at en spesiell periode er overstått, eller *etter* et visst antall år. Om dette gjelder umiddelbart etter periodens slutt, eller om det skjer en eller annen gang seinere, sier uttrykksmåten i seg selv ikke noe om, og heller om situasjonen ble varig. I dagligspråket blir dette avklart av sammenhengen, men i mer teknisk, kortfattet språk blir det å vise til «etter» lett flertydig. Løsningen er å si at en verdi er oppnådd *innen* da og da, og ikke etter. Uttrykk med innen er også prinsipielt mest i samsvar den tidsrom-målingen som skjer i analysen. Man teller «etter», men måler «innen».

E.4. Personene som inngår og informasjonen om dem - utenom det som har med statsborgerskap å gjøre

Problemstilling

Spørsmålet er om vi har fått med oss «alle», eller om det er noen begrensninger i hvem og hva dataene dekker. Dette gjelder både personer som sådan og deres hendelser.

Utgangspunktet – den maksimale populasjonen

Den personkretsen vi innleder analysen med er alle som står i folkeregisteret og som er registrert elektronisk i databasen Det sentrale folkeregisteret (DSF). Det gjelder med andre ord alle som noen gang har fått fødselsnummer eller D-nummer.

Datoen for uttrekket av personene og deres data er 15. mai 2019. På den datoen var 10 353 949 personer registrert i DSF.

I denne massen av personer inngår alle som offisielt er eller har vært bosatt i Norge i tida fra og med minst fra 1. oktober 1964 av, da Det sentrale personregisteret (DSP) kom i gang. Det ble seinere til DSF.

I og med at underlaget for DSP var skjemaene fra Folke- og bolig telling 1960, skal DSP i prinsippet dekke også alle bosatte 1. november 1960. Men de som bare var så vidt «innom» den norske befolkningen i tida mellom Fob60 og 1. oktober 1964 kom ikke med i DSP.

Heller ikke kan en forvente at det skal være med noen som døde eller sistegangs-utvandret før 1.11.1960, men noen slike har kommet med likevel.

Også «utenfor-personer» inngår

I tillegg til de som ble registrert i folkeregisteret da ble bosatt første gang, har også en del «ikke ennå-bosatte» kommet inn i registeret og fått fødselsnummer. Noen av dem står fortsatt som ikke-bosatt i folkeregisteret. Den største gruppa av ikke ennå bosatt-personer er slike som har D-nummer (dvs. bare det).

Det går altså et viktig skille mellom personer som inngår eller har inngått i den norske befolkningen, og de utenfor. Mens innenfor-kategorien er fundamental for statistikk om den norske befolkningen, er utenfor-kategorien noe ruskete og sammensatt med hensyn til relevansen. De må nødvendigvis ha hatt noe med Norge å gjøre, men ut over det er kategoriene nokså varierte.

Relevansen av utenforpersonene

Hvis man er interessert i alle hendelser som foregår innenfor Norges grenser, uavhengig av hvem som utfører eller opplever dem, er i alle fall noen av utenforpersonene like relevante som de som inngår i befolkningen. Det samme gjelder når studieobjektet først og fremst er vedtak fattet av norske myndigheter. Men står den norske befolkningen i fokus, må utenforpersonene utelates.

Vi snakker da altså bare om de personene som så langt ikke har vært bosatt. De må ikke forveksles med de som engang har vært i samme situasjon, men som ble bosatt seinere. At disse eventuelt ikke var interessante da de var utenforpersoner, betyr ikke at informasjon om dem fra den livsfasen ikke kan være relevant etter at de har blitt en del av den norske befolkningen.

De som ikke noen gang har vært bosatt må selvsagt heller ikke forveksles med dem som har vært det, men ikke er det lenger.

For de som bare har D-nummer er det ikke aktuelt med noen overgang til norsk statsborgerskap – så lenge de har D-nummer, vel og merke. Men når de først har fått fødselsnummer, blir deres statsborgerskapshistorie fra D-nummertida relevant nok.

Dekningen av personer

Per definisjon, altså ut fra folkeregistreringslovverket, har analysefilene fått med alle personer som har bodd i Norge i tida fra og med 1. oktober 1964. Vi har også fått med svært mange som ikke har bodd i landet etter den datoen, men som gjorde det de nærmeste årene før.

Personer som både ble født eller innvandret og døde/utvandret på begynnelsen av 1960-tallet har som nevnt ikke kommet med. Det lave nivået på internasjonale

flyttinger på den tida får oss imidlertid til å tro at antall personer vi mister på den måten ikke kan være veldig stor. Men noen eldre, hjemvendte norskamerikanere kan det være som har kommet og så dødd innenfor denne perioden.

Man må gå tilbake til tida før folketellingsdatoen 1. november 1960 for miste et stort antall personer.

E.5. Kvaliteten på personopplysningene som ikke gjelder statsborgerskap

Statsborgerskap holdes i første omgang utenfor, men behandles i neste kapittel.

Selv om vi er heldekket av høyrelevante personer tilbake til 1960-tallet, betyr ikke det at absolutt alle dataene om disse personene er komplette, nøyaktige og pålitelige like langt tilbake. Det DSP som kom på lufta i 1964 fungerte som en avspeiling av de lokale folkeregistrene, men noen av variablene eller opplysningene som lå der ble ikke tatt med i DSP av kapasitets- eller relevansgrunner. I mindre grad kan noen data også ha blitt registrert elektronisk engang, men så har de seinere av ulike grunner gått tapt⁵⁰. Nøyaktig hva som fantes på folkeregistrenes hovedkort (altså det som hver person hadde ett av) skal vi ikke ta opp her, og heller ikke hva som en gang kan ha eksistert som elektroniske data, men heller bare forholde oss til de datafilene SSB rår over i dag.

Informasjonen om personen er født i Norge eller i utlandet

En grunnopplysning som andre informasjonselementer må innrette seg etter, gjelder måten personene har kommet inn i den norske befolkningen på. Det kan skje enten ved å bli *født* her eller ved å *innvandre*.

Som kilde for den informasjonen brukes folkeregisteret så langt som det rekker, og så er det supplert med fødeland registrert i folke- og boligtellingerne 1960 og 1970, statistikkdata over fødte og innvandringer, og noen andre mindre, supplerende kilder.

Det er grunnlag for å si at sluttresultat av databehandlingen, altså om fødeland er Norge eller utlandet, er temmelig pålitelig. Men da må man ta i betraktning at skillet mellom det å være født innenlands eller utenlands for en god del personer blir et definisjonsspørsmål. Dette har særlig å gjøre med at en persons fødested kan defineres både som det fysiske og det formelle fødestedet. Ulike kombinasjoner av foreldres formelle og reelle bostedsland på fødselstidspunktet spiller inn her. Et ekstramoment er at de vanligste aldrene for å få barn sammenfaller med de vanligste flyttealdrene. Alt dette gjør at det for noen kan framstå som tilfeldig hvilket fødeland (norsk eller utenlandsk) vedkommende har endt opp med å få i dataene.

Ellers kan regelverket for datering av innvandringer (i dette tilfelle foreldrenes) lett føre til at den formelle datoen blir satt svært tidlig i et barns liv.

Noen inn- eller utvandrer forholdsvis kort tid etter fødselen, og for dem kan man jo stille spørsmålet om hvor relevant fødelandet vil være som en bakgrunnsopplysning i analyser. Oppvekstlandet vil i flere sammenhenger være viktigere.

Når spørsmålet om fødeland Norge eller utlandet er avgjort, kommer spørsmålet om kvaliteten på tildelingen av de konkrete utenlandske fødelandene. Også der finnes det usikre verdier, men mange av problemene knytter seg til å skille rett

⁵⁰ Poster på filer har blitt borte pga. brett på taper, eller så har det eksistert flere versjoner uten at det var den beste som ble tatt var på.

mellom naboland, eller også andre land som erfaringsmessig har en tendens til å bli forvekslet. Området med størst usikkerhet i landtildelingen er tidligere Jugoslavia.

I grupperinger på f.eks. verdensdel forsvinner mye av nabolandsforvekslingen som usikkerhetskilde.

Alt i alt er fødeland en variabel som er det finnes gode kilder for og som det er jobbet mye med opp gjennom tida. Kvalitetsproblemene må derfor sies å være relativt små.

Informasjonen om personen nå i dag er bosatt, utvandret eller død

Hvem som er bosatt, utvandret eller død nå i dag, er sikker informasjon – så langt det er mulig å kjenne den i dag.

Det foregår alltid rettinger i ettertid, noe som gjør at nåtida vil se litt annerledes ut om noen år. Særlig dreier dette seg om personer som blir funnet å ha utvandret uten å ha meldt fra. Etter hvert blir slike personer vedtatt utvandret, og noen vil da få en utvandningsdato som berører den tida vi ser på nå.

Kvaliteten på bosatthendelser (fødsler, dødsfall og inn- og utvandring)

Det er vanskelig å oppnå høy kvalitet på absolutt alle hendelsene som opp gjennom tida har ført fram til dagens bosattstatus.

Høy kvalitet på hendelser viser både til spørsmålet om de rette hendelsene har kommet med og til kvaliteten på tidfestingen. «De rette hendelsene» betyr ideelt sett et både det å få med for mange og det å mangle noen blir like galt.

Men det igjen peker tilbake på tidfestingen som en faktor, siden vurderingen av om antallet er rett gjerne gjøres med tall fordelt på år. Det skal ikke mye store tidfestingsfeilen til for at årplasseringen blir en annen enn den forventede. Dette gjør at det blir vanskelig å skille skarpt mellom feil i antall hendelser og feil i dateringen deres.

Reint bortsett fra at det ikke er bra hvis tidfestingen er litt feil, så er det ved noen bruksområder viktigst at hendelsene tross alt finnes.

Dekningen av bosatthendelser

Når det gjelder relevante fødsler og dødsfall er eneste skikkelig utfordring å få fastslått om de fant sted i Norge eller i utlandet. For fødsler er problemene beskrevet ovenfor om fødelandskvaliteten, mens for dødsfall er landplasseringen basert på fødelandet eller på siste inn- eller utvandringshendelse før dødsfallet for de som noen gang har flyttet mellom land. Både fødsler og dødsfall har den bearbeidingsmessige fordel at de er engangshendelser for dem de gjelder.

For inn- og utvandring finnes det ingen grense for hvor stort eller lite antallet kan bli for en enkelt person. Man kan innvende at regelverket som ligger til grunn for registreringene i folkeregisteret sørger for at de rette og reelle hendelsene oppstår som data til SSB, men fullt så enkelt er det ikke. Vi hopper her bukk over spørsmålet om hvor godt regelverket har vært i så måte opp gjennom tidene, og tar det bare for gitt. Det som da gjenstår som problem er hvilke inn- og utvandringshendelser vi kan finne eller avlede fra våre tilgjengelige data.

Et viktig skille går da mellom inn- og utvandring som har skjedd etter at SSB begynte å få data fra det nye DSF våren 1995 (tidfestet til 3. april). Bearbeidningen av mottatte transaksjoner fra den tid gir en inn- og utvandringshendelseshistorikk temmelig nær det som er ment fra folkeregisterets side.

Før den tid blir situasjonen mer usikker. Muligens skyldes det ulikt valg av datobegreper på forskjellige filer. I alle fall skaper sprikende opplysninger usikkerhet om det er snakk om to ulike hendelser eller om det bare er dateringen som har blitt forskjellig og at selve hendelsen som det vises til er den samme. Men tilbake til la oss si fra 1972 av stemmer inn- og utvandringshendelsene brukbart med den statistikken som opp gjennom årene har blitt publisert for disse hendelsestypene. Regnestykket for årlig befolkningsendring bakover i tid stemmer også brukbart godt med det offisielle folketallet hver 1. januar.

Men for begynnelsen av 1970-tallet og slutten av 1960-tallet er det vanskeligere å oppnå godt samsvar med statistikken. Dette var i tida for Det sentrale personregisterets vanskelige fødsel og tidlige barndom. Datagrunnlaget kan ha vært tilfredsstillende en gang, og det samme gjaldt nok kunnskapen om det også. Men de dataene vi nå i dag rår over og må forholde oss til, gir et litt mer forvirrende bilde enn ønskelig. Dataene gir ikke alltid beskjed *om* en hendelse faktisk fant sted eller ikke, og eventuelt ikke *når* den skal ha skjedd.

Uansett er hendelsene konsistente med hverandre

Uansett periode, så henger hendelsene i den endelige analysefilen i alle fall sammen for hver person. Etter en fødsel (i Norge) kommer det aldri en innvandring, og etter en innvandring kommer det aldri en ny innvandring, men en utvandring, død eller status som fortsatt bosatt. Tilsvarende gjentas aldri en utvandring, men etterfølges av en innvandring, død i utlandet eller status som fortsatt utvandret. Ingen inn- og utvandrer (eller motsatt) på samme dag og få innenfor svært korte tidsrom som f.eks. 30 dager.

Sist men ikke minst, så er dataene konsistente ved at den siste hendelsen alltid stemmer overens med status på per-datoen 15. mai 2019.

Kvaliteten på dateringen av inn- og utvandringshendelsene

Dateringen av fødsler og dødsfall er det ikke nødvendig å diskutere kvaliteten på i denne sammenhengen, for der er problemene svært små.

Inn- og utvandring, derimot, er det alltid vanskeligere å finne en sikker hendelsesdato på, både prinsipielt og praktisk. I motsetning til biologiske og andre lett daterbare hendelsestyper, er inn- og utvandring en type hendelser som verken i det virkelige liv eller i formell forstand alltid har en opplagt dato. Men selv når det er mulig å tidfeste ulike sider ved slike hendelser, så oppstår det problemer ved at det i gamle data ikke alltid er klart om en dato viser til en oppgitt dato, en formell hendelsesdato eller en mer teknisk registreringsdato.

Problemen som oppstår av upålitelig datering kan være svært små når avviket mellom datoalternativene er på få dager eller måneder, og de ikke berører kalenderåret. Verre blir det gjerne når det usikkerheten går på hvilket kalenderår hendelsen fant sted i.

Dekning og datering av førstegangsinnvandringer

En førstegangsinnvandring er når en utenlandfødt person innvandret til Norge for første gang. At en person en gang må ha førstegangsinnvandret, blir altså bestemt av opplysningen om fødeland. Den variabelen bygger i hovedsak på separate registreringer av fødeland i folkeregisteret og i folketellinger, og dermed kreves det ikke tilgang på innvandringsdata for alle personer for å finne fram til dem som har førstegangsinnvandret.

E.6. Kvaliteten på statsborgerskapsinformasjon

Én ting er å oppnå fullstendighet langt tilbake i tid når det gjelder personer. En annen ting er om vi kjenner statsborgerskapet/-ene til alle disse personene, på tidlige tidspunkter. Det gjør vi dessverre ikke.

Statsborgerskap ble registrert på innvandringsmeldingene fra 1967 av, men som en variabel registrert på alle personer kom statsborgerskap inn i DSP først på midten av 1970-tallet. Som vist i kapittel 4 er det først fra 1975 av at alle står med et statsborgerskap i DSP.

Dekningen av norsk og utenlandsk statsborgerskap nå

Dataene inneholder også alle som det norske samfunnet anser for å være norske statsborgere nå. Ingen har opp gjennom årene fått norsk statsborgerskap på varig basis uten at det før eller siden har blitt fanget opp av folkeregisteret, så ingen norske statsborgerskap går tapt. Det motsatte, at for mange nå i vår tid står som norske enn det som er reelt, skjer heller ikke. Enkelt saker der det finnes tvil om folkeregisterets registrering er rett, kan selvsagt oppstå, men de betyr ikke noe i statistisk sammenheng.

Oppfattet som en komplementær verdi til norsk, må kategorien utenlandsk statsborgerskap naturlig nok også bli riktig. Men den innbyrdes fordelingen mellom de utenlandske statsborgerskapsverdiene, er en annen sak.

Det eneste som forstyrrer dette bildet av pålitelighet er når norsk statsborgerskap har blitt satt til uoppgitt. Det kan da skje at det for noen har skjedd uberettiget, og at det norske statsborgerskapet har måttet bli gjenopprettet. Men nå i 2020 er det ikke grunnlag for å anta at det gjenstår veldig mange slike tilfeller.

Dekningen av statsborgerskapshendelser

Den hendelsestypen vi er mest interessert i er overgang fra utenlandsk til norsk statsborgerskap. Spørsmålet er altså om vi har fått med for få eller for mange, som altså er innvevd i spørsmålet om plasseringen på hendelsesår.

Tallet på overgangshendelser er i analysedataene våre fra 1977 av på linje med nivået i den offisielle statistikken. 1976 utgjør en plausibel forlengelse et år bakover i tid. Hendelsene for 1975 er i våre data litt for mange, åpenbart på bekostning av særlig 1974. Før der igjen blir dataene raskt mer usikre og etter hvert bare til slengere.

Enkelt sagt har vi dermed alle overganger fra og med 1975. De er litt for mange i 1975, men fordi årene før er for lave så er ikke overdekningen i 1975 et vesentlig problem.

Før 1965 er dataene ikke fullstendige, men de som tross alt finnes kan gjøre nytten likevel. Som avhengig variabel i sammenhenger der det ikke gjør noe om tidfestingen ikke er helt presis, kan overganger også før 1975 utnyttes.

Det er mulig at i alle fall noen få av de eldste slenger-overgangene er feildatert og skulle vært med i samlingen av overganger fra og med 1975.

En annen tenkelig feiltype er at det utenlandske statsborgerskapet som overgangen skal ha skjedd fra, ikke var reelt. Da har det i så fall ikke funnet sted en overgang. Motsatt kan vi ha gått glipp av et initielt utenlandsk statsborgerskap før det norske ble tildelt, og har mistet en overgang på den måten. Men det er ikke noen god grunn til at noe slikt skal ha skjedd i noe særlig grad fra 1977 av, for fra da har vi

data om overganger der det utenlandske statsborgerskapet følger med som opplysning, uansett når det hadde blitt tildelt.

Dateringen av statsborgerskapsovergangene

Til de fleste av overgangene følger det med en plausibel hendelsesdato, som samtidig da blir tildelingsdatoen for det norske statsborgerskapet.

Men noen overganger virker å ha funnet sted uten at en pålitelig dato framstår i dataene. Den eneste datoen vi finner er på en situasjon noe tid seinere. Særlig utmerker DSF-uttaket 3. april 1995 seg som en datafil som oppgir et varig norsk statsborgerskap for personer som på et tidligere tidspunkt var utenlandske. For disse må det ha skjedd en overgang til norsk statsborgerskap en eller annen gang, men det finnes verken data eller dato for når det skulle ha skjedd. For et mindre antall gamle tilfeller sammenfaller tildelingsdatoen for det norske statsborgerskapet med utvandrings- eller dødsdatoen. Heller ikke for disse framstår den datoen som riktig.

Mange slike tilfeller har blitt gjennomgått for å finne en mer plausibel dato eller å fastslå at det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet var en feilregistrering, og at det dermed egentlig aldri hadde vært en overgang. Men en god del slike tilfeller med forsinket dato ble vurdert som utilrådelige å rydde bort.

Det meste av arbeidet med å oppklare disse dateringsproblemene ble gjort før betydningen av det folkeregisteret gjorde i 2012 med å sette norske statsborgerskap til ukjent, var fullt tilstede. I ettertid har dette blitt tatt hensyn til, men noe opprydding ville ha blitt annerledes hvis prosessen hadde skjedd i motsatt rekkefølge.

Dekningen av risikopersonene for overgang til norsk statsborgerskap

Spørsmålet her dreier seg om fra når vi har et riktig antall innkommende personer med utenlandsk statsborgerskap som enten blir norske etter hvert eller som i alle fall kunne ha blitt det. Det er disse utlendingene som utgjør risikobefolkningen for utregninger av hvor stor andel av utlendingene som blir norske.

Det vi trenger er i prinsippet alle som befant seg i Norge som utenlandsk statsborgere ved inngangen til den tida vi har statsborgerskapsoverganger for, nemlig fra 1. januar 1975 av. Dette enkle kravet må sies å være oppfylt. Men av analysemessige grunner er det også et poeng å kunne plassere disse utlendingene i årskohorter for første innvandring eller fødsel. Det blir vanskeligere å få til med god pålitelighet jo flere år før 1975 vi går, men kohortene fra og med 1968 stemmer rimelig godt overens med statistikkdata vi kan kontrollere mot.

Kombinasjonen av eldste holdbare risikopersonkohort og eldste fulle årgang av overganger behandles ellers i kapittel 9.3.

E.7. Kvaliteten på samsvaret mellom de to løpene (seriene)

De to dataseriene kan se tilforlatelige ut hver for seg, men de stemmer ikke helt når de settes sammen. I vårt tilfelle gjelder det at personer som får norsk statsborgerskap skal være registrert bosatt i Norge på tildelingstidspunktet, og motsatt at den som går fra norsk til utenlandsk statsborgerskap er utvandret (varig eller midlertidig). Hvis dette ikke stemmer, kan det være feil i en av seriene, eller i begge.

Reint faktisk har bosatthistorieserien blitt til uten hensyn til hva dataene om statsborgerskapsoverganger har antydnet, mens da de sistnevnte ble bearbeidet, kom tildelinger av norsk statsborgerskap i en utvandringsperiode ut på feillister. Slike gjennomganger bidro til å redusere misforholdene, men det var verken praktisk

mulig eller statistisk ønskelig å fjerne alle tilfellene. Resultatet at det hvert år er noen få titalls personer som dataene viser er utvandret når de får det norske statsborgerskapet (da er tilfeller med kjent dårlig datakvalitet holdt utenfor). Det er ikke godt å si hva dette skyldes.

Én mulig årsak er sannsynligvis at opplysningene i folkeregisteret ble rettet etter at UDI ved oppslag i registeret hadde konstatert at personen var bosatt. Generelt må en ta i betraktning at folkeregistrering og utlendingsforvaltning berører to lovverk og etater som opp gjennom tida ikke har vært så samkjørte som en databehandler kunne ønske.

Valgene for analysefilen med hensyn til samsvaret mellom bosattstatus og overgangshendelse

Utenlandske statsborgere har (naturlig nok) en ekstra tendens til å av og til være bosatt i utlandet. Dette slår inn ved vurderingen av om en overgang til norsk statsborgerskap er reell eller bare datamessig (retting), og dessuten i behandlingen av reelle utenlandsoppholdene i analysen.

Ved tildeling av norsk statsborgerskap er det lagt inn betingelse om at personen må ha være født i Norge eller ha førstegangsinnvandret på forhånd.

Derimot er det ikke tatt hensyn til om personen er utvandret på overgangstidspunktet. Norsk statsborgerskap som er innvilget under opphold i utlandet godtas altså. Vurderingen er at de relativt få tilfellene (gjelder sikre hendelsesdatoer) kan være rette. For flere av dem er det for øvrig ikke nødvendigvis så mange dager om å gjøre for at opplysningene skal stemme overens.

Utenlandsopphold i botidsoppklaringsperioden er det ikke tatt hensyn til.

Vedlegg F: Vedleggstabeller

Tabell F.1 Tilførselen av utenlandske statsborgere 1967-2018, etter om de er født i eller utenfor Norge

Første år i Norge	I alt	Født i Norge	Utenlands-adoptert	Utenlands-fødte unntatt adopterte	Prosent		
					Født i Norge	Utenlands-adoptert	Utenlandsfødte unntatt adopterte
1967	6 658	755	8	5 895	11,3	0,1	88,5
1968	6 155	800	31	5 324	13,0	0,5	86,5
1969	7 621	854	20	6 747	11,2	0,3	88,5
1970	8 196	839	20	7 337	10,2	0,2	89,5
1971	10 279	992	144	9 143	9,7	1,4	88,9
1972	9 636	1 048	180	8 408	10,9	1,9	87,3
1973	9 305	1 054	274	7 977	11,3	2,9	85,7
1974	10 716	1 071	348	9 297	10,0	3,2	86,8
1975	11 647	1 348	276	10 023	11,6	2,4	86,1
1976	11 935	1 425	369	10 141	11,9	3,1	85,0
1977	11 814	1 512	440	9 862	12,8	3,7	83,5
1978	12 264	1 686	394	10 184	13,7	3,2	83,0
1979	10 915	1 414	268	9 233	13,0	2,5	84,6
1980	10 948	1 005	377	9 566	9,2	3,4	87,4
1981	12 120	1 077	437	10 606	8,9	3,6	87,5
1982	12 911	1 090	476	11 345	8,4	3,7	87,9
1983	12 135	1 182	476	10 477	9,7	3,9	86,3
1984	11 938	1 178	528	10 232	9,9	4,4	85,7
1985	14 121	1 275	510	12 336	9,0	3,6	87,4
1986	16 162	1 305	438	14 419	8,1	2,7	89,2
1987	23 532	1 568	507	21 457	6,7	2,2	91,2
1988	23 118	1 900	517	20 701	8,2	2,2	89,5
1989	18 937	2 076	515	16 346	11,0	2,7	86,3
1990	16 468	2 172	527	13 769	13,2	3,2	83,6
1991	16 511	2 220	468	13 823	13,4	2,8	83,7
1992	17 980	2 387	541	15 052	13,3	3,0	83,7
1993	23 213	2 631	559	20 023	11,3	2,4	86,3
1994	18 757	2 707	540	15 510	14,4	2,9	82,7
1995	17 527	2 770	495	14 262	15,8	2,8	81,4
1996	17 546	2 378	518	14 650	13,6	3,0	83,5
1997	21 874	2 218	584	19 072	10,1	2,7	87,2
1998	26 547	2 195	659	23 693	8,3	2,5	89,2
1999	32 362	2 452	522	29 388	7,6	1,6	90,8
2000	28 153	2 785	202	25 166	9,9	0,7	89,4
2001	25 805	2 645	222	22 938	10,2	0,9	88,9
2002	31 048	2 770	175	28 103	8,9	0,6	90,5
2003	27 538	3 148	129	24 261	11,4	0,5	88,1
2004	28 420	3 281	145	24 994	11,5	0,5	87,9
2005	31 488	3 468	115	27 905	11,0	0,4	88,6
2006	37 721	3 424	102	34 195	9,1	0,3	90,7
2007	52 983	2 997	78	49 908	5,7	0,1	94,2
2008	59 187	3 728	73	55 386	6,3	0,1	93,6
2009	56 808	4 320	67	52 421	7,6	0,1	92,3
2010	65 158	4 853	62	60 243	7,4	0,1	92,5
2011	70 723	5 241	56	65 426	7,4	0,1	92,5
2012	71 014	5 896	53	65 065	8,3	0,1	91,6
2013	68 794	6 411	28	62 355	9,3	0,0	90,6
2014	64 141	7 054	21	57 066	11,0	0,0	89,0
2015	62 600	7 553	24	55 023	12,1	0,0	87,9
2016	62 877	7 801	21	55 055	12,4	0,0	87,6
2017	54 158	8 050	9	46 099	14,9	0,0	85,1
2018	48 646	7 814	9	40 823	16,1	0,0	83,9

Tabell F.2 Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge med spesifisert statsborgerskap, etter første statsborgerskap og statsborgerskapet i dag, 15. mai 2019

Statsborgerskap ved første bosetting i Norge	I alt	Norsk	Utenlandsk - det samme	Utenlandsk - et annet	Uoppgitt etter 2012	Andel norsk
I alt	8 407 114	7 265 365	1 103 662	6 090	31 997	86
Norge	6 914 059	6 908 204	0	5 687	168	100
Polen	152 289	7 766	144 203	8	312	5
Sverige	130 839	8 571	119 941	6	2 321	7
Danmark	97 873	10 235	80 177	9	7 452	10
Storbritannia	62 448	4 731	53 678	18	4 021	8
Litauen	60 711	1 111	59 597	0	3	2
USA	59 743	5 135	50 193	6	4 409	9
Tyskland	54 404	5 195	47 280	11	1 918	10
Somalia	44 774	27 153	17 580	41	0	61
Filippinene	37 098	12 551	24 513	4	30	34
Pakistan	33 511	23 603	9 831	18	59	70
Syria	32 823	1 598	31 214	5	6	5
Irak	31 154	23 933	7 167	49	5	77
Finland	29 344	2 198	25 235	5	1 906	7
Eritrea	29 084	9 750	19 333	1	0	34
India	27 363	8 229	18 910	11	213	30
Jugoslavia	25 217	14 916	10 037	15	249	59
Russland	25 014	8 677	16 283	4	50	35
Island	24 819	948	23 095	2	774	4
Thailand	24 171	9 168	14 970	2	31	38
Iran	22 892	15 720	7 102	25	45	69
Romania	22 329	1 802	20 481	5	41	8
Afghanistan	22 191	12 935	9 253	0	3	58
Frankrike	21 704	778	20 384	2	540	4
Nederland	21 213	1 954	18 032	4	1 223	9
Vietnam	20 123	16 124	3 943	32	24	80
Tyrkia	19 500	11 859	7 366	25	250	61
Kina	19 308	5 441	13 817	7	43	28
Bosnia-Hercegovina	18 680	11 141	7 492	3	44	60
Latvia	16 518	469	16 026	0	23	3
Spania	16 296	910	15 038	3	345	6
Sri Lanka	15 121	10 217	4 877	4	23	68
Etiopia	12 521	6 679	5 815	5	22	53
Italia	12 138	771	10 725	5	637	6
Bulgaria	10 755	1 105	9 632	0	18	10
Chile	9 837	5 544	4 269	3	21	56
Canada	8 944	624	7 804	1	515	7
Sør-Korea	8 863	6 603	2 192	9	59	75
Estland	8 604	379	8 214	0	11	4
Ungarn	8 232	1 959	5 973	3	297	24
Brasil	8 028	2 227	5 781	0	20	28
Marokko	7 953	5 906	1 973	4	70	74
Portugal	7 745	756	6 942	0	47	10
Serbia	7 440	1 013	6 253	0	174	14
Ukraina	7 214	2 055	5 147	0	12	28
Slovakia	7 071	152	6 888	0	31	2
Kroatia	6 357	1 868	4 354	2	133	29
Australia	6 277	245	5 792	1	239	4
Hellas	5 916	487	5 332	2	95	8
Sudan	5 219	1 665	3 550	0	4	32
Colombia	5 216	3 652	1 552	2	10	70
Ghana	4 869	1 504	3 358	1	6	31
Myanmar	4 574	3 565	1 009	0	0	78
Japan	4 529	187	4 119	1	222	4
Sveits	4 510	294	3 641	0	575	7
Kongo	4 107	1 990	2 117	0	0	48
Østerrike	3 852	404	3 143	0	305	10
Tsjekkia	3 727	102	3 408	1	216	3
Nepal	3 716	267	3 446	1	2	7
Nigeria	3 454	1 145	2 292	0	17	33
Belgia	3 434	280	3 032	1	121	8
Irland	2 857	142	2 643	0	72	5
Indonesia	2 843	663	2 157	0	23	23
Bangladesh	2 749	727	2 022	0	0	26
Kenya	2 561	986	1 564	1	10	39

Tabell F.3 Utenlandske statsborgere født i Norge, etter fødselsår og foreldrenes statsborgerskap ved personens fødsel. 1960-2018

Fødselsår	I alt	Begge utenlandske	Norsk mor, utenlandsk far	Utenlandsk mor, norsk far	Utenlandsk mor, ukjent far	Begge statsløse	Utenlandsk mor, statsløs far	Begge norske	Statsløs mor, utenlandsk far	Annet
1960	620	55	328	9	6	44	1	35	2	140
1961	620	73	295	2	3	50	5	26	3	163
1962	625	49	331	7	2	60	6	37	5	128
1963	709	62	360	10	3	80	3	32	5	154
1964	745	77	385	8	3	81	8	33	11	139
1965	832	76	438	9	4	109	8	41	16	131
1966	901	92	481	16	7	128	9	32	16	120
1967	803	105	487	9	12	57	8	40	16	69
1968	797	112	573	18	4	0	0	32	5	53
1969	846	138	600	22	8	0	1	22	7	48
1970	834	126	583	25	22	1	0	32	3	42
1971	995	199	691	26	11	2	0	24	2	40
1972	1 047	229	696	34	15	1	0	30	1	41
1973	1 058	259	684	38	11	4	0	25	1	36
1974	1 071	302	665	51	11	4	2	15	1	20
1975	1 350	474	740	70	16	2	4	17	2	25
1976	1 430	581	741	63	9	1	4	10	2	19
1977	1 516	668	699	95	9	3	4	22	2	14
1978	1 693	735	796	104	17	2	2	20	1	16
1979	1 415	812	439	117	15	1	4	18	1	8
1980	1 008	814	18	149	22	0	1	3	0	1
1981	1 079	909	8	129	22	1	1	6	1	2
1982	1 091	917	8	152	8	0	2	1	0	3
1983	1 183	974	4	181	14	1	1	5	1	2
1984	1 175	976	8	165	14	0	0	6	0	6
1985	1 259	1 019	4	204	22	0	1	3	0	6
1986	1 284	1 043	1	215	10	2	2	4	2	5
1987	1 558	1 254	4	277	18	0	1	2	0	2
1988	1 894	1 548	1	298	35	2	2	7	0	1
1989	2 052	1 713	9	298	24	4	0	2	0	2
1990	2 159	1 785	5	317	30	8	4	6	0	4
1991	2 222	1 794	5	352	49	10	4	6	1	1
1992	2 387	1 950	3	361	42	14	8	5	3	1
1993	2 628	2 113	2	452	23	21	8	3	3	3
1994	2 708	2 161	1	479	37	15	10	1	2	2
1995	2 774	2 188	2	529	32	11	6	1	4	1
1996	2 380	1 736	0	578	36	16	7	4	0	3
1997	2 221	1 561	2	600	39	5	7	1	5	1
1998	2 198	1 492	1	662	30	3	5	4	0	1
1999	2 456	1 689	1	710	49	0	2	3	1	1
2000	2 789	1 996	1	727	55	1	2	3	4	0
2001	2 648	1 835	1	751	50	1	4	1	5	0
2002	2 774	1 974	1	713	59	11	5	3	6	2
2003	3 153	2 367	3	693	64	14	6	0	1	5
2004	3 285	2 392	2	782	85	17	4	1	0	2
2005	3 472	2 536	5	816	79	13	14	3	2	4
2006	3 425	2 710	4	573	108	16	10	2	2	0
2007	3 000	2 809	3	41	116	20	4	0	4	3
2008	3 732	3 506	2	46	147	17	8	1	4	1
2009	4 322	4 023	5	45	177	50	13	2	5	2
2010	4 857	4 522	2	35	213	64	12	4	4	1
2011	5 243	4 907	1	27	223	62	9	2	4	8
2012	5 899	5 512	3	33	295	34	8	1	5	8
2013	6 412	5 973	0	47	344	16	18	3	10	1
2014	7 055	6 565	3	28	414	18	16	3	7	1
2015	7 553	7 044	1	23	438	27	10	1	6	3
2016	7 802	7 233	0	15	494	25	18	0	15	2
2017	8 050	7 522	1	14	424	39	26	0	19	5
2018	7 814	7 164	1	86	504	23	18	0	16	2

Referanser

- Aftenposten 17.8.2013: *To av ti søkere får avslag på å bli norsk statsborger.*
Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/zLVeK/to-av-ti-soekere-faar-avslag-paa-aa-bli-norsk-statsborger>
- Aftenposten 9.9.2012: *58.000 utlendinger ble norske etter datatabbe.*
Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/RR1GW/58000-utlendinger-ble-norske-etter-datatabbe>
- Aftenposten 10.9.2012a: 2007: *Statsborger-tabbe oppdages 2012: Bommerten blir rettet opp.* Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/1AM3G/2007-statsborger-tabbe-oppdages-2012-bommerten-blir-rettet-opp>,
- Aftenposten 10.9.2012b: - *Tilfeldig behandling av statsborgerskap. 58 000 utlendinger ble nordmenn etter en feil i folkeregisteret. Hans Olav Syversen (KrF) mener registeret har opptrådt klanderverdig.* Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/P3Jm7/tilfeldig-behandling-av-statsborgerskap>
- Aftenposten 17.8.2013: *To av ti søkere får avslag på å bli norsk statsborger.*
Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/zLVeK/to-av-ti-soekere-faar-avslag-paa-aa-bli-norsk-statsborger>
- Aftenposten 12.2.2020: *En nordmann vil vende hjem. Det er lettere sagt enn gjort.*
Hentet fra https://www.aftenposten.no/norge/i/P9zR0b/en-nordmann-vil-vende-hjem-det-er-lettere-sagt-enn-gjort?spid_rel=2
- Brunborg, Helge (2016): *Statsløse – et stort problem: Statsløse: mange i verden, få i Norge.* Samfunnsspeilet 4/2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/statslose-mange-i-verden-fa-i-norge>)
- Bhrolcáin, Máire Ní (2001): Demographic measurement: general issues and measures of fertility. In, Smelser, N.J., Wright, J. and Baltes, P.B. (eds.) *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*. Oxford, GB. Elsevier, pp. 3435-3442. (doi:10.1016/B0-08-043076-7/02100-8).
- Conti, Cinzia, Fabio Massimo Rottino og Enrico Tucci (2014): *Statistics on acquisitions of citizenship: an integrated and longitudinal approach.* Note by Istat – Italian Institute of Statistics. United Nations Economic Commission for Europe, Work Session on Migration Statistics, Working paper 11, Geneva, 29-31 October 2019
- Haupt, Arthur, Thomas T. Kane og Carl Haug (2011): PRB's Population Handbook. 6th edition 2011. Population Reference Bureau. Hentet fra <https://www.prb.org/population-handbook/>
- Justis- og beredskapsdepartementet (2017): *Forslag om å avvike prinsippet om ett statsborgerskap.* Høringsnotat. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-endringer-i-statsborgerloven--avvikling-av-prinsippet-om-ett-statsborgerskap/id2582695/>
- Naz, Ghazala og Kåre Vassenden (2019): *Ønsket om å bli norsk statsborger sterkest hos flyktingene.* SSB Analyse 2019/02: Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2017. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/onsket-om-a-bli-norsk-statsborger-sterkest-hos-flyktingene>
- Statsborgerloven. (2005). Lov om norsk statsborgerskap (LOV-2005-06-10-51). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-10-51>

- Noack, Turid (2018): *Sundtske bølger og ugifte samliv. Eilert Sundt som demograf og familiesosiolog*. Tidsskrift for samfunnsforskning, 1 2018. Universitetsforlaget. Hentet fra https://www.idunn.no/tfs/2018/01/sundtske_boelger_og_ugifte_samliv
- NRK 4.8.2020: - Har ventet 20 år på norsk pass. Hentet fra <https://www.nrk.no/osloogviken/har-ventet-20-ar-pa-norsk-pass-1.15104260>
- Perrin, Nicolas (2006): *A Cohort Approach to Acquisition of Citizenship Statistics*. I Poulain, Michel, Perrin, Nicolas og Singleton, Ann (Ed.): THESIM: Towards Harmonised European Statistics on International Migration, Presses Universitaires de Louvain.
- Pettersen, Silje Vatne (2012): *Overgang til norsk statsborgerskap 1977-2011*. Rapport 25/2012. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/222635?ts=14c507364d0>
- Pettersen, Silje Vatne (2013): *Hvem bytter til norsk statsborgerskap?* Samfunnsspeilet 1/2013. 5. mars 2013. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/100636?ts=13d3523d6b0>
- Pettersen, Silje Vatne (2015): *Overgang til norsk statsborgerskap de siste 37 år: Stadig lavere andel som tar norsk statsborgerskap*. Publisert 7. januar 2015. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stadig-lavere-andel-som-tar-norsk-statsborgerskap>
- Pettersen, Silje Vatne (2016): *Overgang til norsk statsborgerskap siden 1977: Fallende andel tar norsk statsborgerskap*. Publisert 9. desember 2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fallende-andel-tar-norsk-statsborgerskap>
- Pettersen, Silje Vatne (2017): «Statsborgerskap» i Vrålstad, Signe, og Kjersti Stabell Wiggen (red.) (2017) *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. Rapport 2017/13. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-blant-innvandrere-i-norge-2016>
- Skatteetaten (2018): *Håndbok i folkeregistrering*. Versjon 2.1. 9. november 2018. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/handbok-i-folkeregistrering>
- Vassenden, Kåre (1997): «Overganger til norsk statsborgerskap» i Vassenden (red.) *«Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?»*. Statistiske analyser 20/1997. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/histstat/sa/sa_020.pdf
- Vassenden, Kåre (2015): *Om kvaliteten på den norske inn- og utvandringsstatistikken*. Notater 2015/17. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/225080?ts=14ce62dab98>
- VG 9.1.2020: *Norsk pass taper terreng*. Hentet fra <https://www.vg.no/forbruker/reise/i/wPpobP/norsk-pass-taper-terreng>
- Wiik, Kenneth Aarskaug (2004): *Familiebestemt eller individualisert samlivsattferd? Forløpsanalyse av sammenhengen mellom sosial bakgrunn og tidspunkt for første samlivsetablering*. Mastergraden i sosiologi høsten 2004. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/15462>

Figurregister

Figur 3.1	Utlendingen, fire registerinstanser, og meldingsgangen mellom dem.....	15
Figur 7.1	Tidsvinduet for observasjon av livsløp	34
Figur 8.1	Kategorier av ikke-norske statsborgere 1. januar 1961-1980	39
Figur 8.2	Utenlandsfødte og utenlandske statsborgere. 1. januar 1961-2020	40
Figur 8.3	Andel utenlandske statsborgere i befolkningen. 1. januar 1961-2020	40
Figur 8.4	Overgang til norsk statsborgerskap. 1967 ¹ -2019.....	41
Figur 8.5	Overgang til norsk statsborgerskap 1967-2019. Utenlandske statsborgere 1. januar 1967-2019.....	42
Figur 8.6	Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap. 1977-2019	43
Figur 8.7	Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter grupper av tidligere statsborgerskap. 1977-2019.....	44
Figur 11.1	Andel av de nye utenlandske statsborgere som er født i Norge. Første bosattår 1967-2018.....	68
Figur 11.2	Utenlandske statsborgere født i Norge etter antall utenlandsfødte foreldre ...	69
Figur 11.3	Utenlandske statsborgere født i Norge etter foreldrenes statsborgerskap ved personens fødsel. Andel av alle nye utenlandske statsborgere. 1967- 2018.....	70
Figur 11.4	Tilvekstfaktorene for utenlandske statsborgere. 1960-2018	72
Figur 12.1	Botid i hele, fullførte år ved overgang til norsk statsborgerskap. Overganger med sikker datering for førstegangsbosatte 1967-2018.....	79
Figur 12.2	Kumulativ botid i hele, fullførte år ved overgang til norsk statsborgerskap, etter antall år. Overganger med sikker datering. Førstegangsbosatte 1967- 2018.....	80
Figur 12.3	Botid i antall år for at 95 prosent av de som har gått over til norsk statsborgerskap skal bli dekket. De 30 største statsborgerskapsgruppene med overgang. Førstegangsbosatte 1967-2018	81
Figur 13.1	Andel med norsk statsborgerskap innen 30 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1967- 1984. De 25 største statsborgerskapene	86
Figur 13.2	Andel med norsk statsborgerskap innen 25 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1985- 1992. De 25 største statsborgerskapene	87
Figur 13.3	Andel med norsk statsborgerskap innen 15 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1999- 2003. De 25 største statsborgerskapene	88
Figur 13.4	Andel av utenlandske statsborgere innvandret 2004-2008 som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk prosent 10 år etter, og tilleggsprosent hentet fra tidligere innvandringskull	89
Figur 13.5	Andel av utenlandske statsborgere innvandret 2009-2010 som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk andel 8 år etter, og tilleggsandeler hentet fra tidligere innvandringskull	90
Figur 13.6	Andel med norsk statsborgerskap innen 30 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1967- 1984, og som bodde i Norge 30 år etter. De 25 største statsborgerskapene	91
Figur 13.7	Andel med norsk statsborgerskap innen 25 år etter første innvandring. Ikke-adopterte, utenlandsfødte utenlandske statsborgere innvandret 1985- 1992, og som bodde i Norge 25 år etter. De 25 største statsborgerskapene	91
Figur 13.8	Andel av utenlandske statsborgere innvandret 2009-2010 og som er beregnet å være norske innen 30 år etter innvandringen. Faktisk prosent 8 år etter, og tilleggsprosent hentet fra tidligere innvandringskull. Andelene er regnet ut fra antall utenlandske statsborgere som var bosatt på oppgjørstidspunktene.....	92
Figur 13.9	Innvandringskull av ikke-adopterte, utenlandske statsborgere 2005-2018 som har blitt boende, etter kumulativ andel som har gått over til norsk statsborgerskap	93
Figur 14.1	Kumulativ botid for utenlandsfødte som gikk over til norsk statsborgerskap i 2010, og henholdsvis norskfødte og utenlandsfødte som gjorde det samme i 2018	96
Figur 14.2	Utenlandsfødte som gikk over til norsk statsborgerskap samlet for 2010- 2018, fordelt på botid i år og måneder. Utsnitt fra og med botid 5 år og 9 måneder til 8 år og fem måneder	98
Figur 14.3	Antall som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere i årene 2016-2018. 0-24 års botid.....	99

Figur 14.4	Antall som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere, i grupper for botid og fødeland Norge/utlandet. 0-24 års botid. Gjennomsnitt for overgangene 2014-2018.....	100
Figur 14.5	Kumulativ fordeling av antallet som går over til norsk statsborgerskap per tusen utenlandske statsborgere, i grupper for botid og fødeland Norge/utlandet. 0-24 års botid. Gjennomsnitt for overgangene 2014-2018 .	100
Figur 15.1	Overgang til norsk statsborgerskap 2016-2019. De 10 enkeltstatsborgerskapene med størst økning fra 2016 til 2017.....	107
Figur 15.2	Søknader om norsk statsborgerskap mottatt av utlendingsforvaltningen 2013-2017.....	108
Figur 15.3	Overgang til norsk statsborgerskap, etter søknadsmåned og innvilgelsesmåned. August 2016 – januar 2018. Rødfargen viser de høyeste tallene	109
Figur 16.1	Bosatte etter tre kategorier av statsborgerskapsbakgrunn, og utvandrede norske statsborgere med tidligere utenlandsk statsborgerskap. 1. januar 2019.....	112
Figur 16.2	Andelen med norsk statsborgerskap av bosatte med nåværende eller tidligere utenlandsk statsborgerskap. 1. januar 2019.....	114
Figur 16.3	Det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet til bosatte norske statsborgere. Halvparten fordelt på de største enkeltstatsborgerskapene, og resten på grupperinger. 1. januar 2019.....	115
Figur 16.4	Det opprinnelige utenlandske statsborgerskapet til bosatte norske statsborgere. Halvparten fordelt på de største enkeltstatsborgerskapene, og resten på grupperinger. 1. januar 2019.....	116
Figur 16.5	Utenlandske statsborgere som er eller har vært bosatt i Norge, etter verdensdel. 1. januar 2019	117

Tabellregister

Tabell 4.1	Innvirkningen av farsskapsøverganger og svært kort botid på statistikken over overgang til norsk statsborgerskap	25
Tabell 9.1	Totalbefolkningens statsborgerskapshistorier. Tre fødselsårperioder. 15. mai 2019	46
Tabell 9.2	Personer med usikkerhet i datoer, etter første år i Norge 1960-1999. Totalbefolkningen. 15. mai 2019	53
Tabell 10.1	Kombinasjoner av statsborgerskap for dem som er registrert med mer enn ett. 15. mai 2019 og 1. januar 2020	57
Tabell 10.2	Innvilgelse av norsk statsborgerskap 2016-2018, etter om det utenlandske statsborgerskapet er beholdt eller ikke. De 25 største gruppene av forrige statsborgerskap i perioden. Sortert etter synkende beholdt-andel i prosent ..	59
Tabell 10.3	Bosatte med dobbelt statsborgerskap, etter statsborgerskap nr. 2 og tildelingsåret for det. 1. januar 2020	60
Tabell 11.1	Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, etter det første året (gruppert). 15. mai 2019	63
Tabell 11.2	Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, og som ikke er nedlagt identitet, etter gruppert første bosattår og hovedgrupper av statsborgerskapet ved første bosetting. 15. mai 2019	64
Tabell 11.3	Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge, og som ikke er nedlagt identitet, etter første statsborgerskap og statsborgerskapet i dag. 15. mai 2019	65
Tabell 11.4	Utenlandske statsborgere førstegangsbosatt 1967-2018. Utvalgte variabler og kategorier	67
Tabell 11.5	Befolkningsregnskap for utenlandske statsborgere. 1. januar 1960 – 15. mai 2019	71
Tabell 11.6	Regnskap for befolkningens statsborgerskap 1974-2018. De 25 statsborgerskapene med flest bosatte til sammen på start- og sluttidspunktet. Sortert etter det antallet	73
Tabell 11.7	Regnskap for befolkningens statsborgerskap 2004-2018. De 25 statsborgerskapene med flest bosatte til sammen på start- og sluttidspunktet. Sortert etter det antallet	73
Tabell 11.8	Utvalgte grupper av utenlandske statsborgere som har kommet som flyktninger. 1967-2010	75
Tabell 12.1	Botid ved overgang til norsk statsborgerskap, etter antall år. Overganger med sikker datering. Førstegangsbosatte 1967-2018. 0-19 års botid	80
Tabell 14.1	Fordelingen av botid ved overgangene til norsk statsborgerskap i 2016 og 2017. Alle utenlandske statsborgere, og personer med statsborgerskap fra Eritrea og Thailand	97
Tabell 15.1	Overganger til norsk statsborgerskap og endringen fra det foregående året. 2014-2019	102
Tabell 15.2	Overgang til norsk statsborgerskap 2016-2019. De 20 største enkeltstatsborgerskapene. Sortert etter synkende endring fra 2016 til 2017 ..	107
Tabell 15.3	Personer med overgang til norsk statsborgerskap, etter søknadsmåned og innvilgelsesmåned. Søknadsmåned i 2016 og 2017, og innvilgelsesmåned i 2017	110
Tabell 16.1	Folkemengden etter norsk eller utenlandsk statsborgerskap 1. januar 2019, og utvalgte første statsborgerskap. Sortert etter synkende antall personer med nåværende eller tidligere utenlandsk statsborgerskap	113
Tabell 16.2	Bosatte og utvandrede norske statsborgere som opprinnelig var utenlandske, etter det opprinnelige statsborgerskapet. 1. januar 2019	118
Tabell 16.3	Utvandrede norske statsborgere som opprinnelig var utenlandske, etter det første statsborgerskapet. 1. januar 2019	119
Tabell 16.4	Personer som kom inn i befolkningen 1998 eller tidligere som utenlandske statsborgere, og er bosatt 1. januar 2019. Antall og prosentandel som fortsatt er utenlandske. Sortert etter andelen	122
Tabell 17.1	Tilførselen av statsløse, etter gruppert første år i Norge, fødeland Norge/utlandet og om de ble satt til ukjent i 2012	125
Tabell 17.2	Landbakgrunn på statsløse bosatt første gang 1968-2018	126
Tabell F.1	Tilførselen av utenlandske statsborgere 1967-2018, etter om de er født i eller utenfor Norge	157
Tabell F.2	Personer i folkeregisteret som har bodd i Norge med spesifisert statsborgerskap, etter første statsborgerskap og statsborgerskapet i dag. 15. mai 2019	158
Tabell F.3	Utenlandske statsborgere født i Norge, etter fødselsår og foreldrenes statsborgerskap ved personens fødsel. 1960-2018	159

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1166-4 (trykt)

ISBN 978-82-587-1167-1 (elektronisk)

ISSN 0806-2056